

ΣΤΑ ROCK CLUBS
ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Oxox Tins

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ:

Η Τ.Υ. ΤΩΝ ΗΠΛ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο Ν. ΒΑΛΑΣΠΙΤΗΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ
Ν. ΕΙΤΟΝΟΠΟΥΛΟ

ΠΑΣΟΚ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΕΝΩΝ

πορεί να μην του φαίνεται, αλλά το τεύχος που κρατάτε είναι εορταστικό. Παχύτερο κατά ένα οκτασέλιδο, καταφέρνει παρά τη συγκυριακή διαφήμιση να είναι πλουσιότερο απ' ό,τι συνήθως. Ή τουλάχιστον προσπαθεί...

Όπως πλούσιο και σε συγκινήσεις υπήρξε το 1985. Έτος που και μπήκε με Καραμανλή και τελειώνει μ' έναν Παπανδρέου αλλιώτικο. Έτος εκλογών, έτος μουσικής, πολιτιστικής πρωτεύουσας και, προπαντός λιτότητας. Έτος Ραυτόπουλου που παρά το σύντομο διάλειμμα τελειώνει όπως άρχισε με τα κεφάλια μέσα. Και, οπωσδήποτε, έτος Πολυτεχνείου, πολύ περισσότερο ίσως κι από το 1980.

Καιρός για αναδρομές. Οι κρίσιμες καμπές, οι καλύτερες ταινίες, τα σημαντικότερα γεγονότα. Καιρός για αιτιολογήσεις. Ήταν καλύτερο, ήταν χειρότερο, όλα τα ίδια είναι. Τετριμμένες κοινοτοπίες ή ειλικρινής διάθεση απολογισμού, το θέμα είναι να κοιτάξουμε μπροστά.

Μπαίνουμε λοιπόν στον καινούργιο χρόνο αδιόρθωτα αισιόδοξοι. Καλή χρονιά, καλές δημοτικές εκλογές, καλές συγκλίσεις και αποκλίσεις στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς. Νέα καθήκοντα, ευχές για νέους αγώνες, ελπίδες πως κάτι αρχίζει να γίνεται, όνειρα για ξεσκούριασμα κάποιων ακινητοποιημένων αντιλήψεων. Και του χρόνου...

Σ

Το κεντρικό πανό της διαδήλωσης κατά του απαρχαίντ στην Αθήνα. Κατά περιέργη σύμπτωση έλειπε απ' όλες τις εφημερίδες. (φωτ. Η. Σωτηρόπουλος).

Μια «ΓΣΕΕ» στη Νότιο Αφρική

Αν η «ΓΣΕΕ εργατών» παραμένει σύνθημα και ευχή για τους Έλληνες εργαζόμενους, δεν συμβαίνει το ίδιο και στη Νότιο Αφρική. Όπου στις 29 Νοεμβρίου συγκροτήθηκε το Συνέδριο των Νοτιοαφρικανικών Συνδικάτων (COSATU) που αποτελεί ουσιαστικά την Εργατική συνομοσπονδία των μαύρων εργατών. Αν σκεφτεί κανείς ότι ο συνδικαλισμός επιτράπηκε στους μαύρους εργάτες μόνο το 1979, η εξέλιξη είναι όντως εντυπωσιακή.

Το COSATU εκπροσωπεί 500.000 εργάτες οργανωμένους σε 34 συνδικαλιστικές ενώσεις. Η προσπάθεια που τώρα ξεκινά είναι να δημιουργηθούν ενιαία συνδικάτα κατά κλάδο (ένα σωματείο—μία ομοσπονδία—ένα εργατικό κέντρο, για να επανέλθουμε στα δικά μας). Κάπου 20 εργατικές ενώσεις προσκείμενες στο ΑΖΑΡΟ δεν μετέχουν στη νέα συνομοσπονδία, η οποία θεωρείται ότι εκφράζει τις αρχές του Ενωμένου Δημοκρατικού Μετώπου (U.D.F.).

Εκτός από συνδικαλιστικές διεκδικήσεις το COSATU προβάλλει ήδη και πολιτικά αιτήματα. Όπως κατάργηση των εσωτερικών διαβατηρίων από τα γκέτο, απελευθέρωση του Νέλσον Μαντέλα.

Η ίδρυση της συνομοσπονδία είναι ένα σημαντικό πολιτικό βήμα για το εργατικό κίνημα της Ν. Αφρικής και πολλοί ελπίζουν ότι θα διευκολύνει σημαν-

τικά την αντίσταση στο ρατσιστικό καθεστώς.
Και στα δικά μας...

Κ.Κ.

Σοσιαλιστικός Ρεαλισμός

Στο πρόσωπο του αναπληρωτή Υπουργού των Εξωτερικών, κ. Πάγκαλου, βρήκε η Κυβέρνηση τον φλογερό ευρωπαϊστή που απαιτούν οι καιροί. Μια πειστική τηλεοπτική εμφάνιση «μεγάλου ακροατηρίου» και μια κοινοβουλευτική, όπου επικαλέστηκε μια δημοσκοπήση, έδωσε την καινούρια γραμμή για την ευρωπαϊκή υπόθεση.

Έλεγε το γκάλοπ πως 67% των συμπατριωτών τάσσονται υπέρ της παραμονής μας στην ΕΟΚ (Τα 2/3, η «διευρυμένη» αδιαμφισβήτητη πλειοψηφία. Τούτο θ' αποδειχτεί ιδιαίτερα χρήσιμο, εξοικονομώντας τη δαπάνη για το υποθέμενο δημοψήφισμα περί ΕΟΚ). Ο υπουργός διευκρίνισε πως ανάμεσά τους βρίσκονται οπαδοί του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ, κατά την επιθετική του απάντηση στους τελευταίους.

Ο κ. Πάγκαλος ήταν πράγματι ο καθ' ύλην αρμόδιος για ν' απαντήσει στις κατηγορίες του ΚΚΕ για υπαναχωρήσεις του ΠΑΣΟΚ στο θέμα ΕΟΚ: Από παλιό σόι, ολόκληρου του κοινοβουλευτικού φάσματος κι ακόμα πιο πέρα, είχε ο ίδιος αριστερό παρελθόν, αν και εξ ανάγκης, επειδή τότε δεν υπήρχε το ΠΑΣΟΚ: «Οργανώθηκα στο φοιτητικό κίνημα της αριστεράς που τότε είχε μοναδική έκφραση την ΕΔΑ. Βέβαια, κυρίαρχες στον χώρο ήταν τότε οι κομ-

μουνιστικές ιδέες. Σήμερα, πολλοί από τους συντρόφους μου εκείνης της εποχής βρίσκονται, όπως κι εγώ, στις τάξεις του ΠΑΣΟΚ... Για τη θητεία μου στην ΕΔΑ και το κίνημα πριν από τη δικτατορία είμαι ιδιαίτερα περήφανος... κλπ. (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 11.9.)

Σήμερα, υπουργός πα ο κ. Πάγκαλος, είναι κομματικά νομιμόφρων και μετρίοφρων, ανηπαρεχόμενος τη θητεία του στην ΚΕ του ενιαίου ΚΚΕ, την πανεπιστημιακή και πολιτική γειτονία με τον Πουλαντζά στο Παρίσι και το ΚΚΕ εσ. (το «συμμεταφυσικό» κόμμα, σύμφωνα με συνέντευξή του στην ΑΥΓΗ—πριν από τα «σαλόνια», βέβαια), εκτός κι αν αυτά δεν αρμόζουν στη σημερινή του ιδιότητα.

Σπλητεύει το ΚΚΕ ο υπουργός: «Σημασία δεν έχει το π' λέει το κάθε κόμμα σ' όλη του την ιστορική διαδρομή—αυτό μάλιστα δεν σας συμφέρει εσάς του ΚΚΕ—σημασία έχουν οι συνθήκες που καθορίζουν την πραγματικότητα» (ΤΑ ΝΕΑ, 11.12).

Με ανάλογο σχήμα είχε απαντήσει σε ερώτηση αν θεωρεί τον εαυτό του μαρξιστή, πως «οι ιδέες κάθε εποχής κρίνονται με τα κριτήρια της εποχής και όχι αναχρονιστικά», απάντηση με μαρξίζουσα πατίνα, αλλά χωρίς την ταξικότητα που απέδιδε ο Μαρξ στις ιδέες, ιδίως τις κυρίαρχες.

Αυτός ο υπέρβαλος θεπτικισμός—αρχές θα έχουμε πάντα—τώρα έχουμε την εξουσία—, ο κονφορμισμός της συγκυρίας, είναι που κάνουν μερικές φορές τον ρεαλισμό των σοσιαλιστών κάπως νατουραλιστικό. Και τότε θυμίζουν την κινηματογραφική «κρπική» περιοδικών μεγάλης κυκλοφορίας, που δε καλάν καρδιές. Καλή στο είδος της.

Γ.Κ.

ΕΤΑΙΡΙΑ

● Αρκετοί ακροατές του ραδιοφώνου εξεπλάγησαν με τη σιγουριά του κυρίου Παπανδρέου όταν δήλωνε ότι το μοντέλο της κυβέρνησης για τα μαζικά μέσα ενημέρωσης είναι η σουηδική τηλεόραση. Είναι πράγματι δύσκολο να φανταστεί κανείς καμία σχέση της ΕΡΤ με τη Σκανδιναβία, πέρα ίσως απ' τα «Καμακία» του κυρίου Βασιλικού. Η ερμηνεία ήλθε όμως λίγες

μέρες αργότερα. Κατά τη θράβευση των εξιγητών από το αμερικάνικο ίδρυμα «Πέραν του πολέμου», η σουηδική τηλεόραση των πιο κρίσιμη ώρα (δηλαδή κατά τη διάρκεια του μηνύματος του Ο. Πάλμε) παρέμεινε βουθή. ● Σε χρόνο ρεκόρ έκλεισε το εβδομαδιαίο περιοδικό «Τώρα». Η κυκλοφορία του έπεφτε από τευχός σε τευχός και δεν υπήρχε ελπίδα για ανάκαμψη. Το ερώτημα είναι πως ένα διάβημα στο χώρο του τύπου που υποτίθεται ότι προετοιμαζόταν προσεκτικά εδώ και ένα χρόνο ξεφούσκωσε τόσο γρήγορα. Η απάντηση φυσικά δεν

ράσος

10 Δεκέμβρη, στη συνέλευση του Οικονομικού της Νομικής. Στη σχολή του γνωστού Τσαμουρτζήλη (που επέτρεψε την είσοδο των ΜΑΤ στο Χημείο, από μεριά της ΕΦΕΕ). Η αριστερή συσπείρωση φοιτητών είχε θέσει από μέρες το θέμα της διαγραφής του από τον σύλλογο, ενώ η Π.Σ.Κ απέφυγε να αναφερθεί ουσιαστικά στο θέμα (για ΠΑΣΠ, ΔΑΠ, ούτε λόγος). Από τις μέρες, ήδη, των επεισοδίων, οι συμφοιτητές του, που μετείχαν σ' αυτά, υποσχόνταν να του συμπεριφερθούν «Χωρίς συναισθήματα» (όπως είχε δηλώσει κι ο ίδιος για την απόφασή του). Ε, λοιπόν δεν ήταν πρόκληση να παρουσιαστεί στη συνέλευση; Μπορούσε (ή ήθελε) κανείς να συγκρατήσει τους (πραγματικά αυτή τη φορά) αγανακτισμένους φοιτητές, συμμαθητές και φίλους του Μ. Καλτζέα, αποφυλακισμένους του Χημείου και πρώην καταληψίες του Πολυτεχνείου; Όχι βέβαια!

Α.Γ.

και «αγανακτισμένοι ακροατές»;

Το όνειρο μιας ελεύθερης ραδιοφωνίας έγινε για λίγο πραγματικότητα στους 96,5 Μεγακύκλους από τους σπουδαστές τεχνολόγους του ΤΕΙ Αθίνas. Ο σταθμός της κατάληψης —προστατευμένος όχι μόνο από το αναιμικό άσυλο, αλλά κυρίως από την αγωνιστική διάθεση των ίδιων των σπουδαστών— κατάφερε και να λειτουργήσει με τεχνική αρτιότητα και να προσφέρει σπουδαία μουσικά προγράμματα, χάρη στα οποία ευχαρίστως συγκρατεί κανείς τις συχνές επαναλήψεις των προκηρύξεων και ανακοινώσεων που υπήρξαν ίσως το κύριο κίνητρο για τη λειτουργία του σταθμού. Ακούστηκαν ακόμα σ' αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα εκπομπές με γενικό ενδιαφέρον, όπως αυτή που είχε ετοιμάσει η κίνηση για τα δικαιώματα των ψυχασθενών και προοριζόταν αρχικά για το ραδιοσταθμό του περιοδικού *Αντί*.

Βέβαια η κρατική ευαισθησία για ένα τόσο ενδιαφέρον ραδιοφωνικό πείραμα

δεν άργησε να φανεί. Με τηλεγράφημά του ο Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών Γ. Παπαδημητρίου έσπευσε να πληροφορήσει τον Υπουργό Παιδείας, αλλά και τη Διεύθυνση Ασφαλείας Αττικής, ότι ο σταθμός αφενός «παρενοχλεί τις υπηρεσίες του» (ποιές άραγε;) και αφετέρου προκαλεί «διαμαρτυρίες πολιτών».

Και όσον αφορά το μύθο για τις «παρενοχλήσεις» οι σπουδαστές τεχνολόγοι είναι: πράγματι οι αρμόδιοι για να τον απορρίψουν μια κι έξω, όπως και έκαναν, αφού αυτά τα πράγματα ελέγχονται με τα κατάλληλα όργανα και τυχόν παρεμβολές διορθώνονται. Όμως τις «διαμαρτυρίες πολιτών» α ήθελε να τις ανακατέψει ο κ. Υπουργός; Δεν φτάνουν όσα άκουσε η κυβέρνηση για τους «αγανακτισμένους πολίτες» που σιγοντάρουν τα ΜΑΤ, χρειάζονταν τώρα και «αγανακτισμένοι ακροατές»;

Κ.Β.

πόπτητα και ανάπτυξη

...Μόλις ένα μήνα πριν (Μάιο του 1980) το επιτελείο των αρχηγών των κρατών των Εννέα αποφάσισε —κάτω από την πίεση της κ. Θάτσερ, ουσιαστικά— να διαμορφώσει αυτό που ονομάζεται ήδη «η Ευρώπη των δύο ταχυτήτων». Όχι μόνο δεν πρέπει να περιμένουμε μια παιδαγωγική συμπεριφορά της ΕΟΚ απέναντί μας, αλλά πρέπει να διαπιστώσουμε ότι αυτή η πλευρά της που ήταν η κοινή οικονομική πολιτική, δηλαδή η άμβλυση των ανισοτήτων και η δημιουργία μεγαλύτερης συνοχής και ισορροπίας, έχει πα ουσιαστικά εγκαταληφθεί και λειτουργούν ακάθεκτες πια οι ανταγωνιστικές και προστατευτικές πολιτικές και ο συσχετισμός δυνάμεων σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο».

Θόδωρος Πάγκαλος
(Μετάβαση στο Σοσιαλισμό, σελ. 248)

Το να υπενθυμίζεται ότι το ΠΑΣΟΚ και οι υπουργοί του υποστηρίζουν πλέον διαμετρικά αντίθετες απόψεις σε θέματα που διαμόρφωσαν τη φυσιογνωμία του προ-εκλογικού ΠΑΣΟΚ, έχει γίνει μια εύκολη και βαρετή ενασχόληση. Για ν' αποκτίσει όμως ενδιαφέρον, αρκεί να προχωρήσει κανείς ως την ουσία των προβλημάτων, την

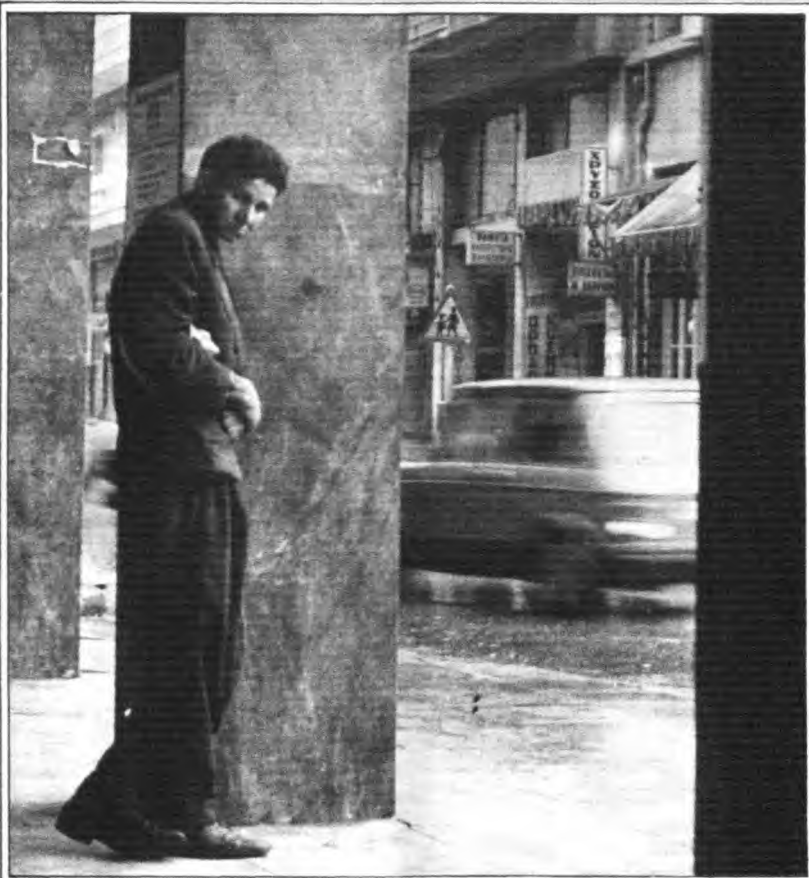
«πραγματικότητα» που επικαλείται τελευταία πολύ συχνά ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Θόδωρος Πάγκαλος. Αρκεί να αποσαφηνιστεί τι είναι πραγματικά η «πραγματικότητα». Μήπως η πραγματικότητα στον τομέα της ένταξης στην ΕΟΚ, είναι απλώς το αποτέλεσμα της κυβερνητικής στάσης σ' αυτό το θέμα; Μήπως η πραγματικότητα είναι μάλλον η επείγουσα ανάγκη των καθαρών εισροών από την ΕΟΚ μπροστά στις αποτυχίες των πολιτικών για τις εξαγωγές, τις επενδύσεις, ή τις δημόσιες δαπάνες; Ή μήπως σ' αυτή την «πραγματικότητα» θα έπρεπε να προστεθεί πλέον και η εκροή κεφαλαίων για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους;

Είναι ν' αναρωπάται πάντως κανείς τι θα είχε πει ο Πάγκαλος το 1980, αν μπορούσε να προβλέψει ότι το 1985 η βασική σχέση της ΕΟΚ με την Ελλάδα θα καθοριζόταν από την παραχώρηση ενός δανείου 1,5 δις δολαρίων, για την αντιμετώπιση προβλημάτων εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους, και με όρους που —όπως προβλέπεται— θα προκαλέσουν μια σοβαρή ύφεση της ελληνικής οικονομίας. Γιατί αυτό που θα έπρεπε να προκαλεί την έκπληξη των πάντων είναι ότι η τραγικά αποτυχημένη ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ (που δεν

είναι προφανώς ένα πρόβλημα ένταξης ή μη ένταξης μόνο) δεν προκαλεί άλλη κυβερνητική αντίδραση από τη διαφήμιση των νέων βημάτων προς την πλήρη αποδοχή των «συσχετισμών δυνάμεων σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο». Τέτοια ζητήματα είναι βέβαια η αποδοχή —με πολύ πειστικά ρεαλιστικά κριτήρια— της κατάργησης της ομοφωνίας και της απελευθέρωσης της εσωτερικής αγοράς: και το πρόβλημα δεν είναι ότι με αυτό τον τρόπο θα επιταχυνθούν δραματικά κάποιες δυσμενείς εξελίξεις, αλλά ότι έτσι δεν γίνεται τίποτα για να αποτραπούν.

Η στάση του Πάγκαλου, όπως και η στάση του Σημίτη και της κυβέρνησης συνολικά για την οικονομία, συνδυάζει τον ρεαλισμό στο επίπεδο της τρέχουσας διαχείρισης —μέτρα λιτότητας, δάνειο με όρους από την ΕΟΚ, αποδοχή των εξελίξεων σε κοινοτικό επίπεδο— με έναν ιδεολογικό λόγο για ανάπτυξη με επενδύσεις, ΜΟΠ, και λεφτά που παίρνουμε από τους Ευρωπαίους, που δεν έχουν φυσικά καμιά σχέση με τα όσα συμβαίνουν πραγματικά, όχι επειδή δεν υπάρχουν αυτές οι διαδικασίες, αλλά επειδή τα αποτελέσματά τους δεν είναι θετικά, ή καλύτερα δεν είναι καν ορατά.

Π.Γ.

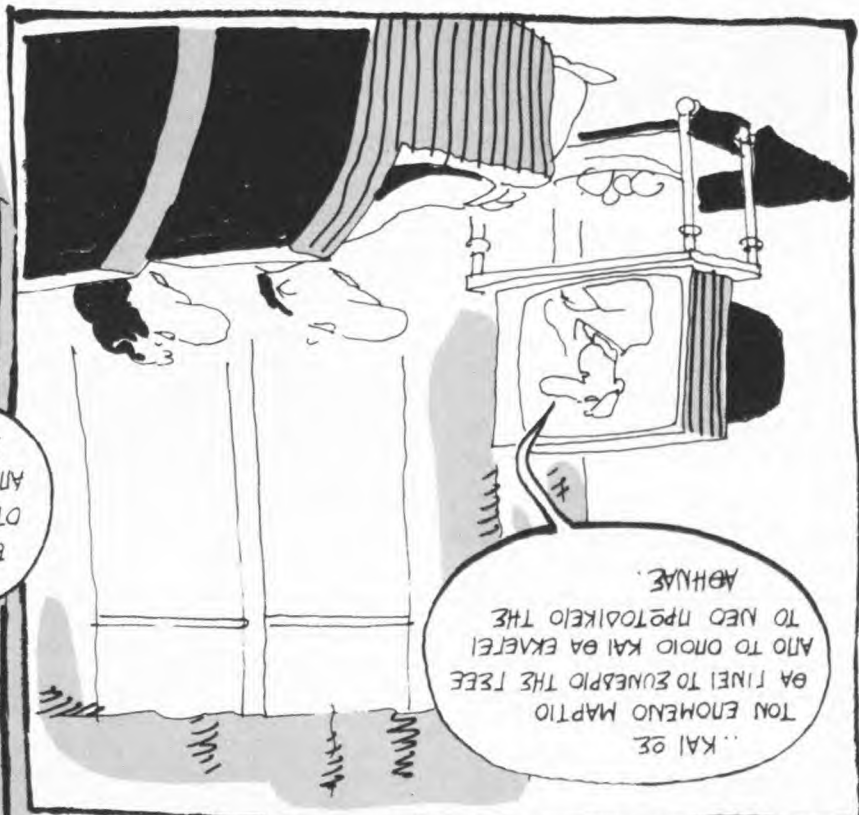

είναι εύκολη. Ούτε μπορεί η αποτυχία να αποδοθεί αβασάνιστα στους ανθρώπους που ανέλαβαν την κύρια ευθύνη της συνταξης. Ίσως το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι δεν είναι εύκολο να αναμνησθεί το κλασικό περιοδικό ποικίλης υλης με μια πολιτική επιθεώρηση. Γιατί αν το πρώτο θέλει φαντασία και πρωτοτυπία, η δεύτερη απαιτεί συνειδητές επιλογές και θάρρος γνώμης. ● Ψάχνουμε να βρούμε έστω κι έναν που να πιστέψει προς στιγμήν στην αυθεντικότητα του τηλεφωνήματος (γιατί κείμενο μέχρι στιγμή δεν υπήρξε) εκείνης της «οργάνωσης»

«Οκτωβρης '85». Αντιθέτως όλοι υποθέτουν ότι είναι τυπική ασφαλιστική ενέργεια. ● «Είναι κοινωνικά επικίνδυνο και πολιτικά αθάσιμο να θεωρείται δευτερευούσα η σημασία της πολιτιστικής πολιτικής και πολυτελής η χρηματοδότησή της». Αυτά μεταξύ πολλών άλλων δήλωσε προς τους δημοσιογράφους ο υφυπουργός Γεωργιος Παπανδρέου πριν εξαγγείλει το χειμερινό πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού για νέους. Χωρίς καμία διαθεση να μειώσουμε τη σημασία μιας φτηνής ανάθεσης ή έστω μιας εκδρομούλας δεν νομίζει και ο ίδιος ο υφυ-

πουργός ότι πιο επικίνδυνο κοινωνικά απ τις στρατιωτικές ή τις αστυνομικές δαπάνες και την ανεργία, δεν υπάρχει σήμερα; Ή εν πάση περιπτώσει, αυτή η γραφειοκρατία των διακοπών για νέους —μεχρι 35 χρονών— ποσο ευθυγραμμίζεται με τον «πολιτισμό» της εντεινόμενης πολυπλευρης κρίσης στ νεολαία και στην κοινωνική πραγματικότητα. Αυτά για να μην μπλεχτούμε με τουριστικές μπίζνες μόνο. ● Τι θα κάνει τη δημοσία διοίκηση ο κυριος Παπανδρέου; Θα τη στελεχώσει, προσέχτε θα τη στελεχώσει και όχι επανδρώσει, με ικανά

στελέχη. Διότι όπως μας διαβεβαίωσε το ΠΑΣΟΚ είναι φεμινιστικό κίνημα Πολιτικού παρατηρητές ταυτόχρονα μ αυτή τη δήλωση του Πρωθυπουργού μιλούν για προβλήματα στο γαμο του! Μια τέτοια λοιπόν βαρυσήμαντη τοποθέτηση και μάλιστα στη Βουλή (6.12), μήπως λειτουργεί προς τη συμφιλίωση του με την κυρία Μαργαρίτα. Και εαν αυτό ισχύει, τον κυριο Παπαγόπουλο θα τον απολύσει; Αυτά σαν μια άσκηση δημοσιογραφίας, προσφορά στην πρόσφατη έρευνα της «Μεσημβρινής» για την κρίση στον Ελληνικό δεξιό τύπο

Μετά την επιτυχία της πρώτης σύσκεψης

Νέα

συνδικαλιστική κίνηση;

«465 στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της ΠΑΣΚΕ συγκεντρώθηκαν την Κυριακή 15/12 στο ξενοδοχείο President για να εξετάσουν τις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις». Είναι η πρώτη μαζική αλλά κλειστή σύσκεψη στελεχών του ΠΑΣΟΚ που συγκαλείται και οργανώνεται, όχι από το ΕΓ, και την Κ.Ε. ή κάποιο άλλο όργανο του κόμματος, αλλά από τους διαγραμμένους συνδικαλιστές. Το σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι 400 περίπου από τους συγκεντρωμένους είναι ακόμα – μέχρι την Κυριακή το βράδυ τουλάχιστον – ενεργά στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Και είναι η πρώτη φορά που τα στελέχη αυτά, επώνυμα πλέον, συσκέπτονται στη βάση αντίθεσης με την ηγεσία τους και την κυβερνητική πολιτική.

Η μεγάλη συμμετοχή απ' όλη την Ελλάδα είναι ένα σημαντικό δείγμα του κλίματος που επικρατεί στο σύνολο σχεδόν του κομματικού μηχανισμού. Κλίμα αποστασιοποίησης και αποδέσμευσης από το κόμμα. Ήξεραν πολύ καλά οι συγκεντρωμένοι ότι επακόλουθο της συμμετοχής τους στη σύσκεψη θα είναι η παραπομπή τους στον Παγορόπουλο. Παραπομπή όμως που φαίνεται να μην ενοχλεί πλέον και ίσως θεωρείται τίτλος τιμής. Χαρακτηριστικό είναι ότι κάθε αντιαντρεϊκή αιχμή χειροκροτείτο μέσα σ' ένα γενικό αντιηγετικό κλίμα. Κάτι τέτοιο συμβαίνει για πρώτη φορά σε κομματική σύσκεψη του ΠΑΣΟΚ.

Με τα τελευταία οικονομικά μέτρα, με τις παρεμβάσεις στο συνδικαλισμό, με το διορισμό της ΓΣΕΕ, με την φιλοδυτική στροφή, με την ένταση της καταστολής η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έρχεται σε διάσταση και ρήξη με την ίδια της την κομματική βάση. Την κομματική βάση που πέρα από τη συμμετοχή της στους αγώνες των εργαζομένων ενάντια στην πολιτική λιτότητας, σήμερα αντιπολιτεύεται το κόμμα στο οποίο ανήκει και προσπαθεί να συγκροτήσει τον δικό της (αυτόνομο;) πολιτικό λόγο.

Η κεντρική εισήγηση της Άννας Καραμάνου αφορούσε κυρίως μια συνολική κριτική της κυβερνητικής πολιτικής. Χωρίς να ξεφεύγει από τον ιδεολογικό λόγο και τα ιδεολογήματα που διαμόρφωσε τόσα χρόνια το ΠΑΣΟΚ ως αντιπολίτευση αλλά και ως κυβέρνηση της πρώτης τετραετίας, αποτέλεσε ένα πλαίσιο συζήτησης και συσπείρωσης των συγκεντρωμένων. Και εκφράζοντας τις διαθέσεις τους κατέληξε καταχειροκροτούμενη: «Κάνουμε έκκληση σ' ό-

λους τους συντρόφους και συντρόφισσες μέσα κι έξω από το ΠΑΣΟΚ, σ' όλους εκείνους που εμπνέονται από τα ιδανικά της 3ης Σεπτέμβρη, μέσα από μια κριτική και αυτοκριτική να ξεκινήσουμε μια πανελλαδική προσπάθεια για την έναρξη διαλόγου δημοκρατικού, για την ίδρυση ενός νέου συνδικαλιστικού φορέα. Αγωνιζόμαστε για εσωτερικές δημοκρατικές λειτουργίες σ' ένα ταξικό συνδικαλιστικό κίνημα, αυτόνομο, πέρα από κόμματα και κυβέρνηση. Κίνημα με ταξική δράση, όχι μ' αμυντικές τακτικές αλλά με επιθετικά συγκροτημένο χαρακτήρα. Κανένα μέλος μας, διαγραμμένο ή μη, οπαδός ή φίλος, κανείς να μη δεχτεί τους δοτούς της ΓΣΕΕ. Εμπρός στον συνειδητό ταξικό αγώνα για το σοσιαλισμό».

Η δημιουργία νέας συνδικαλιστικής παράταξης που έγινε αποδεκτή από το σύνολο των συνέδρων πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Η εκλογή συντονιστικού οργάνου στόχο έχει να οργανώσει επί μέρους περιφερειακές συσκέψεις και συσκέψεις στους τόπους δουλειάς και μετά από δύο περίπου μήνες να οργανώσει και το ιδρυτικό σώμα της νέας παράταξης. Ήδη σε αρκετά σωματεία και ενώσεις που έγιναν πρόσφατα εκλογές οι διαγραμμένοι και οι διαφωνούντες κατέβηκαν με ανεξάρτητους συνδυασμούς από την ΠΑΣΚΕ με θετικά γι' αυτούς αποτελέσματα.

Αλλά αν η κρίση στην ΠΑΣΚΕ και στη ΓΣΕΕ αντικειμενικά οδηγεί σε νέα αυτόνομη συνδικαλιστική κίνηση, φαίνεται να ωριμάζει στη βάση του ΠΑΣΟΚ και η ανάγκη για την πολιτική έκφραση όλου αυτού του συνδικαλιστικού ρεύματος. Από αρκετά στελέχη που πήραν το λόγο επισημάνθηκε το πολιτικό κενό που δημιουργεί η δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ, και πρότειναν παράλληλα με τις διαδικασίες για τη συγκρότηση συνδικαλιστικής κίνησης ν' ανοίξει ο διάλογος στην προοπτική νέου πολιτικού φορέα των εργαζομένων. Ο νέος αυτός φορέας να είναι αποτέλεσμα των πιο πλατειών δημοκρατικών συζητήσεων στη βάση των εργαζομένων και του λαού και όχι αποτέλεσμα συνεννοήσεων κορυφής παραγόντων και πολιτικών προσωπικοτήτων. «Ας πάρουν επί τέλους οι ίδιοι οι εργαζόμενοι την υπόθεση της πολιτικής τους συγκρότησης στα χέρια τους και ας μην περιμένουν κάποιες κινήσεις και πρωτοβουλίες κορυφής για να ενταχθούν». Στα πλαίσια αυτά, πέρα από τις επί μέρους

συσκέψεις αρχίζει και ένας κύκλος επαφών με μέλη νομαρχιακών και τοπικών οργανώσεων γύρω από αυτή την προοπτική.

Η επιτυχία της σύσκεψης βρίσκεται κατ' αρχήν στην ίδια τη μαζικότητά της. Τα αποτελέσματά της γρήγορα θα φανούν. Γιατί μπορεί οι διαθέσεις των συμμετασχόντων να ήταν η αυτόνομή τους συνδικαλιστικά και πολιτικά από το ΠΑΣΟΚ, η ίδια όμως η μαζικότητά της αποτελεί και ένα ισχυρό ατού κάποιων για εσωκομματική επιρροή και επικράτηση.

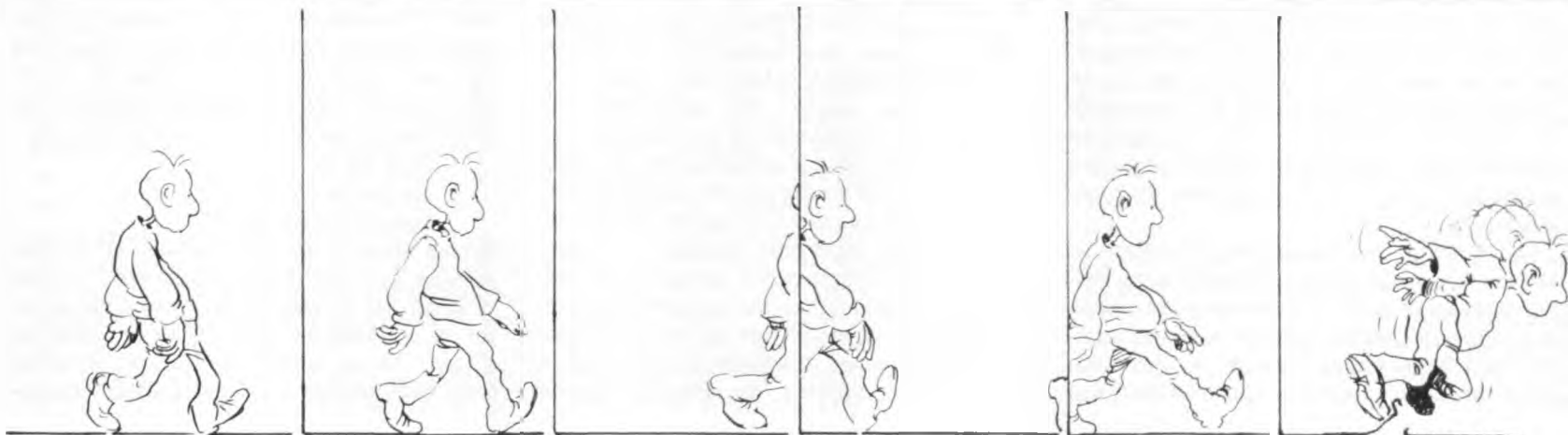
Η δημιουργία μιας νέας συνδικαλιστικής κίνησης στηρίζεται στην πείρα που αποκτήθηκε το τελευταίο δίμηνο, στην de facto ανεξαρτητοποίηση των συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ, στην κινητοποίησή τους ενάντια στην οικονομική πολιτική και τις κυβερνητικές παρεμβάσεις στο συνδικαλισμό. Η συνδικαλιστική αυτόνομη των διαφωνούντων έχει τη δυνατότητα συμμαχιών με τις δυνάμεις της κομμουνιστικής αριστεράς για την υπεράσπιση κεκτημένων δικαιωμάτων των εργαζομένων. Αφήνει παράλληλα ανοιχτή την πόρτα για επαναδιαπραγμάτευση σε μια μελλοντική συγκυρία με την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ στη βάση κάποιας αυτοκριτικής εκατέρωθεν.

Η πολιτική αυτόνομη στην προοπτική νέου πολιτικού φορέα είναι εγχείρημα αρκετά πιο δύσκολο. Γιατί εκτός του ότι κλείνει τους διαδρόμους προς το ΠΑΣΟΚ είναι υποχρεωμένο να οριοθετείται από τη σύμμαχη στο συνδικαλισμό κομμουνιστική αριστερά. Κάπου δηλαδή θα είναι στρωγγμένο ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και την αριστερά, σ' ένα χώρο αρκετά «στενό» για να χωρέσει νέο πολιτικό σχήμα με κάποιες αξιώσεις.

Το 1986 θα αποτελέσει τη χρονιά των συνδικαλιστικών και πολιτικών ανακατατάξεων. Η συζήτηση που έχει ανοίξει στο σύνολο της αριστεράς, είτε είναι τα Κομμουνιστικά κόμματα είτε η αριστερή αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ κάπου θα οδηγήσει. Οι δημοτικές εκλογές θα είναι το πρώτο ίσως πείραμα και η πρώτη δοκιμασία των προοπτικών που ανοίγονται στην πολιτική σκηνή. Θα έχει προηγηθεί η μάχη στο συνδικαλιστικό που η έκβασή της θα προσδιορίσει και την πορεία των εξελίξεων στην πολιτική σκακιέρα. Είδωμεν.

15/12/85

Γ. Πιτουρόπουλος

Η ανάλυση που δημοσιεύουμε είναι του Φώτη Φουλάκη διαγραφμένου μέλους της Νομαρχιακής Επιτροπής Α' Πειραιά του ΠΑΣΟΚ. Η κρίση στην οργάνωση του Πειραιά υπέθεσε από καιρό αλλά ξέσπασε με τις διαγραφές των 7. Στις 21 Νοεμβρίου ο Φ. Φουλάκης παραιτήθηκε απ' το ΠΑΣΟΚ.

Ακολούθησαν άλλες 5 παραιτήσεις απ' τη Νομαρχιακή Επιτροπή, σε σύνολο 13 μελών. Στις 28 Νοεμβρίου, τα 6 απ' τα 7 ενσωμαριναντα μέλη, δηλαδή η μειοψηφία του οργάνου παρέπεμψε στο Πειθαρχικό τον Φουλάκη με το ερώτημα της διαγραφής επειδή «διέδιδε εκτός οργάνου τις απόψεις του για την οικονομική πολιτική». Το χαρακτηριστικό της οργάνωσης του Πειραιά αυτή τη στιγμή δεν είναι τόσο οι σποραδικές παραιτήσεις σε τοπικές οργανώσεις όσο η αδρανοποίηση των κομματικών μελών. Η πλειοψηφία τους δε συμμετέχει στις διαδικασίες και απέχει απ' τις συνελεύσεις.

ΠΑΣΟΚ : Τρίτος δρόμος

Η πολιτική της κυβέρνησης όπως την βλέπει ένα πρώην μέλος της Νομαρχιακής Α' Πειραιά

ΠΟΛΥ αποκαλυπτική και καθοριστικής σημασίας ήταν η συζήτηση προ ημερήσιας διάταξης που έγινε στη Βουλή στις 6 του Δεκέμβρη του 1985 για τα «εφ' όλης της ύλης» θέματα.

Και ήταν αποκαλυπτική γιατί πραγματικά αποσαφήνισε τους στόχους και τα «οράματα» του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, αλλά και τη φυσιογνωμία και την προοπτική τόσο των άλλων αστικών πολιτικών δυνάμεων και προσωπικοτήτων (Ν.Δ. - ΔΗΑΝΑ - ΚΟΔΗΣΟ - ΖΙΓΔΗΣ κ.λ.π.) όσο και της παραδοσιακής αριστεράς (ΚΚΕ - ΚΚΕεσ.).

Ήταν όμως και καθοριστικής σημασίας γιατί σηματοδότησε κάποιες πολιτικές εξελίξεις που θα διαγράψουν μία νέα πολιτική κατεύθυνση στο προσεχές μέλλον.

Ο στόχος της συζήτησης

Ο αρχηγός της Ν.Δ. στην ομιλία του τη μέρα της συζήτησης είπε ότι το ΠΑΣΟΚ «σύρθηκε» στη συζήτηση από την πίεση της αντιπολίτευσης. Αυτό βέβαια δεν είναι αληθές. Και τούτο γιατί ποτέ το ΠΑΣΟΚ δεν μας έχει συνηθίσει στο να σύρεται πίσω από την αντιπολίτευση. Εκείνο το οποίο μάλλον συνέβη είναι ότι ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ πιέστηκε περισσότερο από τα γεγονότα και τις κοινωνικές εξελίξεις (οικονομικά μέτρα, διαγραφές, Γ.Σ.Ε.Ε., δολοφονία 15χρονου, επεισόδια στο Πολυτεχνείο, αυξήσεις κ.λ.π.). Είδε ότι κάπου έπρεπε να αμβλυνθεί όλο αυτό το προτσές των γεγονότων που κάθε άλλο παρά ευνοούσε την προοπτική της κυβέρνησής του. Και διάλεξε και πάλι το δικό του «γήπεδο» για να παίξει εντός έδρας τους αντιπάλους. Τη συζήτηση από τη Βουλή και τη μετάδοσή της από την τηλεόραση (και μάλιστα εφ' όλης της ύλης). Ήταν σίγουρος φαίνεται ο Πρωθυπουργός ότι για μία ακόμα φορά θα κέρδιζε τη μάχη των εντυπώσεων, μιας και η Δεξιά (κυρίως Ν.Δ.) θα συνέχιζε την τακτική της «αμνησίας» στο δικό της πρόσφατο παρελθόν, ενώ η παραδοσιακή αριστερά θα έδειχνε για μία ακόμα φορά το πόσο φτωχή ιδεών και προοπτικών είναι.

Και το πέτυχε ο κ. Παπανδρέου. Κατόρθωσε να κερδίσει τις εντυπώσεις χωρίς ουσιαστικά να πει τίποτα!! Ή μάλλον μέσα στα τόσα είπε και μερικά καθοριστικά πράγματα, που δεν αφήνουν περιθώριο για όποια άλλη σκέψη. Κάποια πράγματα που οριοθετούν πλέον την αστική - σοσιαλδημοκρατική φυσιογνωμία

του ΠΑΣΟΚ, που στοχεύει πλέον στην απλή ωραιοποίηση του Καπιταλισμού με κάποιες μεταρρυθμίσεις, τόσο για την εύρυθμη λειτουργία του εμποικοδομήματος, όσο και την οικονομική σταθερότητα και ύφεση στην οικονομική βάση.

Δύο ήταν τα κυρίαρχα στοιχεία:

Το πρώτο καθοριστικό στοιχείο της ομιλίας του Πρωθυπουργού, κύριο ιδεολόγημα της σοσιαλδημοκρατίας ήταν αυτό που αναφέρθηκε στην οικονομική του πολιτική σε αντιδιαστολή με την πολιτική της Θάτσερ. Είπε ο πρωθυπουργός: «*Η συλλογιστική του νεοφιλελευθερισμού και του μονεταρισμού, είναι ότι πρέπει να αυξήσουν τα κέρδη για να έχουν κίνητρα οι επιχειρήσεις να οδηγήσουν σε ανάπτυξη και βελτίωση τελικά και του πραγματικού μισθού των εργαζομένων. Αυτή είναι η πολιτική της κυρίας Θάτσερ. Τα μέτρα τα οποία παίρνουμε εμείς είναι σταθεροποιητικά σε πλάνο, όχι συμβολής σε αύξηση του κέρδους, αλλά σε αύξηση του Εθνικού εισοδήματος στην οποία συμμετέχει άμεσα ο Έλληνας πολίτης...*»

Αυτές είναι οι οικονομικές κατευθύνσεις του ΠΑΣΟΚ που μέχρι σήμερα μας μιλάει ακόμα για «μετάβαση στο σοσιαλισμό», για «3η Σεπτέμβρη» και ίσως, ποιος ξέρει και για «μαρξισμό σαν μέθοδο ανάλυσης κ.λ.π., κ.λ.π.

Αλλά να τι έλεγε ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ στο βιβλίο του «Για μία σοσιαλιστική κοινωνία», σελ.46:

«*Η σοσιαλδημοκρατία είναι καπιταλισμός με ευγενικό προσωπείο. Βασίζεται στις ίδιες σχέσεις παραγωγής, στο ίδιο σύστημα αξιών. Σκοπό δεν έχει την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, αλλά την αμβλύνση των ταξικών διαφορών για τη διατήρηση του συστήματος, για την εδραίωση του μονοπωλιακού και ιμπεριαλιστικού καπιταλισμού. Γι' αυτό οι περιθωριακές αλλαγές, που προωθεί η σοσιαλδημοκρατία, αλλαγές που αποσκοπούν στη συγκάλυψη των αντιθέσεων και των αδυναμιών του συστήματος, δεν αποτελούν βήματα προς τον σοσιαλισμό, αλλά αντίθετα μέτρα για την αποσάθρωσή του. Κλασικό παράδειγμα είναι η Δ.Γερμανία. Και κάτι που δεν θάπρεπε να ξεχάσουμε» καταλήγει ο κ. Παπανδρέου «τα σοσιαλδημοκρατικά πειράματα είναι εφικτά στα μητροπολιτικά κέντρα του καπιταλισμού όπου υπάρχουν οι δυνατότητες για ευγενικά προσωπεία. Σε εξαρτημένες περιφερειακές χώρες, όπως η Ελλάδα, τέτοια περιθώρια δεν υπάρχουν.» Δηλαδή*

πολύ απλά ο κ. Παπανδρέου έλεγε τότε ότι τα σταθεροποιητικά μέτρα της οικονομίας (δηλαδή της καπιταλιστικής), αμβλύνουν τις κοινωνικές αντιθέσεις (την ταξική πάλη).

Και βέβαια εδώ μπαίνει και ένα άλλο ερώτημα. Το κόσμιο της Α.Τ.Α. στον ιδιωτικό τομέα, ή εν πάση περιπτώσει το ψαλίδισμα είναι μονεταριστικό μέτρο; Αυτά τα δεκάδες εκατομμύρια που οι βιομήχανοι θα έδιναν σαν Α.Τ.Α (τελευταίο τετράμηνο 14%) σε ποιανού τσέπες πάνε; Στον αέρα; ΟΧΙ φυσικά. Πηγαίνουν στους κατόχους των μέσων παραγωγής (Μαρξ), στους βιομήχανους σαν ένα από τα κίνητρα για ανάπτυξη, στην κατεύθυνση συσσώρευσης κεφαλαίου (θεμελιώδης καπιταλιστικός νόμος) ΝΑΙ ή ΟΧΙ;

Αλλά και αν υποθέσουμε ότι σε κάθε περίπτωση τα μέτρα στοχεύουν στην αύξηση του Εθνικού εισοδήματος, και όχι των κερδών των βιομηχάνων (λες και τα κέρδη των βιομηχάνων είναι ξεκομμένα από το εθνικό εισόδημα στον καπιταλισμό). Ας πούμε λοιπόν όπως ο κ. Παπανδρέου λέει «Να μεγαλώσουμε την πίττα». Αλλά όμως εδώ υπάρχει μία αλήθεια:

Η κατανομή του εθνικού εισοδήματος είναι ο τρόπος που το συνολικό κοινωνικό προϊόν (δηλ. το σύνολο των αγαθών που παρήγαγε μια κοινωνία σε ένα χρόνο) κατανέμεται στα διάφορα μέλη της κοινωνίας.

Ας υποθέσουμε ότι μία καπιταλιστική κοινωνία (όπως και η ελληνική, και αυτό ούτε ο κ.Παπανδρέου ούτε κανείς άλλος το αμφισβητεί, και θάταν αστείο να πούμε ότι είναι βέβαια σοσιαλιστική) παράγει σε ένα χρόνο ένα συνολικό προϊόν ισότιμο π.χ. με 1000 δισεκατομμύρια δραχμές. Οι αστοί, δηλαδή οι βιομήχανοι, οι εφοπλιστές, οι χρηματιστές, δηλαδή αυτοί που έχουν τα μέσα παραγωγής (και ώρα είναι να μας πουν ότι δεν υπάρχουν τέτοιοι στην ελληνική καπιταλιστική κοινωνία) παίρνουν από αυτό το ποσόν ένα εξαιρετικά σημαντικό μερίδιο, παρ' όλο που αποτελούν μια μικρή ομάδα της κοινωνίας. Η κατανομή των 1000 δισεκατομμυρίων δρχ θα ήταν π.χ. η επόμενη:

Αστοί 400 δισ. δρχ.

Μικρομεσαίοι 100 δισ. δρχ.

Εργαζόμενοι 500 δισ. δρχ.

Μπαίνει λοιπόν το ακόλουθο ερώτημα: Γιατί οι αστοί, παίρνουν ένα τόσο μεγάλο μερίδιο από το εθνικό εισόδημα, ενώ και ελάχιστη κοινωνική μειοψηφία είναι, και δεν παράγουν τίποτα (Άλλοι δουλεύουν για αυτούς) - Και ας αφήσουν τα παραμύθια οι γνωστοί αστοί οικονομολόγοι ότι καταναλώνουμε περισσό-

τερα από όσα παράγουμε, λες και ο εργαζόμενος που παράγει αξία 35.000 δρχ. σαν αντίκρυσμα του μισθού του, καταναλώνει 36.000 δρχ. (τι ανόητο ψέμα). Απλά εμείς παράγουμε και οι αστοί καταναλώνουν αφού κατακλέβουν την υπεραξία των εργαζόμενων.

Γιατί κ. Πρόεδρε του ΠΑΣΟΚ μερικοί έχουν τα καράβια, τα εργοστάσια, τα κεφάλαια, και άλλοι δεν έχουν τίποτα; Μήπως είναι πιο έξυπνοι; Όχι φυσικά.

Η άνιση κατανομή του εθνικού εισοδήματος (που εσείς θέλετε να το αυξήσετε, και εμείς σας λέμε ότι το πρόβλημα δεν είναι η αύξηση αλλά η άνιση κατανομή) οφείλεται κατά τον Μαρξ στο γεγονός ότι στο καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής κάποια λίγα άτομα έχουν την κυριότητα των βιομηχανικών μέσων παραγωγής και του χρηματιστηριακού κεφαλαίου άρα εκ των πραγμάτων ιδιοποιούνται το μεγαλύτερο κομμάτι του κοινωνικού προϊόντος.

Βέβαια η προσπάθεια της κυβέρνησης για καλύτερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος που ξεπηδάει μέσα από τον αγώνα των εργαζόμενων για καλύτερους μισθούς (που δεν είναι συντεχνίες, αλλά διαρκής ταξική πάλη στην αντίθεση εργασίας - κεφαλαίου), αυτό δεν σημαίνει ντε και καλά σοσιαλιστική προοπτική.

Το παρά-πάνω αποτελεί πολιτική κλασική της σοσιαλδημοκρατίας. Αλλά στον καπιταλισμό όταν επιχειρείς ανάκαμψη μετά θα οδηγηθείς σε κρίση. Είναι η αναγκαία παλινδρομική κίνηση του συστήματος που ταυτίζεται με τη φυσιογνωμία του. Δηλαδή πολύ απλά: Όσο η κυριότητα των μέσων παραγωγής θα ανήκει σε μια μικρή ομάδα ατόμων της κοινωνίας, τόσο αυτή η ομάδα θα αντιτίθεται σε μια πιο δίκαιη κατανομή, θα περιορίζεται σε μικρότερης σημασίας παραχωρήσεις, προορισμένες να καλμάρουν τις διαμαρτυρίες των εργαζόμενων.

Η κατανομή λοιπόν του εθνικού εισοδήματος εξαρτάται από μια προηγούμενη κατανομή των μέ-

σων παραγωγής. Είναι ο τρόπος που είναι κατανεμημένα τα μέσα παραγωγής, που καθορίζει βασικά τον τρόπο που θα κατανεμηθεί το κοινωνικό εισόδημα. Αυτό ισοδυναμεί με τη διαπίστωση ότι οι σχέσεις κατανομής καθορίζονται από τις σχέσεις παραγωγής. Να τι λέει ο Μαρξ: «Ας δούμε λοιπόν αυτό που ονομάζεται σχέσεις κατανομής. Ο μισθός προϋποθέτει τη μισθωτή εργασία, το κέρδος προϋποθέτει το κεφάλαιο. Αυτές οι καθορισμένες μορφές κατανομής προϋποθέτουν λοιπόν ότι οι όροι παραγωγής έχουν καθορισμένους κοινωνικούς χαρακτήρες, και ότι υπάρχουν ορισμένες κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα στους παράγοντες της παραγωγής. Με λίγες λέξεις, η ορισμένη σχέση κατανομής δεν κάνει τίποτα άλλο από το να εκφράζει την ιστορικά ορισμένη σχέση παραγωγής».

Τι θέλει το ΠΑΣΟΚ

Για την οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ λοιπόν, απ' όσα προαναφέραμε το ζήτημα είναι απλά η ΑΥΞΗΣΗ του Εθνικού Εισοδήματος. Εμείς δεν αρνιόμαστε αυτή την αύξηση, αλλά λέμε αύξηση στην προοπτική άλλης — ίσως — κατανομής.

Και αυτό προϋποθέτει την κοινωνικοποίηση - αυτοδιαχείριση των μέσων παραγωγής, δηλαδή σοσιαλιστική μετάβαση, και όχι σοσιαλδημοκρατική διαχείριση. Το να προσπαθείς να αυξήσεις το εθνικό εισόδημα χωρίς δομές για την ίση κατανομή του, αυτό είναι διαιώνιση του καπιταλισμού.

Αλλά είπε και άλλο ένα δεύτερο κυρίαρχο χαρακτηριστικό ο Πρωθυπουργός που δένεται με τα παραπάνω, ξεκαθαρίζοντας την πολιτική διαχείρισης που ακολουθεί. Ανέφερε: «Πρέπει όμως, να συνειδητοποιήσουμε όλοι μας, δεν εξαιρώ τον εαυτό μου, ότι η κοινωνική ένταση και αναταραχή (υπογρ. δική μου) σε μακρό χρόνο, υπονομεύει τους δημοκρατικούς θε-

σμούς της χώρας μας, γιατί θα οδηγήσει σε αποτυχία και αυτών των οικονομικών μέτρων που έχουμε πάρει». Και αυτά τα είπε σε σχέση με τις εξελίξεις στη ΓΣΕΕ και το εργατικό κίνημα.

Αλλά τι εννοούσε λέγοντας κοινωνική ένταση. Προφανώς εννοούσε την ένταση στο κοινωνικό επίπεδο, που εκφράζεται σε τάσεις αντίθεσης των κοινωνικών τάξεων στην οικονομική βάση.

Δηλαδή την ταξική αντίθεση μεταξύ των δυνάμεων της εργασίας των εργαζόμενων, και των δυνάμεων του κεφαλαίου (κατεστημένου - ολιγαρχίας κατά προσφιλείς πρωθυπουργικούς χαρακτηρισμούς). Άλλο δεν μπορούμε να εννοήσουμε. Προφανώς ο Πρωθυπουργός ζητάει την «άμβλυνση των αντιθέσεων», πολιτική πρακτική που σε παλαιότερα έτη χρέωνε ο ίδιος στη σοσιαλδημοκρατία. Αλλά όπως και να το κάναμε, η ταξική πάλη και οι αντιθέσεις δεν σταματούν. ούτε με παρακλήσεις ούτε με νόμους, μια και είναι συστατικό στοιχείο του καπιταλισμού. Ένα σοσιαλιστικό κόμμα την «κοινωνική ένταση», δηλαδή την ταξική πάλη, την καθοδηγεί στην προοπτική της συνειδητής οργάνωσης του εργατικού κινήματος, στην πάλη του ενάντια στο κεφάλαιο. Για το σοσιαλιστικό κόμμα η ταξική πάλη των εργατοϋπάλληλων είναι δική του πάλη, είναι συμμαχική προοπτική για το σοσιαλισμό.

Ο αντιτρομοκρατικός νόμος

Αλλά εκείνο το τελευταίο που εξαγγέλθηκε για νόμο αντιτρομοκρατικό είναι εκείνο που πρέπει να προβληματίσει και να ευαισθητοποιήσει (διακομματική επιτροπή για την τρομοκρατία κάτι τέτοιο θα γεννήσει). Ας μην ξεχνάμε ότι στην Πορτογαλία με αφορμή την «τρομοκρατική δράση» των FP25, ο κ. Σοάρες πέρασε με τη συνηγορία του ΚΚΠ (δεν πιστεύουμε το ΚΚΕ εδώ να κάνει κάτι τέτοιο) τον περίφημο νόμο για την «Εσωτερική Ασφάλεια», δημιουργώντας ένα κλίμα πρωτοφανούς αστυνομικής βίας και τρομοκρατίας, με αποτέλεσμα τη φυλάκιση του Καρθάλιο, και την όλο και πιο δεξιά πορεία των πολιτικών πραγμάτων. Αλλά και ο κ. Πρωθυπουργός είχε παλιά αναφέρει ότι την τρομοκρατία την χρησιμοποιούν καμιά φορά οι κυβερνήσεις για να περνούν αυταρχικούς νόμους, και να καταστέλλουν στο θωμό «της τρομοκρατίας» το κίνημα των εργαζόμενων.

Διαχείριση λοιπόν του καπιταλισμού, προσπάθεια για να σταθεροποιηθεί το καπιταλιστικό σύστημα η πολιτική της κυβέρνησης. Συναινετικές διαδικασίες από τον Πρωθυπουργό. Προοπτική το πλάτεμα των κοινωνικών στηριγμάτων που επιδιώκει ο Πρωθυπουργός σε κεντροδεξιούς πολιτικούς και σχήματα (Μπούτος - ΔΗ.ΑΝΑ Στεφανόπουλου κλπ.), ώστε να υπάρχει συναίνεση και όχι όξυνση στην πολιτική λιτότητας (τουλάχιστον ως το 1987). Δηλαδή δεξιόστροφη πορεία των ελληνικών πραγμάτων (για σοσιαλισμό αυτόν ξεχάστε τον).

Και η Αριστερά; Η αριστερά, ενώ μπορούσε τόσο πολλά να πει και να αναφέρει, στα όσα λίγα εμείς αναφερόμαστε, κινήθηκε πάλι δορυφορικά απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Τουλάχιστον ο κ. Φλωράκης σε κάποιο διάλογο με τον Πρωθυπουργό φάνηκε να απαντάει σαν το παιδί που το μάλωσε ο πατέρας, ο δε κ. Κύρκος επέμεινε στις ατελέσφορες «ανανεωτικές» του προτάσεις.

Φάνηκε η αριστερά για μία ακόμα φορά ότι συνεχίζει να είναι ετερόφωτη. Και μάλλον θα συνεχίζει να είναι για πολύ καιρό, αφού από την πρόσφατη συζήτηση στη Βουλή της 6/12/85 δγήκε ακόμα φτωχότερη και για πολλοστή φορά χαμένη.

Φώτης Φουλάκης
μέλος της Νομαρχιακής
Επιτροπής ΠΑΣΟΚ Α Πειραιά
μέχρι τις 21 Νοεμβρίου 1985

Οι «αγανακτισμένοι» έχουν ανοίξει την πόρτα της Πατησίων στο Πολυτεχνείο και καλούν τα ΜΑΤ που βρίσκονται στο απέναντι πεζοδρόμιο να μπουν όλοι μέσα.

Με ξύλα και ασπίδες κάνουν εισβολή. Ποιοί είναι ακριβώς; (Δευτέρα βράδυ αργά)

Από πού θα φύγουμε;

Επίθεση στην κούβα από «αγανακτισμένους». Θέλουν να πάρουν πίσω και να λυντσάρουν έναν διαδηλωτή που συνέλαβε η Αστυνομία. (Τρίτη πρωί).

Να φυλάγεσαι από κείνους που θέλουν μονάχα να ζήσουν τη ζωή τους ήσυχα κ' ειρηνικά. Είναι αδίσταχτοι.

Claes Andersson
Φιλανδός Ποιητής (γ. 1937)

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ τετραετία του ΠΑΣΟΚ αποκτήσαμε τα ΜΕΑ μας, τα ΔΕΑ μας, και όλους εκείνους τους κρυστάλλινους μηχανισμούς που βρίσκονται στην «υπηρεσία του πολίτη». Στη δεύτερη θα υπάρξει, όπως όλα δείχνουν, εξέλιξη με Ομάδες εξειδικευμένες-αντιτρομοκρατικές αλλά και με τα μπουλούκια των συγγενών και φίλων των ΜΑΤ, ή αλλιώς την άστολη καταστολή, ή κοινώς τους «αγανακτισμένους πολίτες». Και επειδή, όπως δήλωσε ο Πρωθυπουργός «αγωνιζόμαστε για μια αστυνομία ΠΕΡΑ απ' τις κοινωνικές τάξεις και τα κόμματα και για νέες σχέσεις των σωμάτων ασφαλεία με τον πολίτη» από δω και πέρα δεν θα διακρίνουμε από πού μας έρχεται!

Η βασική ιδέα, το όραμα του ΠΑΣΟΚ, είναι μια γενικευμένη αστυνόμευση, ένας κοινωνικοποιημένος χαφιεδισμός, ένας πλουραλιστικός θούρδουλας. Και ενώ η μισή οργάνωση του ΠΑΣΟΚ προσπαθούσε μαζί με τα ΜΑΤ και λοιπές φιλότιμες-δημοκρατικές δυνάμεις να εκκενώσει το Πολυτεχνείο τον περασμένο Νοέμβρη, η άλλη μισή έγραφε:

«Ένα πραγματικά δυσάρεστο φαινόμενο παρουσιάστηκε (και δεν είναι η πρώτη φορά) τη βραδιά της κατάληψης του Πολυτεχνείου. Οι αυθόρμητοι και αγανακτισμένοι πολίτες,

Φασιστόμουτρα, ΕΠΕΝίτες, χαφιέδες και ρουφιάνοι κάθε λογής εμφανίστηκαν γύρω από το χώρο του Πολυτεχνείου με ένα και μόνο σκοπό. Την αποσταθεροποίηση. Ρίχνοντας πέτρες, σπάζοντας θιτρίνες και δημιουργώντας επεισόδια προκαλώντας τους «καταληψίες» προσπάθησαν να ρίξουν λάδι στη φωτιά.

Θεωρούμε υποχρέωσή μας να επισημάνουμε τις ευθύνες της αστυνομίας η οποία ανέχθηκε με τη στάση της αυτή την κατάσταση».

Έξω από το Χιμείο, «με το ντουφέκι του στον ώμο» και περίεργη «στολή».

Έξω από το Πολυτεχνείο, νωρίς το πρωί της Τρίτης (9.11)

Έτσι παρουσίασε, στο τεύχος Νο 200 (εορταστικό) του «Αγωνιστή» η Νεολαία του κυβερνώντος κόμματος την «νέα» πρακτική των δυναμεων της τάξεως. Εμείς απλώς τους αφιερώνουμε μερικές πόζες «Αυθρομήτων πολιτών» όπου ίσως αναγνωρίσουν και ορισμένους «συντρόφους τους», στελέχη του κινήματος της αλλαγής... στην καταστολή.

Δ.Τ.

ΕΠΙΒΑΛΟΝΤΑΣ τις άμεσες και μακροπρόθεσμες επιλογές του «μπλοκ εξουσίας», δια της εγκαινιαζόμενης συναινετικής πολιτικής, το ΠΑΣΟΚ οικοδομεί ταυτόχρονα και ένα πρωτοφανή και σύγχρονο κατασταλτικό μηχανισμό.

Έχοντας «δεσμευτεί» σε μια στρατηγική σύγκλισης με τα συνολικά συμφέροντα του κεφαλαίου, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται σήμερα σαν πολιτικός εγγυητής της νομιμότητας και σαν μοναδικός έγκυρος διαχειριστής της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.

Επικρατεί έτσι πάνω στις άλλες πολιτικές δυνάμεις, τις υποχρεώνει να δεχτούν πλήρως τους κανόνες της διαχείρισης της κρίσης και ιδιαίτερα τους θεσμούς (παλιούς και νέους) του αυταρχικού της πλαισίου. Τις εγκαλεί να συναινέσουν (κυρίως η Αριστερά) στις κατασταλτικές επιδόσεις του κράτους, προτάσσοντας φυσικά την πολιτική και ιδεολογική επικάλυψη, της διαφύλαξης της ομαλότητας, της δημοκρατίας κλπ.

Αποσπώντας, στην πρόσφατη εκτός ημερήσιας διάταξης συζήτηση της Βουλής (6/12), την ομολογία της ανεπάρκειας του ΚΚΕ: «δεν θέλουμε να ριζούμε την κυβέρνηση, δεν υπάρχει εναλλακτική λύση» (Χ. Φλωράκης) και έχοντας δεδομένη την υποχώρηση της συνδικαλιστικής αντιπολίτευσής του κατά την εξέλιξη των γεγονότων μετά τη δολοφονία του 15χρονου Καλτέζα (17-20 Νοεμβρίου), ο κ. Παπανδρέου έχει τούτη τη στιγμή την ευκαιρία να ολοκληρώσει την πλήρη «δεξιά στροφή» του. Και το πρόβλημα αυτό δεν είναι μόνο «γεωγραφικό» για τις λαϊκές τάξεις.

Αναφερόμενος στο θέμα της «Τρομοκρατίας» (Βουλή 6/12) υπήρξε επιθετικός προς κάθε κατεύθυνση που πιθανώς να αμφισβητούσε, έστω και μερικά, τη συγκρότηση του αυταρχισμού και του αστυνομικού κράτους.

Η τοποθέτησή του, την οποία ανέγνωσε πολύ προσεκτικά, ήταν μια καλοδιατυπωμένη αφομοίωση των επιχειρημάτων της Γερμανικής Σοσιαλ-δημοκρατίας και της Ιταλικής Χριστιανοδημοκρατίας όταν αυτές θωράκιζαν νομικά και πολεμικά τα κράτη τους.

Η κυβέρνηση, δια στόματος του πρωθυπουργού, δέχεται το διαχωρισμό μεταξύ της «αυθόρμητης μειοψηφικής βίας και της οργανωμένης τρομοκρατίας». Ειδικά στην πρώτη περίπτωση, ο «στοχαστής του μαρξισμού» Ανδρέας, βρίσκει θεδαίως πολυσυβαρές κοινωνικές και ιστορικές ερμηνείες αυτών των φαινομένων, αλλά ενώ επιτρέπει σ' όλους εμάς να ερευνούμε τις αιτίες, (εννοείται ακαδημαϊκά) απαιτεί απ' όλους να τις καταδικάσουν ΔΗΜΟΣΙΑ. Δεν αρκεί ούτε καν «η σιωπηρή άρνηση», λέει ο πρωθυπουργός, στο όνομα της νομιμότητας του συστήματος και της δημοκρατίας, μας καλεί να σταθούμε ιδεολογικά, πολιτικά και πρακτικά (χαφιέδες, «αγανακτισμένοι») στο πλάι των δυνάμεων της τάξεως. Συμμαχώντας με τις κατασταλτικές πρωτοβουλίες και τους μηχανισμούς του κράτους, κατά την κυβέρνηση, έχεις μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία να ασκείς πολιτική. Σε κάθε άλλη περίπτωση κινδυνεύεις να θεωρηθείς αντικοινωνική ή αντεθνική ή αντιδημοκρατική άποψη και να θέσεις εαυτόν εκτός της ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ.

Δηλαδή να γίνεις ύποπτος ή και κατηγορούμενος, γιατί όχι...

Στη δεύτερη περίπτωση, της «οργανωμένης τρομοκρατίας» δηλαδή, ο κ. Πρωθυπουργός δεν άφησε κανένα περιθώριο έστω και φιλοσοφικής ή κοινωνιολογικής ενασχόλησης. Προβάλλοντας τους χιλιετηνούς μύθους για τα «σκοτεινά κέντρα» για τα «διεθνή δίκτυα» τους ιστούς της αράχνης καθώς και για τους στόχους της τρομοκρατίας: «αποσταθεροποίηση της δημοκρατίας», «Κάμψη του φρονήματος και της ασφαλείας των πολιτών», εξήγγειλε την Οργάνωση νέων ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ της Αστυνομίας.

Το μόνο λοιπόν που μένει για τη Δημοκρατία, για τον κοινοβουλευτισμό και τη νομιμότητα είναι η

Τελικά, Δημοκρατία σημαίνει Αστυνομία;

περισσότερη, και τεχνολογικά αρτιότερη Αστυνομία των πολιτών;

Ο σύγχρονος «ξύλινος» κυρίαρχος πολιτικός λόγος: συντηρητικός, ιδιοτελής, εξαρτημένος, κοντόφθαλμος, φτάνει στο σημείο να ταυτίζει τη Δημοκρατία με την Αστυνομία. Το χειρότερο είναι πως αυτή η ιδέα γίνεται αποδεκτή και απ' την Αριστερά κατά το μεγαλύτερο μέρος της.

Αυτή η διαστροφή έρπει πάνω στο κοινωνικό σώμα και τροφοδοτεί τον ιδιότυπο εκφασισμό του. Τα εναλλακτικά οράματα για την κοινωνική οργάνωση, την οικονομία και τη νομιμότητα, απεμπολούνται απ' την Αριστερά, μπροστά στο ΦΟΒΟ να παραδεχτεί τη διαφορετικότητά της, την αντιπαλότητά της, την ανατρεπτικότητα των ιδεών της. Η εξουσία σημειώνει νίκη, όταν ο αυταρχικός κρατισμός διαμεσολαβείται στα λαϊκά στρώματα και απ' τους υποτιθέμενους εκφραστές του, δηλαδή τα αριστερά πολιτικά κόμματα ή τα συνδικάτα.

Η νέα συναινέση

Στην τρέχουσα περίοδο η κυβέρνηση προωθεί τις ακόλουθες νέες συναινετικές πρωτοβουλίες, στην «αντι-τρομοκρατική» της πολιτική:

1. Διακομματική επιτροπή για την αντιμετώπιση της «τρομοκρατίας».
2. Διακομματική επιτροπή για τη σύνταξη νέου περί τύπου νόμου. Είναι σαφές ότι και επί θεμάτων «κρατικής ασφαλείας» ή «εγκλημασιού αντικοινωνικής - τρομοκρατικής συμπεριφοράς». θα υπάρξουν δημοσιογραφικοί περιορισμοί...
3. Νέες μονάδες της ΕΛ.ΑΣ. σε συνεργασία με αντίστοιχες ευρωπαϊκές και φυσικά με μυστικές υπηρεσίες υπερπρωτάντων και ευρωπαϊκών χωρών.
4. Νόμος για την καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας (ψηφίζεται τον προσεχή μήνα) όπου θεσμοποιείται, ο ενιαίος κώδικας Αριθμός Μητρώου (Ε-

ΚΑΜ), δηλαδή το πέρασμα των ατομικών... και των άλλων στοιχείων, σε Κεντρική Μονάδα Μνήμης Ηλεκτρονικού Υπολογιστή, με δυνατότητα άμεσης πρόσβασης, στον ελάχιστο χρόνο, σε πληροφορίες και στοιχεία (από μικρο-φίλμ) του κάθε πολίτη.

5. Εκσυγχρονισμός και πολιτικοποίηση της ΚΥΠ. Συντονισμός ηλεκτρονικού αρχείου της ΚΥΠ που ήδη έχει φακελωμένους: «αντικοινωνικούς», ενασχολούμενους με το κίνημα για το στρατό (σε συνεργασία με την ΟΑΣ και το Α2), μέγα αριθμό «αριστεριστών», καθώς και τους επαναπατρισθέντες ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ και τα παιδιά τους (αυτό είναι είδηση!).

Να προστεθεί επίσης η ηλεκτρονική φύλαξη των περισσότερων φακέλων των πολιτών για την αντιστασιακή τους δράση στην περίοδο της δικτατορίας και για τη συμμετοχή τους σε αριστερές οργανώσεις κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο.

Ας προσθέσουμε σ αυτές τις νέες κινήσεις γερμανικής έμπνευσης, και το σημερινό καθεστώς:

1. Τις τουλάχιστον 30 διμοιρίες των ΜΑΤ (από 17 «δεξιές» που παρελήφθησαν).
2. Τον εφοδιασμό 3.500, επιπλέον ανδρών της ΕΛΑΣ με οπλισμό ΜΑΤ (κράνη - ασπίδες - γκλομπς) τις μέρες της κατάληψης του Πολυτεχνείου '85.
3. Τις ειδικές μονάδες ΜΕΑ (άνδρες με περιεργή αμφίεση - παραλλαγής) και τα ΔΕΑ (κομμάντος).
4. Τον Μηχανοκίνητο και Χημικό εξοπλισμό.
5. Τις νέες προσλήψεις, τα μπλόκα των δρόμων, τις τηλεφωνικές παγιδεύσεις, τον έμμισθο και άμισθο χαφιεδισμό κλπ., κλπ.

Μπορούμε λοιπόν εκ του ασφαλούς να ισχυριστούμε πως η δημόσια «επένδυση» σε μηχανισμούς καταστολής φτάνει σήμερα στους υψηλότερους ρυθμούς της απόδοσής της. Οι έχοντες δε φυσική ή έμμεση σχέση μ' αυτούς, είναι κοντά στο 10% του ενεργού πληθυσμού.

Δεν είναι υπερβολή πλέον να πει κανείς σήμερα, ότι η κυβέρνηση νιώθει περισσότερη ευαισθησία ε-

ναντι των απόψεων της ΕΠΕΝ: όπως αυτές διατυπώθηκαν σε προκήρυξη της — Νοεμβ. 1985 — για «αντι-αναρχικό, ιδιώνυμο» και «οριστική εκκαθάριση της περιοχής Εξαρχείων» παρά στις δικές της ιδεολογικές και πολιτικές καταβολές: κατάργηση ΜΑΤ, Αφοπλισμός αστυνομίας, εκδημοκρατισμός, άρση φακελώματος κλπ.

Τρομοκρατία και αριστερά

Στο σχόλιο αυτό δεν μπορούμε να επεκταθούμε στα, ουσιαστικά επίσης, ζητήματα: διαφοράς και χρηματισμού των οργάνων της τάξης ή του «υπερβάλλοντος ζήλου τους» όταν θυμώνουν, ή όταν πυροβολούν τις πεθερές τους, ή το πώς διορίζονται νεαροί - προσδευτικοί και σε ελάχιστο χρόνο και παρά τη «δημοκρατική τους εκπαίδευση» μεταβάλλονται σε «άβουλα εκτελεστικά όργανα κάτω από τις διαταγές φατριαζομένων ακροδεξιών σταγονιδίων» (όπως διαπιστώσαμε και απ' τη συζήτηση ανδρών των ΜΑΤ στην «Ελευθεροτυπία»).

Όμως εκείνο που μπορούμε να υπενθυμίσουμε στους ανά την αριστερά σιωπηρούς ή χειρότερα τους συγκαλύπτοντες το εν εξελίξει αστυνομικό κράτος, «φίλους» μας, είναι: πως πέρα απ' τους πολιτικούς εκθιασμούς του κυβερνώντος κόμματος, πέρα απ' τους πειθαναγκασμούς και τα αποσταθεροποιητικά σύνδρομα, υπάρχει μια αμείλικτη κοινωνική πραγματικότητα που θα τους (μας) υποχρεώνει να απαντούν σ' αυτήν και όχι στις υποδείξεις των τεχνικών της καταστολής.

Δηλαδή: η πασιδηλή φτωχοποίηση ενός τεράστιου αριθμού ανέργων και εργαζομένων (της τάξεως του 1.000.000 λέει ο κ. Κύρκος), η ιδεολογική αποσυνθεση σε ευρύτατα τμήματα της νεολαίας, η γκετοποίηση τους, ο λεγόμενος «ρατσισμός» εναντίον της, η διευρυνόμενη ξενοφοβία, η εγκατάλειψη ενός οράματος: «εθνικής ανεξαρτησίας - κοινωνικής δικαιοσύνης» και δεκάδες άλλες μεταβολές, που επισυνάπτει πάνω

στην κοινωνία η ΠΑΣΟΚική διαχείριση της καπιταλιστικής κρίσης, είναι πολύ πραγματικοί λόγοι έκλυσης της Ανθρώπινης δυσारेσκείας. Δυσಾರೆσκεία που δεν είναι απαραίτητο να εκφράζεται δια της κάθε 4 χρόνια άσκησης του εκλογικού δικαιώματος...

Ας δούμε όμως κατ' αρχήν, πώς μπορούν με ψυχραιμία να κριθούν οι αυθόρμητες μειοψηφικές πολιτικές πράξεις ή η δράση των οργανωμένων ομάδων «λαϊκής βίας». Αυτές οι δυο διακριτές πραγματικότητες, πρέπει να ιδωθούν και απ' την πλευρά του βολονταρισμού τους και απ' την ηθική που συγκροτεί το ιδεολόγημα «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

Όμως στην πορεία της αριστεράς, μήπως δεν αντιμετωπίστηκε επανειλημμένα το πρόβλημα της συνέπειας ή του διαχωρισμού μεταξύ ΘΕΩΡΙΑΣ - ΠΡΑΞΗΣ; Και μήπως αυτή η διαμάχη στην αριστερά δεν καταλήγει συχνά στην υιοθέτηση της παρέκκλισης, «του σκοπού που αγιάζει τα μέσα»;

Αν λοιπόν ανακαλύπτουμε και κατηγορούμε γι' αυτά τα ιδεολογικά λάθη μονομερώς τις βίαιες μειοψηφίες και την «οργανωμένη τρομοκρατία», συγκαλύπτουμε τη διάπραξη των ίδιων σφαλμάτων και παρεκκλίσεων εντός της Αριστεράς (σταλινικής γαρ παράδοσης) και ευρύτερα στα λαϊκά κινήματα, αλλά και στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ!

Και εννοούμε τελικά ότι η θεωρία «σκοπού - μέσου» και το «αγίασμα» των μέσων, γίνεται εργαλείο και κύρια πολιτική στην αναπαραγωγή της παραδοσιακής αριστεράς αλλά και του κυβερνητικού ΠΑΣΟΚ. Να μην επεκταθούμε, ειδικά στην περίπτωση ΠΑΣΟΚ, στα αόριστα αντικαπιταλιστικά οράματα και τους αντιμπερριαλιστικούς στόχους - ΣΚΟΠΟΥΣ που καθαγίασαν τα ΜΕΣΑ: Αυθαιρεσία, καταστολή, λιτότητα, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ κλπ., κλπ.

Και για νάμαστε τουλάχιστον τίμιοι: πόσοι αριστεροί διαβάζοντας ένα κείμενο «τρομοκρατικής οργάνωσης» δεν αναγνωρίζουν σαν ουσιαστικές τις πολιτικές και ιδεολογικές της παρατηρήσεις;

Βεβαία ένα τέτοιο πολιτικό μήνυμα, μια τέτοιου είδους κριτική, δημοσιοποιείται κάτω απ' τους όρους που επιβάλλει ο αμοραλισμός του Τύπου (και του κοινού του) για την «είδηση». Στην περίπτωση μας, χωρίς την «παραδειγματική ενέργεια», χωρίς την εκτέλεση ή την έκρηξη, που απαιτεί το Ηθός του τύπου, η «17 Νοέμβρη» π.χ., χάνει τη σχέση της με το ευρύ κοινό, ή μήπως υπάρχουν άλλα περιθώρια έκφρασής της;

Είναι λοιπόν περισσότερο συνθετή η κατάσταση και είναι ακόμα πιο βασανιστική μια τοποθέτηση έναντι των «οργανώσεων λαϊκής βίας», όταν τα πολιτικά τους μηνύματα είναι συχνά τόσο ΑΛΗΘΙΝΑ! Το να τοποθετείσαι με την άφθονη και καθόλου ουδέτερη κρατική καταστολή απ' την ποινική σκοπιά, εν ονόματι της ΠΡΑΞΗΣ δεν αρκεί για να αποσιωπήσεις το ΜΗΝΥΜΑ που προβάλλεται, ούτε να αποφύγεις τις συνέπειες της ταύτισής σου με την εξουσία...

Φτάνουμε λοιπόν στο 1986 των απεργιών των εγκαθόδων της ΓΣΕΕ, της ανεργίας, της μιζερίας του εργοστάσιου, και όλων των «κακών», που εύκολα και συγκινητικά απαριθμούνται όλα ή μέρος τους, απ' τις πολιτικές δυνάμεις. Η λύση τους επαφίεται στο απώτερο μέλλον: Δηλαδή το όραμα ξεφτίζει ή εγκαταλείπεται, και μόνο κάποιοι επιμένουν να επαναφέρουν το «φάντασμα του κομμουνισμού» δια της «κριτικής των όπλων»;

Οφείλεται λοιπόν μια πειστική απάντηση απ' την Αριστερά προς την εργατική τάξη και τα ριζοσπαστικά στρώματα που θέλει να εκπροσωπεί, ότι οι κοινωνικοί αγώνες και η σοσιαλιστική στρατηγική της και υφίστανται και κυρίως διεκδικούνται. Διαφορετικά μια απονευρωμένη εργατική τάξη από μια αριστερά «σαλονιού» ή «κρατισμού», είναι ο λόγος για τη συγκρότηση των ιδεολογικών τάσεων της αυθόρμητης μειοψηφικής βίας και φυσικά της «γιακοβίνικης - οργανωμένης τρομοκρατίας»;

Ουτοπία;

«Αγωνιζόμαστε για μια κοινωνία, όπου δεν θα υπάρχουν ΜΑΤ, δεν θα υπάρχουν μπάτσος, χαφιέδες. Για μια κοινωνία όπου οι ίδιοι οι εργάτες οπλισμένοι θα φυλάνε εκ περιτροπής τα εργοστάσιά τους. Οι αγρότες θα φυλάνε τους συνεταιρισμούς και τις εκμεταλλεύσεις τους, οι φοιτητές τα πανεπιστήμια κι ο ένοπλος λαός τις γειτονιές και τα δημόσια κτίρια. Κι αν χρειαστεί να υπάρξει ένα ειδικό μικρό σώμα, θα αφιερώνει ένα σημαντικό τμήμα του χρόνου της υπηρεσίας του στην παραγωγή μαζί με τον λαό, θα 'χει τα ίδια προβλήματα μ' αυτόν, θα ζει στις ίδιες συνθήκες κι έτσι δεν θα ξεκόβεται απ' αυτόν και θα παράγει μέρος απ' το εισόδημά του».

Το απόσπασμα αυτό για όσους έχουν απορία, δεν είναι κομμάτι απ' το πρόγραμμα της Αριστεράς στην κοινοβουλευτική έκδοχό της. Βεβαίως θα μπορούσε να ναι τμήμα του μεταβατικού της προγράμματος για τον κοινωνικό μετασχηματισμό αλλά το απόσπασμα αυτό γράφτηκε πριν 5 χρόνια απ' την «17 Νοέμβρη» (16-1-80) και έτσι «καταδικάζεται, καταγγέλλεται και εγκαταλείπεται στη γενική οργή».

Μερικοί από μας που τυχαίνει να συμφωνούμε με μια παρόμοια αρχή, πρέπει να ντραπούμε για αυτή την ιδέα μας;

Ή μήπως αντιθέτως θα 'πρεπε να την εμπλουτίσουμε, να την προπαγανδίσουμε, να τη διεκδικήσουμε, σαν θέση δικιά μας, σαν θέση της Αριστεράς;

Σ' αυτά τα ερωτήματα μπορεί να διεξαχθεί ένας διάλογος, επ' ουδενί όμως κάτω απ' τους κυβερνητικούς εκθιασμούς για την απόσπαση δηλώσεων νομιμοφροσύνης, όπως έμμεσα ζήτησε ο πρωθυπουργός στις 6 Δεκεμβρίου.

Το νέο έτος θα μας βρει με ένα νέο περί τύπου νόμο, όπου σχόλια σαν αυτό, όσο δυσάρεστα κι αν είναι, δεν θα ... θέτουν εαυτόν εκτός...

Δημήτρης Τρίμης

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ - ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ του Πολυτεχνείου '85 ήταν μια μαζική, νεολαιίστικη έκρηξη οργής, αυθόρμητη απάντηση στη δολοφονία ενός μαθητή.

Μαζική. Η συμμετοχή ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Στις συγκρούσεις έξω από το Πολυτεχνείο πήραν μέρος 3-4.000 διαδηλωτές ενώ στις διάφορες πρακτικές της κατάληψης μέσα στο Πολυτεχνείο 1-2.000.

Νεολαιίστικη. Η κοινωνική σύνθεση του κόσμου που κινητοποιήθηκε ήταν κατεξοχήν τέτοια. Μάλιστα, η συμμετοχή αφορούσε όλα τα κομμάτια της νεολαίας: α) νεολαία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, δηλαδή μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές, β) την εργαζόμενη νεολαία από λαϊκά και εργατικά στρώματα που για πρώτη φορά κατέβηκε τόσο μαζικά στο κέντρο της Αθήνας από τις γειτονίες, γ) την περιθωριοποιημένη νεολαία (άνεργοι, υποαπασχολούμενοι, μαύρη εργασία κλπ).

Αυθόρμητη. Γιατί οι οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και οι μικρές υπαρκτές αναρχικές ομάδες αποτελούσαν ένα μικρό τμήμα αλλά και στάθηκαν αδύναμες να προσανατολίσουν θετικά την πολιτική αυτή μάχη.

Οι κοινωνικές αιτίες της νεολαιίστικης έκρηξης

Η δολοφονία του 15χρονου ήταν απλά η αφορμή για να εκδηλωθεί η συσσωρευμένη αγανάκτηση της νεολαίας που παίρνει όλο και πιο συχνά τη μορφή των θιαίων εκρήξεων.

Είναι πια γεγονός ότι οξυτάτες αντιθέσεις γεννιώνται μέσα στη νεολαία. Η οικονομική και κοινωνική κρίση έχει σκληρές επιπτώσεις πάνω της.

Πρώτα απ' όλα, η ανεργία πλήττει κατά κύριο λόγο αυτήν (60% των ανέργων είναι νέοι). Αλλά και τα υπόλοιπα παράγωγα της κρίσης δηλαδή η μερική απασχόληση, η υποαπασχόληση, η μαύρη εργασία (εποχιακές, υποτιμημένες δουλειές που «προσφέρει» ο τριτογενής) που συνιστούν αγγιότερες μορφές καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης, έχουν σαν κύριο θύμα τους πάλι τη νεολαία (και τις γυναίκες).

Ύστερα η κρίση της εκπαίδευσης, που έχει σαν αποτέλεσμα χιλιάδες φοιτητές και σπουδαστές να στοιβάζονται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα χωρίς προοπτική, σε ολοένα και χειρότερες συνθήκες ζωής και μισθωτοσύνης (σίτιση - στέγη - «ελεύθερος χρόνος») — ιδιαίτερα στα περιφερειακά πανεπιστήμια — ενώ για τους μαθητές σημαίνει μεγαλύτερη εντατικοποίηση, περισσότερο άγχος, λιγότερες απουσίες, εντονότερη καταπίεση.

Τέλος, η εντεινόμενη καταστολή και ο ρατσισμός σε βάρος της νεολαίας, παίρνουν σήμερα πρωτοφανή έκταση. Οι «εναλλακτικοί» ανθρωπιστικές προτάσεις ζωής του ΥΝΓΑ είναι απώτερο παρελθόν. Η νεολαία καθημερινά στιγματίζεται σαν «τσαντάκηδες», «αλήτες», «καμικάζι», «ναρκομανείς», πυροβολείται και πλέον δολοφονείται.

Η καταστολή αφορά το σχολείο, το στρατό, το μπαρ, το δρόμο, με δυο λόγια όλους τους χώρους στους οποίους ζει και κινείται η νεολαία.

Γι' αυτούς τους λόγους εμφανίζεται σήμερα μια εκτεινόμενη δυσφορία της νεολαίας απέναντι στις ασφυκτικές σχέσεις που καλλιεργούν οι θεσμοί στους οποίους εντάσσεται (σχολείο, στρατός, οικογένεια, καθημερινή ζωή) και που οξύνουν η οικονομική και κοινωνική κρίση.

Οι αντιστάσεις όμως που δημιουργεί αυτή η δυσφορία δεν μπορούν να πάρουν τις κλασικές μορφές της πολιτικής και να περάσουν μέσα από την κομματική ένταξη όπως παλιότερα, επενδύονται έτσι σε μορφές πολύ διαφορετικές. Η συγκρότηση νεολαι-

στικών υποσυνόλων όπως οι μηχανόβιοι, οι ροκάδες, τα ναρκωτικά, και η αυξανόμενη τάση προς τη βία (και την πολιτική βία) υποδηλώνουν αυτήν τη νέα κατάσταση.

Εξαιτίας της ανυπαρξίας πολιτικής πρότασης αναπτύσσονται οι ιδεολογίες της φυγής από την πραγματικότητα (θρησκείες, παραψυχολογία, αστρολογία), ο ατομικισμός, ο αόριστος αντικρατισμός.

Επίσημη Αριστερά, νεολαία και πολυτεχνείο '85

Η επίσημη Αριστερά (κυρίως το ΚΚΕ, δεν μπορεί να κατανοήσει τις οξυτάτες αντιθέσεις, να πιάσει τον παλμό της νεολαίας, άρα να δώσει πολιτική κατεύθυνση στα νεολαιίστικα κινήματα. Η συντηρητική της μικροαστική ιδεολογία, για την οικογένεια, τη σεξουαλικότητα, το σχολείο, τη σχέση προσωπικού/πολιτικού, η φοβία απέναντι σε αυθόρμητα παραβατικές και αδιέξοδες πρακτικές (ναρκωτικά, χούλιγκανς, καμικάζι, κλπ.) συντέλεσαν στον περιορισμό της επιρροής και την απομαζικοποίησή της.

Επιθεβαίωση αποτελεί η εκτίμηση για το Πολυτεχνείο '85: «...Μετά από χειμέρια νάρκη... η άρχουσα τάξη τους θοάζει από τη ναφθαλίνη και τους ξαναφέρνει στο προσκήνιο. Ξαναποντάρει πολιτικά στο δικό τους χαρτί... Ο τρόπος ζωής τους, η χρήση ναρκωτικών από αρκετούς και η σεξουαλική απελευθέρωση «μέχρι τέλους», τους οδηγούν στον εκφυλισμό». (Νάντια Βαλαθάνη, Ριζοσπάστης 1/12/85).

Στον κρετινισμό και την αδυναμία κατανόησης των αιτιών της νεολαιίστικης έκρηξης, προσθέτουμε τώρα και τον αντινεολαιίστικο ρατσισμό.

Στην επίθεση στιγματισμού της νεολαίας που επιχειρεί η αστική ιδεολογία, το ΚΚΕ πρωτοστατεί μιλώντας για «αναρχοειδή» (!), «αναρχοκραυστάλληδες», «εκφυλισμένους» κλπ.

Η αντίθεση «αριστεριστών αναρχικών»: μια πλαστή αντίθεση

Εδώ και ένα χρόνο περίπου καταγράφεται διαρκώς η σχηματική αντίθεση «αριστεριστών/αναρχικών».

Κατά τη γνώμη μου δεν υπάρχει καμιά τέτοια αντί-

θεση. Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι κάτι διαφορετικό. Είναι η αντίθεση ανάμεσα στο χώρο της μεταπολιτευτικής πολιτικοποίησης και της εμπειρίας μιας οργανωμένης (κάποτε) δράσης από τη μια μεριά και της σημερινής ριζοσπαστικής κοινωνικής πρακτικής της νεολαίας από την άλλη.

Δεν πρόκειται για «αριστεριστές». Ορισμένες ομαδοποιήσεις του ιστορικού αριστερισμού (σταλινικού ή τροτσκιστικού χαρακτήρα) συνιστούν περισσότερο παρέες παρά πολιτικό χώρο. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να αντιπροσωπεύουν το πολύτιμο δυναμικό της ανένταχτης - επαναστατικής αριστεράς που παραμένει διαθέσιμο και αναζητάει προοπτική.

Δεν πρόκειται ούτε για «αναρχικούς». Στον πολιτικό λόγο τους (προκηρύξεις, περιοδικά κλπ.) δεν βρίσκεται μια πολιτική στρατηγική ή συγκροτημένη θεωρητική άποψη συγγενική με την αναρχική παράδοση του εργατικού κινήματος. Πέρα απ' αυτό, οι οργανωμένες αναρχικές ομάδες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό μέσα σ' αυτό το ιδεολογικό ρεύμα.

Αντίθετα λοιπόν, πρόκειται για τη σημερινή «πολιτική» έκφραση του αυθόρμητου νεολαιίστικού ριζοσπαστισμού. Σε άλλες περιόδους ο ριζοσπαστισμός της νεολαίας κατευθύνθηκε στα κόμματα της Αριστεράς. Σήμερα κάτι τέτοιο είναι αδύνατο.

Η σημερινή εικόνα του ιστορικού αριστερισμού

Το πολιτικό κενό μέσα στη νεολαία δεν μπορεί να καλύψει ούτε ο ιστορικός «αριστερισμός». Αν βγαίνει ένα πολιτικό συμπέρασμα από την κατάληψη του Πολυτεχνείου, είναι ότι βρίσκεται αποκομμένος από οποιοδήποτε κοινωνικό χώρο.

Αν η κατάληψη του Πολυτεχνείου απέτυχε στην υλοποίηση του πολιτικού της στόχου, αυτό δεν οφείλεται στην «τυφλή βία και καταστροφική μαγία των πολιτικά ανεγκεφάλων στοιχείων» (Α. Χριστοδουλόπουλος, Σχολιαστής τ. 33), αλλά στην πραγματικότητα αδυναμία — λόγω απομόνωσης — να ανοιχθούν πολιτικά μέτωπα με όρους μαζικών χώρων.

Ο συντηρητισμός, οι πρακτικές γραφειοκρατικού και μικροκοινοβουλευτικού χαρακτήρα, ο οργανωτικός εκφυλισμός, στοιχεία που συνθέτουν την

Η νεολαία στο

Πολυτεχνείο '85

εικόνα των σημερινών ομαδοποιήσεων του ιστορικού αριστερισμού, κάθε άλλο παρά συγκινούν και συσπειρώνουν αυτό το κομμάτι της νεολαίας.

Νεολαία και βία

Η κρίση των παραδοσιακών μορφών πολιτικής έχει σαν αποτέλεσμα όλο και περισσότερο η αυθόρμητη νεολαιίστικη δυσφορία να εκδηλώνεται με τη βία. Μέχρι πριν από λίγο καιρό η βία αυτή είχε κατά κύριο λόγο κοινωνικά, μη-πολιτικά χαρακτηριστικά (γήπεδο, συναυλίες, «μικροεγκληματική» βία των μητροπόλεων).

Με απαρχή τις συγκρούσεις στα Εξάρχεια και το «Κάραβελ» εμφανίζεται ένα νέο πρότυπο βίας που στο εξής θα αποτελεί συστατικό στοιχείο κάθε πολιτικής πρακτικής της νεολαιίστικης αμφισβήτησης. Αυτή η νέα βία έχει καταρχήν το χαρακτήρα της αυθόρμητης συλλογικής βίας που συνοδεύει πάντα κοινωνικές συγκρούσεις (απεργίες, καταλήψεις, διαδηλώσεις).

Είναι η απάντηση της νεολαίας στην κατακόρυφη ένταση της κρατικής καταστολής, των αστυνομικών εφόδων και προκλήσεων για την κατάπνιξη κάθε ζωτικού, για ένα κομμάτι, χώρου (π.χ. Εξάρχεια).

Πιο καθαρό φάνηκε αυτό στο Πολυτεχνείο '85. Η δολοφονία, που ήταν η φυσική συνέχεια του αφιονισμού της αστυνομίας, των ξυλοδαρμών στην απεργία της 14ης, της προκλητικής επίδειξης δύναμης στην πορεία του Πολυτεχνείου ή στα Εξάρχεια και γενικότερα της ανοικτής καταστολής που επιβάλλει η νέα λιτότητα, έφερε την απάντηση της μαζικής σύγκρουσης με τις δυνάμεις καταστολής. Η ιδεολογική και πρακτική αντιμετώπιση της αστυνομίας, η απομυθοποίηση και χρήση μορφών πάλης, η διαπαιδαγώγηση από μια τέτοια εμπειρία μιας νέας γενιάς μέσα στη νεολαία είναι σημαντικές κατακτήσεις.

Δεν πρέπει όμως να σταθούμε μόνο σ' αυτό, ιδιαίτερα αν δούμε απολογιστικά όλες τις συγκρούσεις του τελευταίου χρόνου.

Ιδιαίτερα στο Χημείο (Μάιος '85) εμφανίστηκαν ορισμένα στοιχεία βίας που χαρακτηρίζουν ό,τι έχει ονομαστεί πρότυπο «ακτιβιστικής πολιτικής βίας» (Λ. Φεραγιόλι, «Βία και πολιτική», εκδ. Στοχαστής) που εκφράστηκε στην καθαρή του μορφή με το κίνημα

του 1977 στην Ιταλία. θεωρητικοποιήθηκε και προδιαγράφηκε από ορισμένα κομμάτια της «Αυτονομίας».

Αυτό το πρότυπο, που προφανώς δεν είναι η αυθόρμητη συλλογική βία-απάντηση στην κρατική καταστολή — ούτε βέβαια υπάρχει εδώ παρά σε εντελώς εμβρυακή μορφή οδηγήθηκε π.χ. στην Ιταλία σε μια αποθώωση της βίας για την βία («η βία σαν αξία») και από κάποια στιγμή έπαψε να είναι απάντηση στην αστυνομική πρόκληση και οδηγήθηκε στην επιδίωξη και την πρόκληση της σύγκρουσης με την αστυνομία από τη μεριά του.

Η βία απέκτησε ένα θεατρικό (ας θυμηθούμε το Χημείο όπου εκατοντάδες «θεατές» παρακολουθούσαν γύρω - γύρω) θεαματικό και συμβολικό χαρακτήρα.

Η σύγκρουση εκφυλίζεται σε ένα «αισθητικό» ζήτημα, το πέταγμα της μολότωφ σε μια «ιεροτελεστία», η σπασμένη βιτρίνα προκαλεί «ηδονή». Ακόμα και το περιεχόμενο της πορείας γίνεται αδιάφορο αρκεί να «δημιουργεί όρους για σύγκρουση». Όλα αυτά γίνονται εκφράσεις του πιο καθαρού υποκειμενισμού, της σύγχισης επιθυμίας και πραγματικότητας («η στιγμή-πραγμάτωση της επανάστασης»).

Τελικά, η ταξική πάλη κινδυνεύει να εμφανιστεί σαν θεατρική παράσταση όπου το κοινωνικό και το πραγματικό υποκαθίσταται από το συμβολικό και το φαντασιακό, ενώ το κράτος περιορίζεται και συμβολοποιείται στα «κράνη των ΜΑΤ» και στις «σειρήνες» των περιπολικών.

Αν η συγκυρία στο χώρο της νεολαίας ευνοήσει την ανάπτυξη τέτοιων ιδεολογιών, σίγουρα η υπόκλιση στο αυθόρμητο, ή στον συντηρητισμό δεν θα είναι η καλύτερη στάση.

Πολιτικό κενό και νεολαιίστικο κίνημα

Υπάρχει λοιπόν σήμερα στη νεολαία ένα σημαντικό πολιτικό κενό. Αποδεικνύει την ανικανότητα (και χρεωκοπία) της Αριστεράς (επίσημης ή ανεπίσημης) να προσδώσουν στο νεολαιίστικο κίνημα επαναστατική κατεύθυνση.

Το «όραμα» του αφισκοκολλητή και του «φιλαθλου» στις προεκλογικές συγκεντρώσεις δεν ανταποκρίνε-

ται στον νεολαιίστικο ριζοσπαστισμό.

Όσοι λοιπόν θιάστηκαν να μιλήσουν για «εισβολή» των «χούλιγκανς» στην πολιτική, θα έπρεπε πρώτα να μιλήσουν για την ουσιαστική φιλαθλοποίηση της πολιτικής και της «δημοκρατίας».

Μήπως όμως τέτοια κατεύθυνση είναι αδύνατο να συγκροτηθεί λόγω των «μη πολιτικών» μορφών που παίρνει ο νεολαιίστικος ριζοσπαστισμός; Κάθε άλλο. Απόδειξη, ότι δίπλα σ' αυτές αναπτύσσονται και άλλες που προσπαθούν να είναι πολιτικές. Η δημιουργία στεκιών, η έκδοση πολυαριθμών περιοδικών, οι πολιτιστικές παρεμβάσεις στις γειτονιές κ.α., είναι πρακτικές που φυτρώνουν κυριολεκτικά σαν μανιτάρια τόσο στην Αθήνα όσο και κύρια στην επαρχία, (όπου σημαντικό ρόλο παίζει και η δημιουργία μιας νέας μαζικής κατηγορίας φοιτητών σπουδαστών στα περιφερειακά πανεπιστήμια και ΤΕΙ της οποίας η θέση διαρκώς υποτιμιάται). Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες μπορεί να είναι αποσπασματικές, ετερόκλητες, αντιφατικές είναι όμως ζωντανές και δυναμικές.

Στους χώρους της εκπαίδευσης επίσης, παρότι δεν υπάρχει τώρα οργανωμένο νεολαιίστικο κίνημα όπως στο παρελθόν, παρατηρείται μια νέα πολιτικοποίηση, ύστερα από αρκετό καιρό.

Οι αποχές, πορείες και καταλήψεις στα σχολεία (πέρυσι), οι μαζικές καταλήψεις στα ΤΕΙ, οι κινητοποιήσεις στα περιφερειακά πανεπιστήμια (ας σημειώσουμε την άμεση αντανάκλαση σε πολλές πόλεις των κινητοποιήσεων λόγω της καταστολής), οι καταλήψεις σπιτιών και ο νέος κύκλος συνελεύσεων στα πανεπιστήμια είναι οι σπερματικές της μορφές.

Υπάρχει δηλαδή ευνοϊκό έδαφος για την ανάπτυξη ενός καινούργιου νεολαιίστικου κινήματος, ικανού να δραστηριοποιηθεί και να ενοποιήσει μεγάλα κομμάτια της νεολαίας (εκπαιδευτικής, εργαζόμενης, περιθωριοποιημένης), που υπομένει τη σημερινή κρίση και βρίσκεται σε απελπισία, πάνω σε 4 άξονες: 1) ανεργία, 2) κρίση της εκπαίδευσης, 3) καταστολή, 4) αντινεολαιίστικος ρατσισμός.

Μια τέτοια κίνηση πρέπει να επανασυμφιλιώσει την νεολαία με μια επαναστατική δράση, να μετατρέψει την απελπισία της σε πολιτική δύναμη. α) Ο συντονισμός των πολύμορφων αλλά κατακερματισμένων πρακτικών που αναφέραμε, β) η κατάκτηση φυσιογνωμίας κινήματος (μαζικές διαδικασίες, στόχοι, προοπτική κλπ) των μαθητικών, σπουδαστικών, φοιτητικών, κατά της ανεργίας αγώνων που έχουν ξεσπάσει ή πρόκειται να ξεσπάσουν, επιδιώκει να ξεπεράσει την ιδεολογική σύγχυση και τον ατομικισμό που κυριαρχεί σήμερα καταθλιπτικά μέσα στη νεολαία, να μετατραπεί σε ιδεολογική και πολιτική ρήξη.

Είναι αυτονόητο ότι μια τέτοια προοπτική πρέπει να διαφοροποιείται και από τον συντηρητισμό προς τη νεολαία και την αμφισβήτησή της αλλά και από το αυθόρμητο της νεολαίας που σήμερα μπορεί να εκδηλωθεί πιο έντονα προς το πρότυπο της ακτιβιστικής βίας ή τον милитарισμό, πρακτικές που αναπαράγουν την αστική πολιτική ιδεολογία ή τον εκφυλισμό της πολιτικής σε θέαμα.

Στη σημερινή συγκυρία ένα κίνημα νεολαίας που θέτει αυτά τα ζητήματα έχει αντικειμενικά σύμμαχο χαρακτήρα προς το εργατικό κίνημα (ανεργία, καταστολή κλπ.). Γι' αυτό και η αποκάλυπτη καταγγελία της νεολαιίστικης έκρηξης στο Πολυτεχνείο '85 από την τωρινή ηγεσία του εργατικού κινήματος, όχι μόνο δυναμιτίζει κάθε τέτοια προοπτική αλλά και συμμετέχει αντικειμενικά στη νομιμοποίηση της καταστολής, στην απαρχή ποινικοποίησης της πολιτικής που επιχειρείται σήμερα.

Η σύγκλιση λοιπόν, στην εργατική προοπτική, προϋποθέτει την άρση της καχυποψίας και του μικροαστικού συντηρητισμού, που καλλιεργεί μέσα στο εργατικό κίνημα η Αριστερά.

Γιάννης Μαυρής

Η ΜΕΙΩΣΗ του ελλείμματος του προϋπολογισμού του κράτους και των δαπανών του δημοσίου τομέα είναι ένας βασικός στόχος της οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνεται μάλιστα στους όρους που έθεσε η ΕΟΚ για να παραχωρήσει στην Ελλάδα το γνωστό δάνειο. Όπως διαπιστώνουμε καθημερινά το θέμα «ελλείμματα του δημοσίου» συγκεντρώνει τις ομόφωνες επικρίσεις των οικονομολόγων όλου του πολιτικού φάσματος, και όποιος προτείνει τη μείωσή τους μιλάει τη γλώσσα της κοινής λογικής, την αταξική γλώσσα του ένα κι ένα κάνουν δύο. Δυστυχώς όπως έχουμε αρκετές φορές γράψει, τα έσοδα και τα έξοδα του κράτους και του δημοσίου τομέα δεν κινούνται σε μια κοινωνικά ουδέτερη ζώνη. Και δεν είναι δύσκολο να δείξει κανείς ότι η πολιτική μείωσης των ελλειμμάτων θα γίνει — γίνεται ήδη — αισθητή σαν μία πολιτική με κοινωνικές επιπτώσεις, ενώ είναι πάρα πολύ πιθανό ότι η τήρηση των υποσχέσεων που δόθηκαν στην ΕΟΚ θα απαιτήσει νέους περιορισμούς μέσα στο 1986.

Ο Γενικός Προϋπολογισμός του κράτους για το 1986 προβλέπει ότι το έλλειμμα θα μειωθεί στο 10,6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, σε σύγκριση με 13,1% το 1985: μια εξέλιξη που ανταποκρίνεται στις επιθυμίες της ΕΟΚ, που έχει ζητήσει μείωση του δημοσίου ελλείμματος συνολικά από το 19% στο 15% του ΑΕΠ το 1986. Μόνο που ο προϋπολογισμός για το 1985 προέβλεπε ένα έλλειμμα που έφθανε μόνο το 10,2% του ΑΕΠ. Και όπως δείχνουν οι εκτιμήσεις για το 1985, το αυξημένο έλλειμμα που τελικά διαμορφώθηκε δεν οφείλεται κυρίως σε κάποιες

Α ΠΕΝΑΝΤΙ στην πρωτοφανή προπαγανδιστική εκστρατεία που εξαρτά την αύξηση των εξαγωγών από τη μείωση των εργατικών αμοιβών, λίγοι είναι οι οικονομολόγοι που θεώρησαν αναγκαία την αμφισβήτηση αυτού του δόγματος. Ανάμεσα σ' αυτούς και ο Τάσος Γιαννίτσας, ένας από τους περισσότερο παραγωγικούς και οξυδερκείς αναλυτές της ελληνικής οικονομίας. Σε ένα άρθρο στα ΝΕΑ (30-11-85) αποδεικνύει ότι το κόστος εργασίας αντιπροσωπεύει ένα πολύ χαμηλό ποσοστό του συνολικού κόστους των εξαγομένων προϊόντων, και υποστηρίζει την άποψη ότι το βασικό πρόβλημα δεν είναι η διάρθρωση του κόστους στη βιομηχανία αλλά η κατανομή σε εθνικό επίπεδο του εισοδήματος ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο. Και ότι δεν διακυβεύεται αναγκαστικά η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, *«αλλά οι συγκεκριμένες ισορροπίες και συσχετισμοί δύναμης στην ελληνική κοινωνία (που) λειτουργούν έτσι ώστε κάτω από δεδομένες συνθήκες να κάνουν απαγορευτική ακόμη και μία περιορισμένη ανατροπή της διανομής του εισοδήματος μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας».*

Η άποψη αυτή δεν παρουσιάζει μόνο ενδιαφέρον σαν τοποθέτηση υπέρ των μισθωτών. Το γεγονός ότι η συγκεκριμένη κοινωνική δομή και ιεραρχία μπορεί να αποτελέσει και αποτελεί στην Ελλάδα το βασικό εμπόδιο που συναντούν διάφορων ειδών μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, και «περιορισμένες ανατροπές» ισορροπιών, είναι αναμφισβήτητη μία αναγκαία διαπίστωση: πρόκειται μάλιστα για το κλειδί της κατανόησης των εξαιρετικά στενών ορίων στα οποία αναγκάστηκε να κινηθεί γενικώς το φιλόδοξο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ.

Μία τέτοια όμως προσέγγιση της ανάλυσης της ελληνικής κοινωνίας, και του μοντέλου κατανομής του εισοδήματος, παραμένει ελλιπής όταν δεν καταλήγει σε μία ερμηνεία των μηχανισμών διαιώνισης των χαρακτηριστικών της παραγωγικής δομής. Αντικρούοντας τη συνάρτηση ανταγωνιστικότητας και εργατικής αμοιβής, ο Γιαννίτσας αναφέρει ότι στο σύνολο των

Ο «ρεαλισμός» του προϋπολογισμού

«σπατάλες» πέρα από τις προγραμματισμένες δαπάνες, αλλά στο ότι η σημαντική αύξηση των εσόδων που προβλεπόταν για φέτος δεν πραγματοποιήθηκε, διότι δεν στάθηκε δυνατή η αισθητή αύξηση των εσόδων από τη φορολογία. Για το 1986, για το οποίο επίσης προβλέπεται μεγάλη αύξηση των εσόδων, κινδυνεύει να επαναληφθεί το ίδιο ακριβώς σενάριο, για τον απλό λόγο ότι η δομή της φορολογίας δεν έχει μεταβληθεί και παρά τις δηλώσεις για «πάταξη της φοροδιαφυγής» όσοι δεν είναι μισθωτοί συνεχίζουν να πληρώνουν γελοία ποσά στην εφορία.

Όλα αυτά θα μπορούσαν να ενταχθούν στη ρουτίνα

της ετήσιας διάψευσης των προβλέψεων του προϋπολογισμού, αν δεν υπήρχε το άγρυπνο πλέον θλέμμα της ΕΟΚ. Τι θα συμβεί αν λόγω των εσόδων, αρχίσει να αυξάνεται το δημόσιο έλλειμμα πέρα από τους κοινοτικούς όρους; Είναι προφανές ότι θα χρειαστεί να μειωθούν οι δαπάνες. Αν όμως κοιτάξει κανείς τις προβλεπόμενες για το 1986 δαπάνες σε διάφορα «κοινωνικά» υπουργεία μπορεί εύκολα να διαπιστώσει ότι είναι αρκετά δύσκολο να συμπίστούν: τα επίπεδα στα οποία κινούνται λ.χ. οι δαπάνες του υπουργείου Παιδείας ή οι δαπάνες για την υγεία, την πρόνοια και την κοινωνική ασφάλιση ικανο-

ποιούν ανάγκες που φαίνεται δύσκολο να περιοριστούν χωρίς να υποβαθμιστούν οι τομείς αυτοί. Μετά τον προγραμματισμό της μείωσης των μισθών το 1986, πρέπει κατά πάσα πιθανότητα να προβλεφθεί και κάποια τάση συγκράτησης αν όχι μείωσης του «κοινωνικού μισθού».

Κάτι που έχει γίνει ήδη μέσω των ανατιμήσεων σε υπηρεσίες που προσφέρονται από δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Για να συγκρατήσει τα ελλείμματα που είναι συνάρτηση μιας «κοινωνικής» πολιτικής τιμών, αλλά και ανεπαρκών επενδύσεων και υποδομής (κραυγαλέο παράδειγμα οι σιδηρόδρομοι), η κυβέρνηση δεν εφαρμόζει μία πολιτική αύξησης της παραγωγικότητας των υπηρεσιών και οργανισμών, αλλά μία πολιτική μεταφοράς του κόστους στους καταναλωτές και μείωσης των επενδύσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην πολυδιαφημιζόμενη αύξηση της παραγωγικότητας.

Η κριτική που πρέπει να ασκήσει κανείς στην πολιτική του ΠΑΣΟΚ στον τομέα των δημοσίων δαπανών, δεν είναι ότι «σπατάλησε το δημόσιο χρήμα», αλλά ότι εφάρμοσε μία πολιτική αύξησης των «κοινωνικών παροχών» του δεν βασίστηκε όμως σε μία αύξηση των εσόδων, η οποία δεν θα μπορούσε να προέλθει παρά από ανακατανομή του εισοδήματος μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Μία τέτοια πολιτική δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει σε αδιέξοδο, το οποίο σήμερα διαχειρίζεται με περισσότερο ρεαλισμό η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Πάνος Γεωργίου

και η αμοιβή της εργασίας

εξαγωγικών κλάδων της βιομηχανίας η αμοιβή της εργασίας αντιπροσωπεύει γύρω στο 13% του συνολικού κόστους παραγωγής, η αμοιβή του κεφαλαίου (αποσβέσεις - κέρδη) το 23% και το υπόλοιπο 64% διατίθεται για την αγορά πρώτων υλών. Έτσι μία αύξηση της αμοιβής (πάνω από την παραγωγικότητα) κατά 5%, επιβαρύνει το συνολικό κόστος κατά 0.65%. Το αποτέλεσμα αυτού του συλλογισμού είναι φυσικά ότι η πάλη των εξαγωγέων για τη συγκράτηση του «κόστους εργασίας» είναι σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετη, και έχει πολύ περισσότερο σχέση με ζητήματα κοινωνικής δομής παρά με προβλήματα στο επίπεδο της παραγωγής.

Μία προσπάθεια όμως κατανόησης των μηχανισμών μιας οικονομίας με τη βοήθεια συνολικών μεγεθών, κινδυνεύει να παραβλέψει διαδικασίες οικονομικές αλλά και πολιτικές που είναι καθοριστικές. Το 13% δεν ισχύει προφανώς για όλους τους κλάδους, ούτε ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις ενός κλάδου. Υπάρ-

χει επομένως ένα μέρος τουλάχιστο των μεταποιητικών εξαγωγικών επιχειρήσεων που μιλάει πολύ σοβαρά όταν ζητάει μείωση του εργατικού κόστους, ενώ οι αυξήσεις των αμοιβών που έχουν κατακτηθεί μετά το 1974 δεν έχουν προκαλέσει μία ριζική μεταβολή της βιομηχανικής δομής, και ένα ξεπέραςμα αυτού του «πλεονεκτήματος» της ελληνικής βιομηχανίας. Το ερώτημα βέβαια που προκύπτει αμέσως είναι γιατί οι κλάδοι και οι επιχειρήσεις που δεν εξαρτώνται ή θα μπορούσαν εύκολα να μην εξαρτώνται, κατά κύριο λόγο από το εργατικό κόστος, δεν έχουν επωμιστεί μία μεταρρυθμιστική πολιτική, αναζητώντας νέες οικονομικές και κοινωνικές ισορροπίες.

Η λειτουργία της «ταξικής αλληλεγγύης» των κεφαλαιοκρατών δεν είναι μία πειστική αιτία από μόνη της. Καθοριστικό ρόλο παίζει αναμφισβήτητα η υπάρχουσα δομή κατανομής των εισοδημάτων, που για να αναπαράγεται όμως απαιτεί την ύπαρξη ενός καθοριστικού τομέα της οικονομίας που λειτουργεί και αναδημιουργείται χάρη στη διατήρηση σε χαμηλά επίπεδα της αμοιβής της εργασίας. Θα πρέπει όμως να προστεθεί ότι η ένταξη μιας τέτοιας κοινωνικής και παραγωγικής δομής στην παγκόσμια αγορά δεν μπορεί παρά να εντείνει τη σημασία που έχει η αξία της εργατικής δύναμης: στον εκ των προτέρων πειρασμό του χαμηλού εργατικού κόστους προστίθεται και η ενσωμάτωση των βιομηχανικών κλάδων στην «ουρά» των αντίστοιχων διεθνών κλάδων, σε μία θέση εξαιρετικά δυσμενή για την κατάκτηση θέσεων με άλλα μέσα από την υποβαθμισμένη αξία της εργασίας. Κι έτσι η υπεράσπιση με αυτό τον τρόπο της ανταγωνιστικότητας, αντί να θεωρηθεί ξεπερασμένη κατακτά όλο και περισσότερους οπαδούς, και διαμορφώνεται όπως έχει γίνει στην Ελλάδα σε πραγματική στρατηγική του κεφαλαίου.

Π. Γ.

Άρνηση στράτευσης και αντιρατσιστικός αγώνας στη Ν. Αφρική

ΕΝΩ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ των μαύρων στη Ν. Αφρική κορυφώνεται και ο αγώνας τους φαίνεται πως σύντομα θα βρει δικαίωση, αναπτύσσονται κάποιες άλλες αντιστάσεις στο καθεστώς του apartheid, που μας είναι σχεδόν άγνωστες. Ελάχιστα γνωρίζουμε για τον αγώνα μιας μεγάλης μερίδας λευκών που μάχονται το ρατσισμό (βλ. Σχολιαστή Νο 30).

Η Ν. Αφρική γνωρίζει σήμερα ένα αυξανόμενο και δυνατό κίνημα λευκών αντιρατσιστών ενάντια στη στράτευση. Τα στοιχεία που παραθέτουμε παρακάτω μας έδωσαν οι Laurie Nathan και Pete Hathome του ECC (End Conscription Campaign - Καμπάνια για τον τερματισμό της στράτευσης) και ο Roger Field, μέλος της COSAWR (Committee on South African War Resistance - Επιτροπή για την Αντίσταση στον πόλεμο της Ν. Αφρικής). Ο L. Nathan είναι συντονιστής σε εθνικό επίπεδο του ECC, ο P. Hathome έχει εκτίσει πρόσφατα 1 χρόνο φυλακή σαν αντιρρησίας συνείδησης και περιμένει καινούργια ποινή και ο R. Field είναι αυτοεξόριστος αρνητής θητείας και ζει στο Λονδίνο.

Η στράτευση στη Ν. Αφρική

Ο νοτιοαφρικάνικος στρατός (SADF) από τη γέννησή του είχε και έχει σαν κύριο ρόλο την προάσπιση και προώθηση του καθεστώτος του apartheid. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια αυτό έχει γίνει ιδιαίτερα έντονο με τις συνεχείς επιθέσεις του στρατού στα γκέτο των μαύρων, τις εκατοντάδες δολοφονίες, τις κακοποιήσεις, τους θιασμούς κλπ.

Από την άλλη, ο νοτιοαφρικάνικος στρατός έχει εισβάλει και καταλάβει μια ολόκληρη χώρα, τη Ναμίμπια, και δημιουργεί συνέχεια εντάσεις και εισβολές σε όλες τις γειτονικές χώρες (Μοζαμβίκη, Αγκόλα, Μποτσουάνα).

Αν όμως ο νοτιοαφρικάνικος στρατός έχει μια μεγάλη παράδοση στην καταπίεση (που ξεκινά από τη γέννησή του το 1948), άλλη τόση παράδοση έχει και η αντίσταση απέναντι σ' αυτή την κατάσταση. Ας δούμε αναλυτικά.

Η στράτευση στη Ν. Αφρική συντηρεί τον πόλεμο και το apartheid. Οι λευκοί άντρες αποτελούν τον κορμό της πολεμικής μηχανής του νοτιοαφρικάνικου στρατού. Είναι υπόχρεοι στράτευσης αμέσως μόλις τελειώσουν το σχολείο (με εξαίρεση τις αναβολές για σπουδές). Η θητεία είναι αρχικά 2 χρόνια και την ακολουθούν άλλα 2 χρόνια στις «Δυνάμεις πολιτών». Αυτό σημαίνει στράτευση για 1-3 μήνες κάθε χρόνο επί 12 χρόνια (720 συνολικά μέρες). Στη συνέχεια υπάγονται στους κομμάντος, την εθνοφυλακή, μέχρι τα 55 τους χρόνια.

Η κατάσταση δεν ήταν πάντα έτσι. Η υποχρεωτική στράτευση των λευκών ισχύει από το 1967. Το πώς έ-

● ● ● ● ● Αντίσταση και στρατιωτικοποίηση ● ● ● ● ●

Αντίσταση στο apartheid

1960: Μετά μια 10ετία αυξανόμενης αντίθεσης στο apartheid — κυρίως από το ANC (Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο) — η νοτιοαφρικάνικη αστυνομία σκοτώνει 61 διαδηλωτές στο Sharpeville, με αποτέλεσμα να γίνουν εξεγέρσεις σε όλη τη χώρα, να κηρυχτεί κατάσταση έκτακτης ανάγκης, το ANC και το Παναφρικανικό Κογκρέσο κηρύσσονται παράνομα και 20.000 φυλακίζονται.

1961: Το ANC αποφασίζει την ένοπλη παλη.

1966: Το SWAPO (South West African People's Organisation — Οργάνωση του λαού της Νοτιοδυτικής Αφρικής) αρχίζει ένοπλο αγώνα στη Ναμίμπια για να διώξει τον νοτιοαφρικάνικο στρατό κάτοχης. Αυτό αποτέλεσε συνέχεια των απελευθερωτικών αγώνων στην Αγκόλα (1961), στη Μοζαμβίκη (1964) και Ζιμπάμπουε (1966).

1971: 20.000 εργάτες κατεβαίνουν σε απεργία διαρκείας στη Ναμίμπια, ενώ κορυφώνεται ο αγώνας του SWAPO.

1973: Μεγάλες απεργίες στο Durban.

1975: Ανεξαρτησία των πρώην πορτογαλικών αποικιών της Μοζαμβίκης και της Αγκόλας. Ο νοτιοαφρικάνικος στρατός ηττάται στην Αγκόλα.

1976: Εξεγέρσεις σε όλη τη Ν. Αφρική και έξαρση του αγώνα του ANC.

1980: Μεγάλης έκτασης εξεγέρσεις μαύρων, φοιτητών και εργατών, μαρτυρούν τη γέννηση ενός νέου ισχυρού αντιρατσιστικού κινήματος.

1982 και μετά: Έξαρση των συγκρούσεων στη Ναμίμπια που οδηγούν το 1985 στην κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης.

Αλλαγές στη στράτευση

1961: Καθιερώνεται η στράτευση με κληρωτούς. Μέχρι τότε η Ν. Αφρική είχε ένα μικρό στρατό από 10.000 εθελοντές. Δεν αναγνωρίζονται οι αντιρρησίες συνείδησης, παρά μόνο παρέχεται άοπλη θητεία σε Μάρτυρες του Ιεχωβά, Quakers και άλλες θρησκευτικές — και μόνο — ομάδες.

1967: Γίνεται καθολική στράτευση για όλους τους λευκούς για μια περίοδο 9 μηνών. Άρνηση της στράτευσης συνεπάγεται τριμήνη φυλάκιση σε στρατιωτικές φυλακές, η οποία μπορεί να επαναληφτεί μόλις ο «στρατεύσιμος» ξανακληθεί.

1972: Η θητεία γίνεται 12 μήνες και ακολουθούν επτήσεις κλήσεις για 19 μέρες το χρόνο επί 5 χρόνια. Η μέγιστη ποινή για τους αντιρρησίες συνείδησης γίνεται 15 μήνες ενώ οι αντιρρησίες για θρησκευτικούς λόγους «τρώνε» 12 μήνες.

1977: Η θητεία γίνεται 2 χρόνια και ακολουθούν επτήσεις κλήσεις για 30 μέρες το χρόνο επί 8 χρόνια.

1978: Οι αντιρρησίες για θρησκευτικούς λόγους φυλακίζονται για 36 μήνες και δεν τους ξανακαλούν. Οι υπόλοιποι αντιρρησίες «τρώνε» 2 χρόνια φυλακή με μεγάλη πιθανότητα να ξανακληθούν και να επαναληφτεί η όλη διαδικασία.

1982: Η θητεία γίνεται συνολικά 4 χρόνια. Οι αντιρρησίες για θρησκευτικούς λόγους κάνουν 6 χρόνια πολιτική υπηρεσία σε δημόσιες υπηρεσίες. Οι υπόλοιποι αντιρρησίες πάνε 6 χρόνια φυλακή.

COSAWR

Στα τέλη του 1978, οι νοτιοαφρικάνοι αντιρατσιστές αρνητές θητείας που ζούσαν αυτοεξόριστοι στη Βρετανία, σχηματίζουν την Επιτροπή για την Αντίσταση στον Πόλεμο της Ν. Αφρικής (COSAWR). Ένα χρόνο αργότερα μια αντίστοιχη επιτροπή δημιουργείται στο Άμστερνταμ. Οι δραστηριότητες της COSAWR περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση της αντίστασης στο καθεστώς του apartheid και τη στρατιωτικοποίηση της Ν. Αφρικής.
- Βοήθεια και πληροφορίες για τους εξόριστους νοτιοαφρικάνους αρνητές θητείας.
- Συμμετοχή των παραπάνω σε αντιρατσιστικές εκδηλώσεις.
- Πληροφοριακό υλικό, εκδόσεις και το διμηνιαίο περιοδικό «RESISTER».

Η COSAWR έχει 400 μέλη στο Λονδίνο.

E.C.C.

Στα τέλη του 1983, η Καμπάνια για τον τερματισμό της Στράτευσης (ECC) δημιουργείται στο Cape Town, το Johannesburg και το Durban. Έκτοτε η ECC μεγάλωσε και αυτή τη στιγμή αποτελείται από 42 οργανώσεις σε όλη τη χώρα. Η ίδια δεν είναι οργανισμός, αλλά μια «ομπρέλα» που αγκαλιάζει μια σειρά από αυτόνομες μεταξύ τους οργανώσεις.

Η ECC υποστηρίζει τα δικαιώματα των αντιρρησιών συνείδησης και ιδιαίτερα κάτω από τις συνθήκες της Ν. Αφρικής.

Καταγγέλλει το ρόλο του νοτιοαφρικάνικου στρατού στη διατήρηση του καθεστώτος του apartheid και το ρόλο του σαν στρατού κατοχής στις γύρω χώρες. Συνοπτικά οι στόχοι της είναι τρεις:

- Τερματισμός της στράτευσης.
- Ειρήνη και δικαιοσύνη στη χώρα
- Απομάκρυνση του στρατού από τα γκέτο των μαύρων.

Προτείνει ακόμα:

- Εθελοντικό στρατό.
- Αναγνώριση όλων των αντιρρησιών συνείδησης.
- Δικαίωμα εναλλακτικής πολιτικής θητείας σε όλους τους αντιρρησίες και όχι μόνο στους «θρησκευτικούς».

Η στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας

Από το 1973 και μετά υπήρξε μια «εκρηκτική» ανάπτυξη του νοτιοαφρικάνικου στρατού. Η Ν. Αφρική αποτελεί σήμερα το ισχυρότερο στρατιωτικό - βιομηχανικό σύμπλεγμα σε όλο το νότιο ημισφαίριο. Ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευμένων στρατιωτών που ανά πάσα στιγμή μπορούν να ενταχθούν στις τάξεις του SADF, υπολογίζεται σε μισό εκατομμύριο. Ανά πάσα στιγμή η Ν. Αφρική μπορεί να παρατάξει 200.000 στρατιώτες. Οι στρατιωτικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 7.000% τα τελευταία 20 χρόνια.

Παρόλο το εμπόργκο στην πώληση όπλων στη Ν. Αφρική, η χώρα εφοδιάζεται με όπλα από το εξωτερικό (κυρίως από τη Βρετανία). Και η Ελλάδα όμως έχει βάλει κι αυτή το χεράκι της, αφού όπλα φτάνουν έμμεσα από την Ελλάδα στη Ν. Αφρική με πλάγιους τρόπους.

Υπενθυμίζουμε ότι η Ν. Αφρική είναι και πυρηνική δύναμη.

Πολεμική ψύχωση

Η στρατιωτικοποίηση όμως της νοτιοαφρικάνικης κοινωνίας, δε σταματά εδώ. Η ρατσιστική κυβέρνηση

του Botha προετοιμάζει συνέχεια το λευκό πληθυσμό για πόλεμο εναντίον των μαύρων κατοίκων της χώρας και εναντίον των γειτονικών χωρών. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν συνέχεια το στρατό και τα κατορθώματά του. Περίπου 300.000 λευκοί μαθητές παίρνουν μέρος στην παραστρατιωτική εκπαίδευση και ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν στρατιωτική εκπαίδευση σε στρατόπεδα κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών. Από τα 5 εκατομμύρια λευκών τα 2 εκατ. οπλοφορούν και η παρουσία του στρατού είναι συνεχής στους δρόμους.

Στρατιώτες χωρίς αιτία

Για να μειώσουν τα ελλείμματα σε αριθμό ανδρών λόγω της ανυποταξίας χιλιάδων λευκών, αλλά και για να δημιουργήσουν ένα «παραπέτασμα καπνού» γύρω από την πολιτική του apartheid, οι ρατσιστές της κυβέρνησης Botha, προπαγανδίζουν τον «πολυφυλετικό στρατό». Εκμεταλλευόμενοι την οικονομική ανέχεια των μαύρων και των ινδών, προσλαμβάνουν μαύρους και ινδούς σαν εθελοντές στο νοτιοαφρικάνικο στρατό. Ο χωρισμός της χώρας σε χωριστά κρατίδια (Bantustan) διευκολύνει την προσέλευση «έγχρωμων» στρατιωτών, μια και δεν τους βάζουν συνήθως να χτυπήσουν τους συγγενείς και φίλους, αλλά ομόφυλους τους σε άλλο Bantustan.

Αν όμως στη Ν. Αφρική η στράτευση των μαύρων γίνεται εθελοντικά, στη Ναμίμπια ο νοτιοαφρικάνικος στρατός κατοχής εξαναγκάζει τους μαύρους να υπηρετήσουν. Ολοένα και περισσότεροι απ' αυτούς λιποτακτούν και περνούν στις τάξεις του SWAPO.

Οι διεθνείς κυρώσεις και η ελληνική λεβεντιά

Το Δεκέμβρη του 1978 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ πέρασε χωρίς ψηφοφορία την απόφαση 33/165, βάσει της οποίας όλες οι χώρες οφείλουν να παρέχουν Άσυλο στους εξόριστους νοτιοαφρικάνους αντιρρησίες συνείδησης που αρνούνται να υπηρετήσουν στο ρατσιστικό στρατό.

Στις 16 Δεκέμβρη του 1980 πέρασε μια άλλη απόφαση (35/206B) σχετικά με τη Στρατιωτική και Πυρηνική Συνεργασία με τη Ν. Αφρική. Την πρόταση για εμπόργκο στην πώληση όπλων και στρατιωτικής τεχνολογίας ψήφισαν 127 χώρες, καταψήφισαν 4 (ΗΠΑ, Δ. Γερμανία, Γαλλία και Βρετανία) και απείχαν 13, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα!

Και φυσικά όπως αναφέραμε και παραπάνω η Ελλάδα έχει βρει πλάγιους δρόμους για την πώληση στρατιωτικού υλικού στη Ν. Αφρική. Ας όψεται το συνάλλαγμα και οι συναλλαγματοφόροι «εθνικόφρονες» ομογενείς.

Στο τεύχος 30 του Σχολιαστή αναφέρονται κάποιες περιπτώσεις Ελλήνων που αυτοεξορίστηκαν για να μην υπηρετήσουν το ρατσιστικό στρατό. Πέρα απ' αυτούς δεν υπάρχουν άλλες πληροφορίες για ελληνικής καταγωγής αρνητές θητείας στη Ν. Αφρική. Η ECC δήλωσε πως δε γνωρίζει κανέναν. Αθάνατη ελληνική λεβεντιά... μας τέλειωσες.

Στέλιος Ψωμάς

φτασε η κατάσταση να είναι τέτοια μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό από τα παρακάτω χρονολογικά στοιχεία που συνδέουν την αντίσταση του νοτιοαφρικάνικου λαού ενάντια στο apartheid με τις αλλαγές στη δομή του νοτιοαφρικάνικου στρατού.

Απέναντι σ' αυτή την κατάσταση αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια ένα ολοένα αυξανόμενο κίνημα αρνητών της στρατιωτικής θητείας. Η αντίσταση αυτή παίρνει τις εξής μορφές: Είτε ο αρνητής αυτοεξορίζεται, είτε διαλέγει να πάει φυλακή, είτε δίνει συνέχεια ψεύτικα στοιχεία και κηρύσσεται ανυπότακτος μια και δεν μπορούν να τον θρουν οι στρατιωτικές αρχές. Υπολογίζεται ότι ανάμεσα στο 1975 και 1979, 5.900 άτομα αυτοεξορίστηκαν.

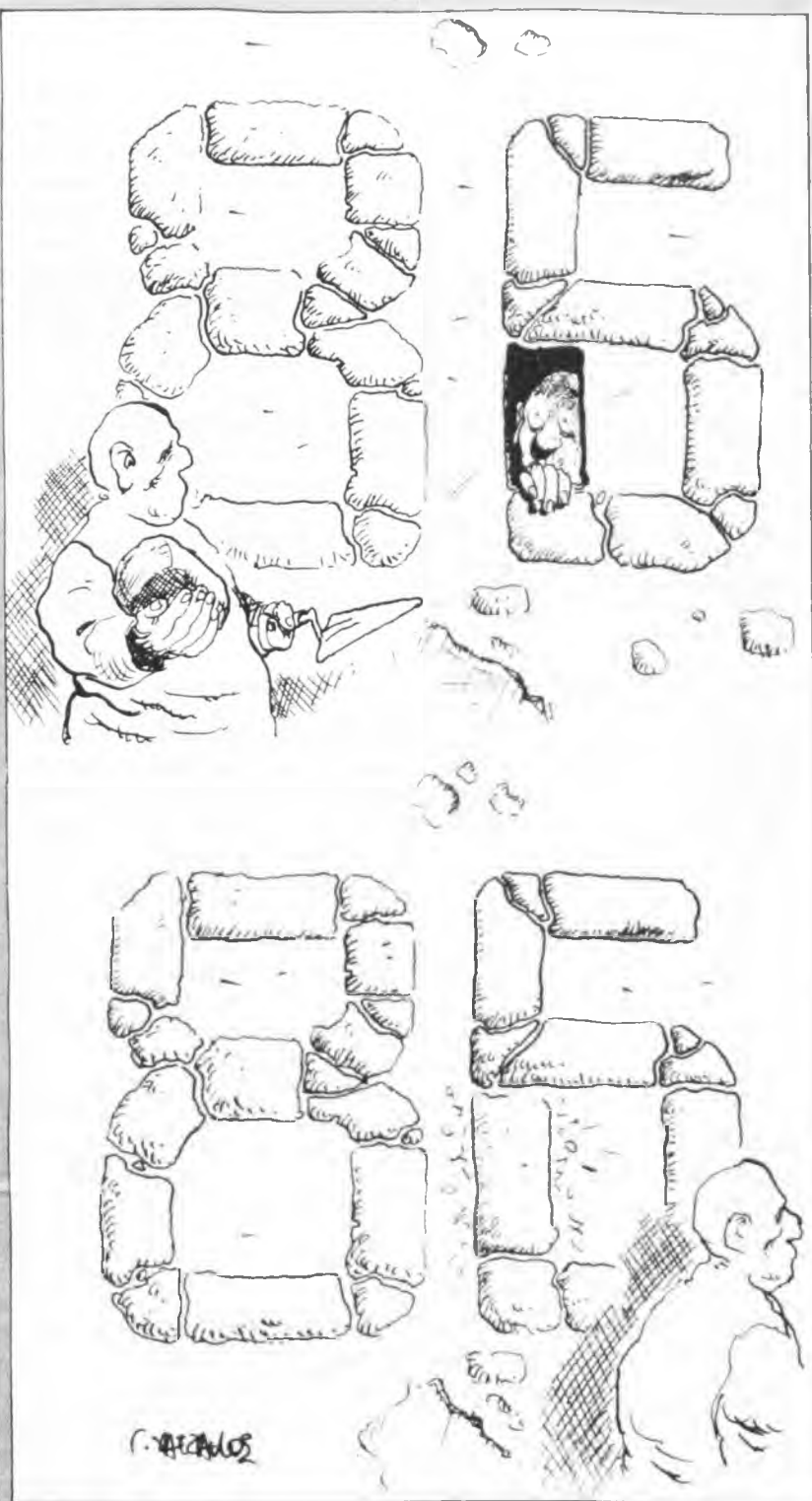
Το 1979 και 1980, φυλακίστηκαν οι πρώτοι μη θρησκευτικοί αντιρρησίες. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρξει μεγαλύτερη αντίθεση και αντίσταση στη στράτευση.

Το 1984, 1.596 άτομα αρνήθηκαν να περάσουν επιλογή για στράτευση. Η επιλογή γίνεται 2 φορές το χρόνο, μια Γενάρη και μια Ιούνη - Ιούλη. Μόνο το Γενάρη του 1985 ο αριθμός των αρνητών αυξήθηκε στους 7.589, περίπου 50% των στρατεύσιμων για εκείνη την εποχή.

Στα τέλη του 1983 ήταν φυλακισμένοι περί τους 400 αντιρρησίες συνείδησης, από τους οποίους περί τους 50 για πολιτικούς λόγους. Οι «πολιτικοί» αντιρρησίες συνείδησης μπαίνουν στα ίδια κελιά με ποινικούς και όχι με πολιτικούς κρατούμενους, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η σημασία της στάσης τους.

Τον περασμένο Οκτώβρη έγινε στο Cape Town μια διαδήλωση 4.000 ατόμων για την αναγνώριση των δικαιωμάτων των αντιρρησιών συνείδησης και την αποφυλάκισή τους.

Η αντίσταση των αρνητών θητείας πήρε τα τελευταία χρόνια οργανωμένη μορφή μέσα από 2 κυρίως οργανώσεις, την COSAWR και την ECC.

ρύπανση για την ώρα χάνεται, έστω κι αν κερδίζεται μια μεμονωμένη μάχη: Ας το πάρουν απόφαση υπουργοί, επιστήμονες, βαμπίρ και άλλοι ενδιαφερόμενοι...

Γιάννης Σκίζας

στρατός και εργασία

Είναι γνωστό και συνεχίζει να υφίσταται για λόγους εκφοβισμού, πως η απαλλαγή απ' την στρατιωτική «υποχρέωση» για λόγους υγείας, σημαίνει και τυπικό αποκλεισμό απ' τη δουλειά σε τομείς του δημοσίου. Ανεξάρτητα απ' το γεγονός των, δια της πλαγίας οδού, παρακάμψεων τέτοιων διατάξεων, οι απαγορεύσεις παραμένουν και είναι τουλάχιστον, απαράδεκτες.

Όμως με την υπ' αριθμόν 1243/1985 απόφαση του Ακυρωτικού εφετείου Αθηνών ο Α.Σ., καθηγητής φιλόλογος, μπορεί να διοριστεί στη Δημόσια Εκπαίδευση. Διότι το Δικαστήριο ακυρώνει την άρνηση της διοίκησης να τον δεχτεί επειδή:

1. Η απόφαση της Β' βάθμιας υπηρεσιακής υγειονομικής επιτροπής είναι αναπολόγητη αφού βασίζεται σ' ένα απλό πιστοποιητικό του στρατού. Ο στρατός δε, σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, γνωμοδοτεί ΜΟΝΟ για την ικανότητα κάποιου να φέρει όπλο... και δεν μπορεί να επεκταθεί στο δικαίωμα της εργασίας.

2. Η υγειονομική επιτροπή ακόμη, δεν εξηγεί το αν και το γιατί η πάθησή του, τον καθιστά ακατάλληλο για την άσκηση των καθηκόντων του, σαν Δημοσίου υπαλλήλου.

Στην πιο πάνω περίπτωση η δικαιοσύνη λειτουργεί ανεξάρτητα απ' τις πολιτικές και ιδεολογικές προτεραιότητες του κράτους - πμωρού; Τι περιθώρια υπάρχουν για μια ευθεία πολιτική αντιμετώπιση με την «εθνική» εκδικητικότητα και τη φάρσα «του κράτους προνοίας»;

Δ. Τ.

Βαμπίρ

«Λιγότεψε ο μολύβδος στο αίμα των Αθηναίων», ανήγγειλε θριαμβευτικά στις αρχές του Δεκέμβρη ο υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημ. Έργων Ε. Κουλουμπής, παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα έρευνας που έκανε το ΠΕΡΠΑ σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες της ΕΟΚ. Η ελάττωση της περιεκτικότητας μολύβδου στη βενζίνη κατά 63% από το 1983 φαίνεται ότι είχε σαν αποτέλεσμα μικρότερες δόσεις μολύβδου κατά 23 και 29% αντίστοιχα στο αίμα του ανδρικού και γυναικείου πληθυσμού. Όλα αυτά τα μικρά ή μικρότερα ποσοστά είναι αναμφισβήτητα όμορφα, αναβαθμιστικά για την ποιότητα ζωής καθώς και για την ποιότητα του αθηναϊκού αίματος. Όμως ο θριαμβευτικός τόνος των αναγγελιών είναι αδικαιολόγητος στις παρούσες

συνθήκες, ακόμη και στην περίπτωση που ο αδόκιμος υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας κλπ. μαζί με όλους τους ερευνητές του ΠΕΡΠΑ, ήταν Βαμπίρ με αδυναμία στο καθαρό αίμα και ακτίνα δράσης τη μείζονα περιοχή Αθηνών!

Με τα επανειλημμένα επεισόδια νέφους το τελευταίο καιρό, με τη μνημειώδη κομπίνα της «αναβάθμισης» των ορίων επιφυλακής στα επεισόδια ατμοσφαιρικής ρύπανσης, με τις προπέρσινες άδειες επέκτασης 54 βιομηχανιών στην περιοχή του Θριάσιου πεδίου, με τη σταθερή αύξηση της κυκλοφοριακής οχημάτων και με την κυκλοφοριακή δυσλειτουργία που τα υποχρεώνει να δουλεύουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στο «ρελάντι» και έτσι να αυξάνουν ιδιαίτερα το ρυπαντικό φορτίο, με τον θερμοηλεκτρικό σταθμό Κερατσινίου να επαναλειτουργεί κάθε λίγο και λιγάκι, η έπαρση των κυβερνητικών ανακοινώσεων φαίνεται τελείως αδικαιολόγητη. Ο πόλεμος ενάντια στη

σότητες και εξαιρέσεις

Τον τελευταίο καιρό, εν έτει 1985 μ.Τ. (μετά Τρεπεκλή), επανήλθε στην επικαιρότητα το θέμα της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων. Χαρακτηριστική είναι η ανακίνηση του θέματος από την εφημερίδα «ΒΗΜΑ», που λίγο πολύ ζητάει την κατάργηση των στρατολογικών διευκολύνσεων. Παράλληλα το Υπ. Εθν. Άμυνας γνωστοποιεί πως εξετάζονται μέτρα για την περιστολή των κάθε είδους αναβολών, απαλλαγών, κλπ.

Εμείς όμως θυμόμαστε πως από το 1981 μέχρι σήμερα το Υπ. Εθν. Άμυνας σε διάφορες υπουργικές αποφάσεις, έχει κατά καιρούς απολύσει ή απαλλάξει (συμπεριλαμβανομένων και των ανυπότακτων εσωτερικού - εξωτερικού) από τη θητεία διάφορες κλάσεις, επικαλούμενο οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους (π.χ. μέχρι και την κλάση 1973). Τα κρατικά επιτελεία π.χ. είναι γεμάτα από ευεργετηθέντες.

Με βάση τα παραπάνω ρωτάμε:
—Μήπως τα τελευταία οικονομικά μέτρα της Κυβέρνησης έχουν οδηγήσει στην εξαίρεση τέτοιων οικονομικών και κοινωνικών λόγων, ώστε να μην υπάρχει λόγος επέκτασης των αποφάσεων αυτών και σε μεταγενέστερες κλάσεις;

—Μήπως η επικαλούμενη ισότητα των πολιτών εναντίον της στρατιωτικής θητείας, είναι για τους άλλους και όχι για τους υμετέρους;

—Η μήπως η καταπολέμηση της ανεργίας περνάει και μέσα από τη διατήρηση μεγάλης μερίδας νέων στο στράτευμα και το κράτημα μεγάλης μάζας ανυπότακτων στο εξωτερικό;

A. E.

εκδίκηση... του υπ. συγκοινωνιών

Έχουμε ασχοληθεί ήδη με την αυθαιρετη υπαρπαγή των αδειών οδήγησης με νομαρχιακές πράξεις, απ' όσους για «λόγους ψυχικής υγείας» απηλλάγησαν απ' την στρατιωτική τους θητεία.

Το μέτρο που τελευταία έχει γενικευτεί, είναι πρόσφατο (Υ.Α. 33950/1984 υπογεγραμμένο απ' τον κ. Ασλάνη) και ίσως γι' αυτό να 'ναι τόσο πρόχειρο...

Συγκεκριμένα το μέτρο πέρα απ' την ουσιαστική του καταγγελία προσβάλλεται σαν παράνομο για επτά (7) λόγους:

1. Για κάθε διοικητικό μέτρο, σύμφωνα με το Σύνταγμα πρέπει να κληθεί ο ενδιαφερόμενος και να ακουστούν οι απόψεις του.

2. Οι νομαρχιακές αποφάσεις (αφαιρέσεις αδειών οδήγησης) βασίζονται σε νόμους και άρθρα που δεν αφορούν σε οριστικές πράξεις.

3. Οι αποφάσεις αυτές βασίζονται σε καταργηθέν άρθρο του Π.Δ. 22/29-1-1931.

4. Ασθένειες που περιλαμβάνονται σε στρατιωτικά πιστοποιητικά και χρησιμοποιούνται στις νομαρχιακές αποφάσεις, δεν περιλαμβάνονται στις περιοριστικά απαριθμούμενες περιπτώσεις των παθήσεων της Υ.Α. 33950/1984 (Ασλάνης).

5. Οι διοικητικές πράξεις αυτές, βάσει του Συντάγματος πρέπει να 'ναι αναλυτικά αιτιολογημένες και όχι να στηρίζονται σε ένα απλό στρατιωτικό πιστοποιητικό που αναφέρεται στην ανικανότητα, του να φέρει κανείς όπλο.

6. Παραβαίνουν το νόμο αλλά και το Σύνταγμα (περί αιτιολογίας) διότι πριν αφαιρεθεί το δίπλωμα θα έπρεπε να παραπέμπεται ο ενδιαφερόμενος στην Β' βαθμια υγειονομική επιτροπή του Υπ. Συγκοινωνιών, ώστε να γνωμοδοτήσει εάν υπάρχει, βάσει του Κ.Ο.Κ. (άρθρο 13 Ν 614/77), πάθηση απαγορευτική για την οδήγηση.

7. Όλες οι νομαρχιακές αποφάσεις βασίζονται στην Υ.Α. 33950/84. Όμως αυτή η ίδια είναι άκυρη γιατί δεν λαμβάνεται υπ' όψιν το άρθρο 110 του Κ.Ο.Κ. που ορίζει πως κάθε υπουργική απόφαση (Υ.Α.) πρέπει να λαμβάνεται βάσει μιας διαδικασίας όπου μετέχουν τεχνικοί, γιατροί και ειδήμονες. Στην περίπτωση του 33950 δεν συμμετείχε καν ... ένας ψυχίατρος!

Οι υπολογιστές του υπουργείου επεξεργάζονται τα στρατιωτικά στοιχεία και εκδίδονται. Σε λίγο θα αρχίσει και η εφαρμογή του «υπόλοιπου» 33950. Η συλλογή δηλαδή στοιχείων της πιθανής νοσηλείας του οδηγού σε ψυχιατρική κλινική ή σε οποιοδήποτε νοσοκομείο, αφού κάθε «σοβαρή» πάθηση — κατά την Υ.Α. 33950 — είναι λόγος αφαίρεσης διπλώματος.

Αυτοί οι πολιτικοί υπεύθυνοι που αποφασίζουν για τις διοικητικές πράξεις επλεκακά κατά των πολιτών, τότε θα αισθανθούν την ανάγκη να απαντήσουν;

Δ.Τ.

ενάγηση στους χώρους του ΕΟΤ

Ο Τρεπεκλής μπορεί να στρατευθεί και ο κ. Λαζαρίδης ν' ανέλαβε (!) τη γραμματεία του ΕΟΤ, τα προβλήματα όμως τρέχουν άσχετα με το ποιος ηγείται στον ευαγή και προσοδοφόρο (άδελφοι πόροι γαρ) αυτόν κρατικό οργανισμό. Τρέχουν και ζητούν λύσεις και ίσως αλλαγή νοοτροπίας στην οργάνωση της τουριστικής βιομηχανίας τώρα που η ένταξη στην ΕΟΚ ολοκληρώνεται και ο ανταγωνισμός μεγαλώνει. Μιλάμε συγκεκριμένα για τη Σχολή Ξεναγών που ανήκει στον ΕΟΤ. Αντί όμως για λύσεις και αλλαγές, αδιαφορία και υποχώρηση παρατηρείται ακόμα και για κεκτημένα δικαιώματα των σπουδαστών και των καθηγητών τους, με το ξεκίνημα κιάλας της φετινής χρονιάς, όπως καταγγέλλουν οι άμεσα θιγόμενοι.

Υποβιβασμός σπουδών και εκπαίδευσης, περικοπές κονδυλίων, υπολείμματα βιβλιοθήκης, κατάργηση της «δωρεάν παιδείας», αφού οι σπουδαστές καλούνται να πληρώσουν τις υποχρεωτικές κατά τα άλλα και απαραίτητες εκπαιδευτικές εκδρομές, κλείσιμο της σχολής στη Θεσσαλονίκη, για την οποία έγινε διαγωνισμός και μεταφορά των εκεί επιτυχόντων στην αντίστοιχη της Αθήνας, συγχώνευση των 2 τμημάτων της Αθήνας σε ένα σε μία αίθουσα με 65 άτομα κλπ. Και όλα αυτά τη στιγμή που η Γερμανία ξεκινάει από το '86 εκπαίδευση δικών της ξεναγών για την Ελλάδα που από το '87 θα μπορούν να εργάζονται ελεύθερα εδώ. Αφίσαμε τελευταίο και κάτι που μυρίζει σκάνδαλο. Οι μαθητές της σχολής δικαιούνται επιδότησης από τα ταμεία της ΕΟΚ 1500 δρχ. ημερησίως για το χρόνο των σπουδών τους. Αυτά τα λεφτά π' έγιναν; Αδιαφορήσαν οι αρμόδιοι κρατικοί λειτουργοί και δεν τα πήραν για να δοθούν στους δικαιούχους τους ή κάπου αλλού χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται; Οι σπουδαστές ψάχνουν και ακόμα δεν έχουν βρει άκρη. Κάποιος αρμόδιος δεν μπορεί να απαντήσει υπεύθυνα;

K. Π.

λα μέσα...

Η είδηση ανακοινώθηκε χωρίς τυμπανοκρουσίες ίσως γιατί τα... έργα μιλάνε μόνα τους! Με απόφαση του υπουργού Ναυτιλίας λοιπόν, μετά από σχετικό αίτημα της Πανελληνίας Ένωσης Πλοιάρχων, οι εφοπλιστές μας μπορούν, το πρώτο εξάμηνο του '86, να γράψουν στα Ελληνικά Νηολόγια όλα τα πλοία που τους βρίσκονται ανεξάρτητα από το χρόνο κατασκευής τους!!!

Έτσι ο κ. Αλεξανδρής περνάει στην ιστορία και μάλιστα χωρίς να απασχολεί τους φρακούς της δημοσιότητας σαν τον προκάτοχό του κ. Κατοκάρα... Και γιατί έτσι η «αλλαγή» αποδεικνύει το σεβασμό της στους συνδικαλιστικούς φορείς, όταν βέβαια αυτό είναι για το συμφέρον του τόπου, και γιατί, σε συνθήκες κρίσης, αυξάνει το τόνάζ του Ελληνικού εμπορικού στόλου, έστω και με σαποκάραβα...

Πράγματι. Η «αλλαγή» όταν θέλει μπορεί!

Δ.Β.

τέγαση σε άδεια κτίρια του δημοσίου

«Για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της στέγης, άστεγοι φοιτητές και εργαζόμενοι νέοι καταλάβαμε το κτίριο της Λ. Νίκης 39 στις 15:11 που ανήκει στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Επιλέξαμε αυτό τον τρόπο γιατί όταν οικογένειες επί μήνες ψάχνουν για σπίτι, όταν οι φοιτητές σπάζονται σε εστίες γκέτο, με άθλιες συνθήκες ζωής, όταν οι κρατικοί υπεύθυνοι αδιαφορούν και μας εμπαίζουν για ολόκληρους μήνες, αποδεικνύεται ότι οι πραγματικοί υπεύθυνοι για τη λύση του προβλήματος είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι με τις συλλογικές πρωτοβουλίες τους» (...)

«Στο χώρο της κατάληψης και κατά τη διάρκειά της αναπτύσσεται μια συλλογικότητα που εκφράζεται με τη συμμετοχή όλων στη λήψη αποφάσεων μέσα από Γενικές Συνελεύσεις καθώς και με την κοινή συμμετοχή στις καθημερινές δουλειές. Συνεχίζουμε όμως ν' αντιμετωπίζουμε βασικά προβλήματα, όπως η έλλειψη νερού, θέρμανσης και ειδών υγιεινής. Ελλείψεις που συσχετίζονται άμεσα με την ανεύθυνη στάση των επίσημων φορέων, που δείχνουν ν' αδιαφορούν, αντίθετα με τον κόσμο, που έχει θετική στάση απέναντι στην ενέργειά μας και συμπαραστέκεται έμπρακτα, είτε παρέχοντάς μας διάφορα είδη οικιακής χρήσης, είτε ενισχύοντάς μας οικονομικά.

Από την άλλη μεριά, το φοιτητικό κίνημα, λόγω της χρόνιας κρίσης του, βρέθηκε απροετοίμαστο ν' απαντήσει συγκεκριμένα στην πραγματικότητα της κατάληψης και στην πολιτική πρωτοβουλία για ένα κίνημα αστέγων. Έτσι μερικές σχολές (Μαθηματικό, Αρχιτεκτονική) έβγαλαν αποφάσεις συμπαράστασης στην κατάληψη, ενάντια στο βίαιο κτύπημά της και χρησιμοποίησης των αδειών δημοσίων κτιρίων από άστεγους. Ο σύλλογος των φοιτητών της Οδοντιατρικής σχολής δε, (στην οποία ανήκει το κτίριο) προτείνει: το κτίριο να γίνει ή ερευνητικό κέντρο ή εργαστήριο ή πολιτιστικό κέντρο της ΦΕΑΠΘ, ή εστία για τους πρωτοετείς φοιτητές της Οδοντιατρικής. Ο σύλλογος αδυνατεί ν' αναγνωρίσει ότι η αναγκαιότητα στέγης προέχει από την καλύτερη ποιότητα σπουδών. Ακόμη, είναι απαράδεκτο να επιχειρείται διαχωρισμός ανάμεσα σε άστεγους (ανάλογα σε ποια σχολή ή ποιο έτος είναι) στο βαθμό που υπάρχουν εκατοντάδες άδεια δημόσια κτίρια στην Θεσσαλονίκη, που μπορούν να λύσουν άμεσα το πρόβλημα πολλών αστέγων» (...)

Εμπροσθ Κατάληψης

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Με τρομοκρατία θα χτυπήσουμε την τρομοκρατία

(Η εκπομπή αρχίζει με σκηνές από την αεροπειρατεία στο αεροσκάφος της TWA, τις επιθέσεις αυτοκτονίας στη Βηρυτό και την επίθεση του «Μαύρου Σεπτέμβρη» στους Ολυμπιακούς του Μονάχου).

Γουόλτερ Κρονκάιτ: Την περασμένη βδομάδα 130 πολίτες των ΗΠΑ υπέστησαν αεροπειρατεία από μουσουλμάνους τρομοκράτες στην πτήση 847 της TWA. Αυτή η εκπομπή αναφέρεται στις τρομοκρατικές πράξεις εναντίον αμερικανών και στο γιατί η κυβέρνηση μας δυσκολεύεται να απαντήσει.

Ρόναλντ Ρήγκαν: Ας πληροφορηθούν οι τρομοκράτες ότι όταν παραβιάζονται οι κανόνες της διεθνούς συμπεριφοράς η πολιτική μας θα είναι η ταχύτερη και αποτελεσματικότερη ανταπόδωση.

Κρονκάιτ: Από τότε που ο Πρόεδρος των ΗΠΑ είπε αυτά τα λόγια η μόνη ορατή αντίδρασή μας στην τρομοκρατία είναι αυτά τα προστατευτικά οδοφράγματα στο 1600 της Λεωφόρου Πενσυλβανίας (μπροστά στο Λευκό Οίκο) και σε άλλα δημόσια κτίρια. Εφτάσε άραγε το πιο δυνατό έθνος σ' αυτή την κατάντια, να κατασκευάζει οδοφράγματα για να κρυφτεί από πίσω; Υπάρχουν άραγε τρόποι να χτυπήσουμε την τρομοκρατία χωρίς να γίνουμε κι εμείς οι ίδιοι τρομοκράτες; Μήπως κινδυνεύουμε όχι μόνο απ' τους τρομοκράτες, αλλά και από την αντίδραση μας σ' αυτούς;

Κρονκάιτ: Ο υπουργός εξωτερικών Σουλτς, που επισκέφτηκε τη Βηρυτό λίγο μετά την επίθεση κατά της πρεσβείας των ΗΠΑ, υποστηρίζει από τότε μια σκληρή πολιτική κατά των τρομοκρατών.

Τζορτζ Σουλτς: Η εμπειρία μας έχει δείξει τόσα χρόνια ότι ο πιο ανασταλτικός παράγοντας στην ανά-

πτυξη της τρομοκρατίας είναι η βεβαιότητα ότι άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα θα λαμβάνονται εναντίον όλων που αναμειγνύονται σ' αυτήν.

Κρονκάιτ: Ο υπουργός πρόσθεσε «Πρέπει να είμαστε έτοιμοι να χρησιμοποιήσουμε στρατιωτική δύναμη και να καταλάβουμε ότι είναι πιθανόν να έχουμε κάποιες απώλειες, καθώς επίσης ότι μπορεί να σκοτωθούν και μερικοί αθώοι». Όμως ο κύριος σύμβουλος του Προέδρου στα θέματα της τρομοκρατίας δεν υποστηρίζει καθόλου αυτή την άμεση απάντηση. Ο υπουργός άμυνας Κάσπαρ Γουάινμπεργκερ είναι οπαδός της αυτοσυγκράτησης.

Κάσπαρ Ουάινμπεργκερ: Είναι οπωσδήποτε μεγάλος πειρασμός να δοκιμάσουμε να απαντήσουμε αδειάζοντας ένα μεγάλο φορτίο βόμβες πάνω από κάποια ομάδα που πιστεύουμε ότι είναι υπεύθυνη. Αυτό όμως καθόλου δεν πρόκειται να μας προφυλάξει από τη συνέχιση της τρομοκρατίας.

Κρονκάιτ: Υπάρχουν όμως οι θιασώτες της μαζικής ανταπόδωσης.

Ουάινμπεργκερ: Οπωσδήποτε υπάρχουν και είναι καταννητό. Βέβαια πιστεύω ότι οι περισσότεροι επιθυμούν μια μαζική ανταπόδοση μόνο από τη στιγμή που θα γνωρίζουμε ποιος είναι ο στόχος. Χρησιμοποιώ την αναλογία του να έχεις ένα τρομοκράτη σ' ένα θέατρο γεμάτο με κόσμο και να θερίζεις όλο το θέατρο με αυτομάτα, ελπίζοντας να πετύχεις τον τρομοκράτη.

Κρονκάιτ: Μιλώ με τον Ντάνιελ Πάιπς, καθηγητή στρατηγικής στο Κολλέγιο ναυτικού πολέμου του

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ που δημοσιεύουμε είναι αποσπάσματα απ' την απομαγνητοφώνηση μιας εκπομπής της αμερικανικής τηλεόρασης. Είναι το ρεπορτάζ για την «Τρομοκρατία» που έκανε ο Γουόλτερ Κρονκάιτ για το δίκτυο CBS. Προβλήθηκε στις 19 Ιουνίου 1985, δηλαδή την ίδια μέρα που εκδόθηκε η περίφημη «ταξιδιωτική οδηγία» του Ρήγκαν για μπουκοτάρισμα του αεροδρόμιου του Ελληνικού. Είναι ενδιαφέρον ότι δεν υπάρχει καμιά νύξη για την Ελλάδα παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη αεροπειρατεία αναφέρεται κατ' επανάληψη, και ενώ επισημαίνεται η παλιότερη διάσπαση ΗΠΑ - Ελβετίας σ' ένα παρόμοιο θέμα. Η εκπομπή είναι ένα αναμφισβήτητο ντοκουμέντο. Όχι μόνο γιατί περιγράφει τον τρόπο που σκέφτονται οι αμερικάνοι για την τρομοκρατία, αλλά και γιατί περιέχει ορισμένα σημαντικά στοιχεία. Σημειώνουμε δύο απ' τα σοβαρότερα: Το πρώτο είναι η ωμή ομολογία του διευθυντή του FBI ότι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας οδηγεί σε περιστολή των ελευθεριών. Και το δεύτερο είναι η επίσημη ανακοίνωση ότι οι ΗΠΑ «αναγκάζονται» να χρησιμοποιούν πληρωμένους δολοφόνους για να ξεπερνούν το «σκόπελο» του Κονκρέσου.

Νιούπορτ. Γιατί χώρες όπως το Ιράν υποστηρίζουν τους τρομοκράτες;

Ντάνιελ Πάιπς: Οπωσδήποτε, από τακτική άποψη, έχει νόημα γι' αυτούς να χρησιμοποιούν τον τρόμο. Ο τρόμος ελαχιστοποιεί τις διαφορές μεταξύ μιας μικρής και μιας μεγάλης δύναμης. Αν βρίσκουμε στο Ιράν και κατέστρωνα μια εκστρατεία εναντίον των ΗΠΑ, νομίζω ότι κι εγώ θα χρησιμοποιούσα τον τρόμο.

Κρονκάιτ: Έχεις εμπιστοσύνη στη δυνατότητά μας να κατανοήσουμε αυτά τα πράγματα;

Πάιπς: Οι εκτιμήσεις των γραφειοκρατών γίνονται εκ του ασφαλούς και είναι περιορισμένες. Όταν γίνεται κάτι εξαιρετικό οι γραφειοκράτες τα χάνουν. Τι κατάλαβαν οι γραφειοκράτες το 1930, όταν έπαιρνε ο Χίτλερ την εξουσία; Τι κατάλαβαν για τον Χομεϊνί;

Κρονκάιτ: Ο Ουίλιαμ Γουέμπστερ, διευθυντής του FBI, πιστεύει ότι τρομοκράτες του Ισλάμ μπορεί να δράσουν στη χώρα μας μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Ουίλιαμ Γουέμπστερ: Αν κατά τη διάρκεια των αντιποίνων από τη θάλασσα ή τον αέρα καταστρέψουμε κατά λάθος ένα σημαντικό τζαμί, ή ακόμα αν βομβαρδίσουμε αθώες γυναίκες και παιδιά, αυτό θα μπορούσε να εμπνεύσει αποστολές αυτοκτονίας που θα έρχονταν στις ΗΠΑ για να εκδικηθούν κάτι πολύ σημαντικό γι' αυτούς τους ανθρώπους.

Κρονκάιτ: Οι περισσότερες χώρες έχουν στρατιωτικές ή παραστρατιωτικές ομάδες για να αντιμετωπί-

Μια εκπομπή της αμερικανικής τηλεόρασης

ζουν τους τρομοκράτες. Αυτά τα μέλη της αντιτρομοκρατικής ομάδας της Βρετανίας, της Special Air Service, έδρασαν όταν τρομοκράτες κατέλαβαν την ιρανική πρεσβεία στο Λονδίνο. Όταν άρχισαν να εκτελούν ομήρους, οι κομάντος εισέβαλαν στην πρεσβεία και έσωσαν τους ομήρους.

Η γερμανική ομάδα, GSG-9, που βλέπετε εδώ να ασκείται, έσωσε τους επιβάτες ενός τζετ της LUFTHANSA, που υπέστη αεροπειρατεία στο Μογκαντίσου της Σομαλίας.

Η αμερικανική ομάδα ονομάζεται Δέλτα. Βρισκόταν κοντά στην Βηρυτό κατά τη διάρκεια της αεροπειρατείας στην πτήση 847 της TWA. Αυτή είναι η ομάδα που έστειλε ο Πρόεδρος Κάρτερ για να σώσει τους αμερικάνους διπλωμάτες που κρατούνταν όμηροι στη Τεχεράνη. Αυτή η μυστική αποστολή τελείωσε με μια καταστροφή στην έρημο. Γιατί άραγε οι δικές μας ειδικές ομάδες έχουν τόσο φτωχή απόδοση;

Ανώνυμος: Όλοι οι στρατηγοί που ξέρω, με ελάχιστα εξαιρέσεις, θέλουν να ξαναπαιξουν το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Είναι ο τελευταίος πόλεμος που κερδίσαμε. Και όλο το NATO είναι εξοπλισμένο να ξαναπολεμήσει το Β' παγκόσμιο πόλεμο με καλύτερη τεχνολογία. Ένας στρατηγός με τέσσερα αστέρια – και δεν θα πω φυσικά το όνομά του – μετά από μια μακριά συζήτηση εκνευρίστηκε και μου είπε, «κοίτα να δεις, γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν βγαίνουν στα ίσα να μας πολεμήσουν σαν άντρες;» Φυσικά αυτό είναι παράλογο. Το παιχνίδι είναι παράνομο.

Κρονκάιτ: Και οι κανόνες του παιχνιδιού είναι θρώμκοι. Αυτός ο άντρας, ο ηγέτης των σιτών Μοχάμετ Χουσεΐν Φατζαλάχ, πιστεύεται ότι βρίσκεται πίσω από τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον αμερικανών στον Λίβανο. Τον περασμένο Μάρτιο μόλις διέφυγε το θάνατο όταν ένα παγιδευμένο αυτοκίνητο εξεράγη έξω από το σπίτι του στη Βηρυτό, σκοτώνοντας 80 και τραυματίζοντας 200 πολίτες. Η βόμβα, σύμφωνα με την «Ουάσινγκτον Ποστ» σχεδιάστηκε από λιβανέζους και ξένους αντιτρομοκράτες που είχαν εργαστεί για την CIA. Βέβαια η CIA λέει ότι ούτε είχε επιτρέψει, ούτε καν γνώριζε αυτή την επιχείρηση. Τι δεν πήγε καλά;

Ανώνυμος: Αυτό που σίγουρα δεν πήγε καλά είναι το ότι δεν υπήρχε οργανωμένη δομή διοίκησης και ελέγχου. Δεν υπήρχε τρόπος να κρατηθεί η μυστικότητα. Δεν υπήρχε τρόπος να ελεγχθεί ο κόσμος που κατά βάσιν ήταν δολοφόνοι. Η χρησιμοποίηση ομάδων κρούσης, με το ένα όνομα ή με το άλλο δεν είναι αποδεκτή στις ΗΠΑ. Δεν είναι αποδεκτό από το νόμο να δίνονται διαταγές εκτέλεσης ανθρώπων. Δεν είναι αποδεκτό στο Κονγκρέσο. Επομένως, τι να κάνουμε; Μισθώνουμε πληρωμένους «αντιπροσώπους». Και ορισμένοι απ' αυτούς τους «αντιπροσώπους» δεν είναι τόσο καλοί όσο εκείνοι που θα δημιουργούσαμε εμείς.

Κρονκάιτ: Ένας ελθετός διπλωμάτης απήχθη στη Βηρυτό. Για να τον απελευθερώσουν οι Ελβετοί άφησαν τον άντρα που έπιασαν με εκρηκτικά στο αεροδρόμιο της Ζυρίχης. Συμφώνησαν οι αμερικανοί επίσημοι μ' αυτή την ανταλλαγή;

Ρόμπερτ Όκλεϊ: Όχι. Δεν υπήρξε συγκατάθεση των ΗΠΑ.

Κρονκάιτ: Ο Ρόμπερτ Όκλεϊ είναι διευθυντής του τμήματος τρομοκρατίας του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Όκλεϊ: Είναι κάτι που συζητήσαμε με την ελβετική κυβέρνηση. Είναι κάτι που το είπαμε δημόσια, ση-

μιώνοντας, αν θέλετε, την απογοητευσή μας. Όλοι ήταν πεισμένοι ότι αυτός ο άνθρωπος ήταν ένας τρομοκράτης, αλλά δεν υπήρχαν στοιχεία να του αποδοθεί μια συγκεκριμένη βίαιη ενέργεια. Γι' αυτό τα ελβετικά δικαστήρια του αναγνώρισαν το ελαφρυντικό της αμφιβολίας και του επέτρεψαν να επιστρέψει στον Λίβανο. Πιστεύουμε ότι ήταν ένα λάθος γιατί μ' αυτό τον τρόπο μεγαλώνει η τρομοκρατική δράση.

Κρονκάιτ: Η διπλωματική πίεση της διοίκησης δεν δούλεψε. Μήπως άλλα αντιτρομοκρατικά μέτρα ήταν πιο αποτελεσματικά;

Ανώνυμος: Είχαμε κάποιες επιτυχίες κατά της τρομοκρατίας τα τελευταία χρόνια. Κι αυτό έγινε με την αποδιοργάνωση τρομοκρατικών ενεργειών και δουλεύοντας με άλλες σύμμαχες χώρες, σ' αυτό το χώρο της παρανομίας, πουλήσαμε στους τρομοκράτες χαλασμένα όπλα και ορισμένο εκρηκτικό υλικό που ανατινάζεται στα μούτρα αυτού που το χρησιμοποιεί. Ε-

τσι τους υποχρεώσαμε να σκεφτούν ότι τα εφόδια τους δεν είναι ανά πάσα στιγμή έτοιμα για χρήση. Αυτά βέβαια δεν είναι πράγματα που μπορεί κανείς να περηφανεύεται γι' αυτά και να τα συζητάει δημόσια.

Γι' αυτούς τους λόγους πιστεύω ότι θα δούμε μάλλον τα αποτελέσματα παρά τις ατομικές αφιμαχίες και μάχες. Όλα γίνονται στο σκοτάδι και τη σκιά.

Κρονκάιτ: Οι σκιές αυτού του σκοτεινού πολέμου είναι ήδη ορατές, ιδιαίτερα στην Ουάσινγκτον. Φράχτες για να εμποδίσουν πιθανές επιθέσεις αυτοκτονίας έχουν στηθεί γύρω από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, τον Λευκό Οίκο, το Πεντάγωνο, το Καπιτώλιο. Γίνεται κουβέντα να κλείσει η Λεωφόρος Πενσυλβανίας μπροστά στον Λευκό Οίκο. Αλλά οι φυσικοί κίνδυνοι δεν είναι οι μόνοι.

Γουέμπστερ (διευθυντής του FBI): Ένας απ' τους μεγαλύτερους κινδύνους είναι ότι αρχίζει να επικρατεί

ο φόβος και η απαίτηση για μέτρα αντιποίνων γίνεται τόσο μεγάλη, ώστε υπάρχει η πιθανότητα στην προσπάθειά μας να ικανοποιήσουμε την απαίτηση να διατηρηθεί ασφαλής η κοινωνία, να καταφύγουμε στη χρήση κατασταλτικής τακτικής που καταστρέφει τις ελευθερίες μας.

Κρονκάιτ: Μήπως οι φόβοι μας για την τρομοκρατία μας οδηγούν στην παράνοια;

Γουέμπστερ: Ελπίζω όχι. Ελπίζω όχι. Πρέπει να κρατάμε το μέτρο της τρομοκρατικής δράσης.

Κρονκάιτ: Ένας τρόπος είναι να είμαστε προετοιμασμένοι. Εδώ βλέπετε μια ομάδα σωτηρίας ομήρων του FBI να γυμνάζεται. Ο αρχηγός της ομάδας Ντάνυ Κόλσον παίζει το ρόλο ενός ομήρου. Οι τρομοκράτες είναι φιγούρες από χαρτόνι αλλά οι σφαίρες είναι πολύ αληθινές. Τα μέλη της ομάδας δουλεύουν στη σκιά και κάνουν ό,τι κάνουν με σεβασμό στους νόμους.

Ντάνυ Κόλσον: Αντιμετωπίζω τη σχέση αυτής της ομάδας προς τους τρομοκράτες σαν ένας αξιωματικός που επιβάλλει το νόμο. Δεν το βλέπω σαν ένα πόλεμο. Ο πόλεμος είναι για τους στρατιώτες. Εγώ δεν είμαι στρατιώτης. Είμαι ομοσπονδιακός αστυνομικός. Είμαι πρακτορας του FBI. Το βλέπω σαν εγκληματικές πράξεις. Και όταν διαπράττεται μια εγκληματική πράξη, ερευνούμε και την εξιχνιάζουμε. Έτσι πρέπει να γίνεται.

Ανώνυμος: Ενώ έχουμε πολλούς εχθρούς σ' όλον τον κόσμο, και ιδιαίτερα η Σοβιετική Ένωση είναι ο αντίπαλός μας, εντούτοις μοιραζόμαστε μ' αυτούς πολλούς κοινούς στόχους και έχουμε την ίδια πολιτιστική βάση. Εννών ότι οι ηγέτες της Σοβιετικής Ένωσης φορούν κι αυτοί γραβάτες και πηγαίνουν ν' ακούσουν Τσαϊκόφσκι. Το ίδιο κάνουμε κι εμείς. Οι Ιρανοί δεν το κάνουν. Η κυβέρνηση του Ιράν τρέφει ένα μακροχρόνιο μίσος για μας, κι αυτό είναι που κάνει τη διαφορά. Έχουμε λοιπόν το δίλημμα: Είτε να τους ανταποδίδουμε κάθε χτύπημα σε όποιο μέτωπο ανοίγουν, είτε απλώς να προσπαθούμε να τους κατευνάσουμε.

Κρονκάιτ: Πριν από τη πτήση 847 της TWA ο Πρόεδρος ανακοίνωσε ότι είχε προειδοποιήσει το Ιράν ότι αν οι πρακτορες του ξαναχτυπούσαν αμερικανούς θα κάναμε αντίποινα. Όπως όμως αποδεικνύει αυτή η τελευταία αεροπειρατεία, δεν είναι κάτι εύκολο. Και δεν υπάρχει απλή απάντηση στην τρομοκρατία.

Ανώνυμος: Πρέπει να καταλάβουμε ένα πράγμα. Οποσδήποτε θα μπορούσαμε να στείλουμε βομβαρδιστικά, F-15, F-18. Θα μπορούσαμε να βομβαρδίσουμε ένα ιρανικό στρατόπεδο. Αλλά τότε δεν θα σκοτωθούν μόνο ενήλικες τρομοκράτες, θα υπαρξουν και καρβουνιασμένα πτώματα μωρών. Και το ABC, το CBS, το NBC, όλοι θα σπεύδουν να πάρουν φωτογραφίες απ' αυτά τα καρβουνιασμένα μωρά. Μπορούμε να αντέξουμε κάτι τέτοιο; Έχουμε άραγε αρκετή εμπιστοσύνη στον εαυτό μας ως έθνος και επιθυμούμε να διακινδυνεύσουμε κάτι τέτοιο, ή μας διακατέχει ακόμα αυτή η απίστευτη ενοχή από την εποχή του Βιετνάμ και μας εμποδίζει να απαντήσουμε;

Ανώνυμος: Αυτό μπορεί να σοκάρει ορισμένους. Αρχίζω να συμμερίζομαι την ιδέα εκείνων που πιστεύουν ότι πρέπει να επιστρέψουμε σε καλυμμένες ενέργειες εναντίον των τρομοκρατών, ας πούμε και δολοφονίες σαν μια τεχνική.

Δεν πρέπει να κολλάμε σε λεπτομέρειες...

ΕΧΕΙ παρατηρηθεί, χρόνια τώρα, ότι σε αυτό τον τόπο από μανιές πάμε καλά. Μανιές καταδίωξης, μανιές προβολής, κληρονομικές μανιές, επίκτητες, μανιές κάθε είδους τέλος πάντων. Οι ειδικοί δεν έχουν βέβαια συμφωνήσει για τις αιτίες του πράγματος, τι ειδικοί θα ήταν άλλωστε αν τα είχαν καταφέρει, καθώς άλλοι πιστεύουν πως τα πάντα ξεκινάνε από την οδυνή για τα εθνικά χρώματα απώλεια της Μικρασίας και άλλοι θεωρούν υπεύθυνη την κοσμογονική συνάντηση Τσακαλώτου - Βαφειάδη. Όπως και νάχει το πράγμα όμως, εμείς τις μανιές μας τις έχουμε.

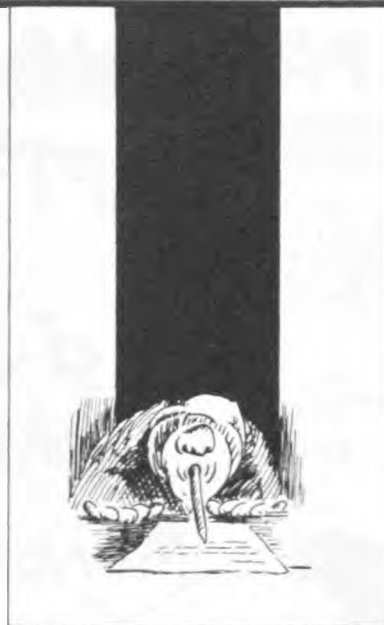
Εγώ πάντως πρέπει να σας ομολογήσω και αμαρτία ομολογημένη παραγράφεται, αυτό τουλάχιστον μας το έμαθε καλά το ΠΑΣΟΚ, δεκάρα δεν δίνω για αυτά. Αν κάτι με νοιάζει είναι η μανία που έχουμε κάθε τέτοια εποχή να αλλάζουμε χρονολογία. Γιατί καινούριος χρόνος, νάσατε σίγουροι, σημαίνει και καινούρια μέτρα και καινούριες θεσμικές προτάσεις και καινούριες εν γένει πρωτοβουλίες του Ανδρέα μας. Να γιατί αυτή η μανία μας να κάνουμε «σαστ» ο ένας στον άλλο για να παρακολουθήσουμε απερίσπαστοι το επόμενο πλάνο του έργου μου την δίδει κάπως. Καινούργιοι ήρωες πάντως δεν προβλέπονται. Το πολύ - πολύ να τσακωθούν οι παραγωγοί με κάποιους πρωταγωνιστές και να τους παραιτήσουνε. Η μέθοδος είναι παλιά και δοκιμασμένη, τυχαία νομίζετε ότι έχει ακροαματικότητα η «Δυναστεία»; Γιατί σου λένε οι άνθρωποι, που έχουν ρίξει τα λεφτά τους στο στήριαλ, μην το ξεχνάτε, από πού κι ως πού ρε κύριε έχεις απαιτήσεις; Φωνάζουν λοιπόν τους σεναριογράφους, βάζουν αυτοί μέσα λίγη όξυνση, λίγο δράμα, λίγη τρομοκρατία, λίγη ΕΡΤ, ίσως και λίγο ΕΣΥ και τον πεθαίνουνε. Τώρα αν, αργότερα, θάλει μυαλό ο λεγόμενος και τα λέει καλά λένε κι αυτοί σε μας «μας συγχωρείτε λάθος, δεν είχε πεθάνει εντελώς» και τον ξαναφέρνουν στο προσκήνιο.

Καινούριος χρόνος λοιπόν και η γεύση ίδια. Αυριανή, Λιθάνης, Αλεξάκης και Τσούρας. Και ο Γιαννόπουλος - Γιαννόπουλος, ο Κουτσόγιωργας - Κουτσόγιωργας και ο 'Ακης - 'Ακης. Τόσο καιρό έκαναν οι άνθρωποι μέχρι να πάρουν ρόλο με λόγια, τον αφήνουνε τώρα; Το μόνο που χρόνο το χρόνο αλλάζει είναι το πρότυπο στο οποίο οδεύουμε. Κάποτε, αν θυμάμαι καλά, ήταν κάτι το τριτοκοσμικό, απροσδιόριστο κάπως, ιστορικά πρωτότυπο όμως, οπωσδήποτε... Μετά, αγάλι αγάλι γίνεται η αγοριόδα μέλι, ξεκαθαρίσαμε πως αυτό που ψάχναμε ήταν η Σουηδία.

Εγώ πάντως που όπως και ο Ανδρέας δεν επαναπαύομαι, λέω να συνεχίσουμε την ανίχνευση. Γιατί αν και το υψηλό ποσοστό αλκοολικών της Σουηδίας είναι κάτι που ταιριάζει στην ψυχρότητα του Έλληνα, το χούι τους να κάνουν εκλογές σε τακτά χρονικά διαστήματα δεν πολυκολλάει με το οξύθυμον της φυλής μας. Γι' αυτό ίσως, το πρότυπο του 1986 θα μπορούσε να είναι η Αργεντινή κι όχι αυτή η τωρινή, η ξενέρωτη, αλλά η παλιά καλή Αργεντινή του Περόν. Περί αυτού όμως δεν ζητώ τη γνώμη σας. Αν είναι να καταφέρουμε την ιστορία δεν πρέπει να κολλάμε σε λεπτομέρειες...

Κ. Σ. Σθέικος

ΑΝΑΡΧΙΔΟΣ

Δεν έχω πλέον αρχidia. Είμαι ένας απελπισμένος. Κι εγώ όπως όλοι οι φίλοι μου ΕΙΧΑ αρχidia. Από τότε που διαβάσω τα Μικρά Μηνύματα στο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, άρχισε το δράμα μου. Στην αρχή έγινα μοναρχιδος. Μετά από λίγο καιρό έχασα και το άλλο Διαβάζοντας του καθενός την ψυχανω-μαλία. Καταργήστε τη στήλη. Ελάτε στη θέση ενός αναρχιδου.

Κώστας Σοροβίγκας
Λιούμη Αιγάλεω

SO LONG

...Στην ώρα λοιπόν της αναχώρησης βγήκα στο μπαλκόνι κοιτάζοντας κατά τον ουρανό. Κι είχα την παιδιάστικη αφέλεια πως θ' ακούσω το θόρυβο του αεροπλάνου σου. Κι ύστερα θα το 'βλεπα να χάνεται στο θορόρα. Απελπισμένη έσκυψα τα μάτια άναψα τσιγάρο κι έκλαψα πολύ με κείνο το τραγούδι που σε θυμίζε. Κουράγιο, κορίτσι μου. Ίσως του χρόνου να ζήσουμε μαζί.

Να μ' αγαπάς.
Μελένια

ΠΟΖΑ

«Για το κορίτσι από το Κρανίδι»
Αν θες γράψε σε κάποιον που πιστεύει στην ανθρώπινη επαφή και που θεωρεί την ΠΟΖΑ σαν τίποτα περισσότερο από ελ-λειψη στοιχειώδους προσωπικής ιδιοσυγ-κρασίας.

Γιάννης Μιχαλακούκος
Ακτή Ιωνίας 97
18756 Κερατσίνι

ΓΙΑ ΕΡΜΙΟΝΙΔΑ

Αδελφούλα αφού το ξέρεις καλά. Κι αύριο θα παίξεις με τα αρχidia του Δημήτρη. Οι συζητήσεις σου μπορεί ν' αλλάξουν. Θα-ναι και πάλι παίξιμο. Μη μου πεις τώρα ότι πνίγεσαι. Οι φέλλοι επιπλέον πάντα, το ξεχάσες;

Ναυαγοσώστης
σε καραντίνα

Υ.Γ. Ελίνα, εσύ τι λές;

ΗΛΙΟΣ

(Για το «Φαντάρο στον Έβρο»)
Ο ήλιος θ' ανατείλει ξανά... χαμογέλα κι όλα θα πάνε καλά.

Σπουργίτι

ΒΟΥΔΑΣ

Όρες - ώρες νομίζω πως είμαι ο ΒΟΥΔΑΣ ή κάτι τέτοιο τέλος πάντων.

Ιωάννης Δ'

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΗΣ

Είμαι το δεξί εξτρέμ με το νούμερο έντεκα μέσα στον εγκεφαλό. Τρέχω πολύ μα δεν προφθαίνω όλο με κόβουν κριμα τα λεφτα που έδωσαν για μένα γιατί το μόνο που ξέρω είναι να παίζω με τον θάνατο.

Μανώλης

ΥΠΕΡΕΠΕΙΓΟΝ

(Μια απάντηση σ' ένα ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΝ)
Λοιπόν ξέρω κάποιον (που δεν ζητείται, καταζητείται(!)) Κι είναι στο όριο (ευ-τυχώς;) 25 (από 365 μέρες ο χρόνος θάλε πόσων ημερών). Στο δεύτερο κολλήσαμε, όμως κι οι παραχωρησεις είναι στο προ-γραμμα. Άνευ συζυγικών καθηκόντων αλλά, ...ΑΛΛΑ... ΑΛΛΑΑΑ υπέχει στρα-τιωτικές υποχρεώσεις έξι μηνών (έξι κι ο τρέχων, κουφάλες απολύομαι). Ρεαλιστής ευαισθητός κλπ. δεν κολλώ στους χαρ-κτηρισμούς δεν μπορώ να κρίνω. Γενικά σε όλα τα άλλα συμφωνεί ο εαυτός μου ακόμα και στο παπακι μόνο που είναι «παπια» (έ, η ναχούμε μεγάλα κυβικά έστω και πατί ή να μην έχουμε). Δεν είναι παχύς αν υπολογίσουμε ότι έχει λάβει μέ-ρος σε πρόσφατες απεργίες πεινας. Αυτά είναι μια απάντηση στη ΓΩΓΟΥΛΑ. Η διεύθυνσή μου είναι Οδός Καλινόθου 17, Κυψέλη, Αθήνα 11362. Το τηλέφωνό μου: 8827013. Το όνομά μου.

Δήμος Τσαθέλλας

ΣΥΓΝΩΜΗ

Τρυφάκι, συγνώμη. Αλλά θα φερόμουν με τον ίδιο τρόπο αν ξαναπροέκυπτε...

Γιάννης

ΥΜΝΗΤΙΚΟΝ

Χαίρε ιερώνυμη, εκδικητική. Σὺ που δικαιοσύνη αποδίδεις. Νυκτερινή, υπόγεια, σκοτεινή, θανατική, παρορμη-τική, ανατέλλουσα, ρομφαία πυρακτωμέ-νη. Ευφραίνου φίλη την ευφροσύνη που σκορπίζεις. Μακαρία, αγαπημένη, τελεία, ανταποδο-τική, αντανακλαστική. Φύλασσο της φθονερής ημέρας νυ-κτοπορα. Χαίρε νεράιδα των ονείρων, αγγελική, αορατή ιχνηλατική. Αιματηρή, αιμασσούσα, αιμοπρόξενη, ερυθρόαιμη, αιμοδικαία, αιματική, αιμο-κράτειρα. Χαίρε αυτόχειρ Αθηνά, σκέπη των μα-κριμαλλήνων Αχαιών.

Λάκου Τζουλιάνο

ΑΝΑΜΟΝΗ

Η ματιά μου τ' όνειρο αγγίζει,
καθώς τα δευτερόλεπτα περπατούν
αθόρυβα στο σκοτάδι
το σύννεφο, αερινή μορφή
στο βαθυγάλαξο και απέραντο χάος.
Ίσως έρθεις! Ίσως και όχι!
Ποιος ξέρει; σίγουρα όχι Εγώ!
θα σε περιμένω όπως η διψασμένη γη
τις σταγόνες της βροχής,
όπως το ξερο χορτάρι την πρωινή όρση.
Το ξέρω είναι δύσκολη η αναμονή,
μα εγώ Σ' αγαπώ! Σ' αγαπώ και Σε σκέφτο-
μαι!

Το Μαράκι σου

ΣΤΟ

Φ.Ο. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Αντε βρε παιδιά. Βάλτε τα δυνατά σας
φέτος, να πάρετε την πρωτιά. Έτσι για να
σκάσουν οι οχτροί μας.

Ένας θαυμαστής σας

ΖΗΤΩ ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ

Ματαιόδοξο κριάρι, που δεν ανήκει σε
κάποιο κοπάδι, λόγω πρόσφατης απο-
περάτωσης της θητείας στα λειβάδια των
συνόρων μας, ζητά προβατίνα, ή κάθε εί-
δους θηλυκό, για σοβαρή επικοινωνία (με
βέλυσματα), ή και απόπειρα δημιουργίας
στάνης.

Αν βαριέσαι, γράψε το τηλέφωνό σου και
στείλε το στη διεύθυνση:

Γιάννης
Χρυσάνθου 19
Περιστερί 12136

ΠΡΟ(Σ)ΚΛΗΣΗ

Σε μια τριτοετή του Νομικού
παντα(;) ανέταξη,

Απομεσημερο κι εγώ σε κοιτάζα ν'
ανηφορίζεις αργά τη Σόλωνος, μ' ένα κύμα
φως μπλεγμένο στα παράξενα γαλάζια μά-
τια σου, μια μέρα με ήλιο. Πέρα απ' τις τυ-
χαίες διασταυρώσεις μας, Α. υπάρχει
πάντα ένα τηλέφωνο

-που περιμένει-

Βασίλης
από Κυψέλη

ΔΕΙΚΙΝΗΤΟ

Είσαι ένα ζουζούνισμα γύρω μου, μια πε-
ταλούδα γεμάτη χρώματα που ο καιρός
αντί να σβήσει, ζωηρεψε.

Μια διαρκής ανησυχία, μια σκέψη, μια
ανάμνηση, ένα όνειρο. Ένα τρυφερό λου-
λούδι, που κινείται συνέχεια στον άνεμο.
Ακόμα και μες στα χέρια μου δεν παύει να
φύγει και να ξανάρχεται αεικίνητο.

Είσαι πολλές χαρούμενες φωνές, ένα ό-
μορφο κλάμα, ένα παιδί που στριφογυρίζει
παίζοντας και γελώντας στα πόδια μου.

Είσαι η ψήφικα μου που νιώθοντας τη ζε-
στασιά σου θα γύρω δίπλα σου ακούγον-
τας το όμορφο γουργουρισμά σου.

— Μη κόψεις τα μαλλιά σου

Μανόλης Ζ.

Πώς να διαβάσεις τώρα Μικρόβια;

ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΚΙ

Πουρπουρίνα -πουρπουρίνος, φουφουρί
κα-φουφουρίκος, κουκούλα, μιμίλα, κου-
κουτάκι, κουκούτσα, ο Καρακατσάνης
μπήκε στο τηγάνι..., καλύτερα να μείνω
ένα θρώμικο γουρουνάκι, είμαστε προσκο-
ποι πάντα γελαστοί, έχω ένα παιδάκι 12
χρονών κτλ. κτλ.

Λοιπόν: τα πουρ-πουρ, τσουρ-τσουρ και
φουρ-φουρ κόπηκαν μαχαίρι (κι όχι κλά-
ψες).

Έχεις παίξει ποτέ τον ΔΟΛΟΦΟΝΟ, τον
πούστη, τον αντικειμενικό; Ωπα ρε παιδί
μου!

Γλυκέ μου, να το «μηνέν εις το ηλίκον».
Γιάννα Γιαννακοπούλου
Αλκαμένους 5
ΑΘΗΝΑ

ΣΗΜΑΔΙ

Ρε Νάσο τι γίνεται; Μήπως παντρεύτηκες
και δεν μου έστειλές πρόσκληση;
Δώσε κάποιο σημάδι ύπαρξης.

Ραφα

(μια εκκολαπτόμενη τεχνοκρατία)
Χατζηπαναγιωτίδου 6
Κηφισιά 55134
Θεσσαλονίκη

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ

Σπασμένα νεύρα
αλυσίδες χτυπούν, σφίγγουν
ο κλειός στενεύει
—η μετάδοση των επιτυχόντων
στις εξετάσεις συνεχίζεται—
συνεχίζεται, αλλά χωρίς εμένα
γιατί δεν το άξιζα; δεν το θέλησα;
σπασμένα νεύρα, καμία χαρά,
οι ελπίδες κοστίζουν...

Η μετάδοση των επιτυχόντων...
μια θέση στον ήλιο γιατί ν' αξίζει τόσο;
Οι «φίλοι» πετυχαίνουν, προχωρούν.

Πετυχαίνουν οι καλύτεροι;

Οι άλλοι δεν αξίζουν!!!

γι' αυτό; να είναι έτσι;

οχι, οχι

οχι άλλες εξετάσεις
οχι άλλες βαθμολογίες
στο σχολείο, στη δουλειά.

στη ΖΩΗ.

Είκοσι (20) χαμένα χρόνια
Μ.Φ.
ΠΑΤΡΑ

ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΑΓΑΠΗ

Ο ήλιος τα σκέπαζε όλα σήμερα.

Τα γέμιζε όλα με την χρυσή του ομίχλη
και τη δική σου στάμπα. Ότι ακουμ-
πούσε σήμερα γινόταν κατί δικό σου.

Σ' έβλεπα σαν τρελή που βλέπει οράματα
ή σαν θρησκόληπτη καλόγρια που 'δε
στον ύπνο της την Παναγία. Σ' έβλεπα
μέσα από κάθε χρώμα, σχήμα και στοι-
χείο. Πάντα εσένα... Πίσω απ' το σπiti της
γωνίας με το ακροκέραμο, μπροστά απ' τα
συνθήματα των τοίχων, ακουμπισμένο στο
σαπισμένο σπύλο της Δ.Ε.Η.

Κι ήσουν ο ίδιος όπως τότε: το σουλούπι,
το γέλιο, η ομιλία, η γείυση του τσιγάρου
από γλώσσα σε γλώσσα. Ο μικρός μου
κουκλός μακιγιαρισμένος μ' έντονα χρώ-
ματα πουτάνας. Το ευθραυστο κεφαλάκι με
τ' άτακτα μαλλιά και τα τρυφερά τα μάτια.
Όλα σου τα 'βλεπα και τα μετρούσα ένα
ένα. Μήπως χαθήκανε ή απομείνανε τα
πιο φανταχτερά αλλοιωμένα, ξεθωρια-
σμένα τ' άλλα απ' το πέρασμα μιας μνήμης
μακρινής, ναζιάρας...

Η ΣΙΩΠΗ

Ναι. Κώστα, για σένα ήταν... τότε!

ΕΔΩ ΚΑΙ...

Τώρα, που το αστέρι έπεσε, χωρίς να κάνω
ευχή για σένα.

Τώρα, που δεν σκέφτομαι πόσο μου ομόρ-
φαινες τη ζωή.

Τώρα, που δεν μπορώ να ονειρευτώ μαζί
σου.

Τώρα, που δεν σαλεύει μέσα μου, η μαγεία
της κατάντησης.

Τώρα, που δεν υπάρχει χωρισμός για να
φοβάμαι.

Τώρα, που έμαθα να παίζω με τα όρια του
μύθου μου.

Τώρα, που ανυθόμενες οι αισθήσεις μου
ξεπετάγονται να γευτούν.

Τώρα, που ενθουσιασμένη η φαντασία μου
μαθητεύει.

Τώρα, που δεν μονοπωλώ τον ερωτισμό
μου.

Τώρα, σε αγαπώ διαφορετικά...

Τώρα, σε αγαπώ λειτουργικά περισσότερο.
Ελένη
Ηρακλειο-Κρήτης

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ Α

Βρε αγωνιστή της ξεφτισμένης αλλαγής
αποφασίσε επιτέλους για το καθημερινό
τηλέφωνήμα στο κοριτσάκι σου.
Τελευταία σε βαφτίσανε επιμελητή Α
Να μας ζήσεις λοιπόν
Εγώ σε βαφτίσα όμως λαδί ερωτικό απο-
στάτη.

(ιατροερωτικό απαρτχάιντ)
Α.Α.

ΟΡΔΕΣ ΒΑΡΒΑΡΩΝ

Είναι λοιπόν αυτή η τύχη που εγύρεψες
σαν άγνωστη σκία στα παραπέτα
των άδειων χώρων που σι λάρπρες
και δίχως ήχους θλίψης κατατρεχείς την
ώρα αυτή με πράξεις
στηνοντας είδωλα σε χώρους ιεροίς
που μίσημα ακόμα φτασμένους δεν τους έ-
χει

—γιατί ό,τι γεννηθήκε ιερό έτσι μ' ορδές
βαρβάρων

που την καταστροφή σαν μόνο έργο κι
επιθυμία έχουν

διώχνες μονάχα πλάνες —άστοχες— πιστεψε
πως είναι

και τίποτα άλλο πιο πραγματικό
ποι να 'χει στη θυμική καλό να φέρει

στην αυριο ζωή να δώσει κι ελπίδα
γιατί παραδέξου το —έτσι είναι

μονάχα αυτά που η θυμική μερικές φορές
χαρίζει

σ' απομείνανε.

SH Shanne

ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Αγγίξα τη θάλασσα

με το στόμα.

Εθρέξα τη γλώσσα μου
στην αλμύρα της

κι ένιωσα την ανασα σου
στο αυτί μου.

Έπανα να μετρώ τις μέρες
από το καλοκαίρι του '84

τότε που μου μίλησες
για τη μεγάλη σου αγάπη

τη θάλασσα.

Έπανα να μετρώ τους μήνες
από το καλοκαίρι του '84

τότε που μου 'λεγες
για το σπιτάκι πάνω

στη θάλασσα.

Σ' αυτό το νησί

που αγάπησες.

Σ' αυτά τα θράχια

που 'μπήξες στην καρδιά σου.

Χύθηκα πάλι απόψε

μες στις αναμνήσεις

κι αφησα, το χέρι μου

να σ' αγγίζει

λείτερα κι απαλά.

Κι ύστερα κύλησα στην άμμο μας

και φίλησα τον ανθρώπινο

που δεν μου μίλησε

το καλοκαίρι του '85. Πλάι στη λίμνη.

Τ.Κ.

Υ.Σ. Θες να σου πω κάτι.

Είσαι πιο γλυκιά απ' την Παταποίφα μου.

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

ΤΟΥ ΚΗΠΟΥ

Για τη γλυκειά μου Β.

«Ξέρεις δεν είπα ποτένα για μας τους
δύο».

ΑΓΑΠΗ ΜΟΝΟ ΑΓΑΠΗ. Ακατάλυτη,
αβυσσική, δυνατή. Το δαρω για τη γιορτή
σου. Και λουλούδια, τοι κηπου. Αγκαλιές.

Πολύχρωμα. Να γεμίσει όλο το σπίτι.
Κάθε γωνία. Να θυμίζουν κάθε στιγμή το

πόσο Σ' ΑΓΑΠΩ. Να μιλούν για μένα. Με
τη δική τους γλώσσα. Να μιλούν για τους
δύο μας. Να μιλās μαζί τους όταν είσαι
μόνη. Και ξαφνικά να χτυπά το τηλέφωνο.

Αυτή τη στιγμή. Να περιμένω 24ωρα ολό-
κληρα για τη στιγμή αυτή! Δεν εκφράζον-

ΠΥΓΟΛΑΜΠΙΔΕΣ

Στη σκιά της Α.Α.

Η αντιστοιχία ανάμεσα στα αισθητά
και στις λέξεις δε σταθήκε αρκετή για να
καλύψει το μέγεθος της χαμέρπείας που
κοιμόταν στο βασιλικό κελί μιας κερή-
θρας. Όταν στην άγνωστη οδό Λαμαρείας
σφιρίζοντας ακουμπούν στα μάτια οι τεν-
τωμένες φλέβες παραξενών απολαύσεων
μπορεί να σκεφτώ ότι η σκοτεινή αυτοκρι-
τική ενός γοτθικού ναού είναι το πιο
κατάλληλο μέρος για εξομολογήσεις
ονειρών. Κάτω από το ρυθμό και τα λείπια
το μήνυμα της ερημίας και είναι δύσκολο
να μιλάς για τον έρωτα ή για αρρωστούς
φιλόλογους. Η αγνία του προδομένου
πρωινού διακόπτει τη συζήτηση οχτώ
συνταξιοδούχων με μια πληγωμένη φάλαινα.
Η μεθυσμένη γκαρνταρομπα σου δε
διαφέρει σε τίποτα από μια περίοδο
αγαναπτασίας που εξελίχθηκε σε εγκλη-
ματική μεταγίση βροχινών συλλογισμών.
Μεσα στα ξεχασμένα βιβλία ανακαλύπτω
τη γείση της αταπαρνήσης και του ξινού
ροδάκινου. Η πανσέληνος πάντα θυμάται
και φωτίζει τους ανθητικούς και ανυποχω-
ρητους διαλόγους των κημάτων με ένα
αλογίσιο κουφάρι. Τα κριτήρια επίλογής
των μικρών Κολόμβων αυτοδιαψεύστηκαν
και δεν ισχύουν πια.

Φαντασμάκ
Υψηλάντη 66
35100 Λαμία

ται με λόγια αυτές οι στιγμές γλυκιά μου.
Πολλές φορές ίσως γίνονται υπερβολικός,
ό,τι και να πεις έχεις δικίο. Εγώ όμως έχω
αδικο; Να με μαλώνεις όμως. Δεν θα
θυμώσω μαζί σου. Δεν μπορώ. Βρίζω τον
εαυτό μου όταν σε στεναχωρώ. Δεν θα
προσγειωθούμε ποτέ. Έχουμε γίνει ΕΝΑ.
Ενίοις κι αδιαίρετο. Υπάρχει μόνο ΕΣΥ.
Κανείς άλλος. Μόνο ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ.

Σ' ΑΓΑΠΩ

Γ.

Υ.Γ. Σου αγόρασα μερικά δωράκια. Όχι
αξίας. Εξάλλου η αξία είναι σχετική κι
ακαθορίστη.

Η ΠΤΗΣΗ

Το παρον κατασπαράζοντας το μέλλον για
την παραγωγή παρελθόντος δεν συνάν-
τησε την αντίσταση της ζωής. Η κοινωνία
της επιβίωσης την είχε εξοντώσει.

Προσπάθεια για συνέχιση της πτήσης
υπάρχει. Βοήθεια για να πετύχει χρειάζε-
ται. (Ακούς μαρό μου).

Οκτωβρης 85 (που έφυγε)

Στράτος (που έμεινε)

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

«Για ένα μονοδιάστατο συμφοιτητή»

Πέρα από την Πολιτική Δικονομία
και το Αστικό Δίκαιο,
μην ξεχνάς πως υπάρχει
ανθρωπιά και εναισθησία.

Από μία συμφοιτητρία
για τον Πάνο τον Ταμβάκη

ΜΥΡΩΔΙΑ ΕΛΠΙΔΑΣ

Είναι αυτή η μυρωδιά που αισθάνεσαι
κάθε φορά που πλησιάζει η βροχή.

Η μυρωδιά της ελπίδας.
Να όμως που ένας ήλιος αέρας
σκορπίζει τα σύννεφα και...

πάει η βροχή, πάει η μυρωδιά,
παν και οι ελπίδες!

Έτσι, προβάλλει ένας ψεύτικος ήλιος,
που πλέον δεν μπορεί να σε πείσει,

όσο κι αν χαμογελάει,
όσο κι αν υπόσχεται «καλύτερες μέρες».

Φτωχέ μου συντροφέ,
εθώπες το προσώπο σου πράσινο,

γιατί ξεχάσες ότι το αιμα σου είναι κόκ-
κινο

Τιμολέοντος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
τηλ. 6469827 - 6461380
κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα
τ. 34, 1η Ιανουαρίου 1986, Δρχ. 160.

Ιδιοκτησία:

«Γ. Πιτουρόπουλος & ΣΙΑ» Ε.Ε.

Διαφήμιση:

Τ. Υπέρμαχος.

Φωτοσύνθεση:

Lexikon Ο.Ε.

Ανδρέα Μεταξά 19-21

Φωτολιθογραφική αναπαραγωγή:

Λ. Μαστραντώνης

Βουκουρεστίου 13

Εκτύπωση:

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΠΕ»

Πάρινης 51-53

Εκδότης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διεύθυνση:

Κ. Βουρνάς

Π. Παναγιώτου

Δ. Φαρράς

Πολιτική:

Χ. Βερναρδάκης

Π. Γεωργίου

Α. Λαζαρίδου

Γ. Μηλιός

Διεθνή:

Α. Αρζιμάνογλου

Μ. Δεληπέτρος

Δ. Δεληολάνης

Τ. Κυπριανίδης

Κ. Πίττας

Κοινωνία:

Ε. Αρανίτης

Α. Θεοδωρίδου

Γ. Κάλλας

Λ. Καστανάς

Γ. Καραζάνος

Δ. Κούρτοβικ

Γ. Μαυρίης

Α. Μαυρομάτη

Χ. Μαχαιράς

Δ. Τρίμης

Μ. Τσιριμάνης

Τ. Υπέρμαχος

Τ. Χριστοδουλοπούλου

Α. Ψαρρά

Πολιτισμός:

Θ. Γιάτσιος

Χ. Δασκαλόπουλος

Μ. Θεοδωρίδης

Ε. Καλαφίτη

Τ. Καραϊσκάκη

Α. Κελέκης

Γ. Μακρής

Γ. Μαργαρίτης

Ν. Μαυροδής

Μ. Μειμάρης

Β. Ντάκουρη

Δ. Οικονομάκης

Σ. Παπασπύρου

Α. Παρδίκης

Δ. Πουλικάκος

Α. Τύρος

Β. Χατζηβασιλείου

Σ. Χρυσουλάκη

Αθλητικά:

Κ. Βερνίκος

Καλλιτεχνική επιμέλεια:

Α. Αηδόνης

Α. Θεοδωρίδου

Μ. Καλογεράκου

Σκίτσος:

Β. Ελευθερίου

Π. Ζερβός

Γ. Κουρουδής

Γ. Χατζάκος

Κόμικς:

Αρκάς

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Φωτογραφία:

Κ. Ελευθεράκης

Συνδρομές:

Εσωτερικού: 12 τεύχη δρχ 2.000

Ευρώπη: 12 τεύχη δρχ 2.300

Αμερική: 12 τεύχη δρχ 2.600

Δημ. Οργ.: 12 τεύχη δρχ 5.000

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ

Γιώργος Πιτουρόπουλος

(Σ.Σ.: Στη στήλη Scripta Manent του προηγούμενου τεύχους δημοσιεύτηκε επιστολή του Χρήστου Νάσιου σχετικά με την αναδημοσίευση απ' το περιοδικό «Τετράδια» [σε άλλη βεβαία μετάφραση] του κειμένου του Τ. Νέγκρι που είχε παρουσιαστεί στο Σχολιαστή τ. 28. Το περιεχόμενο της επιστολής προκάλεσε δύο απαντήσεις. Η πρώτη είναι απ' τον Δημήτρη Δεληολάνη που έκανε τη μετάφραση για τα Τετράδια, και η δεύτερη απ' τον εκδότη του περιοδικού αυτού Λουκά Αξελό).

Ενδώσατε στον τζερετζελέ

Για να τελειώνουμε μ' αυτόν τον αγοραίο καυγά για το περίφημο, πολλάκις μεταφρασμένο, κείμενο του Τόνι Νέγκρι. Οι δύο επιστολές του συγγραφέα, δηλαδή εκείνη προς τα «Τετράδια» («Συνγωγή για το μπορντέλο. Δεν φτάνω εγώ, σας διαβεβαιώνω. Η απάντηση στην Επιστολή του Μόντρεαλ είναι ένα δημόσιο κείμενο και δεν φανταζόμουν ποτέ ότι θα προκαλούσε πρόβλημα ιδιοποίησης. Δεν είχα στείλει εκείνο το κείμενο στο Νάσιο για να το δημοσιεύσει, αλλά μόνο για να τον πληροφορήσω γύρω από τη συζήτηση που διεξαγόταν σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ διανοούμενων που συνδέονται με τα ιταλικά χρονικά της αυτονομίας») και εκείνη προς τον κ. Νάσιο («Κάνε ό,τι πιστεύεις με το κείμενο που σου στέλνω: δημοσιεύσε το, κυκλοφόρησέ το...») οδηγούν προς ένα και μόνο συμπέρασμα: πως ο βασιλιάς είναι γυμνός. Πώς ο λόγος του Νέγκρι αλλάζει, σαν σημαία στον άνεμο, σύμφωνα με τον συνομιλητή του.

Ο καθένας το καταλαβαίνει. Αλλά όχι όποιος στηρίζει αγωνιωδώς την όποια ταυτότητά του σε μία κάποια φωτοτυπημένη αναγνώριση, ως αποκλειστικός εισαγωγέας της Εταιρείας Νέγκρι ΕΠΕ εν Ελλάδι (ή για να χρησιμοποιήσουμε τις εκφράσεις που δημοσιεύτηκαν σ' αυτές ακριβώς τις σελίδες στο προηγούμενο τεύχος: να αναγνωρίσει ως δουλεταράς κολίγος στα χωράφια του μεγάλου τσιφλικά). Κι αναστήτα κακόπιστα ευθύνες όχι σ' αφεντικό του, που τον σκαμπίλισε, αλλά σ' εκείνους που υποτιμάται ότι υπονομεύουν τους «τίτλους ιδιοκτησίας» του.

Αφού αφιερώσαμε αυτά τα λίγα στον μικροελάχιστο μεταπράτη, θα είχε ενδιαφέρον να μπορούμε στην ουσία του θέματος. Που αφορά τον ίδιο τον «Σχολιαστή».

Είναι η δεύτερη φορά που οι διάφοροι «Αυτόνομοι» ασχολούνται με το ταπεινό πρόσωπό μου. Η πρώτη ήταν τον Ιούλιο, όταν ένα ημιδιακτυλογραφημένο έντυπο του χώρου με απείλησε με «διαίτερη μεταχείριση» για σωρεία εγκλημάτων, μεταξύ των οποίων ήταν και μια ανταπόκρισή μου για την κρίση του ιταλικού αριστερού τύπου, που δημοσιεύτηκε ακριβώς στον «Σχολιαστή».

Τότε, αγαπητοί φίλοι (και δεν είναι τρόπος του λέγειν), θεωρήσατε πως το πρόβλημα δεν σας αφορούσε. Ίσως να μην συμφωνώ, αλλά δεν πειράζει.

Το κακό όμως παράγινε με το προηγούμενο τεύχος, όταν δόθηκε η δυνατότητα σε κάποιον άλλο «Αυτόνομο», του οποίου το όνομα δεν συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των συνεργατών του περιοδικού, να λοιδορεί και να υβρίζει με τον πιο χυδαίο τρόπο («αντικομμουνιστής» εγώ και «μετική» η νουβέλα μου «Pousher - Το Βήμα της Αλεπούς») έναν τακτικό συνεργάτη σας και φίλο. Υβρεις που δεν έχουν πια καμία σχέση με την υποθεση Νέγκρι. Κι από αυτές ακριβώς τις στήλες, σαν να επρόκειτο για «εντιτόριαλ» του περιοδικού.

Επιπολαιότητα; Αδιαφορία; Βιασύνη; Η μήπως έχετε κάποια χρέη προς τους «Αυτόνομους»;

Έχω όμως μία άλλη υποψία. Πως κάποιον μπροστά στο πείρασμό να γίνει τζε-

τζελές στην πιάτσα, ενδώσατε. Και δεν είναι καλό πράγμα αυτό. Πιστέψτε με, καθόλου καλό.

Δημήτρης Δεληολάνης

Παγερά αδιάφορος

Στο 33ο τεύχος του «Σχολιαστή» δημοσιεύτηκε ένα σημείωμα του κ. Χ. Νάσιου σχετικά με ένα κείμενο του Τόνι Νέγκρι που δημοσιεύτηκε στο 12ο τεύχος των «Τετράδιων» συνοδευόμενο από ένα γράμμα του Νέγκρι στα «Τετράδια» και ένα σχόλιο του περιοδικού.

Επειδή δεν θεωρώ αυτονόητη την άγνοια του γράμματος του Νέγκρι και του σχολίου των «Τετράδιων» από τους αναγνώστες του «Σχολιαστή», θεωρώ σκόπιμο να αναφερθώ συγκεκριμένα στα γεγονότα.

Τα «Τετράδια» δημοσίευσαν την άνοιξη του 1984 στο 8ο τεύχος μίαν αποκλειστική συνέντευξη του Τόνι Νέγκρι στον Δ. Δεληολάνη. Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύτηκε μία βιβλιοκριτική του Δ. Ιωάννου για ένα βιβλίο του Τόνι Νέγκρι. Η βιβλιοκρισία γέννησε διάφορες αντιρρήσεις με αποτέλεσμα στα τεύχη 9 και 10 να αρθρογραφηθούν οι κ. Σ. Γεωργίου, Χ. Νάσιος και Δ. Ιωάννου.

Θέλοντας να ενημερώσουμε τον Τ. Νέγκρι, φροντίσαμε να του στείλουμε μια εκτεταμένη περίληψη της συζήτησης, καλώντας τον, στο βαθμό που ήθελε, να πάρει μέρος σε αυτή. Πράγματι, ο Τ. Νέγκρι ανταποκρίθηκε, στέλνοντάς μας ένα γράμμα στο περιοδικό και ένα κείμενο γνωστό ως «Απάντηση στην "επιστολή μηδέν"». Μέχρι εδώ θα λέγαμε ότι δεν υπάρχει τίποτα το παράξενο στην ιστορία αυτή, αν δεν βλέπαμε το κείμενο που μας έστειλε ο Τ. Νέγκρι να δημοσιεύεται — και σαν αποκλειστικότητα μάλιστα — στο περιοδικό «Σχολιαστής», τεύχος 28, Ιούλιος '85.

Γράψαμε στο συγγραφέα ζητώντας του εξηγήσεις. Ιδού η απάντηση: «Συνγωγή για το μπορντέλο. Δεν φτάνω εγώ, σας διαβεβαιώνω. Η απάντηση στην Επιστολή του Μόντρεαλ είναι ένα δημόσιο κείμενο και δεν φανταζόμουν ποτέ ότι θα προκαλούσε πρόβλημα ιδιοποίησης. Δεν είχα στείλει εκείνο το κείμενο στο Νάσιο για να το δημοσιεύσει, αλλά μόνο για να τον πληροφορήσω γύρω από τη συζήτηση που διεξαγόταν σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ διανοούμενων που συνδέονται με τα ιταλικά χρονικά της αυτονομίας».

Με βάση λοιπόν και τη δεύτερη αυτή ρητή διαβεβαίωση του Νέγκρι στοιχειοθετήσαμε το γράμμα στα «Τετράδια» και το κείμενό του. Ενώ το περιοδικό θρυσκόταν στοιχειοθετημένο πια στο τυπογραφείο εμφανίστηκε μια μέρα ο κ. Νάσιος επιδεικνύοντας μίαν επιστολή του Νέγκρι απευθυνόμενη σ' αυτόν την άνοιξη του '85, λέγοντάς μας ότι η επιστολή αυτή συνόδευε το κείμενο που μεταφράσε για το «Σχολιαστή». Η επιστολή πράγματι ανέφερε ότι ο κ. Νάσιος μπορούσε να χρησιμοποιήσει το κείμενο όπως νόμιζε.

Από τη μεριά μας του απαντήσαμε ότι:

1) Το περιοδικό είναι στο τυπογραφείο και δεν έχουμε καμιά πρόθεση να το καθυστερήσουμε.

2) Το γράμμα που μας έστειλε ο Νέγκρι κατηγορώντας τον (ο Νέγκρι και όχι εμείς) ήρθε σε μας, φυσικά, πολύ αργότερα από το γράμμα που έστειλε σ' αυτόν. (Γιαυτό και του το δείξαμε).

3) Οι στήλες του περιοδικού είναι ανοιχτές να εκθέσει, όπως είχε γίνει άλλωστε και στο παρελθόν την όποια του άποψη για το ζήτημα.

Αυτό περίπου είναι το ιστορικό που κατά βάση δεν το αμφισβητεί ο κ. Νάσιος εκτός από ορισμένες λαβροχειρίες και δεκάδες θαυμαστικά. Συγκεκριμένα ισχυρίζεται ότι μόλις πληροφορήθηκε 3

μήνες πριν για τη δημοσίευση των «Τετράδιων» μας επισκέφθηκε. Αυτό όμως είναι εξώφθαλμο ανακριβές. Τα «Τετράδια» τυπώθηκαν τέλος Σεπτεμβρίου, σε διάστημα μικρότερο από 3 μήνες που κυκλοφόρησε ο «Σχολιαστής» (Ιούλιος '85). Ποτε προλάβαμε κ. Νάσιο να γράψουμε στον Νέγκρι, ποτε προλάβε να μας απαντήσει και ποτε το πληροφορηθήκατε εσείς; Τι να κάνουμε, η πραγματικότητα είναι σκληρή.

Το κύριο όμως ζήτημα δεν είναι αυτό. Είναι το γιατί ο Νέγκρι μας έστειλε ένα τέτοιο γράμμα. Γιατί εμείς περιμέναμε ότι θα μας γράψει ότι το 'στειλε από κεκτημένη ταχύτητα και σε σας ή εν πάση περιπτώσει ότι έγινε κάποιο λάθος, κλπ. Ο ίδιος όμως μας ζήτησε «συνγωγή για το μπορντέλο...».

Τώρα αν ταυτόχρονα είχε προηγούμενα γράψει και σε σας ή αν εν γένει γράφει γράμματα αντιφατικά σε διάφορους φίλους του ή μη, αυτό είναι πρόβλημα δικό του και όχι δικό μας. Εμείς είμαστε περιοδικό πολιτικού και όχι ψυχναυλικού διαλόγου.

Η ταμπакιέρα λοιπόν είναι η στάση του Νέγκρι απέναντί σας κατ' αρχήν και γενικότερα. Αυτό αποσιωπάτε τελείως στον «Σχολιαστή» πετώντας δοχεία λάσπης σε βάρος μου.

Χαρακτηριστικά μόνο θα αναφερθώ σε μια παράγραφο σας Γράφετε: «Γιατί δεν αρκείστε στον ψυχροπολεμικό αντικομμουνισμό σας να παροτρύνετε το ΠΑΣΟΚ κατά της απλής αναλογικής και να ταυτίζετε τον κ. Ελεφάντη και τον Γ. Καραμπελιά με τον Ρ. Ουίλιαμς...»

Μπορείτε να αναφέρετε έστω ένα κείμενό μου, μια γραμμή, μια λέξη που να περιέχει έστω και κατά συναγωγή το παραμικρό από αυτά που παραπάνω αναφέρετε; Τι σχέση έχω εγώ με τα κείμενα άλλων συνεργατών των «Τετράδιων», που, είτε το θέλετε είτε όχι, είναι ένα περιοδικό πολιτικού διαλόγου, που εμπρακτα επί πέντε χρόνια επιβεβαιώνει την αφοσίωσή του στις αρχές του πλουραλισμού και της ετερογένειας, που κεντρικό πυρήνα της φιλοσοφίας του έχει την αντίληψη ότι ελευθερία είναι το δικαίωμα του καθένα να σκέφτεται διαφορετικά. Γιαυτό κ. Νάσιο δημοσίευσσε και το κείμενό σας, άσχετα με το αν συμφωνούσε.

Αν λοιπόν αυτά τα εξώφθαλμα δεν τα καταλαβαίνετε ή τα καταλαβαίνετε και απαντάτε μαυτών τον κακοηθέστατο τρόπο εγώ σταματώ την όλη συζήτηση εδώ.

Γιατί τα είκοσι χρόνια πολιτικού διού με δίδαξαν ένα πράγμα. Ότι η θλακεία είναι ακατάβλητη. Ότι οτιδήποτε και να πέσει πάνω της σπάει τα μούτρα του. Ότι και οι θεοί ακόμα ηττώνται όταν τα βάλουν μαζί της.

Θεωρώντας λοιπόν εξαρχής τον εαυτό μου νικημένο σε μίαν τέτοιου επιπέδου αντιπαράθεση, δηλώνω συγκαταβατικά ότι οι χυδαιολογίες σας με αφήνουν παγερά αδιάφορο.

Λουκάς Αξελός

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ: Εθνικοαπελευθερωτικός μήνας για όσους ξεπερνώντας την καθημερινή τους μιζέρια και αναξιοπάθεια μπορούν να ενδιαφέρονται και για κάτι το πιο γενικό. Είναι φανερό ότι όπου γύριναγες να κοιτάξεις το Γενάρη εθίλεπες αγωνιστικές φάτσες να συζητούν για το νέο αμυντικό δόγμα ή έστω για το ανοίγμα των Ελληνοαλβανικών συνόρων που κοβεί πλέον τις όποιες δυνατότητες να παρούμε πίσω τη χαμένη μας αδελφή. Κάτι συζητήσεις εξάλλου Κυπριανου-Ντενκτάς αποδείχτηκαν άνει ουσίας και το μόνο σίγουρο γι' αυτό το μήνα παραμένει το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ θα ψηφίσει Καραμανλή. Αξίζει να θυμώσουμε ότι με την αρχή του χρόνου ο Λατσής (που καμιά σχέση δεν έχει ακόμα με τον Ολυμπιακό) χαρίζει ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή στην ΕΛ.ΑΣ. ενώ το ακανθώδες δίλημμα αν θα μείνει ο κ. Μπανιάς ή ο κ. Κυρκός κεφαλή στο ΚΚΕ εσ. ερχεται να θαρίνει ακόμα περισσότερο τους ώμους των εργαζομένων.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΙΔΕΩΔΗ: Εδώ πάλι επικράτησαν τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Οργισμένοι Χριστιανοί ξεχύθηκαν στους δρόμους σ' ένα εξάλλο πάθος ενάντια στους πιθήκους από τους οποίους ως γνωστόν καταγόμαστε. Σε μια ένδειξη καλής θέλησης και συμβιβασμού με την επιστήμη ο αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ γίνεται δωρητής σώματος· ενώ για πρώτη φορά εμφανίζεται στην Ελλάδα η Σώγιερ, δειλά δειλά στην αρχή και πολύ αποφασιστικά με την πάροδο του χρόνου. Ο Ιάνης Ξενακής προτείνει στη Μελίνα να στήσει οπλοπολυβόλα στο Λυκαβηθτό και στην Ακρόπολη και να κρεμάσει σερπαντίνες στην Αθήνα λόγω του ότι ανακηρύχθηκε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ερώπης. Ένα σημαντικό ταξίδι του Αντρέα στη Μόσχα σφραγίζει την πορεία του μήνα ενώ το μόνο σίγουρο στην ελληνική πραγματικότητα παραμένει το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ θα ψηφίσει για πρόεδρο τον Καραμανλή.

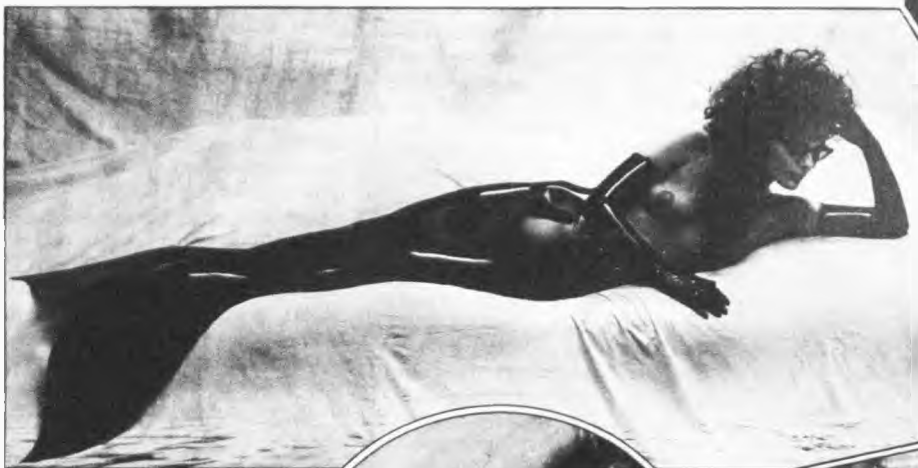
ΜΑΡΤΙΟΣ

που ξεσήκωσε τον νέο εθνικό διτύπου αριστερός-δεξιός, πλούσιου-λουκοκάφτης που λέει κι ο λαός· ναινέσεις μεταμορφωμένος σ (πράγμα και το οποίο έγινε) θέα αγώνα αυτό ο αντιπρόεδρος της Ι

ΙΟΥΝΙΟΣ

46%, ΜΗΠΑΝΙΑ ΛΑΟΥ: Να και τα μπάνια, να και οι Ελούντες, να και οι φωτιές, να και ο Ντέμης Ροϊσος που πατριχά να χάσει τα μπάνια του το κλίμα δεν λείπει να ησυχάσει. Στα κόμματα επικρατεί ένας μικρός αναθρασμός, το ίδιο και στις ΠΑΕ. Ξαν κεραυνός εν αιθρία η μεταγραφή του Σαργκάνη μονοπωλεί όλο το ενδιαφέρον κι όλοι εναγωνίως περιμένουμε την έκθεση της ΙΑΤΑ για να αποφασίσουμε κατά πόσο πρέπει να ψέξουμε ή όχι το Ελληνικό. Τελικά το θέμα φτάνει σε κρίσιμη καμπή καθώς κινδυνεύει το ελληνικό κράτος να χάσει τους αμερικάνους τουρίστες αλλά η ομοιογένεια έρχεται να βάλει τα πράγματα στη θέση τους. Αρχίζει πλέον σταθερά ο προβληματισμός για τις επικείμενες δημοτικές εκλογές και η πολιτιστική πρωτεύουσα αναδύεται γυμνή εμπρός μας.

ΙΟΥΛΙΟΣ

ROCK ΚΑΙ ROCK: Ο μήνας των Cure και της Το στάδιο ούρλιαζε για δύο μέρες και στεναζε το Καλά ήταν. Ο κ. Αρκουδέας σε μια καλοκαιρινή νισή έρχεται για πρώτη φορά να ανταλλάξει απόψεις επί του ζητήματος τζαμπατζήδες! Το θέμα όμως είναι άλλο. Μέσα στο λιοπύρι, μέσα στη σκόνη και στο σκασμό το δροσερό επιφυλάσσει δροσερές εκπλήξεις στο κοινό της Αθήνας. Ο Κάιν κλεισμένος πολιορκεί ΜΑΤ και τα ΜΕΑ παρουσία όλων των μικροπωλητών που γνωρίζουμε καλά κι από τις επ Πολυτεχνείου. Ο Κάιν γίνεται ο θρύλος του '85 και ο Μεατζής Αποστολάκης φιγουράρα σ' όλο τον Τύπο. Τα μπάνια συνεχίζονται και το μόνο που παραμένει σίγουρο είναι ότι δεν γηθεί η ΑΤΑ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΘΕΡΙΝΑ ΣΙΝΕΜΑ: «Ο κατάσκοπος με τα χίλια πρόσωπα», «Κατάσκοποι», «Η κατασκοπος που μ' αγαπήσε», «Ο Χαφιές», «Ο κατάσκοπος που γύρισε απ' το κρύο», «Ψηλός λιγνός και ψεύταρος», «Επιχείρηση κινούμενος στόχος», «Ο κνηγήμενος», «Ο μεγάλος δραπέτης», «Ο σημαδεμένος», «Ο διώκτης», «Η Οδύσσεια ενός ξεριζωμένου», «Ένας παράλογος ρόλος», «Ο άρχων της συμμορίας», «Ο ηλίθιος», «Η κατάσταση των πραγμάτων», «Ο 3ος άνθρωπος», «Τι έχουν να δουν τα μάτια μου», «Ανθρωποκνηγτό», «Ο μεγάλος γκαφατζής», «Αποκάλυψη τώρα», «Με διπλή ταυτότητα», «Η μεγάλη των μπάτσων σχολή», «Τα μεγάλα μούτρα», «Χάος», «Η θηλειά», «Επαναστάτης χωρίς αιτία», «Σαμποτάζ», «Ο χορός των κατασκόπων», «Ας μείνουμε για πάντα τρέλοι», «Τα σατανικά κόλπα του Φου Μαντσού», «Ποτέ δεν είναι αργά». Κρυστάλλης-Μποχάν Γκανιάν! Πέτερ Στάιν στην Πετρούπολη! Μεγάλε, μας την πέσανε!

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

ΟΧΙ: Οι δηλώσεις του πρώην πγού Παναγιώτη Κανελλόπουλου κρίσιμη φάση της όξυνσης· έδωσαν χυπρόθεσμη εκτόνωση. Οι μέρες που επικαλέστηκε ο κ. Κανελλόπου να εμψύσει το πνεύμα της ενόσαν σαν βάλαμο στις ταραγμένες μας. Ο απόηχος των φεστιβάλ λαίων επισκίαστηκε κάπως από μικρά μέτρα αλλά όχι τόσο ώστε να η λαμπρή τους οργάνωση. Τα μηνύματα των πολιτικών αρχηγών Οκτωβρίου ήταν ελαφρώς παράο εργαζόμενος έλληνας με σύνεψη ρησε στις απεργίες του καθώς στα καταστήματα ηλεκτρικών ερατηρήθηκαν επίσης και ορισχωρήσεις και διαγραφές αλλά φτάνει να δημιουργηθούν τυπώσεις.

ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ: Ο Τύπος σε όλο του το μεγαλείο αφουγκράζεται. ΗΘΟΣ! Η μικρή αυτή λεξούλα ιχασμό κάνοντας πέρα κάθε διάκριση του ιος-φτωχός κλπ. Μάρτης γδάρτης και παύς. Ηρθε να ταραξεί ήπια κλίματα και συναν αδέκαστο δικαστικό έτοιμο να πάρει ίση στο προεδρικό μέγαρο. Μορφή στον Βουλής, επισκίασε κάθε πολιτική προσωπικότητα εκείνης της εποχής αν και πολλά λέχθηκαν για το τίνος ήταν η ιδέα του έγχρωμου ψηφοδέλιου. Το θετικό της ιστορίας ήταν η απομάκρυνση (επί του παρόντος) του Κ. Καραμανλή. Το αρνητικό ένα φιλοξεφτύλισμα κάποιων πέντε-δέκα-εκατό-εκατόν δεκάξι αριστερών προσωπικοτήτων που τους έπιασε τρομακτική ηθική καούρα και κόντεψαν να τινάζουν τους θεσμούς στον αέρα. Μετά όμως εντάζει!

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΗ: Διάλειμμα για οβελία. Εν αναμονή εκλογών, μάνιων λαού κλπ. αδελφωμένοι οι Έλληνες ξεχύθηκαν στους κάμπους για ψητό. Πολλοί έφυγαν, δυστυχώς λίγοι επέστρεψαν λόγω εθνικών οδών, αλλά όλοι φόρεσαν στο μέτωπο το κουκί τους κι άρχισαν τις αναγνωριστικές συζητήσεις και τους ξυλοδαρμούς. Το κλίμα όσο πάει και φτιάχνει, μια ελαφριά αίσθηση πόλωσης ζωντανεύει τα πρόσωπα, κάνει πέρα την ανομία καθημερινότητα και διαλύει οικογένειες. Όλοι περιμένουν ακριβή ημερομηνία των εκλογών και με τις σουβίλες του αρνιού στο χέρι ετοιμάζονται για τα πρώτα στοιχήματα. Ο τζόγος αρχίζει. Κατά τα άλλα τα κουλουράκια, οι λαμπάδες, τα κόκκινα αυγά, τα θεγγαλικά, οι στολισμένοι επιτάφιοι, οι μεγάλες λειτουργίες, το φιλί της αγάπης, μας ενώνουν, κι ο ένας βλέπει τον άλλο σαν αληθινό αδελφό και φίλο.

ΜΑΪΟΣ

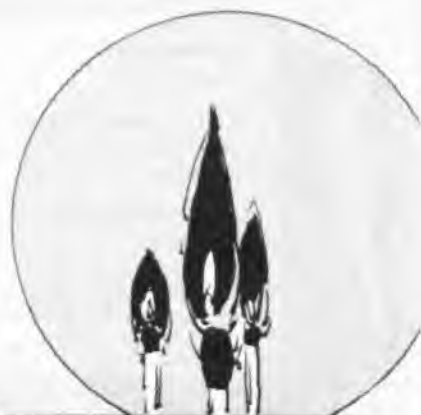
ΤΟ ΚΟΥΚΙ: Ο Μητσοτάκης Ναζί κι ο Αντρέας έχει νοθο παιδί στο εξωτερικό. Το ήπιο προεκλογικό κλίμα ταραξούν κάτι ελασσοнов σημασίας περιστατικά (Χημείο, Τσουτσουθής, κλπ.) αλλά κανεναν δεν τον σταματάει τίποτα. Είναι όλοι αποφασισμένοι να ψηφίσουν οπωσδήποτε. Τα μάνια του λαού κοντεύουν, τα χρωματιστά καφενεία παλεύουν κι όλοι είμαστε ευχαριστημένοι. Οι πρωτοτουρίστες τοι καλοκαιριού χαιρόνται το greek kefi και το φιλότιμο γενικότερα ενώ το Σύνταγμα δονείται, οι πλατείες δονούνται, οι εφημερίδες γιγαντώνονται, ο Στέρνς την ψιλοκαίνει για Νέα Υόρκη, διότι του έρχεται λίγο αποτομα και τα 400 κόμματα ενώνονται σε 4 έως 5 κομμάτια για να φτουρήσουν, ενώ τα στοιχήματα ανεβαίνουν τον τζόγο σε αμύθητα ποσα. Η Ελλάδα χαιρείται την πολιτικοποίηση της.

ΚΡΙΣΙΜΕΣ

Επειδή πολλά τα έχετε ξεχάσει, και επειδή οι μνήμες ενός λαού πρέπει να διατηρούνται ζωντανές, μια μικρή ανασκόπηση στο 1985 είναι και χρήσιμη και αναγκαία, αν θέλετε να διατηρήσετε την αισιοδοξία σας αντικρίζοντας το πιτσιρίκι 1986!

Α.Θ.

ΚΑΜΠΕΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

ΚΑΥΣΟΞΥΛΑ: Η Ελλάδα καίγεται-ΣΤΟΠ-Καίγεται εντελώς και αμετακλήτα-ΣΤΟΠ-Δεν έμεινε τίποτα-ΣΤΟΠ-Το AIDS κάνει ντεμπούτο αναμεσα στις φλόγες-ΣΤΟΠ Όλοι κρέμονται απ' τα χείλια του Μελανίτη. ΠΟΤΕ ΘΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ ΝΑ ΦΥΣΑΕΙ!

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

καθώς και η ψυχραιμία των εργαζομένων. Με λαμπρότητα δοξάστηκε και πάλι το Πολυτεχνείο ενώ τα χτήματα της Εκκλησίας πέρασαν οριστικά στο δημόσιο. Αξίζει να αναφερθεί ότι είχαμε ορισμένες καταλήψεις, καταργήσεις ασύλων, φόνους, εκρήξεις βομβών, ξυλοδαρμούς, αεροπειρατείες, και λοιπά κοίνα περιστατικά που δίνουν κάθε φορά τον τόνο στην καθημερινή μας ζωή. Ο Νοέμβριος σημαδεύτηκε όμως από την αποχώρηση του Κ. Λαλιώτη από την ενεργό πολιτική. Ο κ. Γιαννόπουλος ετοιμάζει τον πέμπτο τόμο των απάντων του.

ΠΑΗΡΕΙΣ: Σχετικά ήρεμος μήνας ο Νοέμβριος κύλησε χωρίς σχεδόν κανέναν να το καταλάβει. Βοήθησε σ' αυτό και η παρουσία των ΜΑΤ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΞΕΛΑΙΕΙΣ: Κατι τρεχει με τα Κ.Κ. και ως διά μαγείας φύγανε και τα συφοροδρέπανα κι όλα από το κόκκινο πανώ της Ομόνοιας εκτός από αυτά που ήδη προϋπήρχαν στα πανώ των τοπικών οργανώσεων. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι, όπως ακούγεται, ο κ. Κύρκος μάλλον είναι μειοψηφία στο εσωτερικό δεν διατρέχεται κανένας κίνδυνος να παραπεμφθεί η δικτατορία του προλεταριάτου και προς το παρόν οι συναινετικές διαδικασίες θα κεντραριστούν στα δημαρχεία. Στη Βουλή έγιναν επίσης ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις και κεντρώλες ενόψει γαλοπουλάς γεμιστής αλλά δεν κυφορήθηκε τίποτα το νέο, το πρωτοπόρο, το αξιόπιστο. Οι απαντήσεις σε τυχόν απορίες αναβάλλονται για τον επόμενο χρόνο.

Ημερολογίου

Δημήτρης Οικονομάκης

ΡΗΞΗ

Γενάρης 1986
ΤΕΥΧΟΣ 21 - 22

- ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ-ΕΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
- ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
- ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ 1985
- ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ 1985
- ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΠΙΤΙΩΝ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΣΧΟΛΩΝ
- ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ, ΤΕΥΧΟΣ 2
- ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ
- ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ
- Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ
- ΠΕΤΡΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΛΙΘΙΝΗ ΕΠΟΧΗ
- Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
- ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ
- ΒΙΟΓΕΝΕΤΙΚΗ ΣΧΟΛΙΑ κ.λ.π.

ελευθερος τυπος Ζ. Πηγής 17
τηλ. 3639980

ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ
Τριστέσσα

ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΜ
Η Αντιϊστορία του Σουρρεαλισμού

Π. ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ
Αναρχία

Μ. ΜΠΟΥΚΤΣΙΝ
Οικολογία και Επαναστατική Σκέψη

περιπλους
Τετράδις - 10 τεύχη - 10 τετράδια

Κυκλοφορεί το 7ο τεύχος

Σ. ΚΑΨΑΣΚΗΣ

ΠΙΣΩ
ΑΠΟ ΤΟ
ΧΑΜΟΓΕΛΟ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Δύο πρώην εραστές, τσακισμένοι αγωνιστές της αντίστασης και του εμφύλιου, συναντιούνται μετά από χρόνια τυχαία στη Θεσσαλονίκη. Προσπαθούν να ξαναγενθούν τα υπόλοιπα από τό ευνόδιασμα του νεανικού τους έρωτα μαζί με τό πικρό κατακάθι της ήττας. Πάνω σέ ένα κρεβάτι ξενοδοχείου, μέσα καί πάνω στά σώματά τους, σωριάζονται τά έρεϊπια της δεκαετίας 1940-1950.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ 106 79
Τηλ. 3607744-3639962

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΕΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝ

Κρίση και μεταρρύθμιση

Χρήστος Θεοχαράς: Οι σύγχρονες τεχνολογίες («δηλαδή η πληροφορική και η μικροηλεκτρονική») και η θεωρία της αξίας
Μίκης Ανθόπουλος: Ο χρόνος του Συντάγματος
Τάσος Κυπριανίδης: Η λεωφόρος της δύσης (Σημειώσεις για την ιστορική πορεία του Κ.Κ. Γαλλίας)
Ηλίας Ισακκιμόγλου: Η κρίση του καπιταλισμού της σχετικής υπεραξίας (1970-1985)
Γ.Ν.: Κασετοπειρατείας έπαινος

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1985 13

Για τα χριστουγεννιάτικα δώρα ο Οδυσσέας σας προτείνει περισσότερα από 250 βιβλία, ανάμεσα σε μυθιστορήματα, βιβλία για την τέχνη, για τα παιδιά και, γιατί όχι, κάποιο δοκίμιο επιστημονικό ή πολιτικό. Χαρίστε φέτος βιβλία που έχετε διαβάσει και σας άρεσαν, μοιραστείτε με τους αγαπημένους και τους φίλους σας τη συγκίνηση και τη γνώση που μένει. Χαρίστε τους όχι ένα αλλά πολλά βιβλία, οι τιμές του Οδυσσέα το επιτρέπουν. Και σκεφτείτε, το βιβλίο είναι ένας πολύτιμος τρόπος επικοινωνίας, μην υποκύψετε στη μόδα της τελευταίας στιγμής.

* * * * *

εκδόσεις οδυσσέας

* * * * *

* Νάντιν Γκόρντιμερ
Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΜΠΕΡΤΖΕΡ	* Τζόαν Ντίντιον
ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ
ΓΙΑ ΚΟΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ
Μια γυναίκα μόνη
στην οδυνηρή περιπέτεια
της Λατινικής Αμερικής
* Ντόρις Λέσινγκ
ΕΝΑΣ ΚΑΛΟΣ ΓΑΜΟΣ	* Ίαν Μακγιούαν
ΠΡΩΤΟΣ ΕΡΩΤΑΣ
Μια αδυσώπητη ματιά
στα αισθήματα
της νέας γενιάς
Δύο μεγάλες συγγραφείς,
δύο έξοχα μυθιστορήματα
για την άγνωστη
Νότια Αφρική
και το ρατσισμό.	* Μανουέλ Πουίγκ
ΤΟ ΦΙΑΙ ΤΗΣ
ΓΥΝΑΙΚΑΣ-ΑΡΑΧΝΗΣ
Αν σας άρεσε το φίλμ,
το βιβλίο
θα σας ενθουσιάσει
* Τζέιμς Μπόλντον
ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ
ΤΟΥ ΤΖΟΒΑΝΙ
Όταν δυο άντρες
μοιράζονται
το ίδιο δωμάτιο	

* **Κατσάρι, Μαραμάο, κ.ά.**
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

* * * * *

Και μην ξεχνάτε ακόμη τις παλιότερες αγάπες...
Κούντερα * Καλβίνο * Μπουκόφσκι * Γουλφ
Ροτ * Ντυράς * Μπουνιουέλ * Παζολίνι
Σεμπρούν * Αραγκόν * Ντος Πάσος * Λιόσα
Θέρμπερ * Φώκνερ * Μαγιακόφσκι * Παβέζε
Γούντυ Άλλεν * Μοράβια * Φελίνι
Τζέρυ Λούις

Και την ελληνική πεζογραφία...

Μήτσορα * Μαύρο * Κοπερτί * Σαββίδη
Καρακατσάνη * Κοντέα * Φώτο

* * * * *

Η ΤΕΧΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
Μπρύγκελ * Ματίς * Μιρό * Ντιφι
Συναρπαστικά παραμύθια - υπέροχοι ζωγράφοι.

‘Η αντίστιξη
καί οί πρακτικές
έφαρμογές της

ΤΟ ΤΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΤΟ ΤΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η αντίστιξη

ΤΟ ΝΑ ΚΑΝΕΙ κανείς ραδιόφωνο, στην Ελλάδα, μοιάζει εύκολο. Πρώτα - πρώτα γιατί αυτό φαίνεται να πιστεύουν οι περισσότεροι παρεπιδημούντες των ραδιοφωνικών στούντιο. Οι εξαιρέσεις, που υπάρχουν και θα μιλήσουμε κάποια στιγμή και για αυτές, άλλη μια φορά επιθεβαιώνουν μόνο τον κανόνα. Γι' αυτό άλλωστε είναι οπαδοί μιας, αλάθητης υποτίθεται, αντιραδιοφωνικής όμως, υποψιαζόμεστε, συνταγής: Κάποιος, απροσδιόριστος ειδικός, βουτάει το μικρόφωνο και γεμίζει την ώρα παρλάροντας, ή, καλεί πού και πού δυο φίλους του να μοιράσουν τον κόπο...

Άλλοτε πάλι, το να μιλάς περί παντός επιστητού, αυτό που στην απλή νεοελληνική γλώσσα χαρακτηρίζεται «σολάρω», κουράζει. γεμίζει λοιπόν τότε την ώρα με τραγούδια ρίχνοντας από καιρού εις καιρόν και καμιά κουθέντα, έτσι για να θυμίζει στους ακροατές ότι υπάρχει...

Σε αυτές τις συνθήκες το να μιλήσεις κι εσύ για το ραδιόφωνο μοιάζει να απαιτεί γενικόλογες τοποθετήσεις. Δεν θα το κάνουμε όμως. Θα σταθούμε, κατ' αρχήν, στις εκπομπές της θραδινής ζώνης του Β' Προγράμματος. Πρώτα - πρώτα γιατί κάποιες φορές τις ακούμε. Μετά γιατί τις θεωρούμε κραυγαλέο παράδειγμα εφαρμογής, ανανεωμένης έστω, της «συνταγής» στις μέρες μας. Και τέλος γιατί τη νύχτα βρίσκουμε πιο ανυπεράσπιστους αυτούς που ακούνε ραδιόφωνο....

Εν αρχή λοιπόν είμαστε εμείς. Σε ένα δωμάτιο ή σε κάποια διαδρομή με τ' αυτοκίνητο. Και οι κασέτες που, πάλι, βαρεθήκαμε. Ώρα 12. Τη λύση προσφέρει (;) το ραδιόφωνο. «Νύχτα είναι... θα περάσει», έτσι δεν το είπαν στην αρχή; Και τότε τα καινούρια πρό-

ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ με την ΕΡΤ προβλήματα ήταν βέβαια μόνο η κορυφή του παγόθουνου που οδήγησε στην παραίτηση του κ. Λαλιώτη. Παρ' όλα αυτά δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε την απουσία του. Απουσία που σηματοδοτεί μια νέα, άλλη μια φορά, περίοδο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πάντως ο κ. Χαλάτσας, δικηγόρος, νομάρχης Ανατολικής Αττικής και μέλος της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ δείχνει άνθρωπος με χιούμορ. Γιατί πώς αλλιώς μπορούμε να χαρακτηρίσουμε κάποιον που δηλώνει «Ας μη συγχέουμε την κομματική ιδιότητα με την κομματική νοοτροπία. Η τηλεόραση έχει σημείο αναφοράς την κοινωνία, κι όχι το κόμμα», αναλαμβάνοντας γενικός διευθυντής της ΕΡΤ σε αυτές τις συνθήκες;

ΧΙΟΥΜΟΡ ΦΑΙΝΕΤΑΙ να διαθέτει και ο κ. Αμανατίδης ο οποίος επανήλθε στη θέση του διευθυντή ειδήσεων της ΕΡΤ-1, θέση από την οποία είχε παραιτηθεί πριν διόμισι χρόνια μετά από παρέμβαση, πάλι, του κ. Γιαννόπουλου. Χαρακτηριστική είναι η δήλωσή του προς τους δημοσιογράφους: «Παραιτήθηκα για προσωπικούς λόγους, γιατί έπρεπε να φύγω. Τώρα δεν θέλουμε να κάνουμε διακηρύξεις. Θα δουλέψουμε και θα περιμένουμε να κριθούμε ύστερα από λίγο καιρό».

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ τα πάντα θαίνουν καλώς, όπως πάντα. Ότι αθλητικά γεγονότα συμβούν θα μεταδοθούν πάραυτα, χριστουγεννιάτικο πρόγραμμα θα υπάρξει έστω και χωρίς Χάρυ Κλινν, ο κ. Γιαννόπουλος παραμένει υπουργός Εργασίας έτοιμος να παρέμβει όπου απαιτείται, και ο κ. Σαρτζετάκης ζήτησε να του εγκαταστήσουν κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης για να παρακολουθεί τις εργασίες της Βουλής τα απογεύματα που δεν έχει άλλη δουλειά.

Ιστορίες της νύχτας

σωπα, η πρωτότυπη εκφορά λόγου, το «άλλο» ύφος έφερναν κάτι νέο πράγματι στο ελληνικό ραδιόφωνο. Η αντίστιξη με τον παραδοσιακό τρόπο, την πομπώδη απαγγελία, το «ύφος» παρέλασης, λειτουργούσε. Ήταν ένα τραγούδι, όχι αυτό βέβαια που πραγματικά θα θέλαμε, και το προτιμούσαμε από τα εμβατήρια που χρόνια καταπιναμε.

Μετά, εκείνη η εκπομπή «μήτρα» έσπασε κι έτσι στις 12, ώρα που ξεμπουκάρουν οι θρυκόλακες, ακούμε, αν δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς, εκπομπές με ποικίλα ονόματα: «Δωδεκάτη Ώρα», «Το νυχτικό του πυργου», «Σκάλα για τ' αστέρια», «Οπωσδήποτε την Τρίτη» κλπ. κλπ. Τα ονόματα αλλάζουν η ουσία όμως νομίζουμε πως μένει η ίδια.

Γιατί το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των εκπομπών δεν είναι το ποιος τις

παρουσιάζει ή το φύλο του, οι μικρές διαφορές στα τραγούδια που ακούγονται, το αν μιλά για κινηματογράφο παραδειγματος χάριν ή έτσι... απρογραμμάτιστα, αν έχει ή όχι κάποιους κολλητούς καλέσει.

Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η μονότονη εκφορά του λόγου, η περίφημη «νυσταγμένη» φωνή, σήμα κατετεθέν της όλης προσπάθειας, η απουσία ζωντανών ήχων, η έλλειψη απλότητας. Γιατί όλες τους αρχίζουν και τελειώνουν στην ησυχία του στούντιο, χωρίς να μπορούν να κρύψουν το σπημένο, ακόμα κι όταν είναι «ζωντανές». Όλες τους, στις εκφράσεις, στα θέματα, σε εκείνη την κούραση που τις διατρέχει, έχουν αυτό το κάτι που συναντάμε τα μεσημέρια στη Σκουφά να πίνει καφέ ή τα θράδσα στην οδό Χάριτος για κοκτέιλ.

Όλες αυτές οι εκπομπές τελικά φτιάχνονται χωρίς να απαντάνε στο «για ποιον» και «γιατί», όλες είναι παιδιά της ίδιας δομής, γι' αυτό άλλωστε το ραδιόφωνο αγοράζει αυτό που πουλάνε. Ακούω βέβαια κάποιες αντιρρήσεις. Έχουν, λέει, ακροατικότητα... Μα το θέμα δεν είναι εκεί. Είναι στο ποιες δυνατότητες επιλογής έχεις την ώρα που είσαι υποχρεωμένος ή αποφασισμένος έστω, να ακούσεις ραδιόφωνο. Στο κάτω - κάτω κι οι εφημερίδες δεν έχουν ειδήσεις αλλά τις διαβάζουμε.

Θα μπορούσα να παραπέμψω σε νταλικιέρηδες που θλασθημάνε αλλά δεν θα το κάνω. Θα αναρωτηθώ μόνο μαζί σας. Αφού, έτσι κι αλλιώς, νύχτα είναι και θα περάσει, γιατί να πληρώνουμε με αυτόν τον τρόπο;

Πέτρος Δελής

ΠΕΡΑΣΤΕ ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ! ΠΕΡΑΣΤΕ
ΝΑ ΘΑΥΜΑΣΤΕ ΤΟΝ ΑΣΟΜΑΤΟ, ΤΟ ΜΕΤΑ-
ΛΥΤΕΡΟ ΕΞΑΜΒΛΩΜΑ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕ
Η ΦΥΣΙΣ!

ΘΕΚΛΑ

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΕ ΤΑ ΓΕΝ

ΕΞΑΜΒΛΩΜΑ ΕΙΝΑΙ
Η ΜΟΥΡΗ ΣΟΥ, ΡΕ!

ΕΧΕΙ ΔΙΚΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟ. ΠΡΕΠΕΙ
ΚΑΠΟΤΕ ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΜΕ
ΝΑ ΚΟΡΟΪΔΕΥΟΥΜΕ ΤΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ...

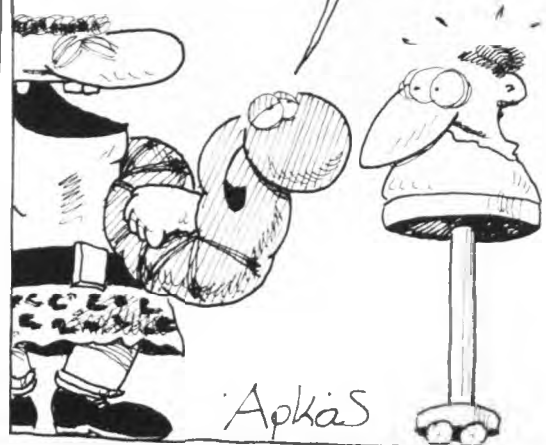

...ΣΤΟ ΚΑΤΟ-ΚΑΤΟ ΔΕ ΦΤΑΙΕΙ ΑΥΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΤΟΥ...

ΤΙ ΘΕΣ ΝΑ
ΠΕΙΣ Μ'ΑΥΤΟ;

ΔΕΝ ΦΤΑΙΣ ΕΣΥ ΑΝ
Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΣΟΥ ΕΡΩΤΕΥΤΗΚΕ
ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ.

Αρκάς

Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΠΟΥ ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΞΩ ΑΠ' ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΗ! ΑΠΟΦΑΣΙΣΑ ΝΑ ΚΑΤΕΒΩ ΕΓΩ
Η ΙΔΙΑ ΜΙΑ ΒΟΛΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ!.. ΟΤΑΝ ΤΟ ΚΟΙΝΟ
ΒΛΕΠΕΙ ΑΠΟ ΚΟΝΤΑ ΤΑ ΕΙΔΩΛΑ ΤΟΥ
ΕΝΘΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ!..

ΓΑΒΡΙΛΗ, ΑΝΕΛΑΒΕ ΝΑ ΜΟΥ ΒΡΕΙΣ
ΕΝΑ ΑΜΑΞΙ. ΘΕΛΩ ΚΑΤΙ ΑΝΟΧΤΟ ΚΑΙ ΣΠΟΡ!

ΜΑΛΙΣΤΑ
ΚΥΡΙΑ ΘΕΚΛΑ

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΙΟ
ΑΝΟΧΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΙΟ ΣΠΟΡ
ΠΟΥ ΒΡΗΚΑ!..

ΘΑ ΤΩΝ ΣΚΟΤΩΣΩ!

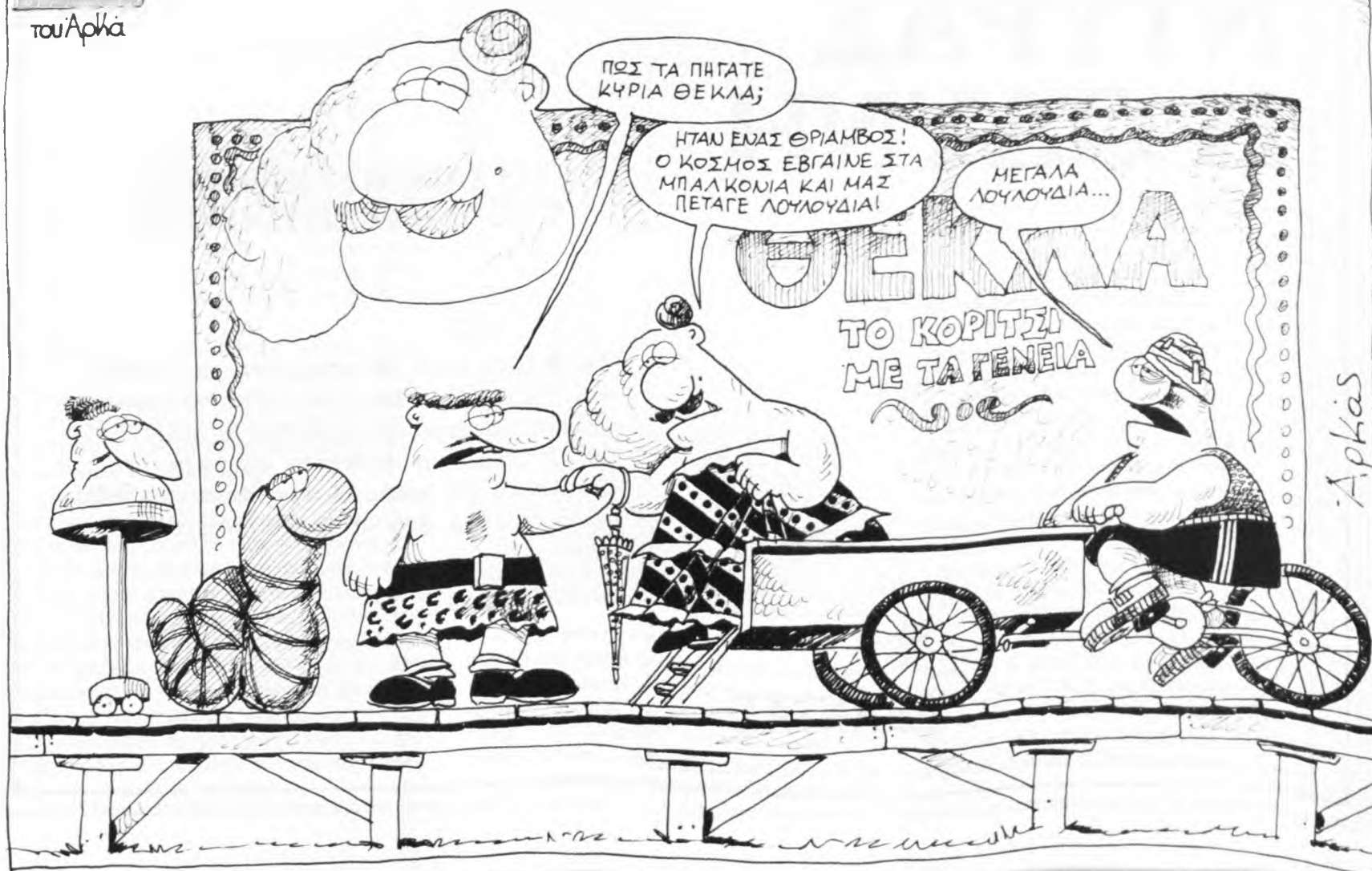
...ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ
ΠΟΛΥ ΦΤΗΝΟ!

...ΙΣΟΣ, ΜΕ ΕΝΑ
ΚΑΛΟ ΒΑΦΙΜΟ...

Αρκάς

Η πολιτικοποίηση των F.M.

ΟΣΟΙ ΑΓΑΠΟΥΝ την ροκ μουσική ή όσοι προτιμούν τους ερασιτεχνικούς από τους κρατικούς ραδιοσταθμούς, θα έχουν σίγουρα παρακολουθήσει τις εκπομπές του σταθμού κατάληψης της σχολής Τεχνολόγων Εφαρμογών του ΤΕΙ Αθήνας. Μιας κατάληψης που έχει ήδη συμπληρώσει περίπου δύο μήνες και που αναβαθμίζεται συνέχεια από τις πιο μαζικές γενικές συνελεύσεις.

Οι σπουδαστές της σχολής ΣΤΕΦ του 1ου ΤΕΙ Αθήνας με την κατάληψη της σχολής τους βάζουν στην πραγματικότητα το πρόβλημα του υποβαθμισμένου ρόλου που τους επιφυλάσσεται στην παραγωγή και που προϋποθέτει εντατικοποιημένη, «δευτέρας διαλογής» εκπαίδευση και αντιδραστικό και αυταρχικό εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας.

Διεκδικούν:

- Την κατοχύρωση ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ανάκληση του Προεδρικού διατάγματος Κουλουμεπή που περιορίζει τα επαγγελματικά τους δικαιώματα.

- Την άμεση ανάκληση του εσωτερικού κανονισμού. Δηλαδή, την κατάργηση των πριμ στη βαθμολογία, των υποχρεωτικών παρακολούθησεων, της μιας μόνο συνέλευσης ανά εξάμηνο, των συνεχών εξετάσεων (η διάρκεια των εξετάσεων είναι μεγαλύτερη απ' τη διάρκεια των σπουδών).

Η απαίτησή μας, λένε οι ίδιοι οι σπουδαστές, να φύγουν όλοι αυτοί οι περιορισμοί δεν πηγάζει από το ένστικτο της τεμπελιάς, αλλά από την ανάγκη που νιώθουμε, να ψάξουμε να βρούμε και να συζητήσουμε όλα αυτά που μπορούν να μας κάνουν άτομα με άποψη για την κοινωνία και τη λειτουργία της και όχι μόνο εργαλεία στα χέρια αυτών που κατέχουν τις μηχανές για να βγάλουν περισσότερο κέρδος από τον κόπο των άλλων.

Η κατάληψη, ακόμα, ταραίζει τον εφησυχασμό του σπουδαστικού κινήματος, την αδράνεια των συνδικαλιστικών φορέων (ΕΣΕΕ κλπ.), την πολιτική της συναίνεσης ή της ανοχής των κυρίαρχων παρατάξεων ΠΑΣΠ - ΠΣΚ με τις κυβερνητικές μεθοδεύσεις (νόμος για ΤΕΙ, εσωτερικός κανονισμός 1983).

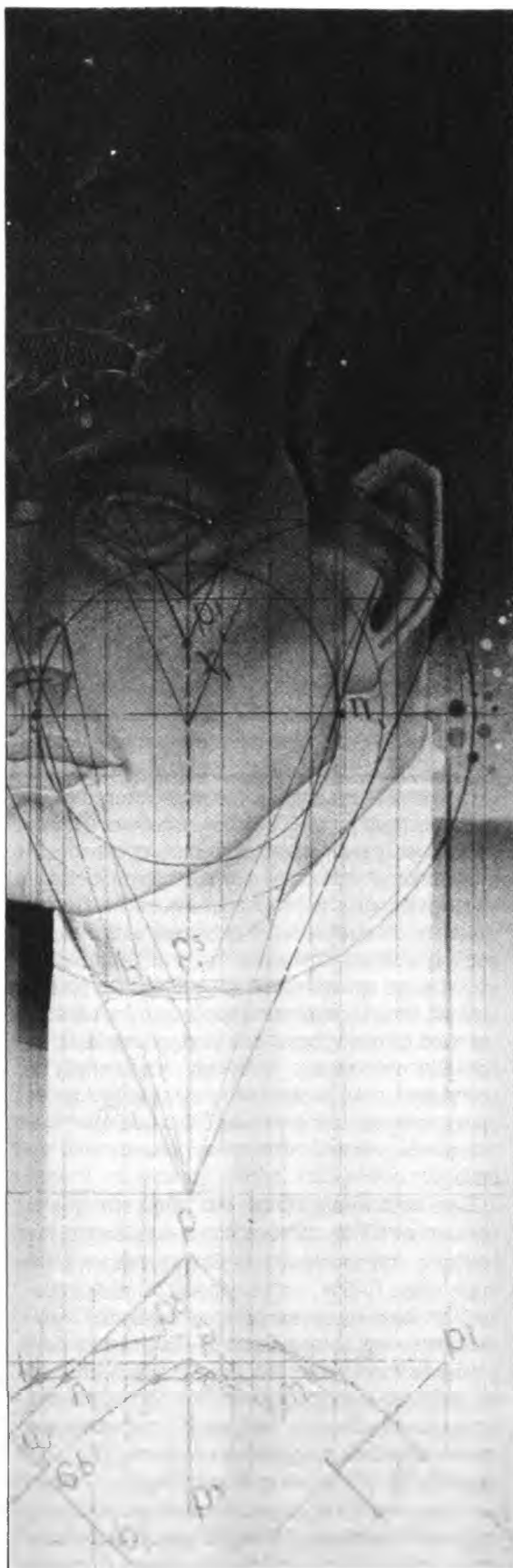
Σ' αυτό τους τον αγώνα έχουν συμμάχους τους επιμελητές των ΤΕΙ (η ένωσή τους εξέδωσε σχετικό ψήφισμα) και σπουδαστές άλλων πόλεων της χώρας, αφού τέσσερις σχολές (Τεχνολόγοι εφαρμογών Θεσσαλονίκης και Χανίων, Γεωπονίας Θεσσαλονίκης και Ηρακλείου) έχουν κάνει κατάληψη, ενώ κινητοποιήσεις έχουν γίνει στις σχολές Τεχνολογικών εφαρμογών Καβάλας, Γεωπονίας και Διοίκησης Μεσολογγίου, στο τμήμα Μαιών Αθήνας, στη ΣΕΥΠ Πάτρας.

Παρ' όλα αυτά, τέτοιες ειδήσεις περνούν στα ψιλά των εφημερίδων, ή συχνότερα αγνοούνται τελείως:

Ίσως επειδή τελευταία καταδικάζεται στην αφάνεια ό,τι δεν καθοδηγείται από τις επίσημες παρατάξεις (ΠΑΣΠ - ΠΣΚ). Ο φόβος της ανατρεπτικότητας αυτόνομων φωνών κι εδώ, υπερισχύει.

Ίσως επειδή τα ΤΕΙ, εκπαιδευτικά ιδρύματα «υποδεέστερα» των ΑΕΙ δεν κατορθώνουν ακόμα και μετά από τέτοια αναστάτωση να «ευαισθητοποιήσουν».

Τα ΤΕΙ Αθήνας ιδρύθηκαν από τη Διεθνή Τράπεζα στη δικτατορία και η λειτουργία τους με εκσυγχρονισμούς ή όχι συνεχίζεται ως τα σήμερα. Το κτίριο τους με τα κόκκινα τούβλα εξωτερικά, λες και σχεδιάστηκε για να αποδώσει καλύτερα το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν. Εκεί σε κάποια άκρη βρίσκεται η σχολή που έχει καταληφθεί. Πίσω από τα πανώ της ΠΣΚ ακούει κανείς τον ραδιοφωνικό σταθμό και πλησιάζοντας βλέπει το καφενείο της επιτροπής κατάληψης.

Γρήγορα φαίνεται πως δεν πρόκειται για ένα κλεισμο κάποιας σχολής με μερικούς σπουδαστές μέσα να την περιφρουρούν. Πρόκειται αντίθετα για λειτουργική κατάληψη του χώρου όπου εκτός από το σταθμό που λειτουργεί ανελλιπώς, έχουν γίνει πολλές εκδηλώσεις, συζητήσεις - συναυλίες - πάρτυ, κινηματογραφικές προβολές, συναντήσεις για συντο-

νισμό με αντίστοιχες επιτροπές άλλων ΤΕΙ της χώρας, αλλά και πορείες και διαδηλώσεις. Επιτροπές δουλειάς ανοιχτές και αυτόνομες λειτουργούν για να επεξεργαστούν τα θέματα που τους αφορούν.

Την Τετάρτη 6/11 μετά από την προβολή της ταινίας με τα πανώ τους οι σπουδαστές που συμμετέχουν στην κατάληψη, έκλεισαν τη λεωφόρο Καβάλας.

Την Πέμπτη 7/11 συμμετέχουν σε κάποια πορεία σπουδαστών Αθήνας και Πειραιά σε χωριστό μπλοκ και την Παρασκευή 8/11 πορεύτηκαν με την ΕΦΕΕ στην πορεία διαμαρτυρίας για τα οικονομικά μέτρα ενώ στις 19/11 συμμετείχαν στην πορεία μετά την κατάληψη του Πολυτεχνείου.

Ακόμα ετοιμάζουν μεγάλης εμβέλειας ραδιοφωνικό σταθμό (Πανελλαδικό) στα Μεσαία που ελπίζουμε να έχει τεθεί σε λειτουργία όταν κυκλοφορήσει αυτό το τεύχος.

Η κατάληψη αρχίζει να ενοχλεί...

Ενώ οι «αρμόδιοι» φορείς στις αρχές αδιαφορούν, ελπίζοντας προφανώς ότι η κατάληψη θα εκφυλιστεί και επομένως θα λήξει μόνη της, η ολοένα και αυξανόμενη πλειοψηφία των γενικών συνελεύσεων τους κάνει να ανησυχήσουν. Η Διοίκηση του ΤΕΙ και ο υπάλληλος του Υπ. Παιδείας στον οποίο τους παρέπεμψαν (ο Υπουργός ως γνωστόν δεν συζητά με καταληψίες, μόνο με «καθώς πρέπει» σπουδαστές) δήλωναν αναρμοδιότητα, ευχόμενοι και καλό μέλλον. Όσο όμως η κατάληψη συνεχιζόταν, όσο οι προσπάθειες για συντονισμό πανελλαδικά άρχιζαν να καρποφορούν, η αρχική αδιαφορία μεταβαλλόταν σε πανικό.

Γιατί, πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς την επιστροφή της στρατολογίας, την επίκληση των απουσιών και τη λήξη των σπουδαστικών ταυτοτήτων για λεωφορεία, τα τηλεφωνήματα κλητήρα το θράδυ: «στις πόρτες με τις ταυτότητες στα χέρια», τους χαφιέδες που κυκλοφορούν με φακό απ' έξω; Και το αποκορύφωμα: στις 11 τη νύχτα της κατάληψης στο Πολυτεχνείο, οι καθηγητές της σχολής κάλεσαν τη συντονιστική επιτροπή για να διαπραγματευθούν τη διακοπή της κατάληψης και του Πομπό, για να μην «αμαυρωθεί ο αγώνας και το μέλλον τους»! Η αναμετάδοση του σταθμού του Πολυτεχνείου τους ενόχλησε ιδιαίτερα...

Το υπουργείο, ξαφνικά, απέκτησε πάλι πονοκέφαλο. Ο πρόσφατος νόμος συμπλήρωνε την πολιτική του και σ' αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης. Κι ενώ οι αντιστάσεις τότε ήταν μόνο στο ζήτημα της «αύξησης των δαπανών για την παιδεία» μια κατάληψη του βγήκε στη μέση. Για να ξαναπαρουσιαστούν πάλι τα προβλήματα της τεχνικής εκπαίδευσης. Η προσπάθεια για νομοθετική τακτοποίηση, προς στιγμήν τουλάχιστον, ακυρώνεται. Το υπουργείο αναγκάζεται να συζητήσει. Καλεί την ΕΣΕΕ για να δώσει «θετικές» υποσχέσεις. Έτσι, για άλλη μια φορά η συνδιοίκηση με τα γραφειοκρατικοποιημένα όργανα χρησιμοποιείται στην πραγματικότητα για την ενσωμάτωση όποιου κινήματος στο χώρο της εκπαίδευσης αρχίζει ν' αναπτύσσεται.

Δεν ξέρουμε ακόμα την κατάληξη αυτής της κατάληψης. Το βέβαιο πάντως είναι: ότι κατακτήθηκαν συμμαχίες με όλα τα υπαρκτά σπουδαστικά κινήματα σ' όλες της σχολές των ΤΕΙ κι άρχισε ο συντονισμός τους. Ότι οι σπουδαστές της σχολής ΣΤΕΦ του ΤΕΙ Αθήνας έκαναν γνωστά τα προβλημά τους κι έβαλαν τις βάσεις για την αντιμετώπισή τους. Αυτό το διάλειμμα στη γενική αφαρία του σπουδαστικού κινήματος σίγουρα δεν θα πάει χαμένο.

Μ. Π.

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι οι κρίσεις του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος, όχι τυχαία, διατηρεί τη συνήθεια να χειροκροτάει ο ίδιος τον εαυτό του μετά το πέρας ορισμένων αγορεύσεων, έχουν καθολική ισχύ, όπως οι νόμοι του Νεύτωνα. Αντίθετα, οι προθέσεις του κ. Λαλιώτη διατυπώνονται περισσότερο σαν πειραματικά ενδεχόμενα. «Καμιά παραίτηση, κ. υπουργέ;» «Θα το δείξει ο χρόνος». Ακόμα και τη στιγμή της οριστικής αποσύνδεσης τα δύο ημισφαίρια της κομματικής ιδεολογίας συνεννοούνται με το ειδικό εκείνο σαθουάρ θίβρ απ' το οποίο απορρέει ο ανεπίσημος χαρακτήρας του δευτέρου, και το δικαίωμα του πρώτου να ομιλεί εξ ονόματος όλων.

Αναμφίβολα, η ενδοκομματική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, η εφαρμοσμένη τεχνολογία των εσωτερικών υποθέσεων, είναι μια αδιάκοπη και αδίστακτη συσσωρευση θεαματικών χειρονομιών. Οι ραδιοφωνικές απολύσεις υπουργών δεν ανακοινώθηκαν για το τίποτα, σε ευτυχέστερες, μάλιστα, εποχές, ούτε ήταν συμπτωματικές όλες εκείνες οι αστραπές εν αιθρία, τα ιδιωτικά τραγικά θεάματα που ανέβηκαν ξαφνικά στη σκηνή (Τρεπεκλής), τα στριφογυρίσματα της ιντριγκας, οι κωμωδίες, οι εκπαραθυρώσεις, οι εμφυλιοπολεμικές φανφάρες (Κουτσόγιωργας), και οι σεμνές ανταρσίες (ξαφνική στροφή, απώλεια ισορροπίας και ανατροπή του διθέσιου ποδήλατου Αρσένης-Λάζαρης στις 23/10/85). Ας προσθέσουμε στον κατάλογο τους μυστηριώδεις ελιγμούς της παραίτησης του Κώστα Λαλιώτη, ο οποίος, στερώντας κατά κάποιο τρόπο την ορχήστρα απ' το πρώτο βιολί, έδειξε πως αρνείται (και πολύ σωστά!) ν' αφήσει τη δική του κατάλληλα εκπαιδευμένη πολιτική φαντασία έρμαιο στον ξέφρενο μηδενισμό κάθε μαθητευόμενου μάγου. Άλλωστε, όλα μαρτυρούν ότι τούτος ο ήδη αρκετά μακρύς, κατάλογος υποσχεται να έχει συνέχεια.

Πρόκειται, άραγε, μόνο για σποραδικά χάσματα, για ανορθόδοξες διακυμάνσεις στη γραμμή της λογικής της πολιτικής συνέπειας, για προσωρινές και συμπτωματικές θλάβες στους κύλινδρους και τα γρανάζια μιας μηχανής που παρυσιάζει, πού και πού, την τάση να λειτουργεί ελαττωματικά; Θάταν, φυσικά, παράλογο να δεχτούμε ένα τέτοιο ενδεχόμενο· όχι, τούτο το στοιχείο θεάματος ενυπάρχει, απ' την αρχή, σε κάθε πλατιά διαδεδομένο πολιτικό ψέμα, αποτελεί, στην κυριολεξία, τη ρίζα του καιροσκοπισμού της πολιτικής ιδεολογίας, το σημείο όπου η αλλοτρίωση αντανακλάται πάνω της, διχάζοντάς την ανάμεσα στη ροπή να ευθυγραμμίζεται μ' αυτά που κηρύσσει και στην ανάγκη να παρουσιάζεται όπως ακριβώς είναι, δηλαδή σε κατάσταση προχωρημένης αποσύνθεσης. Αυτές οι δυο κατευθύνσεις δεν συναντιώνται πια.

Πραγματικά, αυτός ο πρωτόγονος θεαματικός χαρακτήρας των πολιτικών χειρισμών, τούτα τα φανερά σημάδια αυτοκαταστροφής και σύγχυσης, ανεξήγητα αρχικά και απλώς λυπηρά, αλλά, τελικά, ικανά ν' αποκτήσουν κάποια αφυπνιστική επίδραση στην αποχαυνωμένη συνείδηση του μέσου οπαδού, αποτελούν το σύμπτωμα μιας νεύρωσης του συστήματος, που πηγαίνει σε βάθος. Είναι η άλλη όψη, η επιφάνεια του χάσματος ανάμεσα στην πραγματικότητα και την εικόνα που χρησιμοποιείται απ' την ιδεολογία, όταν αυτή κυριεύει τον κόσμο, σαν υποκατάστατό της· είναι, στην ουσία, για να το πούμε καθαρά, το ίδιο το απλοποιημένο, υλικό εκφρασμένο, προϋπάρχον σχίσμα ανάμεσα στα πραγματικά λαϊκά συμφέροντα και την παραποιημένη διατύπωσή τους. Αυτό το σχίσμα, αυτή η διάσπαση του πυρήνα της σοσιαλδημοκρατίας, είναι σήμερα, για να μιμηθούμε τη γερμανική σκέψη, το φάντασμα που πλανιέται πάνω απ' την Ευρώπη, και που η εμφάνισή του σκορπίζει την ταραχή. Ας θυμηθούμε την έκπληξη που, μάλλον αδικαιολόγητα, και οπωσδήποτε καθυστερημένα, προκάλεσε η αποκάλυπτη δεξιά στροφή του Μιτεράν σ'

ένα σωρό ζωτικά ζητήματα. Για να μη μιλήσουμε και για τη δυσπεψία, το υπερβολικό φόρτωμα των εντέρων και του δωδεκαδάχτυλου της πολιτικής συνείδησης, που χρειάστηκε να υποφέρει κάθε μέτριο μυαλό για να χωνέψει την αρμονική συνύπαρξη του Ισπανού πρωθυπουργού με το θρόνο των Βουρβώνων. Ναι, η σοσιαλδημοκρατική ιδεολογία καταλήγει, αναπόφευκτα, ν' αποσυντίθεται, συχνά με εσωτερικούς αλληλοσπαραγμούς, όχι επειδή κάτι δεν πήγε καλά στο συσχετισμό των δυνάμεων απ' τις οποίες αντλεί το κύρος της, αλλά επειδή ήταν απ' την αρχή θεμελιωμένη σ' ένα ψέμα αρκετά κρυφό και ταυτόχρονα αρκετά φανερό, ώστε οποιοσδήποτε κραδασμός (που δεν είναι παρά ζήτημα χρόνου) σε τούτο το μπερδεμα, να προκαλεί αποσύνθεση. Η Αλλαγή αυτοδιαφημίζεται σαν άτρωτη, αλλά τι κρίμα! όλο αυτό το καλοστημένο όνειρο πεθαίνει από μια κρίση δυσπνοίας στον Αριστερό πνεύμονα του συντηρητικού μικροαστικού κόσμου!

Έτσι, αυτό το ρήγμα που, στο τέλος, εμφανίζεται πάντοτε, αν και όχι πριν ωριμάσουν ορισμένες προϋποθέσεις, στη δομή των κοινοβουλευτικών σχηματισμών τύπου ΠΑΣΟΚ, και που ξεορκίζεται προκαταβολικά με βίαια και εσπευσμένη αφαίρεση του «καρκινώματος» που το προκάλεσε, δεν είναι παρά ο ίδιος ο φυσικός διαχωρισμός ανάμεσα στο αρχικό ψέμα και τις μετέπειτα αντικειμενικές συνθήκες, ανάμεσα στις έμπρακτες διεκδικήσεις ενός μέρους της θάσης και τον φυσικό συντηρητισμό κάθε ειδικού της εξουσίας, ανάμεσα στο θέαμα των πολιτικών χειρισμών και την ακινησία ενός κοινού, που παρακολουθεί έκθαμβο, ανάμεσα στην αφηρημένη κομματική ιδεολογία («αλλαγή», «εθνική ανεξαρτησία», προεκλογικές υποσχέσεις για την πραγμάτωση του παράδεισου επί της γης, λαϊκισμός κλπ.) και στον αδιάκοπο αντικειμενικό μετασχηματισμό της κοινωνίας σε κάτι διαφορετικό. Η διάσπαση, ή φράξια, δεν αποτελεί καθόλου παρενέργεια ορισμένων διαφημιζόμενων δημοκρατικών αρετών (που δεν υπάρχουν ούτε ως ή άλλως), ένα είδος, ας πούμε, πλουραλισμού, όχι είναι η αργοπο-

ρημένη αποκάλυψη της αληθινής φυσιогνωμίας εκείνου που ήταν ανέκαθεν, απ' την πρώτη στιγμή, δύο συγκολλημένα μισα (το τι αποτελούσε στην πραγματικότητα το ΠΑΣΟΚ και το τι ισχυριζόταν πως αποτελεί), είναι η ίδια η κρυμμένη διαίρεση του κόσμου σε αληθές και αληθοφανές, τη στιγμή που γίνεται ορατή. Η κρίσιμη στιγμή του ορατού αποτελεί, πραγματικά, την πιο συγκεκριμένη στιγμή της πολιτικής. Τα διάφορα ανεξήγητα και ανησυχητικά φαινόμενα δεν είναι, καθόλου, έργο δυνάμεων που έπεσαν ξαφνικά απ' τον ουρανό. Μια περαιτέρω εφαρμογή αυτής της θέσης θα μας βοηθούσε, για παράδειγμα, να διαπιστώσουμε ότι η περίφημη φασιστική νοοτροπία του ΠΑΣΟΚ, που διαγνώστηκε πρόσφατα σε διάφορες ελεγχόμενες θαρραλότητες της Αστυνομίας, δεν έχει τίποτα το εκπληκτικό, με την προϋπόθεση, να έχουμε ήδη αντιληφθεί ότι τα φυσικά σημάδια κάθε φασισμού (εδραίωση ενός και μοναδικού αδιαφιλονίκητου και αναντικατάστατου Αρχηγού, υπερβολικά ενισχυμένο ρεύμα μικροστών οπαδών, εθνικισμός, «επιστροφή στις ρίζες», υπερτροφική ανάπτυξη του δημόσιου τομέα, ιδεολογική ελεφαντίαση, κυβέρνηση «όλου του λαού», ταύτιση κόμματος και κράτους, κλπ. κλπ.) προϋπήρχαν των εκρήξεων καταστολής στους δρόμους, προϋπήρχαν των ΜΑΤ και της αδιαλλαξίας του κ. Κουτσόγιωργα. Όχι, δεν είχε τίποτα το ανεξήγητο ο φόνος εκείνου του 15χρονου αναρχικού: το εγκλήμα ήταν, απλούστατα, ο ίδιος ο ήρεμος φασισμός της κρατικής τηλεόρασης, ο απωθημένος φασισμός των στελεχών, των μικρομεσαίων και των τεχνοκρατών, την κρίσιμη στιγμή που βγήκε στο πεζοδρόμιο για να κάνει τη φιγούρα του.

Αλλά ας δούμε πάλι την τελική εικόνα που απορρέει απ' το σχίσμα της ΠΑΣΟΚικής ιδεολογίας. Αυτή η ορατή πληγή μιας προϋπάρχουσας κακοδαιμονίας, αυτή η ορατή πλευρά της αλλοτρίωσης που ριζώνει, αναπόφευκτα, στο πλέγμα κάθε κομματικού μηχανισμού τύπου ΠΑΣΟΚ, έχει, ακριβώς με το να είναι ορατή, εκρηκτικές συνέπειες, σε μια εποχή που η πο-

Διαφωνίες, παραιτήσεις και άλλα συμπώματα

λιτική παραμένει μια μαγική τέχνη, βασισμένη κυρίως σε εξορκισμούς και τεχνικές ύπνωσης. Όντας για ένα διάστημα απορροφημένο απ' την ψευτο-ταύτιση ιδεολογίας και πραγματικότητας, εκλογικού θεάματος και αληθινής πάλης, εκκωφαντικών υποσχέσεων και ουσιαστικής στέρησης, το σχίσμα παρέμενε αόρατο, άρα ακίνδυνο: απ' τη στιγμή που εμφανίζεται, όμως, μπορεί να σπείρει την καταστροφή. Η επαλήθευση όλων των παραπάνω διαπιστώσεων προκύπτει απ' το γεγονός ότι ακόμα και ο παραμικρός, ο ελαφρότερος αντίλαλος της απειλής μιας πιθανής διάσπασης είναι ικανός να προκαλέσει πανικό. Η συνοχή γίνεται, η ίδια, μια αξία, ζήτημα ζωής και θανάτου, προϋπόθεση επιβίωσης, ψυχολογικό και ιδεολογικό θεμέλιο κάθε επιμέρους συμπεριφοράς. Όπως συμβαίνει και με τα Κ.Κ. όλου του κόσμου, ιδίως εκείνα που βρίσκονται στην εξουσία, αυτή η συνοχή, όντας η επίσημη κρατική ιδεολογία, πρέπει να βρει τον εγγυητή της στο πρόσωπο του αρχηγού. Ο αρχηγός είναι η ομολούσα *εικόνα* αυτής της συνοχής, που τόσο πιο πειστική και εκθαμβωτική, τόσο πιο πρόσφορη στην προσωπολατρεία πρέπει να είναι, όσο περισσότερο η συνοχή που εκφράζει εξασθενεί. Αυτό οδηγεί σ' έναν αυτοματισμό που αγγίζει τα όρια της γελοιότητας: κάθε επιχείρημα αντίρρησης, ακόμα κι ο ελάχιστος σκεπτικισμός, εκλαμβάνεται αμέσως σαν σχήμα κινδύνου. Όλοι θεωρούνται εκ των προτέρων ύποπτοι για συμμετοχή σε κάποια υποδόσκουσα ανταρσία. Η Κεντρική Επιτροπή πρέπει να είναι, απλώς, η συγκέντρωση πολλών αντιτύπων του ίδιου ανθρώπου. Κάθε ελεγχόμενο συλλογικό όργανο πρέπει να έχει την κρυστάλλινή ομοφωνία μιας παιδικής χορωδίας. Κάθε πρόθεση κριτικής πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν σύμπτωμα τρέλας (και είναι, κατά κάποιο τρόπο), της τρέλας του να έρχεσαι επίσημα σε αντίθεση με κάτι τόσο αναμφισβήτητο όσο η σκέψη του Μάο. Το κακό, όταν εμφανιστεί, χτυπιέται αλύπητα και με ιλιγγιώδη ταχύτητα, στη ρίζα του, σαν να επρόκειτο για κρούσμα λέπρας. Η αντίφαση είναι, εδώ, αρκετά φανερά, ώστε η αρχή της διαλεκτικής να

συμπαράσέρνει τα πάντα στην πτώση της. Έτσι, όσο περισσότερο πληθαίνουν στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ οι ομάδες και οι υποομάδες, τόσο πιο ανέντιμα, τόσο πιο ζωηρά, θεωρείται σκανδαλώδης και η ελάχιστη δημοσιότητα ως προς τις αντικειμενικές διαφωνίες, τόσο πιο αναγκαίο γίνεται το να παρουσιάζεται το κόμμα οπλισμένο με αδιάρρηκτη συνοχή, ένα είδος θωρακισμένου ιδεολογικού τανκς. Όσο περισσότερο διαμελίζεται στο εσωτερικό του το κόμμα όλων των Ελλήνων, τόσο πιο συχνά αντιμετωπίζονται οι επιφανειακές διαθέσεις για πλουραλισμό σαν προάγγελος έσχατης προδοσίας. Όσο πληθαίνουν οι συνωμοσίες και αυξάνονται οι μικροσυνασπισμοί, όσο πιο ανεξέλεγκτα εξαπλώνεται η αναταραχή στα παρασκήνια, όσο περισσότερο φουντώνει ο εμφύλιος πόλεμος, τόσο πιο ήρεμη πρέπει να εμφανίζεται η επιφάνεια αυτής της θάλασσας από υπεκφυγές, αποσιωπημένα σφάλματα τακτικής και συνειδητά ψεύδη. Μέσα στο κόμμα, η ίδια η συνοχή γίνεται, κατά κάποιο τρόπο, η μυστική αστυνομία όλων των άλλων ειδικεύσεων, από την ιεραρχία ως την προπαγάνδα, με καθήκον να τις κατασκοπεύει και να τις θέσει υπό έλεγχο.

Αλλά εδώ, όπως συμβαίνει και στα κόμματα σταλινικού τύπου, όπου οι δυνάμεις της χειραγώγησης του εργατικού κινήματος είναι ολοφάνερα και κωμικά διαχωρισμένες απ' το ίδιο το κίνημα, αυτή η ρωγμή στον αρχικά συμπαγή σχιστόλιθο των κομματικών στελεχών (της οποίας τα πλοκάμια και οι διακλαδώσεις πολλαπλασιάζονται διαρκώς και ανεξέλεγκτα), παρ' ό,τι αόρατη ως ένα σημείο και εκτεθειμένη σε αλεπάλληλες διαψεύσεις, *υπάρχει αντικειμενικά*. Αποτελεί τη συνέπεια, την υλική έκφραση της αποσυγκόλλησης μιας απολιθωμένης ιδεολογίας, μιας αφηρημένης υπόσχεσης τοποθετημένης έξω απ' τον άνθρωπο, με δυο λόγια, μιας μικροαστικής πολιτικής θρησκείας, απ' τη ρίζα της ιστορικής πραγματικότητας –και άρα είναι, επίσης, *αναπόφευκτη*. Απορρέει απ' το διχασμό αλήθειας-ψέματος πάνω στον οποίο ολόκληρο το οικοδόμημα είναι χτισμένο. Το φανερό,

το γραφειοκρατικό σχίσμα, αυτό που εκφράζεται κοινότυπα σαν διαφωνία ή σύγκρουση ανάμεσα στα στελέχη, περιέχει στην ουσία, το αρχικό ιδεολογικό σχίσμα (που είχε παραμείνει αόρατο και τεχνητά συγκαλυμμένο), με τη μορφή μιας έμπρακτης αμφισβήτησης της κεντρικής εξουσίας ή διάσπαση, ο κίνδυνος της διάσπασης, αυτός που τόσο επιπόλαια συνοψίζεται απ' τις εφημερίδες μ' ένα κουτσομπολίστικο απολογισμό των διαγραφών, των μικροσκανδάλων και των αντεγκλήσεων, συνιστά, στην πραγματικότητα, μια πολύ πιο σοβαρή παθολογία, είναι η άνιση ανάπτυξη των δυο λοβών της ιδεολογικής σχιζοφρένειας. Και μήπως δεν πρόκειται για σχιζοφρένεια; Από μια άποψη, τίποτα δεν θα μας εμποδίζει να πούμε (και δε θα ήταν μόνο χιούμορ!) ότι, θεωρητικά, υπάρχουν δυο ΠΑΣΟΚ αντί για ένα: το φαντασιακό και το καθαυτό, εκείνο που συντηρείται σαν μια παγωμένη σταθερά εξωτερικευόμενη εικόνα της ιδεολογικής ψυχασύνθεσης του καινούργιου σοσιαλιστικού κράτους, κι εκείνο απ' το οποίο απορρέει το πραγματικό γεγονός της παρακμής και της αθλιότητας αυτού του κράτους, εκείνο, για να το πούμε απλά, που φαντάζεται το ίδιο πως απομάκρυνε τις αμερικανικές βάσεις, ανακούφισε τις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις και εγκαθίδρυσε την απόλυτη δημοκρατία στο μηχανισμό του, και εκείνο που ξέρει ότι διατήρησε τις βάσεις, ότι υιοθέτησε, γενικά, μια συντηρητική οικονομική πολιτική και ότι επέβαλε την υποχρεωτική ομοφωνία. Όταν τα δύο αυτά διαφορετικά πράγματα, εκ των οποίων το πρώτο αποτελεί καρικατούρα του δεύτερου, παύουν και τυπικά εμφανίζονται σαν ένα, δεν πρέπει κανείς να νιώθει και τόσο εξαπατημένος (πόσο μάλλον να εκπληρσεται!).

Η ψευτο-συνοχή του ΠΑΣΟΚ, όπως και οποιαδήποτε άλλη, έχει εννοείται, την πρακτική της μέθοδο, το δικό της ευχρηστο εργαλείο: την ομοφωνία. Τι είναι η ομοφωνία; Είναι ο μονόλογος της εξουσίας μπροστά στο ειδώλο της, η διάλεκτος όλων των φασισμών, η έγκυρη και αγέρωχη γλώσσα μέσω της οποίας ο φασισμός απευθύνεται στον κόσμο που του ανήκει. Είναι η τεχνητή οικειότητα ανάμεσα σε πράγματα που απ' τη φύση τους παραμένουν ξένα (όσο ξένη μπορεί να είναι η κομματική ιδεολογία απ' την ιστορική συνειδηση), το βίαιο και σαρωτικό (αλλά πόσο λίγο ανθεκτικό!) γεφύρωμα της πραγματικότητας και της εικόνας της, γεφύρωμα κάτω απ' το οποίο η πειθώ εμφανίζεται συνήθως ντυμένη με τα ρούχα της αστυνόμευσης. Η ομοφωνία εντοπίζεται σαν ο χώρος εκείνος όπου η Αυταπάτη συνεδριάζει μόνη της, με τον εαυτό της, κι όπου η θεωρητική ισότητα των μελών του ακροατηρίου έχει όντως επιτευχθεί πρακτικά, αλλά *μέσα στη σιωπή*. Κανείς δεν διατηρεί το δικαίωμα να διαταράξει τούτο το μανδύα της σκοτεινιάς, είτε λέγεται Μασαθέας είτε Καραμάνου, είτε είναι Υφυπουργός για θέματα τύπου είτε κορυφαίο στέλεχος της ΓΣΕΕ. Το τι μπορεί να επακολουθήσει σε περιπτώσεις που θα συμβεί κάτι τέτοιο, φαίνεται καθαρά απ' τη νεκρική ακαμψία των θεσμών που, στο σύνολό τους, αυτοαποκαλούνται ευγενικά «εξουσία της βάσης». Η βάση, διχασμένη και η ίδια, είναι μια νεκρή, ως προς την ικανότητά της να αντιπροσωπεύεται, αφού έχει προαποφασισθεί το ποιος θα την αντιπροσωπεύει και γιατί. Δύσκολες μέρες για τη βάση, που μεταθέτει το πολιτικό και δημοκρατικό της επίκεντρο, και άρα την ικανότητά της να αποτελεί υποκειμενο των εξελίξεων που την αφορούν, στην περιοχή της αφηρημένης πεποίθησης ότι η ίδια συνεχίζει να είναι ενωμένη και ομοιογενής! Καταλαβαίνουμε πως όσο ισχύει και θριαμβεύει αυτή η πεποίθηση, ο κ. Κουτσόγιωργας, που την εκφράζει με το πιο φθαρμένο και απλοϊκό απ' τα χαμόγελά του, θα είναι ο τελευταίος που θα υποβάλει την παραίτησή του, και η παραίτησή του, η τελευταία που θα γίνει αποδεκτή.

Ευγένιος Αρανίτης

Σε κοινή έκθεση «μικρογλυπτική-κόσμημα και φωτογραφία» ο Μάριος Βουτσινάς και ο φωτογράφος Giulio Fabricatore παρουσιάζουν στην Galleri F μέρος από την αξιόλογη δουλειά τους. Ο πρώτος χρησιμοποιώντας μπρούτζο, ασήμι και χρυσό εκθέτει μικρά γλυπτά και κοσμήματα δείγματα ευαισθησίας, γούστου και τεχνικής. Προσπαθεί ν' αποδείξει ότι το κόσμημα αποτελεί αφετηρία για καλλιτεχνική έμπνευση. Ο δεύτερος αναπλάθει με τη χρήση του φακού της δημιουργίας του πρώτου δίνοντας μια διαφορετική, δική του, ερμηνεία μέσα από την ασπρόμαυρη φωτογραφία. Μικρό δείγμα της δουλειάς των δύο καλλιτεχνών η φωτογραφία.

θνικός τζόγος

Ενώ η αγορά του καλού βιβλίου κοντεύει να στερέψει μετά από απλόχερες προσφορές ενός πολιτιστικού κι ενός λογοτεχνικού περιοδικού προς τους αναγνώστες (;) τους, στα σταυροδρόμια της μεγάλης κυκλοφορίας έχουν βγει τα μαχαίρια: Διαγωνισμοί, παιχνίδια και... δώρα, δώρα, δώρα! Μεγάλα περιοδικά και μεγαλύτερες εφημερίδες τα χαρίζουν όλα αφιλοκερδώς και -βεβαίως- χωρίς προϋποθέσεις συμμετοχής. Έτσι, μετά την πρωτοτυπία των κ. Κοσκωτά/Τσούτσια στο ΕΝΑ να χαρίσουν στον πρώτο νικητή ένα... διαμέρισμα - επιτυχία που φάνηκε στην κατάκτηση της πρώτης θέσης στην κυκλοφορία κατά τη διάρκεια του πολύμηνου παιχνιδιού, μια άλλη ισχυρή δυάδα (Μπόμπολας/Φίλιππουπουλος) που αντλεί έμπνευσεις από τον αγγλοσαξωνικό κώρο της μαζικής δημοσιογραφίας, έφερε και στο χώρο μας το BINGO (βέβαια, δεν είναι η πρώτη φορά, αλλά οι άλλες προσπάθειες ωχρούν μπροστά στα δώρα αξίας 40.000.000 που θα κερδίζετε). Το έξυπνο παιχνίδι ελπίζεται ότι θ' ανεβάσει την κυκλοφορία τόσο του ΕΘΝΟΥΣ -και αυτού της Κυριακής- όσο και των ΕΙΚΟΝΩΝ, στη ρέγκουλαρ καθώς και την έξτρα έκδοσή τους. Ο Εθνοτζόγος με το καινούριο αριθμητικό φετίχ θα προσφέρει

στους συμμετέχοντες και την ανάλαφρη ξεκούραση τυπωμένων σελίδων από τα παλαιά είδη «εφημερίδα» και «περιδοδικό». Και τα δώρα είναι καθορισμένα - όχι όπως στη δημοκρατική εκδοχή του κ. Χατζιδάκη (που τόσο ταλαιπώρησε τους βιβλιοπώλες) όπου οι βιβλιόφιλοι αναζητούν εναγωνίως να βρουν το δικό τους δώρο, κατά ελλείψεις της βιβλιοθήκης τους.

Γ.Κ.

άκο ντε Λουσία Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

Τον Λουσία πρωτακούσαμε πρόπερι στον Λυκαβηττό με τους Mc Laghlin και Aldimeola σε μια επίδειξη δεξιοτεχνίας, που όμως έδειχνε να βρίσκεται έξω απ' τα νερά του. Αν εκείνη η παρουσία είχε όλα τα στοιχεία του πειραματισμού, η φετινή ήταν σαφώς πιο ολοκληρωμένη και μεστή. Ο Λουσία έπαιζε τη μουσική με την οποία μεγάλωσε και ζει. Το Φλαμένκο. Και κατόρθωσε να περάσει, ακόμα και σ' ένα ανίδεο κοινό σαν κι εμάς, το πάθος και το ήθος των τσιγγάνων της Ισπανίας.

Δεν ήταν μόνο η σπάνια δεξιοτεχνία του κιθαριστή, αλλά κυρίως η φαντασία κι ο σεβασμός στο υλικό του που μας έκανε να νιώσουμε την ψυχή της μουσικής του.

Το γκρουπ με το οποίο παρουσιάστηκε (κρουστά, χορευτής, κιθάρες,

φλάουτο) συμπλήρωσε με το ίδιο ήθος και δεξιοτεχνία, την καθάρα του. Έδειξε ακόμη και τις ανανεωτικές τάσεις του Λουσία που προσπαθεί να πλουτίσει με νέα στοιχεία το φλαμένκο, κυρίως από την τζαζ.

Σίγουρα απ' τις καλύτερες συναυλίες που έχουν γίνει στη χώρα μας.

Δ. Ο.

ποτιθεται

Οι 70 τόννοι διοξειδίου του θείου, οι 10 τόννοι οξειδίων του αζώτου, αιθάλης, σκόνης, κόκκινης λάσπης με υπολείμματα καυστικής σόδας που ρυπαίνουν τα υπόγεια νερά, οι πολλαπλές ενοχλήσεις και η γενικότερη περιβαλλοντική υποβάθμιση από την πιθανή εγκατάσταση εργοστασίου παραγωγής αλουμίνιας στην Αγία Ευθυμία Φωκίδας, αποτελούν στοιχεία που υποτίθεται ότι εντάσσονται σε ένα γενικότερο υπολογισμό κόστους - ωφελειών προς χρήση είτε της κυβέρνησης είτε κάποιων κατοίκων της περιοχής που παρέχουν τη μισθωτή τους εργασία στη διάθεση παντός ενδιαφερομένου. Υποτίθεται ότι η εκπόνηση κάποιας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα έφερνε το υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημ. Έργων ενώπιον των ευθυνών του, εφόσον εξυπακούεται ότι η συμπαθής τάξης των επεν-

δυτών - καπιταλιστών ενδιαφέρεται αποκλειστικά για το κέρδος. Υποτίθεται ότι η Ελλάδα, χώρα τουριστική με παρελθόν «διατηρητέο» αφενός και συναλλαγματοφόρο αφετέρου, ενδιαφέρεται για την πύρση της αισθητικής αρπότητας των τοπιών της, και συνεπώς θα έμπαινε σε κάποιες σκέψεις πριν από την εγκατάσταση ενός εργοστασίου αλουμίνιας στην ευρύτερη περιοχή των Δελφών. Υποτίθεται ότι το υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, σταθερός υπερασπιστής των πολιτιστικών μας συμβόλων, διεκδικητής των Ελληνικών μαρμάρων και υπό το κράτος συμπλέγματος ενοχής ελαινόμενος (ας όφεται ο ρόλος του στο μπάζωμα της ιεράς οδού και στη μετατροπή της σε οδό ταχείας κυκλοφορίας παρά το σχετικό Διεθνές ακτίρισμα), θα επενέβαινε για να υπερασπιστεί την ποιότητα του Δελφικού χώρου, ενός χώρου διάσπικτου από ιστορικές μνήμες, τις οποίες εδώ και 60 χρόνια πάλλαιψαν σκληρά να αναστηλώσουν ο Άγγελος με την Εύα Σικελιανού. Υποτίθεται ότι το Κράτος, όσα κοντρά και να έκανε, δεν θα καταδέχονταν «φτωχομπινέδικες» κινήσεις όπως λ.χ. τον «αποκατακρίσμο» της Αγίας Ευθυμίας από περιοχή που εντάσσεται στο Δελφικό τοπίο(!) με στόχο την παροχή ελευθερίας κινήσεων για την εγκατάσταση βιομηχανιών!

Όλα αυτά και πολλά ακόμη ήταν υποθέσεις για το 1985 — τη χρονιά της άσκησης καθηκόντων πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης από την Αθήνα. Σκεφθείτε τι θα γίνει τις χρονιές που το υψηλό αυτό πολιτιστικό λειτούργημα θα ασκείται από άλλες πόλεις: Το «υποτίθεται» θα πέφτει σύννεφο.

Γιάννης Σκίζας

ν-δυο-κάτω

Απ' τις εκδόσεις της «ΕΣΤΙΑΣ» κυκλοφορεί ένα βιβλίο για το στρατό, όπως ο συγγραφέας του Σταύρος Λαγκαδανός τον έζησε πριν λίγα χρόνια και όπως τον απέδωσε στο γραπτό του.

Το βιβλίο δεν υποτάσσεται στις φρικασσικές πολιτικές σκοπιμότητες και δεν διατάζει μέσω των βιωμάτων του συγγραφέα να γίνεται αποκαλυπτικό του παραλογισμού του στρατοπέδου.

Ακριβώς γι' αυτό, και ιδίως επειδή «στρέφεται κατά των αξιωματικών», η εφημερίδα «Ριζοπάσσης» δεν δέχτηκε ούτε να το διαφημίσει επί πληρωμή.

Και να σκεφτείτε ότι το βιβλίο είναι ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ!

Πάντως, για τους λόγους που ο «Ρ» το «απορρίπτει», για τους ίδιους εμείς νομίζουμε ότι έχει ενδιαφέρον.

Εξάλλου ποιος ποινολογημένος και ταλαιπωρημένος φαντάρ, ακόμα και ΚΝΙΠΗΣ, πιστεύει πως... η «αντίθεση φαντάρου - αξιωματικού του... είναι σε τελευταία ανάλυση πλάστη»;

Δ. Τ.

υαισθησιες

Χρειάστηκε να βγουν στους δρόμους οι ηθοποιοί της «ομάδας θέαμα» με αντιρατσιστικές πικέτες, για να φιλοποιηθεί ο ημερήσιος τύπος να ασχοληθεί με την σάπια του Άθολ Φούγκαρτ που ανέβασαν στο θέατρο ΑΜΟΡΕ «Μην αγγίζεις το Φίλο μου».

Στο μικρό θεατράκι τους λειτουργεί έκθεση καταγγελίας του Νοπο-αφρικανικού Apartheid. Αν αυτή η πρωτοβουλία του μικρού εταιρικού θιάσου, συνάντησε την σχετική αδιαφορία, δεν έγινε το ίδιο με την κοσμική (είναι ΙΝ πράγματι) επίδειξη μόδας ελληνο-Νοποαφρικανών μοντελίστ!

Στο σπίτι του πρέσβη της Ν. Αφρικής, κάπου στα ακριβά προάσια, με τις φροντίδες των ομοεθνών μας, χαφιέδων του καθεστώτος Botha, (διαθέτουν και Ελληνονοποαφρικανικό Σύλλογο, Παρακαλώ!) εδόθη δεξίωση όπως μας πληροφορεί π.χ. το περιοδικό «ΕΝΑ» (νο 43).

Κάποτε πρέπει να ξεκινήσουμε τις «κυρώσεις» κατά του ρατσισμού, απ' τα καλά προάσια, ίσως και απ' την κοσμική-δημοσκογραφία...

Δ. Τ.

εατρικά νούμερα...

Με την επιθεώρηση της «Ελευθέρης Σκηνής» γελάσαμε. «Το χαμάλι στην χώρα των θαυμάτων» Είναι μια σάπια από συμπαιθητική σκοπιά με ικανούς ερμηνευτές. Ιδιαίτερα απολάυσαμε την

άποψή τους, για τον Τύπο και για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κολακευτήκαμε που χρησιμοποιήσαν έναν δικό μας χαρακτηρισμό απ' τις πρώτες σπινές κιάλας της καριέρας του. Τον λένε κι αυτοί: Γυμνασιάρχη... Να συμπληρώσουμε, ότι στην πορεία προς την «Εθνική μας διαπαιδαγώγησι» εκτός απ' τις «αποβολές» που σκέπτεται να επιβάλλει αναμετωπίζει και τον κίνδυνο της... μετάθεσής!

Δ. Τ.

υγχαρητήρια

Γιατί συνεχάρη ο Πρωθυπουργός (10.12) το Ίδρυμα Ωνάση για την (νέα) απόφασή του να ανεγείρει πολιτιστικό κέντρο στη λεωφόρο Συγγρού: Άραγε δεν είχε ευχαριστήσει προσεκτικώς όταν το Ίδρυμα είχε αρχικά αποφασίσει την ανέγερση καρδιοχειρουργικού κέντρου; Ή έδειξε κατανόηση για την άρνηση του ιδρύματος να το εντάξει στο ΕΣΥ, ή όποιους άλλους λόγους, που δεν αναφέρονταν στην ανακοίνωση Ωνάση στις εφημερίδες;

Σ

φιερωμένο εξαιρετικά

Όταν το μεσημέρι εκείνο ο κ. Ανδριανόπουλος άνοιξε το Τρίτο πρόγραμμα να αναπαύσει το πνεύμα του υπό τον ήχο των αναγεννησιακών τοίμων ή παραδοσιακών αγγλικών φαγκότων και αν' αυτών άκουσε «ολόκληρη την εισήγηση» του (πολιτικού μας συντάκτη) πανεπιστημιακού Γιάννη Μηλιού, τότε ήταν που το

ποτήρι ξεχείλιζε:

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς τον κ. Υπουργό Προεδρίας της Κυβερνήσεως

Η χρήση των Κρατικών Μέσων Ενημέρωσης σαν μέσου κυβερνητικής προπαγάνδας και προβολής συγκεκριμένων πολιτικών θέσεων και αντιλήψεων είναι για μια πρακτική δεδομένη για την κυβέρνηση η οποία αδιαφορεί για τις οποιεσδήποτε διαμαρτυρίες της Αντιπολίτευσης και του κόσμου. Η κυβέρνηση δεν μπορεί φαίνεται να αντιληφθεί πως όλοι ανεξαιρέτως οι Έλληνες επιβαρύνονται για την λειτουργία των κρατικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών κι ότι δεν είναι δυνατόν να γίνεται ανεκτή μια μονομερής πλύση εγκεφάλου προς την κατεύθυνση μιας μονάχα ιδεολογικής αντίληψης. Το κυβερνητικό πλέον θράσος έχει φθάσει σε τέτοιο επίπεδο αδιαφορίας ώστε στο Γ Πρόγραμμα του Ραδιοφώνου της Πέμπτης 5 Δεκεμβρ. 1985 και στη 1 περίπου το μεσημέρι μεταδόθηκε ολόκληρη η εισήγηση του πανεπιστημιακού κ. Γ. Μηλιού στις εκδηλώσεις που έγιναν στα Χανιά από το Πανεπιστ. Ιωαννίνων και με τη συνεργασία τοπικών πολιτιστικών φορέων για θέματα Σοσιαλιστικής Θεωρίας και Πρακτικής. Κι όπως μεταδόθηκε στη διάρκεια της σχετικής εκπομπής το Γ Πρόγραμμα του Ραδιοφώνου έχει ήδη μεταδώσει πολλές και θα μεταδώσει και όλες τις υπόλοιπες εισηγήσεις αυτής της εκδήλωσης.

Με βάση το παραπάνω γεγονός ερωτάται η κυβέρνηση για τα κριτήρια με τα οποία το Ραδιόφωνο κι η Τηλεόραση αποφασίζουν την κάλυψη εκδηλώσεων του είδους αυτού καθώς και αν στο όνομα της αντικειμενικότητας και της σχετικής ιδεολογικής ισορροπίας, προτίθεται να αναμεταδώσει κατά τον ίδιο τρόπο και τις εισηγήσεις του συνεδρίου που διοργάνωσε στην Αθήνα το Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Επιμόρφωσης (ΚΠΕΕ) για τον «Σοσιαλισμό στη Νότια Ευρώπη και την Ελεύθερη Οικονομία».

ΟΙ ΕΡΩΤΩΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

Ανδρέας Ανδριανόπουλος
Σωτήρης Χατζηγάκης

Είναι ενδιαφέρον ότι κατά τον κ. Ανδριανόπουλο, το άκρον άωτον της πλύσης εγκεφάλου είναι οι εισηγήσεις ενός πανεπιστημιακού συνεδρίου και ότι απ' όλο το πρόγραμμα του ραδιοφώνου αυτό βρήκε για να στηρίξει τις απόψεις του. Θα του συστήναμε, για να τον ανακουφίσουμε, να στραφεί σε ακρόαση των εκπομπών της Αστυνομίας, του Στρατού, ή έστω της Αποστολικής Διακονίας.

Βέβαια η ερώτηση των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας έχει άλλο στόχο: διαπραγματεύεται, για λόγους «ιδεολογικής ισορροπίας», τη μετάδοση των «δικών τους» εισηγήσεων στο ΚΠΕΕ. Βλέπετε, ο φιλελευθερισμός δεν είναι ποτέ δωρεάν.

Γ.Κ.

ΣΤΟ JEWEL, προβάλλεται το «Πορφύρο τριαντάφυλλο του Καίρου. Κι η Σεσίλια, η μικροκαμωμένη σερβιτόρα, κάθε βράδυ στο ίδιο σινεμά παρακολουθεί την ομώνυμη ταινία.

Ο άτυχος γάμος της και η οικονομική κρίση, στα μέσα της δεκαετίας του '30, ευνοούν τη φυγή από την πικρή πραγματικότητα.

Την απόδραση, όμως, από την οθόνη ενός από τους πρωταγωνιστές, την προκαλεί η δική της αδιάλειπτη παρουσία στη συγκεκριμένη πάντα πολυθρόνα. Γιατί, ο τυχοδιώκτης κι εξερευνητής Τομ Μπάστερ, αφού γνωρίζεται στον αιγυπτιακό τάφο με την παρέα των πλούσιων αργόσχολων κι επιστρέφει μαζί τους για ένα τρελό πάρτυ στο Μανχάταν, την πέμπτη βραδιά την προσέχει, της μιλάει κι εγκαταλείπει τους φίλους του, για να βγει μαζί της από την πίσω πόρτα της αίθουσας.

ασπρόμαυρα και τα χρωματιστά ειδώλα στροβιλίζονται σε ρυθμούς χορευτικούς, αδιαφορώντας για την άχαρη ζωή των θνητών.

Όσο για τη Σεσίλια, την ερωτεύονται διαδοχικά, ο πρωταγωνιστής της ταινίας κι ο αληθινός εαυτός του. Οι πιο τρελές της επιθυμίες μοιάζει ν' αποκτούν υπόσταση στα σύνορα της αχαλίνωτης φαντασίας, μόλις η έκρηξη του απροσδόκητου σμίγει με τη γλυκιά γοητεία της κινηματογραφοφιλίας. Άλλωστε, από τη στιγμή που, προς γενική κατάπληξη, αρχίζει με τον Τομ να μπαينوβαίνει κι η ίδια στην οθόνη με χαρακτηριστική ευκολία, ίσως δεν έχει σημασία κι αν την εγκαταλείψουν όλοι. Θα υπάρχει σίγουρα κάποια άλλη ταινία, για να πηγαίνει κάθε βράδυ, με τον Φρεντ Αστέρ και την Τζίντζερ Ρότζερς να χορεύουν και να τραγουδούν.

Αργά ή γρήγορα, οι μεγάλοι της κωμωδίας μπαί-

Εικόνες δύο ταχυτήτων

ΕΙΝΑΙ παγκόσμια γνωστό πως «Τα παιδιά του Πειραιά» δόξασαν τη χώρα του Ολυμπιακού, σ' εποχές μάλιστα που ο δημοφιλής σύλλογος τα κατάφερνε και μόνος του. Κάπως λιγότερο, ότι έκαναν πιο άνετη τη ζωή του Μάνου Χατζιδάκι. Καθόλου όμως, οι προβλέψεις των οιωνοσκόπων της δεκαετίας του '60 για το πολιτικό μέλλον της πρωταγωνίστριας του «Ποτέ την Κυριακή». Έτσι, ο φιλάθλος κόσμος απόρησε μάλλον με την ίδια, βλέποντάς την είκοσι χρόνια αργότερα υπουργό Πολιτισμού, παρά με τη διεξαγωγή αγώνων το Σάββατο, στο Ολυμπιακό Στάδιο.

Τρία κόρνερ πέναλτυ, στις παιδικές αλάνες του παλιού καιρού. Τρία χρόνια νομοσχέδιο, στα συρτάρια των γραφείων.

Λίγο πριν το τέλος του '85, να που το φάντασμα απόκτησε υπόσταση, η εβδομάδα κινούμενων σχεδίων που προηγήθηκε στο «Παλλάς», κάτι η animation των ξένων, κάτι οι εγχώριοι εμψυχωτές, άντε, όλοι ικανοποιημένοι. Όλοι.

Όπως οι νόμοι δεν είναι ακριβώς αστυνόμοι, άλλη η ταχύτητα μετάδοσης της μουσικής και άλλη των εικόνων. Γι' αυτό, ο δημιουργός του «Δράκου» ζήτησε ν' αποσυρθεί το νομοσχέδιο για τον ελληνικό κινηματογράφο, παρ' όλο που σε ιδιωτικές συναναστροφές λέγεται πως τραγουδάει το «εσύ κι αν γίνεις υπουργός, εγώ θα σ' αγαπάω». Υπερβολές. Ναι, αλλά τίποτε για την τεχνική υποδομή, το τεράστιο θέμα της παιδείας, την φοραπαλλαγή σαν κίνητρο προς τους ιδιώτες επενδυτές. Ανάμεσα στις βασικές αντιρρήσεις, απ' τη μεριά των πιο ενδιαφερομένων από τους ενδιαφερόμενους, οι σκηνοθέτες προτάσσουν το βέτο του διορισμένου από το κράτος προέδρου του Ελλ. Κέντρου Κιν/φου, την επιστροφή του φόρου (50% μόνο κι όχι 99%), τη δυνατότητα της υπό ίδρυση «Ελλάς - φιλμ» να προωθεί και να διανέμει ποιοτικές παραγωγές όχι μόνο στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό.

Πώς, αλήθεια, θα μπορούσε να μιλήσει κανείς με οικονομικούς υπουργούς, που συχνά συγχέουν τον πολιτισμό με τη σιδηροδρομική και τα λιπάσματα, κι όταν τον κρατικό προϋπολογισμό, τα τελευταία τέσσερα χρόνια, τον καταθέτει κι ένας διαφορετικός; Γενικά, οι Έλληνες πολιτικοί προτιμούν τα Ηρώδεια, τα γήπεδα και τις κοσμικές ή τριτοκοσμικές ταβέρνες, παρά τις σκοτεινές αίθουσες.

Όμως, η μοίρα των τελευταίων εξαρτάται πια άμεσα από την απουσία φιλοσοφίας στο νόμο για την προστασία και ανάπτυξη του ελληνικού σινεμά. Μπροστά στην πρόκληση των καιρών, με τη δορυφορική τηλεόραση και το βίντεο να οδηγούν σε ηπείρους καινούριων οπτικοακουστικών δυνατοτήτων και περιπετειών του θεάματος, τα άρθρα του επισημοποιούν τον κρατικό παρεμβατισμό, απ' τη μια, μη μπορώντας ν' ανταποκριθούν στους ρυθμούς των καιρών και τη χιονοστιβάδα των τεχνολογικών εξελίξεων, απ' την άλλη.

Κανένα, βέβαια, θεσμικό πλαίσιο δεν μοιάζει με πανάκεια. Κι αυτό για το σινεμά, τόσο νεαρό, όσο ταυτόχρονα ξεπερασμένο, ενισχύει τον κανόνα. Μόνο που υπάρχει. Πράγμα που, απλά, σημαίνει πως πέρασε κιόλας πολύς καιρός για τις απαραίτητες βελτιώσεις.

Από το Μανχάταν

στο Κάιρο

Στο μεταξύ, χωρίς αυτόν, η ταινία είναι αδύνατο να συνεχιστεί. Οι υπόλοιποι ήρωες, καθηλωμένοι, αρχίζουν να συζητάνε διάφορες λύσεις, σχολιάζοντας ταυτόχρονα το γεγονός.

Οι θεατές διαμαρτύρονται κι ο παραγωγός που κινδυνεύει να καταστραφεί, προσπαθεί να τον πείσει να γυρίσει. Καθώς μάλιστα ο πρωταγωνιστής της εξωτικής περιπέτειας σχεδιάζει να εγκατασταθεί μόνιμα στον καινούριο κόσμο, ο μόνος που διατηρεί ελπίδες επιτυχίας είναι ο ηθοποιός, ο αληθινός εαυτός του δηλαδή, που του δάνεισε γι' αυτό το ρόλο τη μορφή του.

Ο τελευταίος φοβάται τις αεροπορικές πτήσεις, αλλά ο Γούντυ Άλλεν, σε μόνιμα καλή φόρμα τον τελευταίο καιρό, πραγματοποιεί τη δική του στο γνώριμο τοπίο της μαγείας του θεάματος, εκεί όπου τα

ζουν στον πειρασμό του μέσου, του σινεμά του ίδιου. Κι ο μεγαλύτερος σύγχρονος Αμερικάνος κωμικός, μετά τον Μπάστερ Κήτον («Σέρλοκ τζούνιερ»), τον Πρέστον Στάρτζες («Τα ταξίδια του Σάλλιβαν») και τον Μελ Μπουκς («Βουθή ταινία»), αντιστρέφει το παιχνίδι με τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες. Για πρώτη φορά, ένα πλάσμα της φαντασίας ποθεί την επιστροφή στην πραγματικότητα κι ο κόσμος του σινεμά δείχνει να επιτρέπει, αυτός αποκλειστικά, τις αμφίδρομες διαδρομές.

«Είναι τόσο άσχημα εκεί πάνω;» ρωτάει τον Τομ ο εαυτός του, για τη ζωή των ασπρόμαυρων φαντασμάτων. Να που στην παρωδία, η μια ταινία εισβάλλει στην άλλη, αλλά πιο κάτω, χάρη στη μηχανή των ονείρων, πραγματικότητα κι αναπαράσταση στέκουν αντικρουστά, σαν σε καθρέφτη.

Ανδρέας Τύρος

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ 1985

Η σφουγγομέτρηση των αναγνωστών του Σχολιαστή συνεχίζεται για να συγκεντρωθεί ένα μεγάλο δείγμα. Συμπληρώστε το απόκομμα (ή γράψτε ένα δικό σας) και στείλτε το στη διεύθυνση του περιοδικού.

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Καλύτερο βιβλίο απ' όσα διάβασα μέσα στο 1985 είναι:

1. Ελληνική λογοτεχνία:

2. Ξένη λογοτεχνία:

3. Θεωρία:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

Η «εμποριμότητα» της ελληνικής λογοτεχνίας

ΣΕ ΠΑΛΙΟΤΕΡΑ άρθρα είχαμε επισημάνει την προϋπάρχουσα επαγγελματικοποίηση του στρώματος των Ελλήνων διανοουμένων, που άρχισε να γίνεται αισθητή από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας. Η εξέλιξη αυτή πρόσφερε στους ενδιαφερόμενους προφανή πλεονεκτήματα, αφού διευκόλυνε την προβολή τους, προωθούσε την οικονομική τους εξασφάλιση και άνοιξε το δρόμο για την πλατύτερη αναγνώρισή τους. Αλλά στο χώρο της λογοτεχνίας, ιδιαίτερα, η επαγγελματικοποίηση αποδείχτηκε δίκικο μαχαίρι, για λόγους αρκετά ευπρόσδεκτους, που όμως άργησαν να γίνουν αντιληπτοί από τους λογοτέχνες μας. Γιατί η επαγγελματικοποίηση δεν σήμαινε μόνο περισσότερες ευκαιρίες αποκατάστασης και ανόδου, αλλά και συμμόρφωση του συγγραφέα με τους κανόνες της αγοράς, δηλαδή ανταγωνισμό με κριτήριο την εμπορικότητα. Και μάλιστα, τη στιγμή που ο ανταγωνισμός αυτός δεν ερχόταν μόνον από τους ομότεχνους συνέλληνες, αλλά και από την ξένη, κυρίως τη δυτική λογοτεχνία (πολύ πιο εξοικειωμένη με τα προβλήματα του νέου τρόπου ζωής, που άρχισε να επικρατεί και στην Ελλάδα), καθώς και από τα πολύ πιο ελκυστικά και δημοφιλή μέσα του κινηματογράφου και της τηλεόρασης.

Η εναγώνια προσπάθεια της μεταπολιτευτικής επαγγελματικοποιημένης λογοτεχνίας μας να επιπλεύσει σφραγίζει τη φυσιολογική της και ταυτόχρονα φανερώνει τους περιορισμούς και τα αδιέξοδα της σημερινής διανοήσής μας. Γιατί η μάχη για την επιβίωση δεν δίνεται μόνο στο χώρο της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, αλλά (δυστυχώς για τη μεγάλη πλειονότητα των συγγραφέων μας) κυρίως στον χώρο της παραγωγής, δηλαδή κρίνεται πρώτιστα από την εμπορευσιμότητα του ίδιου του λογοτεχνικού προϊόντος. Οι λογοτέχνες μας αγνόησαν στην αρχή αυτό το πρόβλημα, κατόπιν προσπάθησαν να το παρακάμψουν, καταφεύγοντας στην πρόθυμη αγκαλιά του κράτους, και τέλος, όταν το ξαναβρήκαν μπροστά τους, προσπάθησαν να το λύσουν με τη μίμηση ξένων προτύπων ή με τον αχαλίνωτο εκχυδαϊσμό.

Έχει ενδιαφέρον να εξετάσουμε τα ίχνη που άφησαν στη μεταπολιτευτική λογοτεχνία μας αυτές οι διαδοχικές επιλογές, γιατί ρίχνουν άπλετο φως στο πρόβλημα της σχέσης του σύγχρονου Έλληνα συγ-

γραφέα με τον κόσμο του και το κοινό του, το πρόβλημα μ' άλλα λόγια της ικανότητας του συγγραφέα να εκφράσει τον παλμό της σημερινής ελληνικής κοινωνίας, να αρθρώσει τις αγωνίες της, να αποκρυσταλλώσει τις εμπειρίες της και να ανασύρει από την αφάνεια τα σπέρματα μελλοντικών εξελίξεων.

Τα πρώτα χρόνια μετά την κατάρρευση της δικτατορίας δέσποσε στη λογοτεχνία μας ένα φαινόμενο πολύ γνωστό στη νεότερη ελληνική κοινωνία, που μπορούμε να το ονομάσουμε «ετεροχρονισμό». Γιατί στην Ελλάδα δεν ετεροχρονίζεται μόνον η ΑΤΑ. Πράγματα που έπρεπε να γίνουν σε μια ορισμένη χρονική στιγμή γίνονται συνήθως με 20-30 χρόνια καθυστέρηση. Στη λογοτεχνία, το αποτέλεσμα ήταν ότι, ενώ η ελληνική κοινωνία περνούσε από θεαματικές ανακατατάξεις που άλλαζαν άρδην τη φυσιολογία της, οι συγγραφείς δεν είχαν προλάβει ακόμα να χωνέψουν και να μιλήσουν για γεγονότα όπως το δεξιό κράτος του '50, ο Εμφύλιος, η Αντίσταση ή ακόμα και η Μικρασιατική καταστροφή. Αναπόφευκτα, τα γεγονότα αυτά κυριάρχησαν στο έργο των ώριμων, αλλά ως ένα βαθμό και των νεότερων συγγραφέων μας, σε βάρος αμεσότερων, πιο σημερινών προβλημάτων.

Από μια άποψη, αυτό δεν ήταν αρνητικό, τουλάχιστο στην αρχή, γιατί η αφομοίωση του ιστορικού παρελθόντος ήταν πρόβλημα ολοκλήρης της ελληνικής κοινωνίας και όχι μόνο των λογοτεχνών. Εξάλλου, αυτή την εποχή έφτασαν στο ελληνικό κοινό μερικές από τις πιο σημαντικές λογοτεχνικές καταθέσεις για τα γεγονότα της περιόδου 1936-1974². Σ' αυτή τη φάση, οι ιδιομορφίες του πολιτικοκοινωνικού κλίματος και το γενικότερο ενδιαφέρον για το πρόσφατο ιστορικό παρελθόν, ιδιαίτερα για την αριστερή άποψη γύρω από αυτό το παρελθόν, συγκάλυπταν το πρόβλημα της εμπορικότητας του επαγγελματικοποιημένου συγγραφέα: ήταν μια από εκείνες τις σπάνιες συγκυρίες όπου οι προβληματισμοί του λογοτέχνη συνείπταν με τις ανησυχίες ενός πλατιού κοινού. Η κοινωνική δυναμική που σύντομα θα έστελνε στο μουσείο της ιστορίας τον τύπο του λαϊκού (ή «προοδευτικού») συγγραφέα κρυβόταν στο εκτυφλωτικό φως που εξέπεμπε αυτή η θρυλική μορφή στο απόγειο της δόξας της.

Γιατί ακόμα και σ' εκείνη την ευτυχημένη φάση υπήρξαν σημάδια ότι η στρόφη των λογοτεχνών μας προς το παρελθόν δεν ήταν πάντα απρόσμηκτη από κίνητρα που δεν είχαν καμιά σχέση με τις ανησυχίες του κοινού. Η ανακάλυψη πως η «αριστερή εκδοχή» έχει σπουδαίο εμπορικό αντίκρουσμα και η «αριστερή

ταυτότητα» μπορεί ν' ανοίξει πολλές πόρτες νόθευσε μοιραία τον πηγαίο χαρακτήρα του ενδιαφέροντος των λογοτεχνών για την παραγμένη ιστορία των τελευταίων δεκαετιών και παρέτεινε την ενασχόληση μαζί τους πέρα από τα φυσιολογικά όρια. Διαβάζοντας σήμερα από κάποια χρονική απόσταση τα σχετικά έργα που γράφτηκαν σ' εκείνη την περίοδο, εντυπωσιαζόμαστε από τη βιασύνη, την προχειρότητα, την εγκεφαλικότητα, την επίπλαστη μελοδραματικότητα και τον διδακτισμό που διακρίνει τα περισσότερα από αυτά και απορούμε πώς είναι δυνατό να εξυμνηθούν τόσο στον καιρό τους.

Γύρω στο 1980 είχε γίνει πια φανερό πως το κεφάλαιο (και με τις δυο σημασίες της λέξης) «Αντίσταση - Εμφύλιος - Μετεμφυλιακή περίοδος» είχε πια εξαντληθεί για τους λογοτέχνες μας, τόσο ως πηγή έμπνευσης όσο και ως μέσο επιβολής. Το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού είχε ήδη αρχίσει να διαχέεται σ' άλλα είδη λογοτεχνίας. Αν εξαιρέσουμε τα πολύ μεγάλα ονόματα της λογοτεχνίας μας, που διαιωνίζουν την επιτυχία τους κυρίως χάρη στη δύναμη της αδράνειας, για τους περισσότερους άλλους αναγνωρισμένους λογοτέχνες αυτή η μεταστροφή του κοινού ήταν ένα είδος σοκ, που δεν το ξεπέρασαν ως σήμερα. Ο ανταγωνισμός του κινηματογράφου, της τηλεόρασης, της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας, του Μπουκόφσκι, του Κέρουακ, της Γιουρσενάρ, του Καλβίνο αρχίζει να γίνεται καταθλιπτικά αισθητός. Οι Έλληνες λογοτέχνες φαίνονται ανίκανοι ν' απαντήσουν σ' αυτή την πρόκληση. Είναι ενδεικτικό ότι από το 1979 ως σήμερα δεν έχει εμφανισθεί ούτε ένα μυθιστόρημα που να χαρακτηρίστηκε ή να μπορούσε να χαρακτηριστεί «μείζον», έστω και με τα κριτήρια της τρέχουσας κριτικής³.

Ενώ μια μικρή μερίδα πεζογράφων⁴ αποφασίζει τελικά να δεχτεί την πρόκληση και να προσπαθήσει να αφουγκρασθεί το σφυγμό της νέας ζωής, οπωσδήποτε χωρίς πολύ εντυπωσιακά αποτελέσματα ως τώρα, ενώ μερικοί άλλοι καθορίζουν μια προσωπική, κάπως ελεγειακή, αλλά πάντως σαφή στάση απέναντι στον κόσμο που χάνεται⁵, η μεγάλη πλειονότητα δείχνει να μπηκε στη νέα δεκαετία χωρίς ιδέες, χωρίς σκιρτήματα, χωρίς επιλογές, χωρίς καν τη, όχι σπάνια γόνιμη, απόγνωση που γεννιέται από το γκρέμισμα των παλιών θεθαισιτήτων. Αν το κοινό μπορούσε να τους ρωτήσει για ποιο τάχα λόγο θα έπρεπε ν' αγοράσει τα βιβλία τους, σίγουρα θα περιέρχονταν σε πολύ μεγάλη αμηχανία. Η επαγγελματική υποστάση των λογοτεχνών που δεν πρόλαβαν να καθιερωθούν πριν τελειώσει η πρώτη «ηρωική» φάση της

μεταπολίτευσης άρχισε να κινδυνεύει άμεσα.

Για όλους αυτούς τους λογοτέχνες η νίκη της «Αλλαγής» το 1981 ήταν ο από μηχανής θεός, σανίδα σωτηρίας ή, πιο σωστά ίσως, μια ανέλπιστη αναβολή χρεωκοπίας. Η έμφαση που έδωσε η νέα κυβέρνηση στην «κουλτούρα», η κρατική στοργή για τους πνευματικούς δημιουργούς, η μαζική εισβολή των συγγραφέων στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο, η συνεργασία τους σε κινηματογραφικές ταινίες που χρηματοδοτούνταν από το κράτος, όλα αυτά οδήγησαν σε μια τεχνητή και επιφανειακή πολιτιστική ακμή, που για μερικά χρόνια έκρυψε το κενό, την έλλειψη πνοής και νέων ιδεών. Το κράτος έδινε ουσιαστικά δουλειά στους συγγραφείς, αναλάμβανε να ενισχύει και να προβάλλει το έργο τους, ανεξάρτητα από την απήχυσή του στο κοινό, για το οποίο προοριζόταν. Η «αριστερή ταυτότητα», για την οποία μιλήσαμε πιο πάνω, διαζεύχθηκε οριστικά από το περιεχόμενο και τη λειτουργία του έργου, έγινε απροκάλυπτα πια άλλοθι και δικαιολογητικό για τη συμμετοχή στις ευλογίες του κρατικού κορβανά. Απαλλαγμένοι από την ανάγκη να λογοδοτούν σ' ένα κοινό και σε μια πραγματικότητα, οι συγγραφείς μπορούσαν να γράφουν και να λένε ό,τι περνούσε απ' το μυαλό τους, βέθαιο πως θ' αμείβονταν γι' αυτό. Η λογοτεχνική παραγωγή των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του '80 είναι απίστευτα φτωχή σε ποιότητα, πρωτοτυπία και προσωπικότητα (άλλωστε οι περισσότεροι αναγνωρισμένοι λογοτέχνες ασχολούνται σ' αυτή την περίοδο περισσότερο με την τηλεόραση, τον κινηματογράφο ή τις δημόσιες σχέσεις παρά με το γράψιμο). Θα ήταν πολύ δύσκολο ν' απαντήσει κανείς στο ερώτημα για ποιο πράγμα γράφουν οι Έλληνες λογοτέχνες σ' αυτό το διάστημα.

Δεν ήταν ανάγκη να εκδηλωθεί η μεγάλη οικονομική κρίση του 1985 για να φανούν τα όρια αυτού του ειδύλλιου ανάμεσα στους λογοτέχνες μας και το κράτος (τουλάχιστο τα όρια της φάσης του «παράφορου πάθους»). Η ίδια η προσπάθεια των Ελλήνων λογοτεχνών να επιδοθούν στα κατ' εξοχή λαϊκά μέσα της τηλεόρασης και του κινηματογράφου έδειξε πόσο οριστικό είναι το διαζύγιο ανάμεσα σ' αυτούς και το πλατύ κοινό. Τα ατέλειωτα χασμουρητά που προκάλεσαν σ' εκατομμύρια τηλεθεατές τα ελληνικά σήριαλ της περιόδου 1981-85 είναι ίσως το μόνο πράγμα, για το οποίο θα τα θυμάται κανείς έπειτα από μερικά χρόνια. Οι δράστες αυτών των παραγωγών κατηγορήσαν το κοινό για έλλειψη παιδείας, αναισθησία, χυδαίο γούστο κλπ., αλλά είχαν άδικο: στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων το

κοινό αντέδρασε σωστά, γιατί ξέρεi τις προδιαγραφές και τις απαιτήσεις ενός μέσου όπως η τηλεόραση πολύ καλύτερα από τους διανοούμενους. Οπωσδήποτε, αυτή η εποχή φαίνεται πως πλησιάζει στο τέλος της. Όχι όμως μαζί της και η κρίση της ελληνικής λογοτεχνίας, στην προσπάθειά της να επιζήσει ως εμπορεύσιμο είδος.

Γιατί τον τελευταίο καιρό πολλοί συγγραφείς μας, παλιότεροι και νεότεροι, φαίνεται ότι προσπαθούν να εξασφαλίσουν την εμπορική επιτυχία τους με καινούργιες λογοτεχνικές τεχνικές, που ωστόσο δεν υπόσχονται γόνιμες διεργασίες στον λογοτεχνικό μας χώρο. Οι Έλληνες λογοτέχνες επιστρέφουν στο βιβλίο, όχι όμως και στον κόσμο. Αφού για δεκαετίες ολόκληρες χάραζαν μια αδικαιολόγητα άκαμπτη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στη «γνήσια» λογοτεχνία και την «παραλογοτεχνία», καταφεύγουν τώρα στις πιο ακραίες και χειρότερες μορφές της τελευταίας — τον σεξισμό και ένα χυδαίο, θάρβαρο νατουραλισμό — για να αγγίξουν το πλατύ κοινό (που ωστόσο, είναι σχεδόν βέθαιο πως τελικά θα προτιμήσει μάλλον τους γνήσιους εκφραστές αυτού του είδους).

Η εντελώς νέα γενιά των λογοτεχνών μας, αυτών που δεν έχουν πατήσει ακόμα τα 30, μιλάει βέθαιο για ένα κόσμο πραγματικό και σημερινό, ολότελα διαφορετικό από εκείνο, μέσα στον οποίο διαμόρφωσαν τις ευαισθησίες τους τα καθιερωμένα ονόματα της λογοτεχνίας μας. Από αυτή την άποψη οι συγγραφείς αυτής της γενιάς⁶ είναι απαλλαγμένοι από την παρελθοντολογική ομφαλοσκοπία ή την ακατάσχετη λογοκοπία των παλιότερων. Αλλά ως τώρα μιλάνε μόνο για μεμονωμένες, αν όχι περιθωριακές ομάδες της ελληνικής κοινωνίας, η οπτική τους είναι μάλλον περιορισμένη και δύσκολα μπορεί να πει κανείς ότι είναι κοντά σε συνθέσεις που θ' αφορούσαν κάποιο ευρύτερο κοινό. Το χειρότερο όμως είναι ότι οι αμερικανικές επιδράσεις που έχουν δεχτεί (απόλυτα θεμιτά, κατά τα άλλα), είναι ακόμα αναφομοιωτές: διαβάζοντας π.χ. τα βιβλία τους πέφτει κανείς συχνά σε περι-

γραφες χειρονομιών και κινήσεων που είναι τυπικά αμερικάνικες. Δεν ξέρουμε βέθαιο αν αυτό είναι πρόβλημα των ίδιων των συγγραφέων ή της σημερινής ελληνικής κοινωνίας. Οπωσδήποτε όμως, μια και μιλάμε για εμπορικότητα, δεν είναι άραγε λογικό να έχει το πρωτότυπο μεγαλύτερη πέραση από τις απομιμήσεις του;

Συμπερασματικά, η (αναπόφευκτη) σύγκρουση του Έλληνα επαγγελματία συγγραφέα με τους αμειλίχτους νόμους της αγοράς αποβαίνει, ως τώρα, σε βάρος του συγγραφέα και κυρίως σε βάρος της ελληνικής λογοτεχνίας. Για να κερδίσουν τελικά τη μάχη οι Έλληνες λογοτέχνες θα πρέπει να αναθεωρήσουν τις αξίες και τις τεχνικές τους και, ίσως, να εγκαταλείψουν αρκετές διανοητικές και κοινωνικές συνήθειές τους. Κάτι τέτοιο δεν είναι και πολύ εύκολο, αφού οι περισσότεροι συγγραφείς μας φαίνεται ότι αντιπαθούν την προσπάθεια. Αλλά για όσους ζητούν την εύκολη επιτυχία, ισχύει πάντα η ρήση του Ρισελιέ: «Τίποτα δεν επιτυγχάνεται πιο εύκολα από την αποτυχία»...

Δημοσθένης Κούρτοβικ

Σημειώσεις

1. Βλ. Σχολιαστής, τεύχη 21, 22.
2. Όπως π.χ. *Το κιβώτιο του Αρη* Αλεξανδρου και το *Αντιποίησης αρχής* του Αλεξανδρου Κοτζιά.
3. Αντίθετα, στην περίοδο 1972-79 δημοσιεύθηκε, εκτός από τα δυο παραπάνω έργα, τουλάχιστον άλλο ένα μυθιστόρημα που σίγουρα πρέπει να θεωρηθεί «μείζον». Το *διπλό βιβλίο* του Δημητρη Χατζή, ίσως το μόνο μεταπολιτευτικό μυθιστόρημα που επιχειρεί μια συνολική θεώρηση της σημερινής Ελλάδας και μια σύνθεση των αντιφάσεων της.
4. Με χαρακτηριστικότερο ίσως εκπρόσωπο τον Μένη Κουμανταρέα.
5. Κυριότερος εκπρόσωπος αυτής της τάσης είναι ο Γιώργος Ιωάννου, που χειρίστηκε την ελληνική γλώσσα γοητευτικότερα από κάθε άλλο μεταπολεμικό λογοτέχνη μας κι αυτή είναι η κυριότερη συμβολή του στη νεότερη λογοτεχνία μας.
6. Χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι αυτής της κατηγορίας είναι ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος και ο Πέτρος Τατσόπουλος.

Το άγνωστο κείμενο

Οι παράξενα επίκαιρες «κρατικοσυνδικαλιστικές» απόψεις που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος είναι του σύντροφου Τρότσκι, από το βιβλίο του *Τρομοκρατία και κομμουνισμός*, που εκδόθηκε το 1920. Ζητούμε συγγνώμη για τη δυσάρεστη έκπληξη που ίσως επιφυλάξαμε σε μερικούς. Δεν σκανδαλοθηρούμε. Απλώς ψάχνουμε να βρούμε τις ρίζες σημερινών πολιτικών και πολιτιστικών φαινομένων στη σκέψη των πατέρων του σοσιαλισμού, επιστημονικού και μη. Λόγου χάρι, η δήλωση του πρωθυπουργού πριν από κάμποσο καιρό ότι οραματίζεται ένα σοσιαλισμό τύπου Σαίν-Σιμόν, Φουριέ κλπ. μας παρακίνησε να ξαναδιαβάσουμε το έργο του Φουριέ. *Θεωρία των τεσσάρων κινήσεων και των γενικών πεπρωμένων* και, ομολογουμένως, αυτό μας βοήθησε να καταλάβουμε καλύτερα τα όσα συμβαίνουν γύρω μας σήμερα. Λίγα παραδείγματα αρκούν για να δείξουν τη διεισδυτικότητα και την επικαιρότητα της σκέψης του Φουριέ:

Το κύτταρο της ιδανικής σοσιαλιστικής κοινωνίας, το λεγόμενο «φαλανστήριο», θ' αποτελείται από 2.000 ανθρώπους, (σε τóσους ακριβώς τύπους ανέλυσε ο Φουριέ τον ανθρώπινο χαρακτήρα, όχι παίζουμε). Κάθε άνθρωπος θα μπορεί ν' αλλάζει δουλειά πολλές φορές τη μέρα, ανάλογα με τα κέφια του, κι

ανάλογα με τα κέφια του πάλι θα μπορεί να μη δουλεύει καθόλου. Οι δυσάρεστες δουλειές, όπως η σφαγή ζώων και η εκκένωση βόθρων, θ' ανατίθενται στα παιδιά, που τους αρέσει να παίζουν μες στη βρώμα. Η ακρίβεια αυτών των προβλέψεων είναι εντυπωσιακή, έστω κι αν δεν φαίνεται πάντα με την πρώτη ματιά (φαίνεται όμως αν π.χ. θυμηθούμε πώς παίζουν τα «παιδιά» των ΜΑΤ και των ΜΕΑ).

Ιδιαίτερη εντύπωση όμως μας έκανε μια άλλη λεπτομέρεια από την οργάνωση της κατά Φουριέ σοσιαλιστικής κοινωνίας, που την επικαιρότητά της δεν χρειάζεται να την υπογραμμίσουμε:

Τα μπορντέλα, λέει ο Φουριέ, θα είναι από τους πιο σεβαστούς θεσμούς της νέας τάξης πραγμάτων!

Έχουμε λάβει πολλά βιβλία και περιοδικά από αναγνώστες μας. Τους ευχαριστούμε και επιφυλασσόμαστε να τα παρουσιάσουμε στο μέλλον. Θέλοντας να αποφύγουμε την πεπατημένη του στίλ «Λάβαμε τα παρακάτω βιβλία...», προσπαθούμε να σχηματίσουμε μια συνολικότερη και βαθύτερη εικόνα για τον έντυπο λόγο που δημοσιεύεται στην Ελλάδα, πριν προχωρήσουμε σε μια ουσιαστικότερη παρουσίασή του. Παρακαλούμε λοιπόν τους αναγνώστες μας να κάνουν λίγη υπομονή.

«Ήρεμη ποίηση που δεν ενοχλεί γράφω τώρα τι κατάλαβα φωνάζοντας τόσα χρόνια».

Πάνος Θεοδωρίδης

«Η ένδοξη Ρώμη σε περίμενε τόσοι αιώνες σε προφητείες έλεγε τον ερχομό σου και συ αφομοιώθηκες;»

Μιχάλης Κατσαρός

ΠΙΝ ΑΠΟΦΑΣΙΣΩ να γράψω το άρθρο αυτό, προβληματίστηκα πολύ πάνω στο ερώτημα για το αν έχουμε το δικαίωμα να εισερχόμαστε στο χώρο της λογοτεχνίας από το παραπόρτι και όχι από την κύρια είσοδο που είναι η λογοτεχνική γραφή.

Επειδή όμως πιστεύω ότι η ιδεολογία είναι η «σκιά» του λογοτεχνικού έργου· επειδή πιστεύω ότι αυτό το τελευταίο μέσα στη μακαριότητα της ανεξαρτησίας του εγκλωβίζει όλες ή σχεδόν όλες τις ιδεολογικές ορέξεις του συγγραφέα, άσχετα από το αν τις αφήνει ή όχι να εκδηλώνονται ωμά· επειδή πιστεύω ότι από την εξαρση ή την κάμψη των ιδεολογικών ορμών στο λογοτεχνικό χώρο προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό η φυσιογνωμία των μεμονωμένων έργων και —καθώς είναι φυσικό— η φυσιογνωμία ολόκληρου του ψηφιδω-

σιακός ο Χατζής (λόγω της παλιάς αντίστασης) και ο Τσίρκας, αντιστασιακοί και ο Φραγκόπουλος και ο Αλέξανδρος Κοτζιάς. Και τα μπλέξαμε. Και εκεί πάνω πρέπει να γίνει το ξέμπλεγμα».

Η οξύτητα, με την οποία ο κ. Βασιλικός θέτει το ζήτημα, προκαλεί, καθώς είναι φυσικό, αντιδράσεις.

Στα δύο επόμενα τεύχη του περιοδικού φτάνουν οι διαμαρτυρίες της κ. Φούλας Χατζιδάκη (τ.26), του κ. Θ.Δ. Φραγκόπουλου, της κ. Τατιάνας Γκριτση-Μυλλιέξ και του κ. Νίκου Φωκά (τ.27).

Ο διαχωρισμός που πρότείνει ο κ. Βασιλικός αμφισβητείται σφοδρά. Οι επιστολογράφοι υποστηρίζουν κυρίως ότι μία τέτοια διαίρεση είναι ξεπερασμένη και ότι είναι τουλάχιστον άστοχο το να πρεσβεύει κανείς ότι η πολιτική ιδεολογία ενός συγγραφέα χαρακτηρίζεται από στασιμότητα.

Ο κ. Βασιλικός επανέρχεται στο τεύχος αρ. 28 του περιοδικού και απαντά ότι με το διαχωρισμό που έκανε δεν είχε σκοπό να προτείνει χοντροκομμένους χαρακτηρισμούς τύπου ουέστερν δηλ. καλοί-κακοί, άσπρο-μαύρο, δεξιοί-αριστεροί.

«Θέλησα μόνο να επισημάνω μια αναπόφευκτη ιστορικά αλλαγή χρώματος σε ορισμένους συγγραφείς με την επιβολή της δικτατορίας στον τόπο μας. Κάτι που είναι λογικό γιατί είναι διαλεκτικό και γιατί σαν μαρξιστής κι εγώ ο ίδιος και διαλεκτικός υλιστής δέχομαι την αλλαγή αυτή σαν προϋπόθεση

Η αποπολιτικοποίηση

τού· επειδή διακρίνω μια ιδεολογική κόπωση στον οργανισμό της ελληνικής λογοτεχνίας μετά τη δικτατορία, νομίζω ότι αξίζει τον κόπο να διακινδυνέψω μια παρόμοια «ανορθόδοξη» εξερεύνηση του χώρου.

Η αφορμή

Τελική αφορμή για το εγχείρημα στάθηκε μια διαπίστωση που έκανε ο κ. Βασίλης Βασιλικός σχετικά με την ιδεολογία μερικών συγγραφέων της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς και που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Η Λέξη» (Ιούλιος 1983, τ.25).

Μιλώντας εκεί για τον Στρατή Τσίρκα ο κ. Βασιλικός επισημαίνει:

«Πριν το '67, θυμάμαι, οι πεζογράφοι οι μεγαλύτεροι από μας ήταν χωρισμένοι σε δύο κατηγορίες: ήταν οι προοδευτικοί από τη μία και οι αντιδραστικοί από την άλλη. Για μας ήταν ξεκαθαρισμένα τα πράγματα. Στους προοδευτικούς ανήκαν ο Τσίρκας, ο Χατζής, ο Λουντέμης, ο Φραγκιάς, ο Κώστας Κοτζιάς και άλλοι που μπορεί να μου διαφεύγουν. Στους αντιδραστικούς ήταν ο Αλέξανδρος Κοτζιάς, ο Νίκος Κάσδαγλης, ο Ρόδης Ρούφος, ο Φραγκόπουλος και άλλοι πεζογράφοι που πήραν τη μεριά των χιτών, των δεξιών, όχι βέβαια ότι ήταν χίτες, αλλά με την έννοια ότι ήταν δεξιοί. Και οι άλλοι ήταν οι αριστεροί. Σαφή και καθορισμένα πράγματα. Τι έκανε η χούντα; Τα μπέρδεψε. Μας έβγαλε αντιστασιακούς τους δεξιούς και τους άλλους τους πέρασε ντούκου. Και έρχεται μια μεταπολίτευση σούπα όπου πλέον δεν ξέρεις πια για τι πράγμα μιλάς. Και ενώ πριν τα πράγματα ήταν σαφώς χωρισμένα, δηλαδή όχι με την έννοια του εμπολίου, αλλά ήταν τοποθετημένα καθαρά, μετά πολλοί απ' αυτούς που λέγαμε δεξιούς, περνώντας μέσα από την κολυμπήθρα του Σιλβάμ της δικτατορίας βγήκαν αναβαπτισμένοι «αντιστασιακοί». Και βρεθήκαμε σ' αυτή τη σύγχυση, όπου πλέον αντιστα-

της ανθρώπινης φύσης», γράφει ο κ. Βασιλικός.

Η παρεξήγηση (και μαζί μ' αυτή το ίδιο το πρόβλημα) μοιάζει να έχει λυθεί. Έχει όμως πραγματικά λυθεί; Μπορεί ποτέ ανώδυνα να λυθεί;

Ισχύει λοιπόν ή όχι ο διαχωρισμός των συγγραφέων σε αριστερούς και δεξιούς, σε προοδευτικούς και συντηρητικούς, αν θέλαμε να χρησιμοποιήσουμε ένα μονιμότερο, αλλά και ηπιότερο, χαρακτηρισμό.

Η δικτατορία έπαιξε και με ποιο τρόπο το ρόλο του καταλύτη για το διαχωρισμό αυτό που πριν ίσχυε με πιο ανάγλυφη μορφή απ' ό,τι σήμερα;

Για ν' απαντήσουμε στα ερωτήματα αυτά, θα χρειαστεί να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά και να αναζητήσουμε κάποιες μαρτυρίες παρά να στηριχτούμε σε συμπεράσματα «αναδρομικής ισχύος» που προσβάλλονται ευκολότερα από την αμφισβήτηση.

Η προφητεία του Κλέωνος Παράσχου

Μ' ένα πολύ σημαντικό κείμενο —που χρονολογείται ήδη από το 1927 και που το έφερε πρόσφατα στο φως ο κ. Μ.Μ. Παπαϊωάννου— τροφοδοτεί την οριοθέτηση του θέματος ο οξυδερκής κριτικός Κλέων Παράσχος («Μια ματιά στη λογοτεχνική μας κίνηση του 1927», περ. «Νέα Εστία», 1.1.1927).

Γράφει λοιπόν, με χαρακτηριστική τόλμη και σιγουριά, ο Παράσχος:

«Έχω την ιδέα ότι εφέτος ξεκαθαρίστηκε οριστικά στη λογοτεχνία μας ένα γνώρισμα που παρουσίασε τα τελευταία αυτά χρόνια και που ολοένα και καθαρότερα φανερωνόταν: ξεχώρισμα των λογοτεχνών μας (εκείνων τουλάχιστον στα έργα των οποίων φαίνονται ή διαφαίνονται και εξώτεχνες —ας τις πούμε έτσι για να γίνουμε πιο αντιληπτοί— ιδέες και τάσεις σε δύο στρατόπεδα: των ιδεαλιστών και των αντιιδεαλιστών). —Το ξεχώρισμα αυτό βέβαια το κάνω εντελώς grosso

modo, έχοντας υπόψη μου ότι στην περιοχή του πνεύματος όπου υπάρχουν αποχρώσεις μόνον (άτομα δηλαδή και όχι γένη ή ομάδες), τέτοια χοντρά ξεχωρίσματα δεν μπορούν να γίνουν, είναι πάντοτε τεχνητά και μάλιστα στην Ελλάδα, όπου ως γνωστόν οι άνθρωποι (από εγωισμό, από καχυποψία, από συμφεροντολογικό υπολογισμό, από πάθος και πείσμα) είναι περισσότερο παρά οπουδήποτε αλλού άτομα. σαλιγκαροί κλεισμένοι στο καυκί τους. Παρ' όλες ωστόσο τις αποχρώσεις που παρουσιάζουν μεταξύ των τα άτομα ενός και του αυτού στρατοπέδου, είναι γεγονός, αναμφισβήτητο γεγονός, οι εκδηλώσεις του οποίου γίνονται ολοένα πυκνότερες, ότι οι ελληνες λογοτέχνες εχώρισαν (και όσοι δεν εχώρισαν τείνουν να χωρίσουν), σε δύο στρατόπεδα, στους ιδεαλιστές και στους αντιιδεαλιστές. Και ο χωρισμός αυτός είναι και θα γίνεται, όσο περνά ο καιρός τόσο βαθύς, ώστε καθόλου απίθανο να πάρει την οξύτητα που πήρε άλλος μεταξύ δημοτικιστών και καθαρευουσιάνων. Ίσως και μεγαλύτερη μάλιστα, την μεγαλύτερη δυνατή, αφού κάτω από τον αγώνα των ιδεών θα κρύβεται αιγώνας τάξεων».

Οι παρατηρήσεις του Κλέωνος Παράσχου, τόσο συγγενικές άλλωστε μ' αυτές του κ. Βασιλικού που προαναφέραμε, έχουν ιδιαίτερη αξία.

Ποιητής και κριτικός με σπάνια ευαισθησία, ο Κλέων Παράσχος (1894-1964), γνώριζε άριστα τα λογοτεχνικά πράγματα της εποχής του. Ήταν, εξάλλου, μια ιδιοσυγκρασία που θα μπορούσε εύκολα να ικανοποιηθεί με τους αισθητικούς και μόνο όρους ενός λογοτεχνήματος. Γι' αυτό και πολύ δύσκολα θα μπορούσε κανείς να του προσάψει ιδεολογική προκατάληψη. Ό,τι οδήγησε τον Παράσχο σ' αυτή την πρώιμη διαπίστωση για το διαχωρισμό των λογοτεχνών σε ιδεαλιστές και αντιιδεαλιστές (= μαρξιστές) κατάγεται από την εντιμότητα και την οξυδερκεία του.

Βρισκόμαστε στα 1927, δέκα μόλις χρόνια από την

του οπλοστάσιου με πολλά και ισχυρά λογοτεχνικά ταλέντα, που, συσπειρωμένα κυρίως γύρω από το περιοδικό «Νέα Γράμματα», θα κυριαρχήσουν στα γράμματα και θα προσπαθήσουν να επιβάλουν, μαζί με τ' άλλα, και έναν ιδεολογικό μονόλογο.

Αληθινός κέρθερος αυτής της ιδεολογικής μονοκαλλιέργειας στο χώρο της λογοτεχνίας θα «αναδειχθεί» ο Ανδρέας Καραντώνης, ο οποίος, χωρίς αναστολές, καταδικάζει έργα και ανθρώπους, επειδή τολμούν να διαφωνούν με τα ιδεολογικά (εκείνος τα μεταμφιέζει σε αισθητικά) γούστα της λογοτεχνικής ομάδας που ο ίδιος υποστήριζε.

Ο ποιητής που γνώρισε σε κάθε της έξαρση την εμπάθεια και την κακεντρέχεια του Καραντώνη είναι ο Γιάννης Ρίτσος. Μονάχα μετά την εμφάνιση του ποιήματος «Η σονάτα του σεληνόφωτος» (1956), ο Καραντώνης αρχίζει να ανέχεται⁵ τον Ρίτσο. Αλλά, στο μεταξύ, είκοσι ακριβώς χρόνια πριν, ο ποιητής του «Επιτάφιου» έχει κατορθώσει να σπάσει τον κλοιό των «Νέων Γραμμάτων», να ξεγελάσει τον Καραντώνη, και να δημοσιεύσει στο παραπάνω περιοδικό ποιήματα με το ψευδώνυμο Κώστας Ελευθερίου.

Η κρυφή αυτή διείσδυση του Ρίτσου στο αισθητικό περιβάλλον των «Νέων Γραμμάτων» αποδειχνει δύο πράγματα: πρώτα ότι ο χωρισμός των λογοτεχνών σε δύο διαφορετικά ιδεολογικά στρατόπεδα είναι χειροπιαστός και διόλου χονδροειδής, όπως φοβόταν ο

στον έλεγχο της ορθοδοξίας στα προβλήματα τέχνης και πολιτισμού⁸.

Η αντιπαράθεση τείνει σχεδόν να αλλοιώσει τον ιδεολογικό διάλογο και να τον μετατρέψει σε δύο ιδεολογικούς μονόλογους. Από τη μια, ο υποκριτικός αισθητισμός του συντηρητικού στρατοπέδου, που μάταια προσπαθεί να συγκαλύψει τις αγεφύρωτες αισθητικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα μέλη του ιδεολογικού συνεταιρισμού του και να εμφανιστεί ως «σχολή»⁹.

Από την άλλη, ο ωμός σοσιαλιστικός ρεαλισμός του προοδευτικού στρατοπέδου, που αφήνει ανεκμετάλλευτα γόνιμα κινήματα, όπως ο υπερρεαλισμός, και που τα χαρίζει απερισκεπτα στο αντίπαλο στρατόπεδο.

Σε στιγμές, όμως, αμοιβαίας ειλικρίνειας από το ρήγμα αυτό θα ξεφυτρώσει ένας γόνιμος διάλογος, που, δυστυχώς, θα διακοπεί ξαφνικά με τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936. Οι «Νέοι Πρωτοπόροι» θα κλείσουν και η σοσιαλιστική παράταξη θα φιωθεί ολοκληρωτικά με τον «Περί τύπου» νόμο (22.2.1938) του Μεταξά. Αντίθετα, τα «Νέα Γράμματα» θα επιβιώσουν μέσα στη δικτατορία και η λογοτεχνία του αστισμού θα κυριαρχήσει, πληρώνοντας όμως κι αυτή, με τη σειρά της, την κυριαρχία της με παραπληνίσεις και διανοητικούς ακρωτηριασμούς¹⁰.

Η αδιαμφισβήτητη κυριαρχία των συντηρητικών λο-

της ελληνικής λογοτεχνίας

Οκτωβριανή Επανάσταση. Οι σοσιαλιστικές ιδέες εξαπλώνονται με γρήγορο ρυθμό στην Ελλάδα και αρχίζουν να γίνονται ρεύμα λαϊκό².

Το ΚΚΕ, ιδρυμένο από το 1918 ως ΣΕΚΕ, στις εκλογές της 7ης Νοεμβρίου 1926, που διεξάγονται λίγους μήνες μετά από την πτώση της δικτατορίας του Πάγκαλου, θα σημειώσει μια σημαντική επιτυχία. Θα συγκεντρώσει 41.982 ψήφους (4,38%) και θα στείλει για πρώτη φορά, δέκα κομμουνιστές βουλευτές στη Βουλή των Ελλήνων³.

Στο χώρο του πνεύματος, η γλωσσική διαμάχη θρискεται πάντοτε στο προσκήνιο. Μεγάλο μέρος των δημοτικιστών, μετά από τη μικρασιατική καταστροφή, στρέφεται προς τ' αριστερά. Ο κορυφαίος διανοητής Δ. Γληνός, ένας από τους πρωτεργάτες του «Εκπαιδευτικού Όμιλου», εγκαταλείπει το βενιζελισμό και υιοθετεί το μαρξισμό.

Οι ανακατάξεις αυτές δονούν σφοδρά τον «Εκπαιδευτικό Όμιλο». Η αντιπαλότητα ανάμεσα στα δύο ρεύματα του δημοτικισμού, το συντηρητικό και το σοσιαλιστικό, οδηγεί το σωματείο σε διάσπαση⁴, το Μάρτιο του 1927, δύο μόλις μήνες μετά από τη δημοσίευση του άρθρου του Κλέωνος Παράσχου στη «Νέα Εστία».

Βλέπουμε λοιπόν ότι ο Παράσχος δεν είναι μόνο οξυδερκής, αλλά και προφητικός. Η διγλωσσία περνάει πια στο χώρο των σημερινών. Γίνεται ιδεολογική.

Ο ιδεολογικός μονόλογος της γενιάς του τριάντα

Στα αμέσως επόμενα χρόνια το ιδεολογικό αυτό χάσμα ανάμεσα στους λογοτέχνες θαθαίνει περισσότερο.

Με την εμφάνιση της περίφημης γενιάς του '30 το συντηρητικό στρατόπεδο εφοδιάζει το πνευματικό

Παράσχος, και έπειτα ότι οι επιφυλάξεις του επίσημου κριτικού της γενιάς του '30 απέναντι στο έργο του Ρίτσου δεν είναι ασφαλώς αισθητικού χαρακτήρα.

Για να πεισθούμε εντελώς για την απομόνωση που είχε επιβάλει στον Ρίτσο η λογοτεχνική ομάδα των «Νέων Γραμμάτων», ας ακούσουμε και τη μαρτυρία του νηφάλιου κ. Κίμωνος Φράιερ⁶: «Η φιλία μου με το Σεφέρη ήλθε σε πλήρη άνθιση όταν, ένα καλοκαίρι, ήλθε στο Παρίσι, όπου τότε ζούσα και κάναμε διακοπές μαζί. Κυρίως μέσω των συστάσεών του έμαθα καλά τον κύκλο των φίλων με τους οποίους συνδεόταν και άρχισα να μεταφράζω έργα τους. Είχα γνωρίσει τους Σικελιανό, Αντωνίου, Ελύτη, Γκάτσο, Εμπειρίκο, Σαχτούρη, Παπατσώνη, Εγγονόπουλο και Καραντώνη. Τον ίδιο περίπου καιρό γνώρισα και τον Μάτσα, Βρεττάκο και Δεκαβάλλε. Κατά ένα περίεργο τρόπο, κανένας ποτέ δεν μου ανέφερε το όνομα του Καζαντζάκη ή του Ρίτσου. Νομίζω, όμως, πως από τότε έχω ξεπληρώσει το χρέος μου απέναντι στον Ρίτσο, δίνοντάς του τη θέση που του αξίζει στη «Σύγχρονη Ελληνική ποίηση». Πέρυσι εκδόθηκε μια διγλωσση παρουσίαση των 122 καινούργιων ποιημάτων του, με τίτλο «Γραφή Τυφλού», σε δική μου μετάφραση και με μια εισαγωγή που έγραψα».

Καθένας μπορεί εύκολα να θγάλει τα συμπεράσματά του. Εκείνο, ωστόσο, που προκύπτει με απόλυτη βεβαιότητα είναι το ότι τα δύο στρατόπεδα δεν είναι καθόλου διαλλακτικά το ένα προς το άλλο. Το μεν συντηρητικό, με κεντρικό θήμα το περιοδικό «Νέα Γράμματα», προφασίζεται λόγους αισθητικούς (που είναι στην πραγματικότητα ιδεολογικοί), για να κρατήσει μια στάση αρνητική απέναντι στους λογοτέχνες της αριστεράς, το δε προοδευτικό, με κεντρικό θήμα το περιοδικό «Νέοι Πρωτοπόροι»⁷, επιδιέχεται στην προπαγάνδισή της κομματικής γραμμής, στο ανελέητο σφυροκόπημα των σοσιαλφασιστών και

γοτεχνών σ' όλη τη διάρκεια της δικτατορίας του Μεταξά δε θα σταθεί ικανή να τους εξασφαλίσει και την ενότητα. Καθώς μαρτυρεί ο Βάσος Βαρίκας⁸, εκεί γύρω στις παραμονές του Β Παγκοσμίου Πολέμου, οι «υπερφυσικοί μπεμπέδες» της γενιάς του τριάντα έχουν διασπαστεί σε μια πλειάδα από μικρά φέουδα, το καθένα από τα οποία έχει τους δικούς του νόμους και την ιδιαίτερή του ιεραρχία. Και προσθέτει ότι ανάμεσα σ' αυτά τα φέουδα καμιά επικοινωνία δεν είναι δυνατή.

Αν η επικοινωνία ανάμεσα σε φέουδα («κλίκες» θα τα ονομάζαμε σήμερα) του ίδιου ιδεολογικού προσανατολισμού είναι αδύνατη, είναι εύκολο να συμπεράνει κανείς ότι η επικοινωνία ανάμεσα στα δύο στρατόπεδα, στο συντηρητικό και το προοδευτικό, είναι κάτι παραπάνω από αδύνατη. Είναι αδιανόητη.

(Το δεύτερο μέρος στο επόμενο τεύχος)

Βαγγέλης Κάσος

1. Βλ. Μ.Μ. Παπαϊωάννου, «Βάρναλης και γενιά του τριάντα», περ. «Νέα εποχή», Νιόβρης 1983 – Φλεβάρης 1984, τ. 163-164, τώρα και στον τόμο «Κώστας Βάρναλης», Μελέτες, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή 1984.

2. Βλ. Αγγελου Ελεφάντη, «Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης – ΚΚΕ και αστισμός στον μεσοπόλεμο», εκδόσεις Θεμέλιο 1979, σ. π.

3. Βλ. Αλεξ. Αργυρίου, εισαγωγή στον τόμο «Νεωτερικοί ποιητές του μεσοπολέμου», εκδόσεις Σοκόλη 1979.

4. Βλ. Μανό Βίττι, «Η γενιά του τριάντα – Ιδεολογία και μορφή», εκδόσεις Ερμής 1979.

5. «Οι ποιητές κι εγώ», περ. «Τομές», τ. 58 Μάρτης 1980.

6. Το περιοδικό «Νέοι Πρωτοπόροι» εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1930 από τον Πέτρο Πικρό με την επωνυμία «Πρωτοπόροι». Την επόμενη χρονιά, το Κόμμα αναλαμβάνει την ποδηγητική του περιόδικου, μετονομάζοντάς το, στη συνέχεια, σε «Νέους πρωτοπόρους».

7. Βλ. Αγγελου Ελεφάντη, σ. π.

8. Βλ. Θ.Δ. Φραγκοπούλου, «Ιδεολογικοί προσανατολισμοί της Γενιάς του Τριάντα», περ. «δωμά», Καλοκαίρι – Φθινόπωρο 1984.

9. Βλ. Μανό Βίττι, σ. π.

10. Βλ. Βάσου Βαρίκα, «Η μεταπολεμική μας λογοτεχνία» (1939), 6 έκδοση Πλέθρον 1979.

μαμάκα
κάνω την προσευχή μου
και μου βγαίνει στα μάτια ένα μαύρο σκοτεινό
σα κέρατο
που με τρυπάει
(ανοίγοντας το πρόγραμμα της παράστασης)

ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ του 1985 ιδρύεται στην Αθήνα μία μη κερδοσκοπική Θεατρική Εταιρεία που για την επωνυμία της δανείζεται το όνομα ενός πειρατικού πλοίου του 1580: «διπλούς Έρω».

Στις 9 Μαΐου του 1983, τέσσερις μήνες μετά την ίδρυσή του, ο «διπλούς Έρω» δίνει σ' ένα εγκαταλελειμένο εργοστάσιο παρκέτων, το ΔΡΥΑΣ, την πρώτη του παράσταση βασισμένη στο θεατρικό έργο του J. Arden «Ο χορός του λοχία Μασγκρέθ». Χώρος μη θεατρικός, ειδικά επιλεγμένος — σχεδόν με κινηματογραφικά κριτήρια — να αποκαλύπτει σαν ατμόσφαιρα και σαν εικόνα τον δραματικό πυρήνα του έργου.

Τον Γενάρη του '84 άρχισαν οι πρόβες για μια παράσταση βασισμένη σε δυο κείμενα του H. Pinter, «Ο Εραστής» και «Νύχτα». Δραματικός πυρήνας των κειμένων οι σχέσεις των ανθρώπων μέσ' απ' το γάμο. Μικρές εμβόλιμες πράξεις με μάσκες και μαριονέτες, κείμενα που κατηύθυναν το θέμα σε μια δική μας οπτική γωνία, σιωπές, για να φτάσει η όλη παράσταση μέσα από ένα φιλμ μικρού μήκους στη συμβολική απογραφή του ερωτικού φαινομένου.

Η εμπειρία από τη δουλειά μας πάνω σ' αυτά τα κείμενα του Arden και του Pinter έδρασε σαν μια πρώτη συνειδητοποίηση του αισθητικού μας στίγματος. Στοιχεία αυτής της αισθητικής είναι:

Ο χώρος: Η ιδέα της παράστασης βρίσκεται πάντα σε συμπληρωματική σχέση με το χώρο: αναζητά τρόπους μιας αμφίδρομης λειτουργίας ανάμεσα σε εικαστική ατμόσφαιρα και δραματικό περιεχόμενο. Μία από τις ουσιαστικότερες δυσκολίες μας συνίσταται στο ότι συναντάμε χώρους με προσδιορισμένη από τα πριν τη θεατρική σχέση. Ο χώρος πρέπει να ξεκινάει απ' το δικό του σημείο μηδέν, πριν από κάθε μας επέμβαση.

Το κείμενο: Χρησιμοποιούμε τα έργα σαν σενάρια θεατρικών συμβάντων: να είναι αφορμές για θέατρο. Εξ αφορμής τους γεννώνται εικόνες και πράξεις αυθύπαρκτες.

Η υποκριτική: «Εν αρχή ην Εμείς», σαν λόγος και σαν σώμα: ο ρόλος προσδιορίζει τις συνθήκες της παρουσίας μας.

Με άλλα λόγια: δεν προβάλλουμε πάνω στην πραγματικότητα, ερήμην της, κάποια «ιδέα» (σκηνογραφική, ρόλου, έργου): μετασχηματίζουμε την Ζωντανή Πραγματικότητα, αποκαλύπτοντας έτσι την εγγενή δυναμική της.

Το είδος και ο αριθμός των προβλημάτων που καθημερινά πρέπει να ξεπερνάμε για να υπάρχουμε, έχουν φτάσει πια στο σημείο να τα αισθανόμαστε σαν αναγκαία ένδειξη μιας ενδοσκόπησης που μετράει τη διάθεση και τη δύναμή μας να συνεχίζουμε: η αντίδραση ενός οργανισμού στον πόνο καθορίζει και τον βαθμό της υγείας του. Θα ήταν θέβαια αφέλεια αν προσπαθούσαμε να απარიθμήσουμε αυτές τις δυσκολίες. Άλλωστε η ύπαρξή μας εδώ και τρία χρόνια, η προετοιμασία της φετινής παράστασης και η διάθεσή μας να συνεχίσουμε με το επόμενο έργο αντιστρατεύονται, και ηθικά ακόμα, οποιαδήποτε διάθεση μεμψιμοιρίας. Η παρουσία όμως στο θεατρικό χώρο επιβάλλει — πρώτα απ' όλα σε μας — την αναγκαιότητα μιας πολιτιστικής συνείδησης, μιας στάσης απέναντι στο φαινόμενο του πειραματικού θεάτρου και στην κρατική πολιτική. Είναι ο λόγος που μας κάνει να αισθανόμαστε ότι εφόσον εξακολουθούμε να υπάρχουμε έχουμε το δικαίωμα να εκφράσουμε μία πρόταση: το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει

Ο Διπλούς Έρω σε νέο ταξίδι

το πειραματικό θέατρο είναι, όχι απλώς η έλλειψη του κατάλληλου χώρου για τις παραστάσεις του, αλλά η έλλειψη παντελώς χώρου. Ο χώρος των παραστάσεων είναι πάντοτε το αποτέλεσμα ενός συνδυασμού οικονομικής ένδοιας και προσωπικής χειρωνακτικής εργασίας.

Σκεφτήκαμε και προτείνουμε, στα πλαίσια μιας ουσιαστικής κοινωνικής πολιτικής για τα πολιτιστικά, την παραχώρηση από το κράτος αναπαλαιωμένων κτιρίων (περιουσία ΥΠ.Π.Ε.) για τη χρησιμοποίησή τους σαν πειραματικές θεατρικές σκηνές. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσε ένας τέτοιος θεατρικός χώρος να φιλοξενήσει μέσα σ' ένα χρόνο τρεις διαφορετικούς πειραματικούς θιάσους.

Αν είναι αλήθεια ότι κάθε νέα αισθητική πρόταση διαμορφώνεται από νέες πνευματικές αναζητήσεις, άλλο τόσο είναι αλήθεια ότι η κοινωνική αναγνώριση, η καταξίωση και η κρατική υποστήριξη ενός νέου σχήματος έρχεται όταν το σχήμα αυτό έχει πια γεράσει.

Ένα κράτος που ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την πολιτιστική του ανάπτυξη οφείλει να στρέφει την προσοχή και το ενδιαφέρον του στο να δημιουργεί

συνεχώς προϋποθέσεις που ευνοούν τη γένεση και την ανάπτυξη νέων αισθητικών τάσεων.

Ας μην είναι πάντα η συμπαράσταση του κράτους «χτένα που δίνει ο Θεός στους φαλακρούς».

Δεκέμβρης 1985: Live like pigs.

Ο «διπλούς Έρω» παρουσιάζει στο «ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ» το έργο του J. Arden «Σαν Γουρούνια» που ανεβαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα: έργο που εμφανίζει τις συγκρούσεις κάποιων νομαδοποιημένων περιθωριακών με τον άμεσο αστικό τους περίγυρο.

Ρεαλιστικό στην επιφάνειά του, αλλά με δομή κινηματογραφική, με μπαλάντες, στοιχεία που δίνουν αφορμές για αναζήτηση άλλων δρόμων προσέγγισης του δραματικού πυρήνα.

Φωνές, ήχοι απ' το σκοτάδι, φιγούρες ακίνητες στο ημίφως, όγκοι που μιλούν, δράσεις παράλληλες — παράλογες, Σκιές είναι τα στοιχεία που συνθέτουν το σενάριο μιας τριώρης σκηνικής διαδικασίας.

Ο «διπλούς Έρω» είναι πρόσωπα που επανδρώνουν λίγο - λίγο, φορά τη φορά, ένα Ταξίδι επικίνδυνον.

ΜΠΟΡΕΙ ΦΕΤΟΣ να μην καθάρισε ο ορίζοντας στο θάθος του Θερμαϊκού κόλπου, και να μην φαινόταν ο Όλυμπος, όπως παρατήρησε πέρσι ο συνάδελφος Steeve Lake του αγγλικού περιοδικού Wire, σ' ένα θέαμα μοναδικής - ομορφιάς τις υπέροχες ώρες του δειλινού αλλά συνέθη κάτι εξίσου σημαντικό: η ενέργεια, όρος απαραίτητος για την εκτίμηση της τζαζ και της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής, διοχετεύτηκε αφενός στην κατάρτιση ενός προγράμματος αξίας και αφετέρου σε μία μουσική παρουσίαση υψηλής ποιότητας.

Πράγματι, παρά τις επιμέρους αντιρρήσεις που θα μπορούσε να έχει κανένας για τα κομμάτια που παρουσιάσαν ορισμένα γκρουπ και ίσως για τον τρόπο παρουσιάσής τους, φέτος οι μουσικοί απέδωσαν στο σύνολό τους πολύ καλύτερα από πέρσι. Μοναδική εξαίρεση το ελληνικό γκρουπ «Νότες» του καλού ντράμμερ Νίκου Τουλιάτου το οποίο εκτός από το ότι βρέθηκε σε πολύ κακή πραγματικά μέρα, παρουσίασε ένα πρόγραμμα που ούτε οδηγούσε πουθενά ούτε έδινε καν τη δυνατότητα στους ακροατές να καταλάβουν περί τίνος ακριβώς επρόκειτο. Από την άλλη μεριά, θεωρώ ιδιαιτέρως ενθαρρυντική και θετική την προσπάθεια του Δήμου Θεσσαλονίκης και του υπεύθυνου για τα πολιτιστικά θέματα αντιδημάρχου Νίκου Παπακυριαζή να γίνει το φεστιβάλ μόνιμος θεσμός. Το ίδιο σημαντική πρέπει να θεωρείται η άποψη του Φλώρου Φλωρίδη, κύριου μουσικού μοχλού του δεκαήμερου, να παρουσιαστεί ένα σύνολο συναυλιών που να καλύπτει χωρίς εξαίρεση και τις δύο μεγάλες τάσεις της μουσικής που έχει να κάνει με τον μοντέρνο αυτοσχεδιασμό: τη τζαζ και την ελεύθερη ευρωπαϊκή αυτοσχεδιαζόμενη μουσική. Είναι στ' αλήθεια ευτύχημα που σε μία εποχή τόσο δύσκολη για τη μουσική που δεν κολακεύει απλώς τα αυτιά, το φεστιβάλ να καλύπτει αυτές τις προϋποθέσεις και γι' αυτό να συναντά θερμότατη ανταπόκριση εκ μέρους του κόσμου, ιδίως και κυρίως στο σημείο που αφορά αυτούς που σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό από πέρσι συνέρρευσαν στην αίθουσα του θεάτρου Ελλήσποντος.

Μ' αυτές λοιπόν τις άκρως αισιόδοξες προοπτικές και με τα αυτιά καλά καθαρισμένα και προετοιμασμένα διάβηκα την Παρασκευή 29 Νοεμβρίου την πόρτα του Ελλήσποντου για να παρακολουθήσω την πρώτη συναυλία του θαυμάσιου κοντραμπασίστα Dave Holland. Ο Άγγλο - αμερικανός αυτός μουσικός, τόσο στην πρώτη του συναυλία όσο και στη δεύτερη έδειξε ότι δίκαια εξακολουθεί να θεωρείται από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της Free Jazz. Τα χαρακτηριστικά της μουσικής αυτής ξεδιπλώθηκαν, τη δεύτερη ιδίως φορά, σε όλη τους τη σημασία και το μεγαλείο με ένα τρόπο μεστό, ουσιαστικό και με ένα πάθος αντάξιο του Ornette Coleman ένα κομμάτι άλλωστε του οποίου παρουσίασε το γκρουπ σαν φόρο τιμής στον μεγάλο σκαπανέα της Free Jazz. Θα πρέπει βέβαια να παρατηρήσουμε ότι εκτός από την καθαρή Free Jazz ακούσαμε και συγκροτήματα που το μουσικό αυτό είδος είτε το είχαν συμπεριλάβει ως κύριο στοιχείο του προγράμματός τους είτε ως ένα από τα συστατικά του. Αυτό συνέβη, στην πρώτη περίπτωση, με το τρίο του ντράμμερ Paul Motian και στη δεύτερη με το σεξτέττο του Βούλγαρου τενόρο σαξοφωνίστα Vesselin Nikolov καθώς και το γαλλογερμανικό τρίο των Joachim Kühn, Daniel Humair, Francois Jeanneau.

Από τον Paul Motian, σημαντικότερο καλλιτέχνη και άριστο δεξιότεχνη με τριάντα χρόνων ιστορία στις πλάτες του, θα περιμέναμε κάτι παραπάνω από δύο πραγματικά πολύ καλές συναυλίες που αποτελούν ίσως ρουτίνα στο πρόγραμμα ενός αξιολογού και έμπειρου μουσικού. Αλλά βέβαια ο καλλιτέχνης, όπως και κάθε άνθρωπος, δεν είναι αυτόματο ώστε να πατάμε κάποιο κουμπί και ανά πάσα στιγμή να ξεχύνονται παταμοί έμπνευσης και δημιουργικότητας. Ο Vesselin Nikolov πάλι έχει κατορθώσει το σχεδόν ακατόρθωτο: να δημιουργήσει ένα καλό σεξτέττο

Θερμές

νύχτες

στο Β' Διεθνές Φεστιβάλ Τζαζ
του Δήμου Θεσσαλονίκης

που να μην θεωρείται σαν τέτοιο εξαιτίας του στοιχείου του εξωτισμού που παρουσιάζει λόγω της βουλγαρικής προέλευσής του και του ότι παίζει μία μουσική αμερικανικής προέλευσης με καθαρά αμερικανικό τρόπο. Ίσα - ίσα, ο Νίκολον σαν αξιολογούμενος σαξοφωνίστας και γενικότερα πολύ καλός μουσικός κατόρθωσε να συγκροτήσει μία μουσική άποψη όπου στη γενικότερη αμερικανικού τύπου αντίληψή του για τη μουσική, είτε από τις funk γραμμές του ηλεκτρικού μπάσσο εκφράζονταν είτε από τα τύπου Coltrane περάσματα και αυτοσχεδιασμούς του σαξοφώνου και το Skat της τραγουδίστριας, ενσωμάτωσε με τρόπο επιτυχή λαϊκά μουσικά μοτίβα της πατρίδας του Βουλγαρίας.

Ο Daniel Hamair, ο Francois Jeanneau και ο Joachim Kühn έφτασαν στη Θεσσαλονίκη τρεις μόλις ώρες πριν από την πρώτη τους συναυλία και όμως έδωσαν ένα δείγμα υψηλότατου επαγγελματισμού που τους τιμά και τους τρεις σαν καλλιτέχνες. Αλλά όπως και με άλλα ευρωπαϊκά γκρουπ τζαζ στα οποία τα γραμμένα μέρη και η σύνθεση παίζουν κυρίαρχο ρόλο, έτσι και στο γαλλογερμανικό τρίο κάπου χάθηκε το αίσθημα, το feeling που λέμε στην τζαζ, και παρουσιάστηκε μία μουσική με τάσεις ψυχρής εγκυκλοπαιδικότητας, χωρίς οίστρο και έξαρση, παρ' όλο τον πολύ ενδιαφέροντα — μουσικολογικά — χαρακτήρα της. Παράξενο αυτό από τόσο καλούς μουσικούς, από τους πιο σημαντικούς της Ευρώπης, οι οποίοι μάλιστα έχουν δώσει πολύ συχνά και σε ποικίλα πλαίσια δείγματα της υψηλής τους δημιουργικότητας.

Εξίσου σημαντικά εκπροσωπήθηκε στο φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης και η αυτοσχεδιαζόμενη μουσική,

Κάτι τέτοιο ήταν φυσικό μια και όχι μόνο αποτελεί ένα αυτό καθαυτό σημαντικότατο πρωτοποριακό τρόπο μουσικής έκφρασης αλλά και εκπροσωπεί ένα καθαρά ευρωπαϊκό μουσικό είδος. Ο Ανατολικογερμανός σαξοφωνίστας Ernst Ludwig Petrowsky με το γκρουπ του, από τους πιο σημαντικούς ευρωπαίους αυτοσχεδιαστές, έδειξαν ότι και στις λεγόμενες «χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού» μπορούν να ευδοκιμήσουν μερικές γνήσια πρωτοποριακές μορφές τέχνης, πράγμα που δίνει στη δουλειά του ακόμα μεγαλύτερο κύρος και αξία. Ταυτόχρονα, το λεπτό και απαιτητικό χιούμορ που υπήρχε στη μουσική του Petrowsky, συχνά μάλιστα λυρικό, έδειξε ότι τα όριά του από τη λεπτή ειρωνία είναι αρκετά δυσδιάκριτα, καθώς επίσης και ότι το γνήσιο χιούμορ, μουσικό ή όχι, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί εκ των προτέρων που θα οδηγήσει.

Από τελειώς αντίθετη σκοπιά παρουσίασε την άποψή του το κουαρτέτο L.S.F.W. Γιατί τόσο στην παλιότερη μορφή τους όσο και στη σημερινή ο Lytton, ο Schneider, ο Φλωρίδης και ο Waxman κινήθηκαν σε ένα επίπεδο αφηρημένο και minimal, το οποίο μπορεί να δυσκόλευε την κατανόησή του από τους ακροατές - θεατές, έδειχνε όμως με την «ψυχρότητα» του και τη λιτή έκφραση κάτι το πολύ σημαντικό: το ότι υπάρχει μουσική που κινείται έξω από τα συνηθισμένα όρια, που κινείται δηλαδή στο χώρο του μεταίσθηματος. Ακριβώς το ίδιο συνέβη και με τον Άγγλο κιθαρίστα Derek Bailey, από τις μεγαλύτερες μορφές της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής. Ίσως μάλιστα ο Bailey και ο Steve Noble στα κρουστά, ακριβώς γιατί ήταν δύο και όχι τέσσερις όπως το L.S.F.W. έδειξαν

με μεγαλύτερη ενέργεια τη σπουδαιότητα αυτού του τύπου της μουσικής, παρά τις αρνητικές αντιδράσεις του κοινού.

Ο σημαντικότερος Γάλλος σαξοφωνίστας Daunik Lazro έχει γίνει πια ένας γνώριμος του ελληνικού μουσικού χώρου. Αυτή τη φορά συνέπραξε με το τρίο του Σάκη Παπαδημητρίου, δηλαδή τον ίδιο το Σάκη στο πιάνο, τον Φίλιππο Λαμπαδάριο στο κοντραμπάσο και τον Λευτέρη Αγγουριδάκη στα κρουστά, σε μία προσπάθεια που χαρακτηριζόταν από αέναη και αγωνιώδη αναζήτηση της ουσίας των πραγμάτων. Το αέναο - αγωνιώδες δεν βρίσκεται τόσο στα λυρικά ή μη χαρακτηριστικά της μουσικής όσο στα μουσικά θέματα (και στην ανάπτυξή τους) που απασχολούν τους δημιουργούς. Μόνη αντίρρηση, το ότι σ' ένα μουσικό είδος σαν κι αυτό δεν θα έπρεπε ο ένας να συμπληρώνει τις φράσεις του άλλου, μία δηλαδή παραδοσιακή και αρκετά κονφορμιστική άποψη για τη μουσική συνεργασία.

Δυστυχώς, το τρίο του Σάκη Παπαδημητρίου ήταν το μόνο ελληνικό γκρουπ που εκφράστηκε με ένα γνήσια δημιουργικό τρόπο. Γιατί από τη μια τα δύο αθηναϊκά γκρουπ, οι «Νότες» του Νίκου Τουλιάτου και η «Ίσκρα», και από την άλλη οι Da Capo από τη Θεσσαλονίκη κινήθηκαν στο χώρο της λεγόμενης εμπορικής fusion μουσικής, της μουσικής δηλαδή εκείνης που συνδυάζει στοιχεία της τζαζ με άλλα από ροκ, φανκ κλπ., με το γνωστό κίνδυνο της επανάληψης εύπεπτων, μονότονων και χωρίς έκπληξη μουσικών κλισέ. Το κατά πόσο τα ελληνικά αυτά γκρουπ είναι εμπορικά είναι άλλη ιστορία. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι τα παραπάνω κλισέ επαναλήφθηκαν για μία ακόμα φορά. Ευτυχώς πάντως που η Ίσκρα και οι Da Capo απέφυγαν την αποτυχία του Νίκου Τουλιάτου και κινήθηκαν στα πλαίσια μίας πολύ ευπρόσωπης παρουσίας.

Τις κορυφαίες όμως στιγμές του φεστιβάλ αποτέλεσαν οι δύο συναυλίες του γκρουπ που αποτελούνταν από τον Αμερικανό Curtis Clark στο πιάνο, τον ελληνομαθή Peter Kowald στο κοντραμπάσο, τον Νοτιοαφρικανό Louis Moholo στα ντραμς και την Αμερικανίδα Cheryl Banks στο χορό. Επρόκειτο για δύο άκρως λεπταίσθητες συναυλίες όπου με μέσο τη μουσική και τη χορευτική χρησιμοποίηση του σώματος εκφράστηκε ένα τεράστιο φάσμα συναισθηματικών καταστάσεων, από τον πιο τρυφερό λυρισμό μέχρι την πληρέστατη έξαρση. Όπως μάλιστα παρατήρησε μία πολύ αγαπητή φίλη στη δεύτερη συναυλία, υπήρχε κάποιο σημείο (αρκετά μεγάλο χρονικά) όπου η μουσική είχε πάρει τελετουργικό χαρακτήρα, το χαρακτήρα μίας ιερής πράξης που (θα συμπληρώνω εγώ) έρχεται από τα έγκατα της ανθρωπίνης ύπαρξης.

Είναι γεγονός πλέον ότι κάτι αρχίζει να γίνεται στη Θεσσαλονίκη και ότι από σποραδικές συναυλίες, που δεν θα σταματήσουν φυσικά να υπάρχουν, δημιουργούνται σταθερές, μόνιμες και σημαντικές δυνατότητες συνάντησης και ανταλλαγής μεταξύ των μουσικών. Αν μάλιστα τα πράγματα συνεχίσουν έτσι, η επιτυχία του φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης θα ξεπεράσει εκείνην ανάλογων εκδηλώσεων της Αθήνας. Πρέπει βέβαια να ξεκαθαριστεί ότι η επιτυχία αυτή είναι ακόμα πιο ενθαρρυντική γιατί έχει να κάνει με ένα τρόπο εκτίμησης των εννοιών της μουσικής και της απόλαυσης που ευτυχώς δεν συμπίπτει με την αντίληψη του «μέσου» ακροατή για τις έννοιες αυτές.

Και βέβαια πριν κλείσει αυτή η αποτίμηση δεν θα πρέπει να παραληφθεί και η αναφορά σε μερικούς ακόμα παράγοντες: τον καλύτερο από πέρσι χώρο, τη μεγαλύτερη (μερικές φορές ασφυκτική) προσέλευση κόσμου, την καλύτερη ακουστική του χώρου και την ακόμα καλύτερη ηχητική κάλυψη. Τα λίγα αρνητικά σημεία ας αφεθούν στους απαισιόδοξους και τους μεμφίμους.

Προς το παρόν, ραντεβού στο φεστιβάλ του 1986.

Αλέξανδρος Σακκάς

Συνήθως τις ονομάζουν, ή ονομάζουν οι ίδιες τον εαυτό τους «ανεξάρτητες παραγωγές». Μιλάμε θέβαια για τις μικρές «εταιρείες» δίσκων, που σε αντίθεση με τις «μεγάλες» έχουν σαν βασικό κίνητρο την αγάπη για ένα είδος μουσικής που δεν θεωρείται εμπορικό και άρα δεν προωθείται από τα κυκλώματα της δισκογραφίας.

Ο όρος «ανεξάρτητες» είναι αρκετά συζητήσιμος, και οπωσδήποτε δεν είναι ακριβής. Ανεξάρτητα όμως από την... ανεξαρτησία τους, οι μικρές εταιρείες έχουν δώσει λαμπρά δείγματα δουλειάς ελλήνων μουσικών που «ανομπάρωνται» αγρίως από τις «μεγάλες». Κυρίως σε «περιθωριακά» για την ελληνική πραγματικότητα είδη όπως τζαζ, κλασική, ελληνική ροκ, αυτοσχεδισμός κλπ., είδη που δεν πουλάνε δηλαδή.

Ξεκινώντας από μεράκι ή απόγνωση, οι «ανεξάρτητες», «μικρές», «περιθωριακές» ή όπως αλλιώς θέλετε εταιρείες έχουν ήδη μια στιβαρή, από πλευρά σημασίας τουλάχιστον, παρουσία στην ελληνική δισκογραφία.

Ξεκινάμε λοιπόν απ' αυτό το τεύχος του Σχολιαστή να παρουσιάσουμε σε μια σειρά τις σοβαρότερες απ' αυτές τις προσπάθειες.

Δημήτρης Οικονομάκης
Βάσω Ντάκουρη

MOTIVO

...δεν σημαίνει μόδα!

Η «MOTIVO» ξεκίνησε πριν από 8 χρόνια από το Ν. Μωραΐτη ... κατά λάθος. Ηχογραφώντας σ' ένα REVOX τον Ν. Μαυρουδή σε κλασική κιθάρα διαπίστωσε ότι είχε γίνει μάλλον «καλή δουλειά». Και την έκανε δίσκο!

Στη συνέχεια εξελίχθηκε στον καλό άγγελο των ελλήνων μουσικών και συνθετών της κλασικής μουσικής. Η δουλειά του μπορεί να χωριστεί σε 2 μέρη. Έργα ελλήνων συνθετών, και έλληνες εκτελεστές, με αρκετά μεγάλο βάρος στην κλασική κιθάρα (6 δίσκοι).

Η «Motivo» ή ο Ν. Μωραΐτης, μιας και πρόκειται για εταιρεία ενός ατόμου, μας είπε ότι το μοναδικό κίνητρο είναι η φοβερή αδιαφορία των εταιρειών, για ένα τόσο σημαντικό μουσικό έργο που ήδη υπάρχει.

Όσο για τα κέρδη είναι σταθερά στο... πλην. Ένας δίσκος κοστίζει από 250-500 χιλιάδες. Για να βγάλει τα λεφτά του χρειάζεται να πουλήσει 1.500 με 2.000 δίσκους, πράγμα που πολύ σπάνια συμβαίνει, και μόνο όταν το όνομα του εκτελεστή είναι πολύ γνωστό.

Η διανομή γίνεται από τον ίδιο στα κεντρικά δισκοπωλεία. Το κύκλωμα της διαφήμισης είναι κλειστό αφού δεν υπάρχουν χρήματα.

Αλλά ο κ. Motivo επιμένει ...ελληνικά και έχει ξεπεράσει τους είκοσι δίσκους, με μικρές ανάπαυλες για να μαζέψει το ποσό που χρειάζεται.

Η κ. υπουργός εδώ και τρία χρόνια του υπόσχεται... προσωπικά να επιχορηγήσει την προσπάθεια, αλλ' ακόμα τίποτα. Ο Μωραΐτης όμως ευελπιστεί.

Και ετοιμάζει νέες παραγωγές.

Στην κουβέντα μας, ζήτησε να διαβιβάσουμε τις ευχαριστίες του «στον φίλο του Ν. Μ. που του ... δάνεισε λεφτά όταν χρειαζότανε και στην Fabel Sound που τον διευκολύνει».

Στο μεταξύ τον Νίκο Μωραΐτη μπορείτε να συναντήσετε έξω από τις συναυλίες να πουλάει τους δίσκους του και κάθε θράδυ να παίζει κιθάρα σε μια ταβέρνα της Καισαριανής! Ετοιμάζει καινούργιο δίσκο βλέπετε!

MOTIVO

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

- 1001 έργα Barrios, Brower, Φάμπα, Ponce
παίζει κιθάρα ο Ν. Μαυρουδής
- 1004 Πριν το χάραμα - Ν. Μαυρουδής
- 1007 Διασκευή Beatles με το Ν. Μαυρουδή
- 1011 έργα Carulli, C. Tedesco, Weber
Β. Μπουντούνης - κιθάρα
Ν. Σεμιτέκολο - πιάνο
- 1013 Beethoven, Chostacovich
Χ. Σφέτσας - τσέλλο
Ν. Βρανούση - πιάνο
- 1014 Brams - Prokofiev
Τ. Αποστολίδης - βιολί
Α. Γαρουφαλής - πιάνο
- 1015 έργα Σκαλκώτα, Δραγατάκη, Σισλιάνου
Ε. Αγραφιώτη - πιάνο
- 1012 F. Sor
Ν. Μαυρουδής - κιθάρα
- 1016 έργα Γ. Κωνσταντινίδη, Μ. Καλομοίρη,
Γ. Σισλιάνου
Ε. Αγραφιώτη - πιάνο
- 1017 έργα Βούρτση, Γαζουλέα, Καλομοίρη,
Γ. Παπαιωάννου, Μ. Βαρβόγλη, Β. Κατσούλη
Ε. Αγραφιώτη - πιάνο
- 1018 έργα Δ. Φάμπα
Μ. Τσέτσας - κιθάρα
- 1019 έργα Α. Κουνάδη, Δ. Δραγατάκη,
Γ.Α. Παπαιωάννου, Μ. Θεοδωράκη
Τ. Αποστολίδης - βιολί
Α. Γαρουφαλής - πιάνο
- 1020 έργα Π. Πετρίδη
Ορχήστρα δωματίου Σόφιας
Διευθύνει ο Β. Φιδετζής
- 1021 έργα Σκαλκώτα, Α. Ευαγγελάτου,
Μ. Βαρβόγλη
Ορχ. δωμ. Σόφιας
Διευθύνει ο Β. Φιδετζής
- 1023 έργα Κ. Τζωρτζινάκη
Κ. Γρηγορέας - κιθάρα
- 1022 έργα Δ. Φάμπα
Εύα Φάμπα - κιθάρα
- 1024 έργα Π. Πετρίδη, Ν. Σκαλκώτα
Τρίο Αθηνών
- 1025 14 τραγούδια Μ. Θεοδωράκη
Μ. Τσέτσας - κιθάρα

Το κράτος κι ο Δονκιχώτης

Έργα Ελλήνων Συνθετών για Κιθάρα
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΖΩΡΤΖΙΝΑΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΗΓΟΡΕΑΣ

Με μια παραγωγή 20 δίσκων μέσα σε 8 χρόνια η «Motivo» έχει δώσει στίγμα συνέπειας και καλλιτεχνικού ήθους. Η παραγωγή της, στον χώρο της έντεχνης μουσικής, τονίζει την αδιαφορία των μεγάλων εταιρειών, σ' ό,τι δεν είναι καταναλωτικό, και δεν μεταφράζεται σε σουζεδάκι βραχύχρονης διάρκειας. Μήπως αυτή η στάση οφείλεται στην έλλειψη κοινού;

Οι εισαγωγές ξένων δίσκων μάλλον συνηγορούν για το αντίθετο. Είναι αλήθεια ότι ο χώρος αυτός, σε σχέση με το εμπορικό τραγούδι είναι περιορισμένος.

Παρ' όλα αυτά υπάρχει το κοινό που θα μπορούσε να στηρίξει μια τέτοια προσπάθεια. Απόδειξη η «Motivo» που τελειώς έξω από το κύκλωμα διανομής και διαφήμισης, εξακολουθεί και υπάρχει δίνοντας δείγματα του χώρου.

Θα γίνουμε ίσως βαρετοί, αλλά θα επαναλάβουμε πως το κράτος πρέπει και μπορεί να υποστηρίξει

αυτόν το χώρο, κι αυτές τις προσπάθειες πιο αποτελεσματικά από την δονκιχωτική διάθεση ενός ατόμου.

Διαφήμιση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αγορά δίσκων για ωδεια και πρεσβείες, — αυτό είναι ένα μέρος από το πολιτιστικό μας πρόσωπο —, επιχορήγηση.

Η ανάγκη καταγραφής του υλικού υπάρχει. Ενός υλικού που στη χώρα μας μένει για τους γνωστούς λόγους αζήτητο κι ανεκμετάλλευτο!

Συνθέτες και ερμηνευτές υπάρχουν. Αντίθετα από τις προβλέψεις και τις «αντικειμενικές συνθήκες» αυτός ο τόπος συνεχίζει να παράγει «έργο». Όμως η ιδιωτική πρωτοβουλία, και η προσωπική «τρέλα» έχει κι αυτή τα όριά της.

Κάποτε θα τελειώσει κι αυτή, και θα ψάχνουμε για συγκινητικούς επικήδειους.

Η μορφή

ΜΠΟΡΕΙ τα τελευταία χρόνια οτιδήποτε καλό συμβαίνει στο χώρο του σύγχρονου ροκ εντ ρολλ να προέρχεται κατά κύριο λόγο από τις διάφορες πολιτείες της Αμερικής, την Αυστραλία, ακόμα και τη Νέα Ζηλανδία. Μπορεί η Βρετανία να εξακολουθεί να έχει αυτή την περίεργη διάθεση να κατασπαράζει η ίδια, έστω και τις λίγες αξιόλογες παρουσίες οι οποίες ξεπηδάνε από μέσα της (αν και αυτό σύντομα θα πάψει να ισχύει, γιατί ως γνωστόν η ιστορία επαναλαμβάνεται, ε-ι-δ-ι-κ-ά στο ροκ).

Παρ' όλα αυτά στο Λονδίνο εξακολουθεί κανείς να χαζεύει με τις ώρες. Να χαζεύει με την ίδια ευκολία το πώς μια μελετημένη επιστημονική έρευνα θα φέρει το τάδε κομμάτι στο νούμερο 1 τα Χριστούγεννα, ή το πώς μια μικρή ομάδα σαραντάχρονων φανατικών, προσπαθεί απεγνωσμένα να κάνει γνωστό κάποιο γκρουπάκι από τη Σουηδία. Στο Λονδίνο το να κάθεται να παρατηρείς τους μηχανικούς να μαζεύουν τα καλώδια μετά από κάποια συναυλία έχει σημασία...

Στο Λονδίνο γενικώς πετάς, άμα θέλεις να πετάξεις, παρέα με τα πράγματα που ονειρεύεσαι ότι θα μπορούσαν να υπάρχουν και δω. Όταν μάλιστα συμπέσει να δεις τέτοια συγκροτήματα και να ακούσεις τέτοια μουσική μέσα σε δεκαπέντε μέρες, η επιστροφή σου και η ένταξή σου μέσα στις αντίστοιχες υποτιθέμενες εικόνες, είναι κάτι περισσότερο από επώδυνης...

Οι συναυλίες

Η αρχή έγινε με τους Siouxsie and the Banshees. Όμως το προηγούμενο βράδυ είχε συμβεί κάτι πολύ άσχημο. Στο ίδιο θέατρο, το Hammersmith Odeon στη διάρκεια του "Christine" η Siouxsie χορεύοντας έπαθε εξάρθρωση σοβαρής μορφής. Όμως οι εμφανίσεις του γκρουπ δεν αναβλήθηκαν. Το επόμενο βράδυ υπήρχε πάνω στη σκηνή μια καρέκλα βιδωμένη γερά στο δάπεδο και μια Siouxsie μπανταρισμένη, η οποία μπορούσε να κουνιέται από τη μέση και πάνω και η οποία στο τέλος του κάθε κομματιού ακούμπανε ή καθόταν εξαντλημένη πάνω στην καρέκλα. Το θέαμα για όλους εμάς τους άκαρδους ήταν συγκινητικό. Το γκρουπ, λες και ήταν ντοπαρισμένο από το γεγονός, τα έδωσε όλα στην κυριολεξία. Παλιά στάνταρντς (ακόμα παίζουν το "Switch") και τα νέα κομμάτια από το επόμενο άλμπουμ, έκαναν το αρχικά παγωμένο Odeon να σηκωθεί και να φερθεί όπως συνήθιζε να φέρεται κάποιες άλλες εποχές, όχι ιδιαίτερα μακρινές. Πάντως είναι γεγονός, ότι ο κόσμος στις συναυλίες είναι περισσότερο απαθής παρά εκδηλωτικός—ακόμα και στο Λονδίνο—αν εξαιρέσει βέβαια κανείς τις πολύ μπροστινές σειρές ή τα πηγαδάκια των πολύ φανατικών οπαδών του εκάστοτε γκρουπ. Οι Fur Bible και οι Scientists που βγήκαν πριν από τους Banshees ήταν σαν να παίζουν μπροστά σε κουφούς. Οι πρώτοι, με δύο μέλη από τους Gun Club στη σύνθεσή τους, ήταν μια φθαρμένη από το χρόνο κόπια των τελευταίων ενώ οι δεύτεροι, γκρουπ αποκλειστικά για μικρούς, ασφυκτικά γεμάτους από μεθυσμένους χώρους, χάθηκαν στην απεραντοσύνη του Odeon. Το συμπέρασμα: Οι Banshees εξακολουθούν—πολύ άνετα—να είναι το καλύτερο από τα μεγάλα γκρουπς της γενιάς τους, πάνω στη σκηνή. Εννιά χρόνια μετά την πρώτη τους εμφάνιση.

Συνέχεια σε άλλους χώρους

Το Marquee ήταν γεμάτο από φανατικούς, γνώστες των πραγμάτων, αληθινούς οπαδούς ενός αληθινού «underground» ήρωα. Όσο για τις κατεψυγμένες γαρίδες που του πετάνε στο «Where are the prawns?» (κάτι που φαντάζομαι ότι γίνεται χρόνια τώρα) ήταν ο

πιο εξεζητημένος τρόπος που έχω παρακολουθήσει ποτέ, επαφής και κατανόησης μεταξύ ακροατήριου και καλλιτέχνη.

Η επόμενη Τετάρτη ήταν δύσκολη μέρα. Έπαιζαν οι Inner City Unit, οι Sonic Youth, οι Screaming Blue Messiahs και οι Band of Outsiders. Τελικά το γκρουπ από την Νέα Υόρκη, οι Band of Outsiders, κέρδισαν τρία ακόμα μέλη στο ακροατήριό τους εκείνο το βράδυ που προστέθηκαν στα υπόλοιπα είκοσι (ναι είκοσι!) άτομα στο παμπ Greyhound του νοτιοδυτικού Λονδίνου. Τώρα γιατί τόσοι λίγοι, ποτέ δε θα μπορέσω να το καταλάβω. Πού να φανταστούν οι καημένοι οι Band of Outsiders ότι άλμπουμ τους βγήκε και ελληνικό! Άσχετα μ' αυτό, το γκρουπ ήταν άλλο πράμα. Τυπικό δείγμα νεοϋορκέζικης «drug-

culture» με τις δύο κιθάρες να γεμίζουν ασφυκτικά τον άδειο χώρο, με τον Μαρκ Τζέφρεϋ να τραγουδάει για πάρτυ του και με είκοσι άτομα να πηγαиноέρχονται ή να κουνιούνται ο καθένας στη δική του περιοχή, ήταν μία όμορφη και περίεργη εικόνα ταυτόχρονα.

Η συνέχεια ήταν πάλι στο Hammersmith Palais. Λιγότερος αρκετά κόσμος από τους R.E.M. αυτή τη φορά για τους Long Ryders. Ήταν η δεύτερη κατά σειρά συναυλία, μετά τον Χίτσκοκ από πλευράς ευχαρίστησης. Ξεχάστε το πώς ακούγονται οι Long Ryders στους δίσκους τους. Ζωντανοί στη σκηνή είναι πολλές φορές πιο σκληροί, πιο νευρώδεις, πιο απλοί, πιο φιλόξενοι, πιο αμερικάνοι από οποιονδήποτε. Η διασκευή τους στο «Masters of war» του Ντύλαν θα μου μείνει αξέχαστη. Ακόμα εντύπωση μου έκανε το

ΔΕΚΑ ΒΡΑΔΙΑ ΣΤΑ ΡΟΚ ΚΛΑΜΠ

Ο Robyn Hitchcock στο Marquee (29.10.85)

των πραγμάτων

που έρχονται

πόσοι πολλοί Άγγλοι γνωρίζουν τα κομμάτια τους, δημιουργώντας τρομερή φασαρία και κίνηση χορεύοντας και τραγουδώντας. Ο Σιντ Γκρίφιν στο τέλος κάθε κομματιού ευχαριστούσε το «Hammersmith» και ευχόταν ο θεός να τους έχει καλά.

Οι Long Ryders πρέπει να είναι από τα πιο ειλικρινή και έντιμα γκρουπ που υπάρχουν. Το πιο σπουδαίο, ότι εκτιμούν οποιοδήποτε άλλο γκρουπ του πλανήτη και δεν παύουν σε κάθε ευκαιρία να το υπογραμμίζουν. Στο φινάλε έπαιξαν μια διασκευή του «Public Image» μαζί με δύο μέλη από το «support» γκρουπ τους That Petrol Emotion (δύο μέλη από τους Undertones) και τελευταίο - τελευταίο κομμάτι το «You're gonna miss me» αφιερωμένο στον Ρόκυ Έρικσον.

Μετά τη θύελλα...

Μας τέλειωσαν τα αμερικάνικα και έτσι το επόμενο βράδυ σε κάποια βρωμερή αίθουσα, του βρωμερού ξενοδοχείου Clarendon στο Hammersmith είχαμε παρέλαση τεσσάρων «ντόπιων» γκρουπς. Θα περάσω τα τρία πρώτα κάπως θιαστικά (έτσι κι αλλιώς μετά τα αμερικάνικα και τον Χίτσκοκ και την Σούζι τα περιθώρια είχαν στενέψει). Οι Gee Mr. Tracy ήταν μια ατυχής απόπειρα ηλεκτρονικού «psychobilly» με συνθεσάιζερς. Αυτό νομίζω αρκεί. Οι Blythe Power, με δύο μέλη των Μοθ στη σύνθεσή τους, όχι όμως τον καλό, ήταν ένα κοινότυπο γκρουπ ηρωικού πανκ με εμβατήρια και κακό παιξίμο. Ο Μάρκ Ράλυ και οι Creepers είχαν χιούμορ, ήταν «out», δεν τους ενδιέφερε τίποτα, ρύθ-

μιζε ο ένας την κιθάρα του άλλου και είχαν μερικά πολύ ωραία κομμάτια. Φαντάζομαι ότι άλλα βραδία θα είναι καλύτεροι. Και έτσι φτάσαμε στους καταπληκτικούς Three Johns. Οι Three Johns είναι ο χοντρός κιθαρίστας, που κάνει όλη την πλάκα, μιλάει συνέχεια από το μικρόφωνο και σατιρίζει τα πάντα μ' αυτό το άψογο βρετανικό χιούμορ. Είναι ο «cool» μπασίστας που είναι η σοβαρή νότα του γκρουπ και οδηγεί κυρίως τον ήχο τους. Είναι και ο Τζην Γουάιλντερ που τραγουδάει (η ομοιότητα είναι μοναδική) από το βάθος της σκηνής, χωμένος στις κουρτίνες και ξαφνικά εμφανίζεται μπροστά - μπροστά όταν το κομμάτι έχει ήδη προχωρήσει αρκετά (τώρα τι είδους πρωτοτυπία είναι αυτή δεν ξέρω). Είναι και το ηλεκτρονικό ντραμ-μασίν που κανονίζει ο κιθαρίστας με τρόπο άψογο ώστε να μη γίνεται το παραμικρό λάθος ακόμα και στα πιο πολύπλοκα σημεία. Οι Three Johns θεωρούνται το κορυφαίο πολιτικό - ροκ γκρουπ σήμερα της Βρετανίας και όχι από λίγους. Μετά από το Clarendon δεν έχω λόγους να αμφιβάλω καθόλου.

Προτελευταία συναυλία ήταν οι X-Mal Deutschland στο Electric Ballroom. Συναυλία που με έπεισε ότι το post punk πεθαίνει οριστικά και ότι δεν παρουσιάζει πια το παραμικρό ενδιαφέρον να βλέπεις τέτοια συγκροτήματα. Όλα ήταν ψόφια εκεί μέσα, παρ' όλες τις προσπάθειες της ξανθιάς Βερολινέζας. Εκεί καταλαβαίνεις πόσο κατώτεροι είναι σαν μουσικοί, σαν δημιουργοί, σαν καλλιτέχνες γενικά, σε σχέση με τους συνομήλικους αμερικάνους. Το στυλ, η σοβαρότητα, η καλή εντύπωση δεν σ' αφήνουν να αφεθείς. Και αυτό είναι το χειρότερο που μπορεί να συμβεί σε κάποιον που παίζει ροκ εντ ρολλ.

Όμως το φινάλε κάθε άλλο παρά απογοητευτικό ήταν. Από ένα γκρουπ, το οποίο έκανε την πρώτη του εμφάνιση στην αγγλική πρωτεύουσα και που θα κάνει και πολλές άλλες να 'σαστε σίγουροι. Παρέα λοιπόν με αρκετούς νεοζηλανδούς από το χωριό και με νεοζηλανδέζικη μπύρα, εμφανίστηκαν οι Chills στο περίφημο Dingwalls του Βόρειου Λονδίνου. Έπαιξαν σχεδόν τριάντα κομμάτια, ιδιοφυούς ψυχεδελικής ποπ, δημιουργίες ενός ντροπαλού, συνηθισμένου και εμφανώς κομπλιρισμένου Μάρτιν Φίλιπς. Το όνομα αυτό θα πρέπει απαραίτητα να γίνει γνωστό, γιατί είναι κρίμα να περάσει απαρατήρητος από τον πολύ κόσμο ένας τέτοιος συνθέτης και μουσικός.

Το Dingwalls σε εμπνέει σε χώρος να περάσεις όμορφα το βράδυ, να ευχαριστηθείς το γκρουπ ίσως περισσότερο από το αν έπαιζε κάπου αλλού. Είναι καθαρά ροκενρολλίστικο κλαμπ και μαζί με τους Chills η πιο όμορφη, τελευταία εικόνα από αυτές τις μέρες στο Λονδίνο.

Το κλου

Ειλικρινά δε ξέρω σε πόσο βάθος έχει προχωρήσει η αμερικάνικη εισβολή στην Αγγλία. Πιστεύω όμως σε περισσότερο, απ' όσο το παρουσιάζει ο μουσικός τύπος. Η απόδειξη είναι ότι τα εκατοντάδες, ανεξάρτητα, τοπικά γκρουπάκια που εμφανίζονται καθημερινώς αποτελούνται πλέον από άτομα που δεν είναι ούτε πανκς, ούτε γότθοι, ούτε εξώφυλλα περιοδικών, ούτε κομπιούτερς. Είναι κάτι άλλο, πιο αγνό και πιο αυθόρμητο. Είναι άτομα που πάνω στις κιθάρες τους, είτε προτιμούν την άγρια παραμόρφωση είτε τη μελωδική σχολή που ξεκίνησαν οι Σκωτσέζοι της Post-card και η οποία έφτασε μέχρι τους Smiths και τους σύγχρονους τους, προσθέτουν το δικό τους βρετανικό τρόπο έκφρασης και επιστρέφουν στο ροκ εντ ρολλ. Σε δύο τρία χρόνια, αυτό το πράγμα θα είναι πλέον μαζικό και συγχρόνως η νέα απάντηση - αποδοχή στην Αμερική όπως είχε γίνει πριν από είκοσι χρόνια, μόνο που τότε η Αγγλία πρότεινε και η Αμερική αποδέχτηκε.

Χρήστος Δασκαλόπουλος
φωτογραφίες: Πασχάλης Μουχταρίδης

ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Ο David Mc Comb των Triffids στο Half Moon Club (26.10.85)

ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ντελικάτος εραστής της Χίμαιρας του Πόθου και του Πάθους

ΚΑΘΩΣ ΚΑΘΟΜΑΙ να γράψω ετούτο το γραφτό για τον αγαπημένο μου φίλο που μας έφυγε κι ενόσω τα δάκρυα είναι ακόμα εφεδρικά μέσα στα μάτια μου –γιατί ο ποιητής που άμα τον πρωτάκουσα να διαβάξει μ' έκανε να γελάσω με το στίχο του «Μπολιθάρ είσαι ωραίος σαν έλληνας» – να γελάσω νευρικά φυσικά ένα ξεσπάσμα όπως το 'χω περιγράψει αλλού, – μ' έκανε να κλάψω, εγώ που δεν κλαίω ποτέ, όταν έμαθα το θάνατό του απ' το τηλέφωνο, χτες. Να κλάψω εννοώ, ομηρικά, με λυγμούς, εγώ που μόλις δακρύζω καμιά φορά όταν μαθαίνω το θάνατο κι ενός αγαπητού μου προσώπου.

Πιστεύω ότι έκλαψα γιατί με κάποιο τρόπο με συνέδεε με τον Νίκο Εγγονόπουλο κάτι παραπάνω από μια φιλία ή μια γνωριμία. Ένα πάθος. Το πάθος για την ποίηση και τη ζωή το τόσο δυνάτο, που έπνεε μέσα του, μέσα από τ' αστεία του τα απανωτά, που δεν ήξερες πώς να τα πάρεις, που σ' άφηναν σε απελανχάνια, παρόλη τη διασκέδαση και το γέλιο που μπορούσαν να προκαλέσουν. Θυμάμαι μάλιστα τα γραμματά του με αυτό το χαρακτηριστικό του γραψίμου, το τόσο γερό και «γραφικό», που όταν κοιτώ τα παλιά βιβλία που μου 'χε αφιερώσει, αισθάνομαι σαν να πέραςε μια ζωή (ατέλειωτη) ανάμεσά μας, και παρόλο που γειτονεύαμε τόσα χρόνια στην οδό Αναγνωστοπούλου, –έμενε ακριβώς απέναντί– είναι ζήτημα αν τον επισκέφθηκα παραπάνω από δύο φορές, σε τέτοια απόσταση κρατούσε τους ανθρώπους. Κι όμως τα γραμματά του ήταν ενός ανθρώπου που πρέκε πολλά να πει σε κάποιον που θα τ' αν καταλάβαινε, και είχαν αυτή την αίσθηση της μοναξιάς που περιβάλλει πολλούς από μας ακόμα κι όταν θαϊσκόμαστε ανάμεσα σε άλλους. Εγώ λοιπόν, συνεχώς σ' ένα μέρος ξένο ή σ' άλλο, στην Αγγλία, στη Γαλλία, στην Αμερική κι όταν είμασταν γείτονες, ακόμα πιο μακριά κι από ηπειρους δύο, με θάλασσα ανάμεσα. Γιατί μου ήταν τόσο δύσκολο να διασχίσω την Αναγνωστοπούλου να τον επισκεφθώ; Μέσα σ' αυτή την ερώτηση κλείνεται ίσως όλο το πρόβλημα του σύγχρονου ανθρώπου του κλεισμένου σε «γυάλινο δοχείο» όπως το έβλεπαν ο Πιραντέλλο και ο Βαλερύ. Φτιάχνουμε τα δοχεία μας και σπάνια βγαίνουμε από αυτά. Ίδιως όταν συναντούμε κάποιο κλεισμένον κι αυτόν στο

δικό του δοχείο– κι αυτό δεν είναι τάχατες εκείνο που συμβαίνει με τους καλλιτέχνες και τους ποιητές που υφαίνουν, αμιλεύουν, χτίζουν με λόγια ή με χρώματα τα δοχεία τους, τα τόσο μυθώδη και φανταχτερά που φοβάσαι να τους πλησιάσεις.

Σε κάποιο μάλιστα σημείο της κουβέντας μας όταν τον είχα δει στο σπίτι του, να του ζητήσω ποιήματα και φωτογραφίες έργων για το «Πάλι» που έβγαζε τότε, μου είπε:

«Να δίνεις πάντοτε λίγα, και μεταγμένα...»

Εννοούσε έργα για δημοσίευση. Αυτή η στάση που χαρακτηρίζει τον δανδή, το προσεκτικό εκείνο ετοιμασία της παρουσίας, του πώς θα φανεί στους άλλους, τον έκανε ίσως να παρουσιάζει και τον εαυτό του έτσι λιγοστά και εσκεμμένα, έτσι ώστε αμα θα εμφανιζόταν, τυχαία δήθεν, να προκαλέσει την ίδια εκπλήξη που θα προκαλούσε ένα γραπτό του, ένας πίνακάς του.

«**Η καρδιά μου είναι ένα αντικείμενο από λάστιχο συμπαγές.**»

Οδοστρωτήρες

«Βρέχει... Κι όμως λυπούμαι να φας το πω: ήταν, να, ένα σπίτι, ένα μεγάλο θεωράτο σπίτι...»

Το σπίτι είναι έρημο χωρίς παραθώρα, με «όλο μπαλκόνια και μια καπνοδόχο». «Εκεί καθόταν μια κοπέλλα δίχως μάτια, που αντίς για φωνή είχε ένα λουλούδι. Με ρώτησε:

— Μα τι είχατε και καρφώνατε; έτσι σήμερις από το πρωί;

— Α, τίποτες... τίποτες... Μιλούσα με τον Όμηρο.

— Με τον Όμηρο τον ποιητή;

— Ναι με τον Όμηρο τον ποιητή, και μ' έναν άλλον Όμηρο, απ' τη Μασχοπλη αυτός, που έζησε όλη του τη ζωή πάνω στα δέντρα, σαν πουλί, κι όμως ήτανε γνωστός σαν «άνθρωπος του γιοφουριού» στις γειτονιές κοντά στη λίμνη».

Ίσως

«Φεύγω με. Αλλά προτού γ' αποχωριστούμε, ας πούμε όλοι μαζί το τραγούδι του πέτρινου αυτοκινήτου».

Και συνεχίζει τούτο το τελευταίο εξηγώντας ότι το αυτοκίνητο «πέτρες έχει μόνο στις γωνιές» και ότι το υπόλοιπο είναι καμωμένο: «ως συνήθως με ταύθα

και σανίδες, κι οι ρόδες είναι από θάμμα ιωδίου».

Αγάπη

Εκείνο που κάνει κατάπληξη σ' αυτές τις νοηματικές υπερβασίες και υπερβολές, είναι ότι είναι τόσο κατανοητές. Ακολουθούν η μια την άλλη με κάποια μαθηματική ακρίβεια, και το αποτέλεσμα είναι πάντοτε «εξωφρενικό», υστερικό, μια λύτρωση από κάποια ένταση, που είναι μέσα μας.

Μ' αυτό διόλου δεν θέλω να υποτιμήσω την τέχνη του ποιητή. Θέλω μάλλον να την χαρακτηρίσω –να εξηγήσω, (προς θεού αν χρειάζεται εξήγηση κάτι τόσο φανερό)– πώς λειτουργεί επάνω μου και κατά προέκταση, πιστεύω ότι θα λειτουργεί κάπως ανάλογα στους άλλους αναγνώστες. Υποθέτω.

Ο Νίκος Εγγονόπουλος με κάποιο τρόπο, επειδή αγγίζει μια τόσο φανερή χορδή στον αναγνώστη, το παράλογο από το οποίο είμαστε όλοι καμωμένοι κατά το 60, 70, 80%, όπως το μυαλό μας είναι 9/10 νερό και το σώμα μας επίσης, –έστω κι αν οι αριθμοί δεν είναι ακριβείς, κάπου τους διάβασα τελευταία, δηλαδή πριν από 20 περίπου χρόνια...) Θέλω να πω ότι η άκρα δημοφιλία του αυτή τη στιγμή οφείλεται στο μυστικό του υφους του, που είναι και η βαθειά ουσία του ανθρώπου. Γιατί χωρίς τον «άνθρωπο» που θα θρούμε το ύφος; Επειδή λοιπόν, (επαναλαμβάνω τη φράση που έμενε παραπάνω ατέλειωτη), ήταν εύκολος στόχος των παρακαστών στην αρχή, στο τέλος, για τον ίδιο λόγο, έγινε πολύ δημοφιλής, μιας και ξεπεράστηκε το εμπόδιο για την «ανάγνωση» της νέας ποιήσης.

Τον βλέπω σήμερα με τους ποιητές που προτιμάει, προτιμούσε ανέκαθεν, το ελληνικό κοινό των τελευταίων 50 ετών. Πρώτος, ο Καβάφης, απ' τον οποίο άλλωστε έμαθε πολλά ο Εγγονόπουλος, καθώς κι εμείς οι άλλοι, κατόπιν έρχεται ο Καρυωτάκης, ποιος άλλος, ο υμνητής του πόνου και της απαισιοδοξίας, με την δηκτική του ειρωνεία, και τελευταίος, στα χρόνια μας, ο Νίκος Καθβαδίας, που άγγιξε τόσο βαθειά τη ναυτική νοσταλγία του έλληνα, και απ' τους υπερρεαλιστές και μοντερνιστές, παρόλο που ξέρω τι τιμές αποδόθηκαν στον Ελύτη, τον Σεφέρη, και τον Ρίτσο, μένει ο Εγγονόπουλος ο πιο αγαπητός.

Και δεν ήταν δυνατόν να μην τον αγαπήσεις άμα

τον είχες γνωρίσει –γιατί ήταν κι ο άνθρωπος ένας «ολόκληρος», ίδιος με την ποιήσή του. Όταν άνοιγε το στόμα του έβγαине ένα «ποίημα» με τον δικό του, αυτόν τον αμίμητο τρόπο.

Ξανάρχομαι όμως στα «λίγα και μετρημένα, προπάντων λίγα», που μου σύστησε να δίνω στο κοινό. Ο Εγγονόπουλος, δεν ήταν διόλου ο άνθρωπος της αγοράς, κι ας αγόραζε, κι ας αγόρευε, κάποτε, σπάνια, μπροστά σε κοινό. Θυμάμαι την πρώτη φορά που τον γνώρισα, μου τον σύστησε ο Γκάτσος στον Κάτω Λουμίδη, μας είπε διάφορα υπολογισμένα να καταπληξουν ή να ξενίσουν τους «υπερρεαλιστές». Συναγωνίζοταν όλους με το χιούμορ του. Και από τη σκοπιά του την τόσο μοναδική μπορούσε να το κάνει ατιμωρητί, γιατί είχε πάει ούτως ή άλλως στα άκρα.

Έστω λοιπόν κι αν διασκεδάσαμε με αυτά που μας έλεγε, κάπου μας έρριχνε μια μπηχτή για να μας δείξει ότι είχε πάει πιο μακριά από μας. Ότι αυτός τουλάχιστον δεν είχε μπηθεί κανέναν, όπως οι γνωστές πια σχέσεις του Σεφέρη με τον Έλιοτ και του Ελύτη με τον Ελυάρ –φυσικά δεν επρόκειτο για μίμηση δουλική ή μηχανική, αλλά μάλλον για έμπνευση– έστω κι αν υπάρχουν φράσεις παρμένες κι από τους δύο αυτούς, αυτούσιες από τα πρότυπα που θαύμαζαν... Μα δεν το λέω αυτό για να υποτιμώ κανέναν. Όλοι μιμούμαστε. Όλοι δανειζόμαστε(*). Ακόμα κι ο Καβάφης απ' τον Πόε, όπως το έδειξα σε άρθρο μου (βλέπε «Χάρτης», τεύχος Καβάφη). Σήμερα μάλιστα με τη θεωρία του ενδο-κειμενισμού, έχει γίνει και νόμιμο είδος το να δανείζεσαι, φτάνει να το κάνεις συνειδητά.

Όμως ο Εγγονόπουλος έξω από το ύφος το παραδοξολογικό και υπερρεαλιστικό, δεν θυμίζει κανέναν... δεν είναι καν μμητής του Περέ, που είναι ίσως ο πιο συγγενής του. Αντίθετα έχεις την εντύπωση ότι προέρχεται από μια μακρινή παράδοση του 18ου αιώνα, όταν οι έλληνες λόγιοι δεν φοβόντουσαν ακόμα –όπως μετά την εισβολή του δημοτικισμού, και δεν εννοώ εδώ τον «δημοτικισμό» στη γλώσσα, όσο στη νοοτροπία, τη χοντράδα δηλαδή– να είναι πνεύματα και εκλεπτυσμένοι δανδήςδες.

Και αυτή την παράδοση την ήξερε από τους πρώτους και την χρησιμοποίησε κατάλληλα –ενδοκειμενικά– ακολουθώντας το παράδειγμα του Καβάφη. Πολλά από τα ποιήματά του τα πιο «απόκρυφα», αναφέρονται στην σκανδαλώδη και προφανή εγκατάλειψη αυτής της παράδοσης από τον ελληνισμό του 19ου και του 20ού αιώνα. Μάλιστα του είχε κάνει τέτοια εντύπωση η χρησιμοποίηση από την παρέα μας στο «Πάλι», τέτοιων στοιχείων, μαζί με την αναδρομή στους Φιλίππηδες, και άλλους της διαφώτισης, που με είχε πάρει στο τηλέφωνο όταν βγήκε το δεύτερο τεύχος για να μου πει, (από απέναντι στην οδό Αναγνωστοπούλου, όπου μέναμε τότε κι εμείς), ότι ήταν το καλύτερο περιοδικό που είχε βγει ποτέ στην Ελλάδα. Κομπλιμέντο φυσικά υπερβολικό γιατί τα μέσα μας ήταν τότε λίγα και είμαστε χωρίς χρήματα ή πλάτες οικονομικο-πολιτικές, σε μια ελεεινή εποχή για τα ελληνικά γράμματα. Εκείνο που ήθελε να πει ήταν ότι του άρεσε το πνεύμα του περιοδικού – γιατί από εμφάνιση, και τότε δίκαια το είχε κατακρίνει ο Ελύτης, όπως έμαθα, λέγοντας ότι αυτό είναι το αποτέλεσμα τόσων ετών που πέρασα (εγώ), στο Παρίσι και στο Λονδίνο. Βέβαια από άποψη εξωτερική, αισθητική, ο Ελύτης είχε δίκιο. Ήταν κακοτυπωμένο, τα μαυράσπρα βγαίνανε μόνο –φωτογραφίες σχεδόν καθόλου, φτηνό χαρτί, μικρό σχήμα. Πάντως είχε μια γοητεία και σ' αυτήν δεν συνέτεινε λίγο ο ίδιος ο Εγγονόπουλος, και φυσικά η παρουσία

του Εμπειρικού.

Εκείνο που λογάριζε παραπάνω ο Εγγονόπουλος ήταν το πνεύμα του περιοδικού. Το «πνεύμα» που γι' αυτόν ήταν πάντοτε πρωτίστο και πάνω απ' όλα. Ο αισθητισμός του το «πνεύμα» λογάριζε κι αυτό έβαζε μπρος. Αλλά ποιο πνεύμα; Το πνεύμα του υπερρεαλισμού καταρχήν. Και παραθέτω εδώ το ποίημα *Νυχτερινή Μαρία*, που δείχνει αυτό το «πνεύμα» του εν δράσει και που μάλιστα αναφέρεται σ' έναν φανταστικό του θάνατο.

ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΜΑΡΙΑ

Την επομένη ακριβώς του θανάτου μου,
ή μάλλον της θανατώσεώς μου, πήρα να
διαβάσω όλες τις εφημερίδες, για να
μάθω όσο το δυνατόν περισσότερες λε-
πτομερείας ως προς τα της εκτελέσεώς
μου. Φαίνεται ότι οδηγήθην εις το
ικρίωμα υπό αυστηράς συνοδείας. Φο-
ρούσα, λέει, κιτρίνου χρώματος επενδύ-
την, δικτυωτόν λαιμοδέτην και περικε-
φαλαίαν. Τα μαλλιά μου ήτανε όμοια
με βούρτσα, ίσως πιτυοκάμπτη. Κατόπι
πετάζανε το πτώμα μου μακριά, σ' ένα
βαλτοτόπι, όπου ήτανε άλλοτε λημέρι
του γάλλου Καρτεσιού κι όπου βρισκό-
ταν επίσης, χρόνια τώρα, βορά των ορ-
νέων και μιας ιεροδούλου λεγομένης Ευ-
τέρπης, το ένδοξο πτώμα του αιμνή-
στου Καραμανλάκη. Κι ενώ πολλά
ελέγοντο ιεροκρυφίως, ότι κατά την
εποχήν εκείνην ευρισκόμουν, κατ' άλ-
λους μεν, στο Μαρακαίμπο της Νοτίου
Αμερικής, κατ' άλλους δε στον Πειραιά,
στο Πασσά Λιμάνι, εγώ βρισκόμουν
απλούστατα στο Ελμπασάν (της Αλ-
βανίας). Και το μόνο πράμα της προκο-
πής, που έτυχε να διαβάσω εκείνες τις
ημέρες, ήτανε μια μακροσκελεστάτη
επιστολή του Ιταλού Γουλιάμου Τσίτση,
του εγκαρδίου και μοναδικού μου φίλου,
τον οποίον άλλωστε δεν γνώρισα ποτέ
και για τον οποίον αμφιβάλλω ακόμα κι
αν υπήρχη. Με λίγες λέξεις, όλο το πε-
ριεχόμενο της επιστολής του αυτής
ήτανε το εξής: «Είσαι», έλεγε, υπονοών
βέβαια την Πολυξένη, «είσαι ένα παλιό
γραμμόφωνο με μπρούτζινο χουνί κάτω
από ένα μαύρο πανί».

Νίκος Εγγονόπουλος

Και φτάνω επιτέλους στο αίνιγμα και το μυστήριο της σχέσης μου με τον Νίκο Εγγονόπουλο. Είναι ο «πόθος και το πάθος για την ποίηση και τη ζωή» που μας ένωσε άρρηκτα, ομφάλιος λώρος, υπόγειο καλώδιο όπου διοχετεύονταν όλες μας οι συγκινήσεις και τα αισθήματα που ενός για τον άλλον, έστω κι αν δεν θαλεπόμασαν παρά τόσο σπάνια... Ο Εγγονόπουλος κρατούσε ακέραιο το μυστήριο της ζωής του κι έπαιζε μάλιστα μ' αυτό μυθοποιώντας το με μισόλογα και με υπόνοιες που έρριχνε. Ήθελε, και ήταν, ένα

ζωντανό ποίημα που κινιόταν ανάμεσά μας. Δεν είναι πια εδώ –αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν είναι και κάπου μέσα μας, η παρουσία του, στενά συνδε-
δεμένη με τη ζωή μας. Όλα αυτά τα χρόνια της εξορίας, της πίκρας και της περιπλάνησης, για την οποία συχνά μιλούσε, και που μοιάζει να είναι η μοίρα του έθνους του τόπου και του λαού. Μια περιπλάνηση που περιέχει και την εσωτερική αποπλάνηση και την αποξένωση.

«σκέψου τη θάλασσα κι αποκοιμήσου
σκέψου τον έρωτα και ξύπνα»

Ένα τραγούδι για το φεγγάρι

«το καράβι ηχεί
το τραίνο σφυρίζει
από τους πυργίσκους το σύνθημα δίνουν
το νου σας
το ταξίδι αρχίζει
ελάτε
φεύγουμε
σε ξένη γη»

Ο Ατλαντικός

Από τέτοια κείμενα θγαίνουν πολλοί νέοι ποιητές μας –νέοι τότε φυσικά και μερικοί πεζογράφοι «ποιη-
τικής» τάσης: Ο Σαχτούρης, ο Γονατάς, κι εγώ (για κείμενα δικά μου *εγγονοπουλικά*, βλέπε «Ποιήματα 1», τη σειρά των πεζών με τίτλο: *Ο Πύργος του Χαλεπιού*, γραμμένα από το 1945 και πέρα, ίσαμε την *Κεντρική Στοά*, «Οι γήινοι παράδεισοι, I, II», ιδίως). Μια τηλεφωνική συνέντευξη που έδωσε στο περιοδικό ΙΚΟΝ, μας έκανε την τιμή να μας ξεχωρίσει τους τρεις εμάς ως την «επόμενη φρουρά» μιας ποίησης υπερρεαλιστικής τάσης. Η επιρροή, επάνω μας, του Εγγονόπουλου δεν μπορεί να 'ταν μεγαλύτερη. Η ακτινοβολία του πνεύματός του πήγαινε πολύ πιο μακριά απ' ό,τι φαίνεται εκ πρώτης όψεως, και δίπλα στους άλλους αστέρες βγήκε αδικημένος σε διεθνή προβολή. Πιστεύω ότι και τα κείμενα το Καχτίση του οφείλουν πολλά, του Σχινά, της Μαντώ Αραβαντινού, του Παγουλάτου, του Πούλιου, του Κοντού, της Νατάσας Χατζιδάκη, του Μιχάλη Μήτρα και σ' όποιον ποιητή, η τόλμη, το τόλμημα πάει πιο μακριά από τη σύνθεση, τη μετριοπάθεια, την κλασική συγκράτηση και τον υπολογισμό. Μας δίδαξε την τόλμη, με πολύ διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι μας την δίδαξε ο Εμπειρικός, πάντοτε φυσικά ο πρώτος λαλήσας.

Και εδώ θα παραδοξολογήσω λίγο. Δεν το θεωρώ τυχαίο ότι στο 69 της οδού Αναγνωστοπούλου τότε έμενε κι ο Τσαρούχης –με τον οποίο φυσικά ήταν αντιπαλοί στη ζωγραφική, αλλά με τον οποίο είχε κάτι κοινό: το πνεύμα, την πνευματώδη διάθεση, τον δανδισμό. Λέω αντιπαλοί στη ζωγραφική, παρόλο που βγήκαν από τους ίδιους δασκάλους, τον Κόντογλου και τον Παρθένη. Ο μοντερνισμός στην Ελλάδα ήρθε από την πλευρά της ζωγραφικής μ' αυτούς –και μάλιστα με μια ανακάλυψη του Βυζαντίου, και της «πνευματικής υπόστασης» γενικά της τέχνης, απ' την οποία κατάγεται και η ζωγραφική του Εγγονόπουλου.

Αν ο δανδισμός και η τάση προς το εκλεπτυσμένο, παρουσιάστηκε εκείνη την εποχή όταν έδυε ο παλαμίσμος και το δημοτικό κίνημα, με συγγραφείς όπως ο Κοσμάς Πολίτης, και πολύ αργότερα, με την εμφάνιση του Κ. Ταχτή και του Βασιλικού, χωρίς να μιλάμε για κάποια επιτήδευση, που υπήρξε πάντοτε στα ηθογραφικά ελληνικά κείμενα από τον Παπαδιαμάντη, το Χρηστομάνο μέχρι και τον Πρεβελάκη, αλλά για ένα ύφος και μια γλώσσα των ανθρώπων των πόλεων, που μιλάνε και χρησιμοποιούν όχι μια γλώσσα φτιαχτή του δημοτικισμού, αλλά μια γλώσσα, στέρεη, πλούσια, δικιά μας, κι αυτό οφείλεται σε έργα σαν του Εγγονόπουλου που δεν δίστασαν να εκφράσουν πράματα έννοιας αισθημένα που στην αρχή και πολύ, χαρακτηριστικά θεωρήθηκαν γελοία, κωμικά, ανοησίες... Και μια από αυτές τις γελοιώτητες ήταν και το μίγμα δημοτικής και καθαρεύουσας, πολύ προ-

(*) Βλέπε σχετικά στις «Σημειώσεις» του πρώτου τόμου των ποιημάτων (Ικαρος) τη στιχομυθία με το Γιώργο Λίκο σχετικά μ' ένα ποίημα του Ανδρέα Μπρετόν που φαίνεται έμοιαζε μ' ένα δικό του.

κλητικό, με λέξεις μάλιστα διαλεκτικές, και τυπούς από τους λεγόμενους μαλλιαρούς. Να μερικές φράσεις:

«ρίχτουν
αναμμένες φλογέρες
στα πυκνά κλαργιά
ραφτομηχανές
μεσ' τις φυσούνες
της πλεκτάνης»

ενώ αντίθετα θα γράψει στο ίδιο ποίημα

ύφους του.

Στο ποίημα *Αλεξιθρόχια*, γράφει:

«...και με βασανίζει
και με σταυρώνει
και με πληγώνει βαθιά
—θανάσιμα—
η λέξις
“μπαίράκι”»

Τα ποιήματά του τα περισσότερα είναι γλωσσικά τεχνάσματα, παιχνίδια, φωτοβολίδες, αποτελέσματα

λέω πάλε

αυτό που λέν «λοστός (ή λωτός) —ζωστήρ».

Αλεξιθρόχια

Το παιχνίδι με τη γλώσσα με τις λέξεις είναι εδώ φανερό. Τα ελληνικά ονομάζουν παράδοξα, με αρχαϊζοντα τρόπο ή με πολύ λαϊκό δημοτικό τρόπο, διάφορα αρπάγματα που φαντάζουν παράταιρα, και αποκτούν ως εκ τούτου μια *ποιητική υπόσταση*. Δηλαδή γίνονται έννοιες πάνω στις οποίες σταματάει το μάτι και τ' αυτή και τις ακούει για τον εαυτό τους:

«ένας κεραυνός που έπεσε

μέσα

σ' ένα ποτήρι γάλα»

Αλεξιθρόχια

Ρωτάει παρακάτω. Η συσχέτιση εδώ με τον κεραυνό και τις λέξεις —όπου στον τίτλο μέσα υπάρχει η λέξη/λέξι στο αλεξι— ύπουλη ύπαρξη της αλεξίας— (α-λεξίας) κι όχι της αυτοκράτειρας, μέσα στη γλώσσα την ίδια, που παίζει, παίζεται σαν επί σκηνής, μόνο που είναι *επί γλώσσας* η σκηνή της.

«...και τη νεκρή κοπέλλα

που αγαπούσαμε όλοι

παράφορα

σαν λουλούδι

και την ονομάζαμε

με την πονετική

λέξη

«παράθυρο»

όταν ήμαστε μικρά

πολύ μικρά

παιδιά».

Η γλώσσα *αλεξικέραυνος*, που μας προφυλάει απ' το κακό ή το άγνωστο, την απειλή, τη συσχέτισε κι ο Νίτσε, κάποτε, μ' έναν προστατευτικό μηχανισμό που μας χωρίζει από την αιωνιότητα —δηλαδή το θάνατο, με τρόπο ατελή ίσως, εξού και η ποίηση. Στο διάσημο πια ποίημα για τον εμφύλιο *Ποίηση 1948*, γράφει:

«σαν πάει κάτι

να

γραφεί

είναι

ως αν

να γράφονταν

από την άλλη μεριά

αγγελτηρίων

θανάτου

γι' αυτό και

τα ποιήματά μου

είν' τόσο πικραμένα

(και τότε —άλλωστε— δεν είσαν;)

κι είναι

—προ πάντων—

και

τόσο

λίγα»

Με το ποίημα αυτό ταιριάζει ίσως την επόμενη κιόλας του θανάτου του να τελειώσω. Βέβαια το σύστημα της ποίησής του δεν μελετήθηκε ακόμα όπως τόσα άλλα έργα στην Ελλάδα που μένουν ανειδίωτα ασχολίαστα και παραμελημένα. Είναι σαν να πετάμε τους ποιητές μας στο σωρό των σκουπιδιών αντί να τους αξιοποιούμε για την μεγαλύτερη δόξα μας — ενός λαού που μόλις υπάρχει ακόμα τρεκλίζοντας κάθε τόσο επάνω σε τρομερά εμπόδια.

Και δεν εννοώ εδώ τους καλόπιστους και φιλόμους αναγνώστες —αλλά θα μαντέψατε ποιους εννοώ, τι να τα ξαναλέμε. Ας κλείσουμε εδώ με μίαν ευχή. Κάποιος ν' ανοίξει αυτά τα βιβλία του και να γράψει επιτέλους για τον ποιητή, τον μοναδικό τον σπάνιο, τον κυνηγό της Χίμαιρας και της Αλήθειας, του Πόθου και του Πάθους.

Νάνος Βολαωρίτης

Καλιφόρνια, 4-5 Νοεμβρίου '85

«στα
σάβανα
της πορείας
εν ώρα
νυκτός
όταν
πεθαίνει
ένα πουλί
σαν θειαφοκέρη»

Οι αντιθέσεις αυτές αποτελούν ένα μέρος του

μιας πολύ εσκεμμένης διάθεσης. Είναι *θεατρικά σκη- νικά* που τα ίδια είναι τα πρόσωπα του δράματος.

«μήπως είναι
το μήνυμα
του θανάτου και της Χαράς
τίποτε
κανένα δώρο
της θεάς
Δήμητρας
μήπως είναι